

INTERNATIONAL MAGAZINE

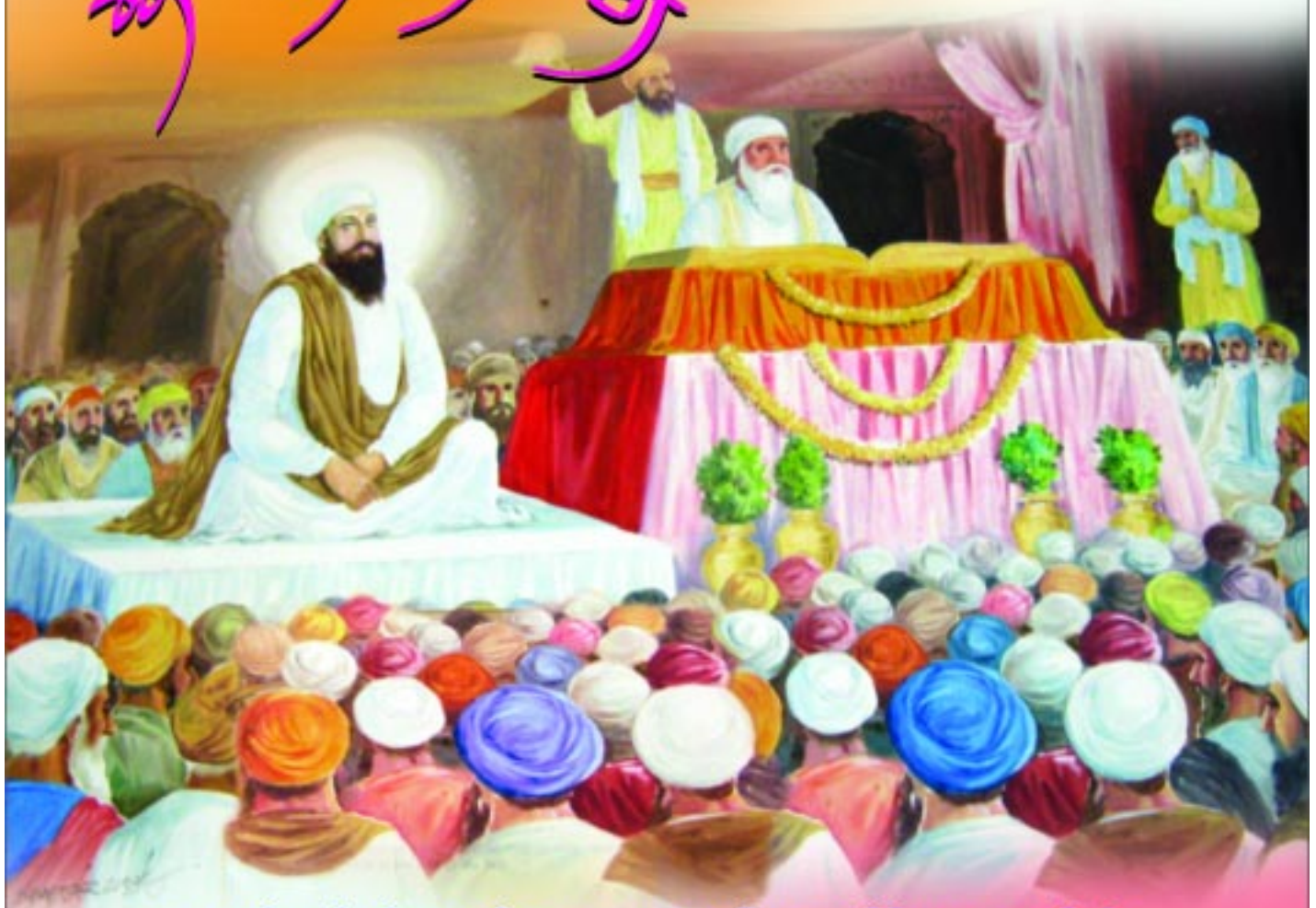
RNI No. 61816/95

ਬ੍ਰਹਮ ਦੀਸੈ ਬ੍ਰਹਮ ਸੁਣੀਐ ਏਕੁ ਏਕੁ ਵਖਾਣੀਐ॥
ਆਤਮ ਪਸਾਰਾ ਕਰਣਹਾਰਾ ਪ੍ਰਭ ਬਿਨਾ ਨਹੀ ਜਾਣੀਐ॥

ਆਤਮ ਮਾਰਗ

ਸਤੰਬਰ 2022

1604 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਵਿਖੇ
ਸ੍ਰੀ (ਗੁਰੂ) ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਮੇਂ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼।

ਟਰੱਸਟ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਮੁਖੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ 7 - 8 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਹੋਏ ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਕੀਰਤਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਹਾਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ।
ਕੀਰਤਨ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣਦੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ।

ਆਤਮ ਮਾਰਗ

ਸਾਲ-ਅਠਾਈਵਾਂ, ਮਹੀਨਾ-ਸਤੰਬਰ, 2022
ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

ਸੰਚਾਲਕ

ਸੱਚਖੰਡ ਵਾਸੀ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ
ਸੰਤ ਮਾਤਾ (ਬੀਜੀ) ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ

ਚੇਅਰਮੈਨ

ਐਡੀਟਰ-ਇਨ-ਚੀਫ

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਐਡੀਟਰ

ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਚੀਫ ਐਡੀਟਰ

ਭਾਈ (ਡਾ.) ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਸਬੰਧੀ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ

ਜੇਕਰ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਮਹੀਨੇ ਦੀ 15 ਤਾਰੀਖ ਤੱਕ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦਾ ਅਤੇ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਸਬੰਧੀ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਲਈ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਨੰਬਰਾਂ ਤੇ ਦਫਤਰੀ ਸਮਾਂ ਸਵੇਰੇ 10.00 ਵਜੇ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ 5.00 ਵਜੇ ਤੱਕ ਫੋਨ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰੋ ਜੀ।

ਫੋਨ :- 84378-12900, 94172-14391, 94172-14379

Email : atammarg1@yahoo.co.in

Registration Under Foreign Contribution
(Regulation) Act 1976 R. No. 115320023

Postal Address for any Enquiry,
Money Order, Cheque and drafts :
'ATAM MARG' MAGAZINE

Gurdwara Ishar Parkash, Ratwara Sahib
(New Chandigarh) P.o. Mullanpur Garibdas, Teh.
Kharar, Distt. S.A.S Nagar
(MOHALI) - 140901, Pb. India

SUBSCRIPTION - ਚੰਦਾ - (ਦੇਸ਼)

ਸਾਲਾਨਾ	ਜੀਵਨ ਕਾਲ (20 ਸਾਲ)	ਫੀ ਕਾਪੀ
300/-	3000/	30/-
320/-	3020/-	(For outstation cheques)

SUBSCRIPTION FOREIGN (ਵਿਦੇਸ਼)

	Annual	Life (20 years)
U.S.A.	60 US\$	600 US\$
U.K.	40 £	400 £
Canada	80 Can \$	800 Can \$
Australia	80 Aus \$	800 Aus \$

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਦੇ ਸਭ ਹੱਕ ਰਾਖਵੇਂ ਹਨ।

ਪ੍ਰਿੰਟਰ, ਪਬਲਿਸ਼ਰ ਤੇ ਐਡੀਟਰ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਜੋ ਆਫਸੈਟ ਪ੍ਰਿੰਟਰਜ਼, 905 ਇੰਡਸਟਰੀਅਲ ਏਰੀਆ, ਫੇਜ਼-2, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਛਪਵਾ ਕੇ ਮੁੱਖ ਦਫਤਰ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ', ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ, ਡਾਕਖਾਨਾ ਮੁੱਲਾਂਪੁਰ ਗਰੀਬਦਾਸ, ਤਹਿਸੀਲ ਖਰੜ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ - ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨਗਰ (ਮੋਹਾਲੀ) ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ।

Media Broadcast (Ratwara Sahib)

Please visit us on internet at :-
For Atam Marg Email : atammarg1@yahoo.co.in,
Website & Live video -

www.ratwarasahib.org

www.ratwarasahib.com

www.ratwarasahib.in

Apps: RATWARASAHIB TV
(for both apple & andriod)
(Availeble 24 Hours)

Email : sratwarasahib.in@gmail.com

Live Programme & Cable Tv Network

98728-14385, 94172-14385

98147-12900

ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੇ ਕੇਂਦਰ

ਅਮਰੀਕਾ - ਭਾਈ ਅਮਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਅਟਵਾਲ

001-408-263-1844

ਕਨੇਡਾ - ਭਾਈ ਸਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂ, ਵੈਨਕੂਵਰ

001-604-433-0408

ਭਾਈ ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ

001-604-862-9525

ਭਾਈ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਰਾਣੂ

001-604-589-9189

ਇੰਗਲੈਂਡ - ਬੀਬੀ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਕੌਰ ਅਤੇ

ਭਾਈ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੱਗੀ

0044-121-200-2818

ਭਾਈ ਅਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਰਾਜ)

0044-7968734058

ਆਸਟਰੇਲੀਆ- ਬੀਬੀ ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ :

0061-406619858

ਵਿਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਸੰਗਤ ਲਈ
ਦਿੱਲੀ ਅਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਏਅਰਪੋਰਟ ਤੋਂ

ਫਰੀ ਸੇਵਾ - ਸੰਪਰਕ ਨੰਬਰ -

9417214378, 9417214384

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਅਦਾਰਿਆਂ ਦੇ ਸੰਪਰਕ

1. ਆਤਮ ਮਾਰਗ 9417214391,8437812900,9417214379
2. ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਵਿਦਿਆ ਮੰਦਰ ਸ.ਸ.ਸਕੂਲ
(ਸੀ.ਬੀ.ਐਸ.ਈ.) 0160-2255003
3. ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਸਿਲਾਈ ਸੈਂਟਰ 9646101996
4. ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਸ.ਸ.ਸਕੂਲ
(ਪੀ.ਐਸ.ਈ.ਬੀ.) 9592055581
5. ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਹਸਪਤਾਲ:9592212900
6. ਬੀਐਡ ਕਾਲਜ ਅਤੇ ਨਰਸਿੰਗ ਕਾਲਜ 9417214382
8. ਬਿਰਧ ਆਸ਼ਰਮ 9815728220

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ

ਸ਼੍ਰੀ ਮਾਨ ਜੀ - 98551-32009

ਸ਼੍ਰੀ ਅਖੰਡਪਾਠ ਸਾਹਿਬ ਸੇਵਾ - 94647-12900

ਹੋਰ ਸੰਪਰਕ ਨੰਬਰ

98889-10777, 96461-01996, 9417214381

ਤੱਤਕਰਾ

1.	ਸੰਪਾਦਕੀ
ਭਾਈ (ਡਾ.) ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	5
2.	ਬਾਰਹ ਮਾਹਾ
ਡਾ. ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ	7
3.	ਗੁਰ ਪਰਮੇਸਰੁ ਏਕੋ ਜਾਣੁ
ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ	8
3.	ਮਿਰਤਕ ਕਹੀਅਹਿ ਨਾਨਕਾ ਜਿਹ ਪ੍ਰੀਤਿ ਨਹੀ ਭਗਵੰਤ
ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ	15
5.	ਅਗੰਮ ਅਗੋਚਰ ਦਾ ਮਾਰਗ
ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ	25
6.	ਗੋਬਿੰਦ ਮਿਲਣ ਕੀ ਇਹ ਤੇਰੀ ਬਰੀਆ
ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ	28
7.	ਮਹਿਮਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ (ਕਵਿਤਾ) ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ:
ਸਿੱਖ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਸੰਗਤ ਅਤੇ ਪੰਗਤ (ਲੰਗਰ)
ਬੀਬੀ ਗੁਰਦੀਪ ਕੌਰ ਗੁਰਨਾ	32
8.	ਜਨ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਆਏ
ਪ੍ਰੋ. ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ	36
9.	ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਰਥ ਭੰਡਾਰ
ਸੰਤ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਰੰਧਾਵੇ' ਵਾਲੇ	40
10.	ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਗਮਨ
ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ	43
11.	ਨਾਮ-ਜਪ-ਸਿਮਰਨ: ਕਿਉਂ ਤੇ ਕਿਵੇਂ?
ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ	48
12.	ਵਾਰਾਂ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ
ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ	50
13.	ਈਸ਼ਰ ਅਮੋਲਕ ਲਾਲ
ਕ੍ਰਿਤ - ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ	52
14.	ਸੁਆਮੀ ਰਾਮ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰੇਰਨਾਤਮਕ ਵਿਚਾਰ
ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ	54
15.	ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਣਕਾਰੀ :- ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਕੀਰਤਨ ਸਮਾਗਮ
ਇੰਟਰਨੈਟ ਵੈਬਸਾਈਟ, ਕੀਰਤਨ ਲਾਈਵ ਟੈਲੀਕਾਸਟ,
ਬੈਂਕ ਅਕਾਊਂਟ, ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਫਾਰਮ
ਅਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵਲੋਂ ਰਚਿਤ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ	56

ਸੰਪਾਦਕੀ

ਭਾਈ (ਡਾ.) ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਗੋਬਿੰਦ ਮਿਲਣ ਕੀ ਇਹ ਤੇਰੀ ਬਰੀਆ ॥

ਅੰਗ- ੧੨

ਮਨੁੱਖੀ ਸਰੀਰ ਦੀ ਬਣਤਰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਬਿਨਸਨ ਤੱਕ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰਲੇ ਸਫਰ ਵਿਚ ਇਕ ਮਨੋਰਥ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਸੋਝੀ ਵਿਰਲੇ-ਵਿਰਲੇ ਨੂੰ ਹੈ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਸਾਰਥਕਤਾ ਤੇ ਸਫਲਤਾ ਇਸ ਮਨੋਰਥ ਵਿਚ ਸੰਮਿਲਤ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਦੇ ਮਨੋਰਥ ਦੀ ਸੋਝੀ ਹੋ ਗਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਮੰਚ 'ਤੇ ਆਉਣਾ ਸਫਲ ਹੈ -

ਸਫਲ ਸਫਲ ਭਈ ਸਫਲ ਜਾਤ੍ਰਾ ॥

ਆਵਣ ਜਾਣ ਰਹੇ ਮਿਲੇ ਸਾਧਾ ॥

ਅੰਗ- ੬੮੭

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੇਸਮਝੀ ਵਿਚ, ਅਵੇਸਲੇਪਣ ਵਿਚ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਗੁਜ਼ਾਰ ਦਿਤੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ: **'ਸਰੰਜਾਮਿ ਲਾਗੁ ਭਵਜਲ ਤਰਨ ਕੈ ॥ ਜਨਮੁ ਬ੍ਰਿਥਾ ਜਾਤ ਰੰਗਿ ਮਾਇਆ ਕੈ ॥'** (ਅੰਗ-੧੨) ਬਿਰਥਾ ਚਲਾ ਗਿਆ ਜਨਮ। ਸਮਝਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜੀਵਨ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਨੂੰ। **'ਕਬੀਰ ਮਾਨਸ ਜਨਮੁ ਦੁਲੰਭੁ ਹੈ ਹੋਇ ਨ ਬਾਰੈ ਬਾਰ ॥ ਜਿਉ ਬਨ ਫਲ ਪਾਕੇ ਭੁਇ ਗਿਰਹਿ ਬਹੁਰਿ ਨ ਲਾਗਹਿ ਡਾਰ ॥'** (ਅੰਗ-੧੩੬੬) ਪੱਕਿਆ ਹੋਇਆ ਫਲ ਜਦੋਂ ਟਾਹਣੀ ਤੋਂ ਟੁੱਟ ਗਿਆ, ਲੱਖਾਂ ਯਤਨ ਕਰਨ 'ਤੇ ਮੁੜ ਕੇ ਨਹੀਂ ਜੁੜਦਾ। ਟੁੱਟ ਗਿਆ ਆਪਣੇ ਅਸਲ ਪੁਰੇ ਤੋਂ, ਟੁੱਟ ਗਿਆ ਆਪਣੇ ਆਪੇ ਤੋਂ। ਫਿਰ ਮੇਲ ਨਹੀਂ, ਵਿਛੋੜਾ ਹੀ ਵਿਛੋੜਾ ਹੈ। ਤਾਂਹੀ ਅਰਦਾਸ ਰੂਪੀ ਸ਼ਬਦ ਹੈ -

ਕਿਰਤਿ ਕਰਮ ਕੇ ਵੀਛੋੜੇ ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਮੇਲਹੁ ਰਾਮ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੩

ਇਕ ਵਾਰੀ ਮਿਲੀ ਸੀ, ਮਿਲਾਪ ਦੀ। ਸੁਨਿਹਰੀ ਮੌਕਾ ਹੱਥ ਆਇਆ ਸੀ। ਅਉਸਰ ਮਿਲੀ ਸੀ ਪਰ ਬੁਝ ਨਾ ਹੋਈ -

ਅਉਸਰੁ ਅਪਨਾ ਬੁਝੈ ਨ ਇਆਨਾ ॥

ਮਾਇਆ ਮੋਹ ਰੰਗਿ ਲਪਟਾਨਾ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੮

ਸਾਰਾ ਜੀਵਨ ਸੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਲੋਚਦੇ ਲੰਘ ਗਿਆ ਪਰ ਦੁੱਖ ਹੀ ਅੱਗੇ ਆਏ। ਸੁੱਖਾਂ ਦੇ ਸੋਮੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲ ਨਾ ਜੁੜਨ ਕਰਕੇ ਜੀਵ ਦੀ ਇਹ ਹਾਲਤ ਬਣੀ -

ਸੁਖੁ ਮਾਂਗਤ ਦੁਖੁ ਆਗਲ ਹੋਇ ॥

ਅੰਗ- ੨੨੨

ਚਾਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਮੰਨੀ ਗਈ ਹੈ

ਅਧਿਆਤਮਕ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ। ਪਹਿਲੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਜਿਹਨੇ ਮਨੁੱਖਾ ਸਰੀਰ ਬਖਸ਼ਿਆ -

ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ ਬਹੁਤੇ ਜੁਗ ਹਾਰਿਓ ਮਾਨਸ ਦੇਹ ਲਹੀ ॥

ਨਾਨਕ ਕਹਤ ਮਿਲਨ ਕੀ ਬਰੀਆ ਸਿਮਰਤ ਕਹਾ ਨਹੀ ॥

ਅੰਗ - ੬੩੧

ਗਰਭ ਕੁੰਟ ਮਹਿ ਉਰਧ ਤਪ ਕਰਤੇ ॥

ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ ਸਿਮਰਤ ਪ੍ਰਭੁ ਰਹਤੇ ॥

ਅੰਗ - ੨੫੧

ਮੁਖੁ ਤਲੈ ਪੈਰ ਉਪਰੇ ਵਸੰਦੇ ਕੁਹਥੜੈ ਥਾਇ ॥

ਨਾਨਕ ਸੋ ਧਣੀ ਕਿਉ ਵਿਸਾਰਿਓ

ਉਧਰਹਿ ਜਿਸ ਦੈ ਨਾਇ ॥

ਅੰਗ- ੨੦੬

ਮਾਤਾ ਦੇ ਉਦਰ ਵਿਚ ਇਸ ਜੀਵ ਦਾ ਕੋਈ ਸਾਥੀ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ। ਪੰਜਾਂ ਤੱਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਸ਼ਾਹਦੀ ਭਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਅਵਾਜ਼ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਬੇਸ਼ੁਕਰਾ ਹੈਂ ਤੂੰ ਜੀਵ, ਅਹਿਸਾਨ ਫਰਾਮੋਸ਼ ਹੈ ਤੂੰ। ਤੇਰੀ ਜਾਮਨੀ ਕੌਣ ਦੇਵੇ? ਦਿਤੀ ਸ਼ਾਹਦੀ ਜਲ ਨੇ, ਉਹ ਵੀ ਸ਼ਰਤੀਆ। ਸ਼ਰਤ ਸੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੂੰ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਜਲ ਸਰੀਰ 'ਤੇ ਪਾਵੇਂਗਾ ਤਾਂ ਇਕ ਵਾਰ ਤਾਂ ਰਾਮ, ਅੱਲਾ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਨਾਮ ਮੂੰਹ 'ਚੋਂ ਕਢਵਾ ਦੇਵਾਂਗਾ। ਬਾਕੀ ਸਮੇਂ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਤੇਰੀ ਮਰਜ਼ੀ ਯਾਦ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਇਕ ਸਮਝੌਤਾ ਜੀਵ 'ਤੇ ਜਲ ਦੇ ਵਿਚ ਹੋਇਆ। ਤਾਂ ਜਾ ਕੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਦਕਾ ਬਾਹਰ ਦੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਦਾ ਸਬੱਬ ਮਿਲਿਆ।

ਜੈਸੀ ਅਗਨਿ ਉਦਰ ਮਹਿ ਤੈਸੀ ਬਾਹਰਿ ਮਾਇਆ ॥

ਅੰਗ- ੯੨੧

ਵਰਤ ਗਿਆ ਮਾਇਆ ਦਾ ਕੌਤਕ -

ਲਿਵ ਛੁੜਕੀ ਲਗੀ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਮਾਇਆ ਅਮਰੁ ਵਰਤਾਇਆ ॥

ਅੰਗ- ੯੨੧

ਹੁਣ ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਸਭ ਕੁਝ। ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਲਿਵ ਟੁੱਟ ਗਈ। ਹੋ ਗਿਆ ਇਤਿਹਾਸ ਸ਼ੁਰੂ ਸਰੀਰ ਰੂਪੀ ਕਿਲੇ ਦਾ -

ਪਹਿਲੈ ਪਿਆਰਿ ਲਗਾ ਬਣ ਦੁਧਿ ॥

ਦੁਜੈ ਮਾਇ ਬਾਪ ਕੀ ਸੁਧਿ ॥

ਤੀਜੈ ਭਯਾ ਭਾਭੀ ਬੇਬ ॥

ਚਉਥੈ ਪਿਆਰਿ ਉਪੰਨੀ ਖੇਡ ॥

ਪੰਜਵੈ ਖਾਣ ਪੀਅਣ ਕੀ ਧਾਤੁ ॥

ਛਿਵੈ ਕਾਮੁ ਨ ਪੁਛੈ ਜਾਤਿ ॥

ਸਤਵੈ ਸੰਜਿ ਕੀਆ ਘਰ ਵਾਸੁ ॥

ਅਠਵੈ ਕ੍ਰੋਧੁ ਹੋਆ ਤਨ ਨਾਸੁ ॥

ਨਾਵੈ ਧਉਲੇ ਉਭੇ ਸਾਹ ॥

ਦਸਵੈ ਦਧਾ ਹੋਆ ਸੁਆਹ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੭

ਜਨਮ ਹੋਇਆ, ਬਚਪਨ ਆਇਆ, ਜਵਾਨੀ ਚੜ੍ਹੀ
ਪਰ ਲੰਘ ਗਈ ਫੁੱਲਾਂ ਦੇ ਮੁਰਝਾਉਣ ਵਾਂਗੂੰ -

ਧਨੁ ਜੋਬਨੁ ਅਰੁ ਫੁਲੜਾ ਨਾਠੀਅੜੇ ਦਿਨ ਚਾਰਿ ॥

ਪਬਣਿ ਕੇਰੇ ਪਤ ਜਿਉ ਢਲਿ ਢਲਿ ਜੁੰਮਣਹਾਰ ॥

ਅੰਗ- ੨੩

ਬਰਸਾਤੀ ਬੱਦਲਾਂ ਵਾਂਗੂੰ ਸਰੀਰ ਦਾ ਬਲ ਵੀ ਖਿੰਡ
ਗਿਆ। ਕਾਇਆ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਜਾਂਦੀ ਰਹੀ। ਸਿਰ
ਕੰਬਦਾ ਹੈ, ਪੈਰ ਥਿੜਕਦੇ ਹਨ। ਨਿਗ੍ਰਾ ਜਾਂਦੀ ਰਹੀ।
ਸ਼ਕਲ ਤੋਂ ਬਦਸ਼ਕਲ ਹੋਇਆ ਮੌਤ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਤੇ ਖੜ੍ਹਾ
ਬੇਵਸੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹੈ -

ਸਿਰੁ ਕੰਪਿਓ ਪਗ ਡਗਮਗੇ ਨੈਨ ਜੋਤਿ ਤੇ ਹੀਨ ॥

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਇਹ ਬਿਧਿ ਭਈ ਤਉ ਨ ਹਰਿ ਰਸਿ ਲੀਨ ॥

ਅੰਗ- ੧੪੨੮

ਚਬਣ ਚਲਣ ਰਤੰਨ ਸੇ ਸੁਣੀਅਰ ਬਹਿ ਗਏ ॥

ਹੋੜੇ ਮੁਤੀ ਧਾਹ ਸੇ ਜਾਨੀ ਚਲਿ ਗਏ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੮੧

ਜਿਥੋਂ ਕਦੇ ਸੁੱਖ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਭੁਲੇਖਾ ਪੈਂਦਾ
ਸੀ। ਅੱਜ ਸਿਰ ਉਪਰ ਮੌਤ ਦਾ ਕਹਿਰ ਮੰਡਰਾਉਂਦਾ
ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਭਰਮ, ਭੁਲੇਖਿਆਂ ਵਿਚ ਜ਼ਿੰਦਗੀ
ਲੰਘ ਗਈ। ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਚੱਲਿਆ ਕਿ -

ਭਈ ਪਰਾਪਤਿ ਮਾਨੁਖ ਦੇਹੁਰੀਆ ॥

ਗੋਬਿੰਦ ਮਿਲਣ ਕੀ ਇਹ ਤੇਰੀ ਬਰੀਆ ॥

ਅੰਗ- ੧੨

ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਕੰਮ ਕਾਜਾਂ 'ਚ ਲਿਪਟ ਕੇ ਲੰਘ
ਗਈ, ਪਰ -

ਅਵਰਿ ਕਾਜ ਤੇਰੈ ਕਿਤੈ ਨ ਕਾਮ ॥

ਮਿਲੁ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਭਜੁ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ॥

ਅੰਗ- ੧੨

ਇਹੀ ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਦੀ ਤ੍ਰਾਸਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ
ਮਹਾਰਾਜ ਇਸ ਤ੍ਰਾਸਦੀ ਦਾ ਇਲਾਜ ਦਸਦੇ ਹੋਏ ਸਾਨੂੰ
ਸੇਧਾਂ ਦਿੰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਮਾਇਆ ਗ੍ਰਸ ਪ੍ਰਾਣੀ
ਸਮਝਦਾ ਕਿਥੇ ਹੈ -

ਕਬੀਰ ਮਨੁ ਜਾਨੈ ਸਭ ਬਾਤ ਜਾਨਤ ਹੀ ਅਉਗਨੁ ਕਰੈ ॥

ਕਾਹੇ ਕੀ ਕੁਸਲਾਤ ਹਾਥਿ ਦੀਪੁ ਕੂਏ ਪਰੈ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੭੬

ਫਰੀਦਾ ਕੁਕੇਦਿਆ ਚਾਂਗੇਦਿਆ ਮਤੀ ਦੇਦਿਆ ਨਿਤ ॥

ਜੋ ਸੈਤਾਨਿ ਵੰਵਾਇਆ ਸੇ ਕਿਤ ਫੇਰਹਿ ਚਿਤ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੭੮

ਹਰ ਮਨੁੱਖ ਜਿਉਣ ਦਾ ਹੱਕ ਰਖਦਾ ਹੋਇਆ ਸੁਖੀ
ਜੀਵਨ ਜਿਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਜੀਵਨ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ

ਸਿਖਦਾ। ਇਸ ਸੁਚੱਜੀ ਜੀਵਨ ਜਾਂਚ ਲਈ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ
ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਸਾਨੂੰ ਸੇਧਾਂ ਬਖਸ਼ਦੇ ਹਨ। ਜਾਉ
ਮੇਰੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਕੋਲ, ਉਹ ਦਸ ਦੇਣਗੇ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ
ਜਾਂਚਾਂ -

ਸਿਖਹੁ ਸਬਦੁ ਪਿਆਰਿਹੋ ਜਨਮ ਮਰਨ ਕੀ ਟੇਕ ॥

ਮੁਖ ਉਜਲ ਸਦਾ ਸੁਖੀ ਨਾਨਕ ਸਿਮਰਤ ਏਕ ॥

ਅੰਗ- ੩੨੦

ਉਹ ਸੋਝੀ ਕਰਵਾ ਦੇਣਗੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਲੱਖਤਾ ਦੀ,
ਕਰਵਾ ਦੇਣਗੇ ਆਪਣੇ ਆਪੇ ਦੀ ਪਛਾਣ, ਮੇਲ ਦੇਣਗੇ-

ਸੰਤ ਸਹਾਈ ਜੀਅ ਕੇ ਭਵਜਲ ਤਾਰਣਹਾਰ ॥

ਸਭ ਤੇ ਉਚੇ ਜਾਣੀਅਹਿ ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਪਿਆਰ ॥

ਅੰਗ- ੯੨੯

ਉਹ ਆਤਮ ਮਾਰਗੀ ਪੈਂਡਿਆਂ ਦੇ ਆਪ ਵਾਕਫ
ਹਨ, ਤੋਰ ਦੇਣਗੇ ਜੀਵ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਪੈਂਡਿਆਂ 'ਤੇ।
ਇਹੀ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਹੈ ਅਸਲੀ। 'ਆਪਿ ਜਪਹੁ
ਅਵਰਾ ਨਾਮੁ ਜਪਾਵਹੁ ॥' (ਅੰਗ-੨੮੯) ਆਉ!
ਚੱਲੀਏ ਇਸ ਆਤਮ ਮਾਰਗੀ ਪੈਂਡੇ 'ਤੇ। ਕਾਫਲੇ ਦੇ
ਰੂਪ ਵਿਚ ਚੱਲੀਏ। ਸੰਗਤੀ ਰੂਪ 'ਚ ਸਫਰ ਤੈਅ ਕਰਨ
ਦਾ ਪ੍ਰਣ ਕਰੀਏ। ਫਿਰ ਦੇਰੀ ਨਹੀਂ ਜਦੋਂ -

ਭਈ ਪਰਾਪਤਿ ਮਾਨੁਖ ਦੇਹੁਰੀਆ ॥

ਗੋਬਿੰਦ ਮਿਲਣ ਕੀ ਇਹ ਤੇਰੀ ਬਰੀਆ ॥

ਅੰਗ- ੧੨

ਦੀ ਵਾਰੀ ਸੰਭਾਲ ਲਵਾਂਗੇ। 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਮੈਗਜ਼ੀਨ
ਇਸ ਵਾਰੀ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਦੀ ਤਾਗੀਦ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਦਿੰਦਾ
ਹੈ ਇਸ ਦਾ ਇਕ-ਇਕ ਅੱਖਰ ਪ੍ਰੇਰਨਾ, ਬਖਸ਼ਦਾ ਹੈ
ਹੈ ਸੇਧਾਂ ਰੂਹਾਨੀ ਪੈਂਡਿਆਂ ਦੀਆਂ। ਚਲ ਰਹੇ ਹਨ ਭਉਰੇ
ਇਸ ਮਾਰਗ 'ਤੇ। ਕਾਫਲਾ ਬਣਾ ਕੇ ਤੁਰ ਰਹੇ ਹਨ।
'ਮਿਲੁ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਭਜੁ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ॥' (ਅੰਗ-
੧੨) ਦੀਆਂ ਬਰਕਤਾਂ ਪਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਵੰਡਣ
ਦੀ ਸੇਵਾ, ਰੀਨੂਅਲ, ਨਵੇਂ ਮੈਂਬਰ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸੇਵਾ
ਵਿਚ ਤਤਪਰ ਹਨ ਪਿਛਲੇ 28 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ। ਧੰਨ ਹਨ
ਉਹ ਸਾਰੇ ਜਗਿਆਸੂ ਸੇਵਾਦਾਰ। ਬਸ ਇਕੋ ਮੰਤਵ ਹੈ

ਸੀਨੇ ਖਿੱਚ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖਾਧੀ ਓ ਕਰ ਅਰਾਮ ਨਹੀਂ ਬਹਿੰਦੇ।

ਨਿਹੰ ਵਾਲੇ ਨੈਣਾਂ ਕੀ ਨੀਂਦਰ ਓ ਦਿਨੇ ਰਾਤ ਪਏ ਵਹਿੰਦੇ।

ਇਕੋ ਲਗਨ ਲਗੀ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਟੋਰ ਅਨੰਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ।

ਵਸਲੋਂ ਉਰੇ ਮੁਕਾਮ ਨ ਕੋਈ ਸੋ ਚਾਲ ਪਏ ਨਿਤ ਰਹਿੰਦੇ।

ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਅਰਦਾਸ ਹੈ ਲਗ ਜਾਵੇ ਸਭਨਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਲੇਖੇ
ਵਿਚ। ਬਣ ਜਾਈਏ ਉਸ ਅਸੀਸ ਦੇ ਪਾਤਰ -

ਦੇਹੁ ਸਜਣ ਅਸੀਸਤੀਆ ਜਿਉ ਹੋਵੈ ਸਾਹਿਬ ਸਿਉ ਮੇਲੁ ॥

ਅੰਗ- ੧੨

ਅਸੁਨਿ

ਸੰਗਰਾਂਦ-ਸਤੰਬਰ 17 (ਦਿਨ ਸਨਿੱਚਰਵਾਰ)

ਡਾ. ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ

ਅਸੁਨਿ ਪ੍ਰੇਮ ਉਮਾਹੜਾ ਕਿਉ ਮਿਲੀਐ ਹਰਿ ਜਾਇ ॥
ਮਨਿ ਤਨਿ ਪਿਆਸ ਦਰਸਨ ਘਣੀ ਕੋਈ ਆਣਿ ਮਿਲਾਵੈ ਮਾਇ ॥
ਸੰਤ ਸਹਾਈ ਪ੍ਰੇਮ ਕੇ ਹਉ ਤਿਨ ਕੈ ਲਾਗਾ ਪਾਇ ॥
ਵਿਣੁ ਪ੍ਰਭ ਕਿਉ ਸੁਖੁ ਪਾਈਐ ਦੁਜੀ ਨਾਹੀ ਜਾਇ ॥
ਜਿੰਨੀ ਚਾਖਿਆ ਪ੍ਰੇਮ ਰਸੁ ਸੇ ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਰਹੇ ਆਘਾਇ ॥
ਆਪੁ ਤਿਆਗਿ ਬਿਨਤੀ ਕਰਹਿ ਲੇਹੁ ਪ੍ਰਭੁ ਲੜਿ ਲਾਇ ॥
ਜੋ ਹਰਿ ਕੰਤਿ ਮਿਲਾਈਆ ਸਿ ਵਿਛੁੜਿ ਕਤਹਿ ਨ ਜਾਇ ॥
ਪ੍ਰਭ ਵਿਣੁ ਦੁਜਾ ਕੋ ਨਹੀ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਸਰਣਾਇ ॥
ਅਸੁ ਸੁਖੀ ਵਸੰਦੀਆ ਜਿਨਾ ਮਇਆ ਹਰਿ ਰਾਇ ॥ ੮ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੪

ਪਦ ਅਰਥ - ਅਸੁਨਿ-ਅੱਸੂ ਵਿਚ। ਉਮਾਹੜਾ-ਉਛਾਲਾ। ਜਾਇ-ਜਾ ਕੇ। ਕਿਉਂ-ਕਿਵੇਂ? ਕਿਸੇ ਨ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ। ਮਨਿ-ਮਨ ਵਿਚ। ਤਨਿ-ਸਰੀਰ ਵਿਚ। ਘਣੀ-ਬਹੁਤ। ਆਣਿ-ਲਿਆ ਕੇ। ਮਾਇ-ਹੇ ਮਾਂ! ਹਉ-ਮੈਂ! ਤਿਨ ਕੈ ਪਾਇ-ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਚਰਨੀਂ। ਜਾਇ-ਥਾਂ। ਰਸੁ-ਸੁਆਦ, ਆਨੰਦ। ਰਹੇ ਆਘਾਇ-ਰੱਜ ਗਏ, ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਪੋਹ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ। ਆਪੁ-ਆਪਾ-ਭਾਵ। ਲੜਿ-ਲੜਿ ਵਿਚ, ਪੱਲੇ। ਕੰਤਿ-ਕੰਤ ਨੇ। ਕਤਹਿ-ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਥਾਂ। ਮਇਆ-ਮਿਹਰ।

ਅਰਥ - ਹੇ ਮਾਂ! (ਭਾਦਰੋਂ ਦੇ ਘੁੰਮੇ ਤੇ ਤ੍ਰਾਟਕੇ ਲੰਘਣ ਪਿਛੋਂ) ਅੱਸੂ (ਦੀ ਮਿੱਠੀ-ਮਿੱਠੀ ਰੁੱਤ) ਵਿਚ (ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਭੂ ਪਤੀ ਦੇ) ਪਿਆਰ ਦਾ ਉਛਾਲਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ (ਮਨ ਭਟਕਦਾ ਹੈ ਕਿ) ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੱਲ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ-ਪਤੀ ਨੂੰ ਮਿਲਾਂ। ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ, ਮੇਰੇ ਤਨ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਬੜੀ ਪਿਆਸ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ (ਚਿੱਤ ਲੋਚਦਾ ਹੈ ਕਿ) ਕੋਈ (ਉਸ ਪਤੀ ਨੂੰ) ਲਿਆ ਕੇ ਮੇਲ ਕਰਾ ਦੇਵੇ। (ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਕਿ) ਸੰਤ ਜਨ ਪ੍ਰੇਮ ਵਧਾਉਣ ਵਿਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਚਰਨੀਂ ਲੱਗੀ ਹਾਂ। (ਹੇ ਮਾਂ) ਪ੍ਰਭੂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸੁਖ ਆਨੰਦ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕਦਾ (ਕਿਉਂਕਿ ਸੁਖ-ਆਨੰਦ ਦੀ)

ਹੋਰ ਕੋਈ ਥਾਂ ਹੀ ਨਹੀਂ।

ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ (ਵਡਭਾਗੀਆਂ) ਨੇ ਪ੍ਰਭੂ-ਪਿਆਰ ਦਾ ਸੁਆਦ (ਇਕ ਵਾਰੀ) ਚੱਖ ਲਿਆ ਹੈ, (ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮਾਇਆ ਦੇ ਸੁਆਦ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਮਾਇਆ ਵਲੋਂ) ਉਹ ਰੱਜ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਆਪਾ ਭਾਵ ਛੱਡ ਕੇ ਉਹ ਸਦਾ ਅਰਦਾਸਾਂ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ - ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਲੜ ਲਾਈ ਰੱਖ।

ਜਿਸ ਜੀਵ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਖਸਮ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਲਿਆ ਹੈ ਉਹ (ਉਸ ਮਿਲਾਪ ਵਿਚੋਂ) ਵਿਛੁੜ ਕੇ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ (ਕਿਉਂਕਿ) ਹੇ ਨਾਨਕ (ਉਸ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਚਾ ਆ ਜਾਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਦੀਵੀ ਸੁਖ ਵਾਸਤੇ) ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹ ਸਦਾ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਪਈ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

ਅੱਸੂ (ਦੀ ਮਿੱਠੀ-ਮਿੱਠੀ ਰੁੱਤ) ਵਿਚ ਉਹ ਜੀਵ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਸੁਖ ਵਿਚ ਵਸਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਗੁਰ ਪਰਮੇਸਰੁ ਏਕੋ ਜਾਣੁ (ਗੁਰੂ ਤੇ ਭਰੋਸਾ - ਭਾਈ ਤਿਲਕੁ ਜੀ)

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਬਾਨੀ, ਟਰੱਸਟ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਅਗਸਤ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-18)

ਜਦੋਂ ਰਾਮ ਦੀ ਕਾਰ ਹੋ ਗਈ, ਕੀ ਸੀਗੀ ਰਾਮ ਦੀ ਕਾਰ? ਜਦੋਂ ਰਾਵਣ ਨੇ ਮਾਇਆ ਦਾ ਜਾਲ ਵਿਛਾ ਕੇ ਸੋਨੇ ਦਾ ਹਿਰਨ ਬਣਾਇਆ, ਸੀਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਭਰਮਾਇਆ ਉਸ ਨੇ। ਉਹਨੇ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਹਿਰਨ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਜ਼ਰੂਰ ਚਾਹੀਦੈ। ਸੋਨੇ ਦਾ ਹੈ, ਦੇਖੋ ਕਿਵੇਂ ਚਮਕਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਸੀਤਾ! ਇਹ ਛਲ ਹੈ। ਪਰ ਉਹਨੇ ਹੱਠ ਕਰਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਲਿਆਉਣ ਦੇ ਮਾਰੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ। ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਲੈਣ ਚਲੇ ਗਏ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਜਾਂਦੇ ਹੋਏ ਲੱਛਮਣ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੇਖੀਂ, ਬੜਾ ਛਲ ਹੋ ਰਿਹੈ ਇਥੇ, ਜਾਦੂ-ਟੂਣੇ ਚਲ ਰਹੇ ਨੇ ਤੇ ਸੀਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਇਕੱਲੀ ਨਾ ਛੱਡੀਂ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਐਡੀ ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਦਾ ਸੁਣਨਾ ਹੋਇਆ ਸੀਤਾ ਜੀ ਨੂੰ, ਕਿ ਹੇ ਲੱਛਮਣ! ਤੂੰ ਛੇਤੀ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆ ਮੈਂ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਬਹੁਤ ਛੇਤੀ ਆ, ਮੈਂ ਘਿਰ ਗਿਆ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਵਿਚ। ਸੀਤਾ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਸੁਣ ਲਿਆ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਤੂੰ ਜਾਹ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਕਿਸੇ ਰਾਕਸ਼ਸ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਹੈ। ਦੁਨੀਆਂ 'ਚ ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਜਿਹੜਾ ਭਰਾਤਾ ਨੂੰ ਕੋਈ ਗੱਲ ਕਰ ਸਕੇ। ਉਹ ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰੱਥ ਨੇ, ਤੂੰ ਨਿਸ਼ਚਾ ਰੱਖ ਉਹਨਾਂ 'ਤੇ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਅਵਾਜ਼ ਸੁਣੀ ਹੈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ। ਤੂੰ ਜਾਂਦਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹੈ? ਅਖੀਰ ਗੱਲ ਬਹੁਤ ਅਗਾਂਹਾਂ ਲੰਘ ਗਈ। ਉਹਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੇਰੇ ਮਨ 'ਚ ਖੋਟ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਾਤਾ! ਆਹ ਗੱਲ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਕਹਿਣੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਪਰ ਮੈਂ ਹੁਕਮ ਦਾ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਹਾਂ। ਚੰਗਾ, ਮੈਂ ਰਾਮ ਦਾ ਨਾਮ ਲੈ ਕੇ ਤੇਰੇ ਦੁਆਲੇ ਕਾਰ ਕੱਢਦਾ ਹਾਂ। ਇਸ ਕਾਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਾ ਤੂੰ ਨਿਕਲੀਂ। ਸੋ ਕਾਰ ਕੱਢ ਦਿਤੀ, ਰਾਵਣ ਪਿੱਛੋਂ ਆਇਆ। ਉਹਦੀ ਹਿੰਮਤ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਕਾਰ ਕੱਢੀ ਹੈ ਉਹਦੇ ਅੰਦਰ ਪੈਰ ਰੱਖ ਸਕੇ। ਭੀਖ ਮੰਗਦੈ। ਖੱਪਰ ਲਿਆ ਹੋਇਐ ਕਿ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਕੁਛ ਪਾ। ਸੀਤਾ ਜੀ, ਅੰਦਰੋਂ ਹੀ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਕਹਿੰਦਾ, ਨਹੀਂ ਬਾਹਰ ਆ ਕੇ ਪਾ। ਰਾਮ ਦੀ ਕਾਰ ਦੇ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਨਾ ਹੋਇਆ। ਇਹਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ -

ਤਾਤੀ ਵਾਉ ਨ ਲਗਈ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਸਰਣਾਈ ॥

ਚਉਗਿਰਦ ਹਮਾਰੈ ਰਾਮ ਕਾਰ ਦੁਖੁ ਲਗੈ ਨ ਭਾਈ ॥

ਅੰਗ- ੮੧੯

ਗੁਰਸਿੱਖ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਨਾਮ ਦੀ ਰਾਮ ਕਾਰ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਨਾਮ ਜਪਦੈ। ਉਹਨੂੰ ਕੋਈ ਭੂਤ-ਪ੍ਰੇਤ, ਕੋਈ ਤੰਤਰ-ਮੰਤਰ ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਕਰਿਆ ਕਰਦਾ। ਜੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਐ। ਅਸਰ ਉਹਨਾਂ ਉਤੇ ਕਰਦੈ ਜਿਹੜੇ ਹਰ ਵਕਤ ਟੁੱਟੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਉਤੋਂ-ਉਤੋਂ ਸਿੱਖੀ ਧਾਰਨ ਕਰੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਜਿਹਦੇ ਅੰਦਰ ਨਾਮ ਦੀ ਧੁਨ ਚਲਦੀ ਹੈ, ਉਥੇ ਜੰਤਰ-ਮੰਤਰ, ਤੰਤਰ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ। ਸਗੋਂ ਉਲਟਾ ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਹੀ ਕਰਦੇ ਨੇ ਜਿਹੜਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਐਸਾ ਅਸੀਂ ਦੇਖਿਆ ਹੈ।

ਇਕ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸੀ ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਕੋਈ ਕਰਨ ਲਗ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਤੂੰ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰ, ਪਾਠ ਕਰਿਆ, ਉਹ ਤੀਜੇ ਚੌਥੇ ਦਿਨ ਆਪੇ ਹੀ ਆ ਗਏ ਉਹਦੇ ਘਰ ਕਿ ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਬੜੀ ਭੁੱਲ ਹੋਈ, ਅਸੀਂ ਤੇਰੇ ਉਤੇ ਮੰਤਰ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ। ਉਹ ਸਾਡੇ ਉਤੇ ਪੁੱਠਾ ਪੈ ਗਿਆ ਕਿ ਤੂੰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ ਸਾਡੇ ਉਪਰ। ਸੋ ਇਹ ਜੰਤਰਾਂ ਮੰਤਰਾਂ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਹੋਰ ਹੈ। ਨਾਮ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਹੋਰ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਚਲਾਈ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਨਾਮ ਵਾਲੇ ਰੌਲਾ ਪਾਈ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਓ ਤੁਸੀਂ ਕਿਉਂ ਜਨਮ ਬਰਬਾਦ ਕਰਦੇ ਹੋ।

ਸੋ ਇਹਨੇ ਭਾਈ ਤਿਲਕੂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹਨੂੰ ਕਹੋ ਜਾ ਕੇ ਕਿ ਦੋ ਸਾਲ ਦਾ ਸਵਰਗ ਦੇਵਾਂਗਾ ਮੈਂ। ਉਥੇ ਗਏ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਜਾ ਕੇ ਭਾਈ ਤਿਲਕੂ ਤੈਨੂੰ ਦੋ ਸਾਲ ਦਾ ਸਵਰਗ ਦੇਣੈ। ਭਾਈ ਤਿਲਕੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਲੋੜ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਅਸੀਂ ਸਵਰਗ 'ਚ ਜਾਣਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਾਡਾ ਤਾਂ ਰਸਤਾ ਹੋਰ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਜਾਣਾ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਦਰਗਹ ਮਿਲਦੈ ਥਾਉਂ,

ਗੁਰਾਂ ਨਾਲ ਰੱਤਿਆਂ-ਗੁਰਾਂ ਨਾਲ ਰੱਤਿਆਂ॥

ਅੰਤਰਿ ਗੁਰੁ ਆਰਾਧਣਾ ਜਿਹਵਾ ਜਪਿ ਗੁਰੁ ਨਾਉ ॥

ਨੇਤ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੇਖਣਾ ਸੁਵਣੀ ਸੁਣਾ ਗੁਰੁ ਨਾਉ ॥

ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੇਤੀ ਰਤਿਆ ਦਰਗਹ ਪਾਈਐ ਠਾਉ ॥

ਅੰਗ- ੫੧੭

ਚਾਰ ਕਰਮ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਦੇ। ਪੰਜਵਾਂ ਹੁੰਦੈ ਪਿਆਰ -

ਸਤਿਗੁਰ ਸੇਤੀ ਰਤਿਆ ਦਰਗਹ ਪਾਈਐ ਠਾਉ ॥

ਅੰਗ- ੫੧੭

ਗੁਰੂ ਦੀ ਦਰਗਹ ਦੇ ਵਿਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਕਿਤੇ ਜਾਂਦਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਧਰਮਰਾਇ ਦੇ ਕੋਲ ਪਾਪ ਤੇ ਪੁੰਨ ਬੀਜਣ ਵਾਲੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ -

ਪੁੰਨ ਦਾਨੁ ਜੋ ਬੀਜਦੇ ਸਭ ਧਰਮ ਰਾਇ ਕੈ ਜਾਈ ॥

ਅੰਗ- ੧੪੧੪

ਫੇਰ ਹੁੰਦੇ ਕਿ ਕੀ ਪੁੰਨ ਕਰੀਏ ਅਸੀਂ? ਪੁੰਨ ਜੋ ਤਾਂ ਕਰਿਆ ਹੈ ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਫੇਰ ਤਾਂ ਬਦਲਾ ਧਰਮਰਾਜ ਹੀ ਦਿੰਦੇ। ਉਥੇ ਸਵਰਗਾਂ 'ਚ ਭੇਜ ਦੇਵੇਗਾ। ਇਥੇ ਪਰਾਲਬਧ ਕਰਮ ਕਰਕੇ ਉਹਦਾ ਬਦਲਾ ਸੈਂਕੜੇ ਗੁਣਾਂ ਹੋ ਕੇ ਮਿਲ ਜਾਏਗਾ। ਗੱਲ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸਮਝੋ ਜੋ ਮੈਂ ਕਹਿ ਰਿਹਾਂ। ਪੁੰਨ ਮਾੜਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪੁੰਨ ਦਾ ਜੋ ਬਦਲਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ, ਫੇਰ ਤਾਂ ਧਰਮਰਾਜ ਦੇ ਜਾ ਕੇ ਲੇਖਾ-ਪੱਤਾ ਹੋਣੈ। ਉਹ ਪੁੰਨ ਦਾ ਫਲ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਪਾਪ ਦਾ ਫਲ ਵੀ ਦਿੰਦੇ ਨੇ -

ਧਰਮ ਰਾਇ ਨੇ ਹੁਕਮੁ ਹੈ ਬਹਿ ਸਚਾ ਧਰਮੁ ਬੀਚਾਰਿ ॥

ਦੂਜੇ ਭਾਇ ਦਸਟ ਆਤਮਾ ਓਹੁ ਤੇਰੀ ਸਰਕਾਰ ॥

ਅੰਗ- ੩੮

ਗੁਰਸਿੱਖ ਫੇਰ ਕੀ ਕਰੇ, ਜੋ ਪੁੰਨ ਬੀਜਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਫੇਰ ਸਵਰਗਾਂ 'ਚ ਜਾਣਾ ਪੈਣੈ। ਸਵਰਗ ਜਿਹੜਾ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਆਦਮੀ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਰਹਿੰਦੇ, ਮੁੜ ਕੇ ਫੇਰ ਇਥੇ ਰਹਿੰਦੇ। ਪੱਕੀ ਚੀਜ਼ ਤਾਂ ਹੈ ਨਹੀਂ। ਜਿਹੜੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਦਰਗਹ ਹੈ ਉਹ ਪੱਕੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਉਥੇ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਮੁੜ ਕੇ ਨਹੀਂ ਇਥੇ ਆਉਂਦਾ। ਫੇਰ ਨਹੀਂ ਦੁਖਾਂ ਵਿਚ ਪੈਂਦਾ। ਫੇਰ ਨਹੀਂ ਮਾਤਾ ਦੇ ਪੇਟ ਵਿਚ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਜਨਮ ਲੈਂਦਾ। ਫੇਰ ਕਰੇ ਕੀ, ਦਾਨ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਕੱਢਦੇ ਹਾਂ, ਦਸਵੰਧ ਕੱਢਦੇ ਹਾਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਗੁਰੂ ਦੀ ਦਾਤ ਜਾਣ ਕੇ ਕੱਢ। ਆਪਣੇ ਵਲੋਂ ਨਾ ਕੱਢ। ਤੈਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦਿੰਦੇ -

ਦਸ ਬਸਤੁ ਲੇ ਪਾਛੈ ਪਾਵੈ ॥

ਦੇਕ ਬਸਤੁ ਕਾਰਨਿ ਬਿਖੋਟਿ ਗਵਾਵੈ ॥ ਅੰਗ- ੨੬੮

ਹੁਣ ਦਿਤੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਤਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀਆਂ ਨੇ। ਉਹਦੀਆਂ ਦਾਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਕੱਢ ਦੇ, ਫੇਰ ਦੁਖੀ ਹੁੰਦੇ। ਦੂਜੇ ਉਹ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਇਕ ਕੱਢਦੇ ਨੇ, ਕਹਿੰਦੇ ਮੈਂ ਕੱਢਿਆ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਕੱਢਿਆ, ਫੇਰ ਫਸ ਗਏ। ਫਸੇ ਹੋਏ ਦਾ ਫਲ ਮਿਲਣੈ। ਦਾਨ ਵੀ ਧਿਆਨ ਰੱਖ ਕੇ ਕਰਿਆ ਕਰੋ। ਫਲ ਨਾ ਮੰਗਿਆ ਕਰੋ, ਗੁਰੂ ਦੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਮੰਗਿਆ ਕਰੋ ਕਿ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਤੇਰਾ ਦਿਤਾ ਹੈ, ਕੀ ਅਰਪੀਏ। ਨੌਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਤੂੰ ਦਿੰਦੇ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਕੋ ਕੱਢਦਾ। ਨੌਂ ਮੈਂ ਰੱਖਦਾਂ, ਦਸਵਾਂ ਹਿੱਸਾ ਤੈਨੂੰ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਉਸ ਉਪਰ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੋਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਆਪਣਾ ਪਿਆਰ ਉਹ ਬਖਸ਼ਦਾ ਜਾਂਦੈ। ਜਿਹੜਾ ਫਲ ਮੰਗਦੈ, ਉਹਨੂੰ ਭਾਈ ਧਰਮਰਾਜ ਦੇ ਜਾਣਾ ਪੈਣੈ -

ਪੁੰਨ ਦਾਨੁ ਜੋ ਬੀਜਦੇ ਸਭ ਧਰਮ ਰਾਇ ਕੈ ਜਾਈ ॥

ਅੰਗ- ੧੪੧੪

ਦੂਜਾ ਗੁਰਸਿੱਖ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਇਕ ਵਾਰੀ ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਲਾਂਗਰੀ ਬਾਬਾ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਮਾਤਾ ਜੀ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਏ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਦਸਿਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਸਿੰਘ ਦੀ ਮਾਤਾ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਈ। ਅੰਤਰ ਧਿਆਨ ਹੋ ਕੇ ਦੇਖਿਆ, ਕਹਿੰਦੇ ਬਈ ਉਹਦਾ ਸਰੀਰ ਦਾਹ ਨਾ ਕਰਿਓ। ਉਹਨੇ ਮੁੜ ਆਉਣੈ। ਉਹੀ ਗੱਲ ਹੋਈ, ਦੇਹ ਦੇ ਵਿਚ ਫੇਰ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਗਈ। ਜਿਉਂਦੀ ਹੋ ਗਈ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਕੋਲ ਬਹੁਤ ਸੰਗਤਾਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਹੋ ਕੇ ਆ ਗਈਆਂ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਮਾਤਾ! ਸੁਣਾ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਮਹਾਰਾਜ! ਗਲਤੀ ਨਾਲ ਮੈਨੂੰ ਲੈ ਗਏ ਸੀ। ਹੁਣ ਮੇਰੇ ਹੀ ਨਾਉਂ ਦੀ ਇਕ ਹੋਰ ਬੀਬੀ ਹੈ ਉਹਨੂੰ ਲੈਣ ਗਏ ਹੋਏ ਨੇ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਉਥੇ ਗਈ, ਰਾਹ 'ਚ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ। ਉਥੇ ਗਈ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਨਾਉਂ ਕੱਢਣ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਨਾਉਂ ਹੀ ਨਾ ਨਿਕਲੇ। ਧਰਮਰਾਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਬੜੀ ਭਾਰੀ ਭੁੱਲ ਕਰ ਦਿਤੀ, ਇਹ ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਦਰਗਹ ਦੀ ਬੀਬੀ ਸੀ, ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਕਿਉਂ ਆ ਗਈ? ਇਹ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਦੀ ਹੈ, ਨਾਮ ਜਪਦੀ ਹੈ, ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਤਾਂ ਆਉਣੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਫੇਰ? ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਬਾਬਾ ਜੀ! ਉਹ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਨ ਲਗ ਗਏ। ਮੇਰੀ ਬਹੁਤ ਇੱਜ਼ਤ ਕਰੀ। ਬਹੁਤ ਹੀ ਮਿੱਠੇ ਬਚਨ ਬੋਲੇ ਕਿ ਮਾਤਾ! ਗਲਤੀ ਹੋ ਗਈ ਸਾਡੇ ਤੋਂ। ਤੈਨੂੰ ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ।

ਬਾਬਾ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਕਿਉਂ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਤੁਹਾਡੇ ਬਾਣੀ ਯਾਦ ਹੈ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ? ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਯਾਦ ਹੈ?

ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੇਖੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਸਾਰੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਕਿ ਆਪ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਿੱਥੇ ਕਰਦੇ ਹੋ? ਉਸ ਵੇਲੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਮਝਾਇਆ-

ਧਾਰਨਾ - ਧਰਮਰਾਜਾ ਵੀ ਕਰੇਗਾ ਸੇਵਾ,

ਸਾਧੂਆਂ ਦੇ ਸੰਗੀਆਂ ਦੀ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਕਿਉਂ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਪੜ੍ਹਦੇ ਹੋ ਨਾ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ? ਕਹਿੰਦੇ, ਹਾਂ ਬਾਬਾ ਜੀ! ਹੁਣ ਪਤਾ ਲਗ ਗਿਆ -

ਸਾਧਸੰਗਿ ਧਰਮ ਰਾਇ ਕਰੇ ਸੇਵਾ ॥

ਸਾਧ ਕੈ ਸੰਗਿ ਸੋਭਾ ਸੁਰਦੇਵਾ ॥

ਅੰਗ- ੨੭੧

ਦੇਵਤਿਆਂ 'ਚ, ਦੇਵ ਲੋਕਾਂ 'ਚ ਜਿਹੜੇ ਸਤਿਸੰਗ 'ਚ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਸਾਧੂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਦੇ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਉਥੇ ਸੋਭਾ ਹੋਣ ਲਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ, ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਹਰੇਕ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਨੇ। ਗੁਪਤ ਰੂਪ ਦੇ ਵਿਚ ਸੰਗਤ 'ਚ ਆ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਬੈਕੁੰਠ ਉਸ ਥਾਂ 'ਤੇ ਹੈ ਜਿਸ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਸਾਧੂ ਬੈਠ ਕੇ ਤੇਰਾ ਜਸ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਜਦੋਂ ਬੈਕੁੰਠ ਆ ਗਿਆ -

ਤਹਾ ਬੈਕੁੰਠੁ ਜਹ ਕੀਰਤਨੁ ਤੇਰਾ ਤੂੰ ਆਪੇ ਸਰਧਾ ਲਾਇਹਿ ॥

ਅੰਗ- ੨੪੯

ਜਦੋਂ ਬੈਕੁੰਠ ਬਣ ਗਿਆ ਤਾਂ ਫੇਰ ਸਾਰੇ ਹੀ ਦੇਵਤੇ ਆ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਜਦੋਂ ਹੈਂਡ ਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੇ ਆਉਣਾ ਹੀ ਹੈ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਜੇ ਸਤਿਸੰਗ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਹੈ, ਇਹਦੇ 'ਚ ਦੇਵਤੇ ਲੋਕ, ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਆ ਕੇ ਬੈਠ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਆਉਣ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਇਹ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਬਿਲਕੁਲ ਸ਼ਾਂਤੀ ਹੋਏਗੀ। ਮਨ ਕਿਸੇ ਦਾ ਨਹੀਂ ਨੱਠੇਗਾ। ਉਹ ਫੇਰ ਸੋਭਾ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਇਹ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਨਾਮ ਜਪਦੇ ਨੇ, ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਪਰ ਈਮਾਨਦਾਰ ਹੋਵੇ ਪਾਖੰਡੀ ਨਾ ਹੋਵੇ।

ਬਾਬਾ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਫੇਰ ਮਾਤਾ ਕੀ ਹੋਇਆ?

ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਕਿ ਮੇਰੀ ਬੜੀ ਸੇਵਾ ਹੋਈ? ਕਹਿੰਦੀ, ਮੈਂ ਫੇਰ ਹੌਂਸਲਾ ਕਰਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਜਿੱਥੇ ਮੈਂ ਜਾਣੈ ਉਹ ਤਾਂ ਦਿਖਾ ਦਿਓ। ਕਹਿੰਦੇ, ਬੀਬਾ! ਤੂੰ ਇਥੇ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ। ਜਦੋਂ ਤੇਰੇ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਦਾ ਅੰਤ ਆਉਣੈ ਤੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਦਰਗਾਹ 'ਚ ਜਾਣੈ। ਸਾਡੇ ਰਜਿਸਟਰਾਂ 'ਚੋਂ ਤੇਰਾ ਨਾਂ ਕੱਟਿਆ ਗਿਆ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਆਪਣਾ ਧੰਨਭਾਗ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸਾਧੂ ਤਾਂ ਕਿੱਥੇ ਰਹਿ ਗਿਆ, ਜਿਹੜਾ ਸਾਧੂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਦੈ, ਉਹਦਾ ਵੀ ਆਉਣਾ ਅਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਧੰਨਭਾਗ ਹੈ ਕਿ ਦਰਸ਼ਨ ਤਾਂ ਹੋਏ। ਜਿਹੜੇ ਸਾਧੂ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਬਾਰੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਸੁੱਤੇ ਭਾਗ ਜਾਗ ਪਏ ਮੇਰੇ,

ਮੇਲਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸਾਧੂਆਂ ਦਾ।

ਪੂਰਬ ਕਰਮ ਅੰਕੁਰ ਜਬ ਪ੍ਰਗਟੇ

ਭੋਟਿਓ ਪੁਰਖੁ ਰਸਿਕ ਬੈਰਾਗੀ ॥

ਮਿਟਿਓ ਅੰਧੋਰੁ ਮਿਲਤ ਹਰਿ ਨਾਨਕ

ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੀ ਸੋਈ ਜਾਗੀ ॥

ਅੰਗ- ੨੦੪

ਧਰਮਰਾਜਾ ਤਾਂ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਮੇਰੇ ਤਾਂ ਭਾਗ ਜਾਗ ਪਏ ਕਿ ਇਥੇ ਸਾਧੂਆਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋਏ। ਉਹਨਾਂ

ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਦੈ ਤੇ ਨਾਲ ਐਸੀਆਂ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰਦੈ-

ਧਾਰਨਾ - ਮੇਰਾ ਕਰ 'ਤਾ ਭਵਨ ਪੁਨੀਤ,

ਹਰੀ ਦੇਆਂ ਸੰਤਾਂ ਨੇ।

ਨਾਨਕ ਧਰਮ ਐਸੇ ਚਵਹਿ ਕੀਤੇ ਭਵਨੁ ਪੁਨੀਤ ॥

ਅੰਗ- ੧੪੨੫

ਕਹਿੰਦੇ, ਧੰਨ ਭਾਗ ਮੇਰੇ ਹਰੀ ਦੇ ਸੰਤ ਆਏ ਤੇ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਚਰਨ ਪਏ।

ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਵਰਗ ਕੋਈ ਬਹੁਤੀ ਵੱਡੀ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ। ਨਰਕ ਤਾਂ ਹੈ ਹੀ ਮਾੜੀ ਚੀਜ਼। ਉਥੇ ਤਾਂ ਪਾਪੀਆਂ ਨੂੰ ਥਾਂ ਮਿਲਦੈ -

ਪਾਪੀ ਕਰਮ ਕਮਾਵਦੇ ਕਰਦੇ ਹਾਏ ਹਾਇ ॥

ਨਾਨਕ ਜਿਉ ਮਥਨਿ ਮਾਧਾਣੀਆ ਤਿਉ ਮਥੇ ਧ੍ਰਮ ਰਾਇ ॥

ਅੰਗ- ੧੪੨੫

ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਗੈਰਾ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਆਹ ਵੀ ਪੜ੍ਹ ਲਈ, ਉਹ ਵੀ ਪੜ੍ਹ ਲਈ, ਬਾਹਰਲੇ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਪੜ੍ਹ ਲਈਆਂ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਾਲੋਂ ਟੁੱਟ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਇਹ ਸਮਝਦੇ ਨੇ ਕਿ ਗੁਰੂਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਇਦ ਤਜਰਬਾ ਨਹੀਂ ਸੀਗਾ। ਆਹ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦਾ ਫਲਾਣਾ ਲਿਖਾਰੀ ਹੈ ਇਹ ਬੜਾ ਸਿਆਣਾ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮਗਰ ਲਗ ਕੇ ਸਾਡੇ ਲਿਖਾਰੀ ਜਿਹੜੇ ਬਹੁਤੇ ਪੜ੍ਹੇ ਹੋਏ ਨੇ, ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਨਰਕ ਸੁਰਗ ਹੈ ਨਹੀਂ ਐਵੇਂ ਡਰਾਵਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ! ਕਹਿੰਦੇ, ਨਰਕ ਸੁਰਗ ਨਹੀਂ ਹੈ? ਤੈਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪਤਾ ਲਗ ਗਿਆ? ਕਹਿੰਦਾ, ਫਲਾਣੀ ਕਿਤਾਬ ਪੜ੍ਹੀ ਹੈ ਜੀ। ਇੰਗਲੈਂਡ ਦਾ ਲਿਖਾਰੀ ਹੋਇਐ।

ਬਈ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਿਤੇ ਜਿਆਦਾ ਪਤੈ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਦਾ? ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੇ ਨਾਨਕ! ਮੈਂ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਤੇ ਤੂੰ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ। ਕਿਹੜੀ ਗੱਲ ਭੁੱਲੀ ਹੋਈ ਹੈ ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ। ਇਹ ਤਾਂ ਆਮ ਆਦਮੀ ਵੀ ਜਾਣਦੇ ਨੇ।

ਸੰਤ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸਿੰਘ ਹੋਏ ਨੇ, ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ (ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ) ਦੇ ਵੇਲੇ ਹੀ ਸੀਗੇ। ਦੀਵਾਨ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਸੀ, ਇਕ ਦਿਨ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ! ਤੂੰ ਆਹ ਪਿੰਡ ਚਲਿਆ ਜਾਈਂ। ਉਥੇ ਬਾਹਰ ਝੁੰਗੀ ਬਣਾ ਕੇ ਰਹਿੰਦੈ ਇਕ ਸੰਤ। ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸਿੰਘ ਹੈ ਉਹਦਾ ਨਾਮ। ਉਹਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿਤਾ ਤੇ ਆਪ ਰਾੜੇ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਆ ਗਏ। ਜਦੋਂ ਉਹਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਦਸਿਆ ਉਹਨੇ ਬੜਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਿਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕੋਲੋਂ ਆਇਐ। ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਵੀ ਦੀਵਾਨ ਸੁਣਨ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ, ਅੱਜ ਨਹੀਂ ਜਾ ਹੋਇਆ। ਗੱਲਾਂ-ਬਾਤਾਂ ਹੋਈਆਂ।

ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਲਗਨ ਕਿਥੋਂ ਲਗ ਗਈ? ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਪ੍ਰਤੱਖ ਦੇਖ ਕੇ ਲਗਨ ਲੱਗੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਫੌਜ ਦੇ ਵਿਚ ਨੌਕਰੀ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਬੜਾ ਜਵਾਨ ਸੀ। ਪੰਜ ਸਾਲ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰਿਜ਼ਰਵ ਲਿਸਟ 'ਤੇ ਆ ਗਿਆ ਮੇਰਾ ਨਾਮ। ਇਥੇ ਆ ਗਿਆ, ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਲਈ ਤੇ ਅਚਾਨਕ ਮੇਰੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਚੁੱਕ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਚਿਖਾ 'ਤੇ ਲੈ ਗਏ। ਉਧਰਲੇ ਪਾਸੇ ਮੇਰਾ ਜਿਹੜਾ ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਸੀ ਉਹ ਧਰਮਰਾਜ ਦੇ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਇਹਦਾ ਲੇਖਾ-ਪੱਤਾ ਕੱਢੋ। ਘਬਰਾ ਗਏ ਉਸ ਵੇਲੇ ਚਿਤ੍ਰਗੁਪਤ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਇਹ ਬੰਦਾ ਗਲਤ ਆ ਗਿਆ। ਦੂਸਰਾ ਇਸੇ ਨਾਮ ਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜ਼ਿੰਮੀਦਾਰ ਜੱਟ ਹੈ। ਉਹ ਹੈ ਰਾਮਗੜੀਆ। ਕਹਿੰਦੇ, ਜਾਓ ਫੇਰ ਉਸ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਆਓ, ਇਹਨੂੰ ਛੱਡ ਆਓ। ਕਈ ਗੱਲਾਂ ਹੋ ਚੁੱਕੀਆਂ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ। ਹੁੰਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਨੇ। ਇਹਨੂੰ ਜਮਦੂਤਾਂ ਕੀ ਭੂਲ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ।

ਉਹ ਜਦੋਂ ਛੱਡਣ ਆਏ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਦੇਖੋ, ਛੱਡਣ ਤਾਂ ਆ ਗਏ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ। ਇਕ ਗੱਲ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸੋ ਉਥੇ ਅਸੀਂ ਨਰਕਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣਦੇ ਹਾਂ। ਦਿਖਾ ਤਾਂ ਦਿਓ ਕਿਹੋ ਜਿਹੇ ਨੇ? ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਤੇਰਾ ਸਰੀਰ ਸਾੜ ਦੇਣਗੇ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਨਹੀਂ ਮੈਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਦਿਖਾਓ। ਕਹਿੰਦੇ, ਚਲੋ ਉਤੇ ਦੀ ਲੰਘਾ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਹੈਲੀਕਾਪਟਰ 'ਤੇ ਜਿਵੇਂ ਲੰਘੀਏ। ਜਦੋਂ ਉਤੇ ਦੀ ਲੰਘਾਉਣ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਕੀ ਦੇਖਿਆ, ਨਰਕਾਂ ਵਿਚ ਅੱਗ ਜਲ ਰਹੀ ਹੈ -

ਫਰੀਦਾ ਮਉਤੈ ਦਾ ਬੰਨਾ ਏਵੈ ਦਿਸੈ ਜਿਉ ਦਰੀਆਵੈ ਢਾਹਾ ॥
ਅਗੈ ਦੇਜਕੁ ਤਪਿਆ ਸੁਣੀਐ ਹੁਲ ਪਵੈ ਕਾਹਾਹਾ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੮੩

ਹਾਹਾਕਾਰ ਮਚੀ ਪਈ ਹੈ। ਤਪਿਆ ਹੋਇਆ ਦੇਜਕ ਹੈ ਤੇ ਅੱਗ ਫੜਫੜਾਹਟ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਜੀਵ ਬਹੁਤ ਦੁਖੀ ਨੇ ਵਿਚ। ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਸੁਣ ਲਿਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਬਾਤ ਵੀ ਮੇਰੇ ਚੇਤੇ ਆ ਗਈ -

ਪਾਪੀ ਕਰਮ ਕਮਾਵਦੇ ਕਰਦੇ ਹਾਏ ਹਾਇ ॥
ਨਾਨਕ ਜਿਉ ਮਥਨਿ ਮਾਧਾਣੀਆ ਤਿਉ ਮਥੇ ਧ੍ਰਮ ਰਾਇ ॥

ਅੰਗ- ੧੪੨੫

ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਡਰ ਗਿਆ ਕਿ ਆਹ ਹਾਲ ਹੁੰਦੈ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਉਥੇ ਦਾ ਜਾਣਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਭੁੱਲੇ ਬੈਠੇ ਹਾਂ। ਕਿਉਂ ਭੁੱਲਦੇ ਹਾਂ? ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਤਾਂ ਭੁੱਲਦੇ ਹਾਂ ਜੀਵ ਤਾਂ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਜਾਣਾ ਭੁੱਲਿਆ ਹੋਇਐ -

ਧਾਰਨਾ - ਨਹੀਓ ਮਰਨ ਪਛਾਣਦਾ,
ਝੁਠੇ ਲਾਲਚ ਲਗ ਕੇ ਬੰਦਾ।
ਚੇਤਨਾ ਹੈ ਤਉ ਚੇਤ ਲੈ ਨਿਸਿ ਦਿਨਿ ਮੈ ਪ੍ਰਾਨੀ ॥
ਛਿਨੁ ਛਿਨੁ ਅਊਧ ਬਿਹਾਤੁ ਹੈ ਫੁਟੈ ਘਟ ਜਿਉ ਪਾਨੀ ॥ ੧

॥ ਰਹਾਉ ॥
ਹਰਿ ਗੁਨ ਕਾਹਿ ਨ ਗਾਵਹੀ ਮੂਰਖ ਅਗਿਆਨਾ ॥
ਝੁਠੈ ਲਾਲਚਿ ਲਾਗਿ ਕੈ ਨਹਿ ਮਰਨੁ ਪਛਾਨਾ ॥ ੧ ॥
ਅਜਹੂ ਕਛੁ ਬਿਗਰਿਓ ਨਹੀ ਜੋ ਪ੍ਰਭ ਗੁਨ ਗਾਵੈ ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਤਿਹ ਭਜਨ ਤੇ ਨਿਰਭੈ ਪਦੁ ਪਾਵੈ ॥

ਅੰਗ- ੨੨੬

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਸਾਰਾ ਜੋ ਨੁਕਸ ਹੈ, ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਬੰਦਾ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਜਾਣ ਵਾਸਤੇ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ। ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਾਕੀ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ, ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅੱਗੇ ਵੀ ਕੁਛ ਹੁੰਦੈ। ਇਕ ਤਾਂ ਉਹ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅੱਗਾ ਸੰਵਾਰ ਲਿਆ। ਇਕ ਉਹ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅੱਗਾ ਵਿਗਾੜ ਲਿਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ -

ਕਰਉ ਬੇਨੰਤੀ ਸੁਣਹੁ ਮੇਰੇ ਮੀਤਾ ਸੰਤ ਟਹਲ ਕੀ ਬੋਲਾ ॥

ਅੰਗ- ੧੩

ਐ ਮਿੱਤਰੇ! ਤੁਹਾਡੇ ਅੱਗੇ ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਇਹ ਵੇਲਾ ਆ ਗਿਆ, ਗੁਰੂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ। ਗੁਰੂ ਦੀ ਸੇਵਾ, ਸੰਤ ਦੀ ਸੇਵਾ -

ਸੰਤ ਕੀ ਸੇਵਾ ਨਾਮੁ ਧਿਆਈਐ ॥

ਅੰਗ- ੨੬੫

ਨਾਮ ਧਿਆਉਣਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਸੰਤ ਦੀ, ਗੁਰੂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਕਿਉਂ? -

ਈਹਾ ਖਾਟਿ ਚਲਹੁ ਹਰਿ ਲਾਹਾ ਆਗੈ ਬਸਨੁ ਸੁਹੇਲਾ ॥

ਅੰਗ- ੧੩

ਅੱਗੇ ਤਾਂ ਜਾਣਾ ਹੀ ਹੈ, ਜਿਹੜੇ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਾਲੇ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਨਾ ਮੰਨਣਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਐਵੇਂ ਹੀ ਗੱਲਾਂ ਮਾਰਦੇ ਨੇ। ਨਾਸਤਕ ਬਣਾ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਬੜੀਆਂ ਪਈਆਂ ਨੇ ਕਿਤਾਬਾਂ। ਕਾਟੇ ਲਾਏ ਪਏ ਨੇ ਮੇਰੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਕਿ ਕੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਗੁਮਰਾਹ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਪਏ ਨੇ ਇਹ। ਬਾਣੀ ਵੱਡੀ ਹੈ ਕਿ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵੱਡੀਆਂ ਨੇ? ਉਹ ਅਸੀਂ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ, ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਪਾਸੇ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਨਾਸਤਕਤਾ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਬਾਣੀ ਨਹੀਂ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ ਛੱਡਣੀ ਇਹ ਗੁਰੂ ਨੇ। ਕੋਈ ਕੁਛ ਬੋਲੀ ਜਾਵੇ, ਬਾਣੀ ਤੋਂ ਏਧਰ-ਓਧਰ ਨਾ ਹਿੱਲਿਓ। ਫੇਰ ਆਪਣਾ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਏਸ ਵੇਲੇ ਆਪਣਾ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਦੇਖਿਆ - 'ਪਾਪੀ ਕਰਮ ਕਮਾਵਦੇ ਕਰਦੇ ਹਾਏ ਹਾਇ ॥' ਕਹਿੰਦੇ, ਰੌਲਾ ਮਚਿਆ ਪਿਆ ਹੈ। ਦਿਖਾ ਦਿਤਾ ਮੈਨੂੰ, ਮੈਂ ਡਰ ਗਿਆ ਬਹੁਤ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਸਵਰਗ ਵੀ ਦਿਖਾ ਦਿਓ। ਕਹਿੰਦੇ, ਐਨਾ ਨਹੀਂ ਸਮਾਂ। ਬਾਰ-ਬਾਰ ਕਿਹਾ, ਕਹਿੰਦੇ, ਉਤੇ ਦੀ ਲੰਘਾ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ।

ਕਹਿੰਦਾ, ਉਹਦੇ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਕਹਿ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਕਿ ਉਹ ਕਿੰਨਾ ਸੋਹਣਾ ਸੀ। ਇਧਰ ਉਹਦੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਚਿਖਾ 'ਤੇ ਰੱਖ ਕੇ ਅੱਗ ਲਾ ਦਿਤੀ। ਉਹ ਅੱਗ ਲਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਭਾਂਬੜ ਜਿਹਾ ਮਚਿਆ, ਉਧਰੋਂ ਰੂਹ ਪਾ ਦਿਤੀ। ਸਰੀਰ 'ਚ ਹਰਕਤ ਆ ਗਈ। ਤਕੜਾ ਸੀਗਾ, ਝਟਕਾ ਮਾਰਿਆ, ਉਪਰਲੀਆਂ ਲੱਕੜੀਆਂ ਵਗਾਹ ਕੇ ਮਾਰੀਆਂ। ਛਾਲ ਮਾਰੀ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਆਇਆ। ਉਹਦੀ ਲੱਤ ਨੂੰ ਅੱਗ ਪੈ ਗਈ। ਅੱਧੇ ਕੁ ਤਾਂ ਡਰ ਕੇ ਨੱਠ ਗਏ ਕਿ ਲੈ ਬਈ ਮੁਰਦਾ ਜਿੰਦਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਬਾਕੀ ਹੋਰ ਜਿਹੜੇ ਆਏ, ਚੁੱਪ ਕਰਿਆ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਬੋਲਦਾ ਨਹੀਂ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਕੋਈ ਦੇ ਖਬਰ। ਕਹਿੰਦਾ, ਖਬਰ ਕਾਹਦੀ ਹੈ। ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸਿੰਘ ਰਾਮਗੜੀਏ ਨੂੰ ਲੈਣ ਗਏ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹ ਤਾਂ ਇਥੇ ਹੁਣੇ ਹੀ ਚਿਖਾ ਵਾਸਤੇ ਲੱਕੜਾਂ ਪਾੜਦਾ ਸੀ। ਇਕ ਲੜਕਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਉਹ ਦੇਖੋ, ਕਿੱਕਰ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਰਿਹੈ, ਉਹ ਦੇਖੋ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ। ਅਜੇ ਇਹ ਗੱਲ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਹੀ ਹੈ, ਉਹਨੇ ਕੁਹਾੜਾ ਮਾਰਿਆ। ਉਹ ਲੱਗਿਆ ਨਾ ਟਾਹਣੇ ਦੇ। ਗਰਦਨ ਪਰਨੇ ਜਮਦੂਤਾਂ ਨੇ ਥੱਲੇ ਸੁੱਟ ਦਿਤਾ। ਉਹ ਤਾਂ ਬਹਾਨਾ ਭਾਲਦੇ ਨੇ। ਆਪਾਂ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਤੋਂ ਗਿਰ ਕੇ ਮਰ ਗਿਆ। ਮਰਦਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਮਾਰਿਆ ਜਾਂਦੈ। ਬਹਾਨਾ ਬਣਦੈ।

ਉਸ ਵੇਲੇ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਜਿਉਂਦਾ ਹੋਣ ਦੀ ਇਹਦੇ ਸਬੰਧੀਆਂ ਨੂੰ ਬੜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮੇਰੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਗਏ। ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਬੋਲਾਂ ਹੀ ਨਾ। ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਦੇਖ ਆਇਆ ਸੀ ਸਭ ਕੁਛ ਜੋ ਉਥੇ ਵਰਤਾਰਾ ਹੁੰਦੈ। ਘਰ ਮੈਂ ਉਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਗਿਆ ਨਹੀਂ, ਇਥੇ ਹੀ ਖੇਤਾਂ 'ਚ ਝੱਪੜੀ ਪਾ ਲਈ ਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਮੈਂ ਹੁਣ ਉਹ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਜਿਹੜਾ ਦਰਗਾਹ ਦੇ ਤੋਸਾ ਬਣਦੈ। ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਜਾਣੈ। ਉਹ ਕਿਹੜਾ ਕੰਮ ਹੈ? ਐਸਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ-

ਧਾਰਨਾ - ਜਿਥੇ ਨਾ ਕੋਈ ਮਾਤ ਪਿਤਾ,
ਉਥੇ ਨਾਮ ਨੇ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨੀ॥

ਜਹ ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਸੁਤ ਮੀਤ ਨ ਭਾਈ ॥
ਮਨ ਉਹਾ ਨਾਮੁ ਤੇਰੈ ਸੰਗਿ ਸਹਾਈ ॥
ਜਹ ਮਹਾ ਭਇਆਨ ਦੂਤ ਜਮ ਦਲੈ ॥
ਤਹਿ ਕੇਵਲ ਨਾਮੁ ਸੰਗਿ ਤੇਰੈ ਚਲੈ ॥
ਜਹ ਮੁਸਕਲ ਹੋਵੈ ਅਤਿ ਭਾਰੀ ॥
ਹਰਿ ਕੋ ਨਾਮੁ ਖਿਨ ਮਾਹਿ ਉਧਾਰੀ ॥

ਅੰਗ- ੨੬੪

ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਲਾਹਾ ਖੱਟ ਲਓ। 'ਈਹਾ ਖਾਟਿ ਚਲਹੁ ਹਰਿ ਲਾਹਾ...॥' ਕੀ ਫਰਕ ਪਏਗਾ ਇਸ

ਨਾਲ? ਕਹਿੰਦੇ, 'ਆਗੈ ਬਸਨੁ ਸੁਹੇਲਾ ॥'

ਅੱਗੇ ਬਹੁਤ ਸੁਖਾਲਾ ਰਹੇਗਾ -
ਧੰਨਿ ਧੰਨਿ ਕਹੈ ਸਭੁ ਕੋਇ ॥
ਮੁਖ ਉਜਲ ਹਰਿ ਦਰਗਹ ਸੋਇ ॥
ਇਹੁ ਵਾਪਾਰੁ ਵਿਰਲਾ ਵਾਪਾਰੈ ॥
ਨਾਨਕ ਤਾ ਕੈ ਸਦ ਬਲਿਹਾਰੈ ॥

ਅੰਗ- ੨੮੩

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਜੀ! ਉਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਮੈਂ ਨਿਸ਼ਚਾ ਕਰ ਲਿਆ, ਘਰ-ਬਾਰ ਸਭ ਛੱਡ ਦਿਤਾ। ਇਥੇ ਝੁੱਗੀ ਪਾ ਕੇ ਮੈਂ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਬੰਦਗੀ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਹੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹਾਂ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ। ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਮੈਨੂੰ ਕੁਛ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲਗਦੀ -

ਛੜਧਾਰ ਬਾਦਿਸਾਹੀਆ ਵਿਚਿ ਸਹਸੇ ਪਰੀਆ ॥

ਅੰਗ- ੪੨

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਜੋ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਹ ਸੱਚਮੁੱਚ ਮੈਨੂੰ ਪ੍ਰਤੱਖ ਦਿਸਦਾ ਹੈ। ਜੋ ਅਨੰਦ ਬੰਦਗੀ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਆ ਰਿਹੈ, ਉਹਦੇ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਕਹਿ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਸੋ ਬੜੀ ਰਾਤ ਤਕ ਬਚਨ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਦੋਨੋਂ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਕਿਉਂ ਬਈ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ! ਮੈਂ ਤਾਂ ਆਹ ਗੱਲ ਸੁਣੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਸੁਣੀ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਮੰਨੀਂ ਵੀ ਹੈ? ਜਾਣਨਾ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ ਹੁੰਦੈ, ਮੰਨਣਾ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ ਹੁੰਦੈ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਤੱਖ ਦੇਖਿਆ ਹੈ, ਜੀਵਨ ਬਦਲੇ, ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਮੰਨੀਏ ਕਿ ਦੂਜਿਆਂ ਦੀ? ਕਈ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਜੀ ਦਿਮਾਗ ਵਿਚ ਕੋਈ ਨੁਕਸ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਕੈਮੀਕਲ ਐਕਸ਼ਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛ ਲਓ ਇਹੀ ਕਹਿਣਗੇ। ਸੁਰਤ ਤਾਂ ਸੀਗੀ, ਸੁਰਤ ਦੇ ਵਿਚ ਸੁਪਨਾ ਆ ਗਿਆ, ਉਹਨੂੰ ਹੀ ਸੱਚ ਮੰਨੀਂ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਜੇ ਭਲਾ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਮੰਨ ਲਓ, ਉਹ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸਿੰਘ ਤਾਂ ਜਿਉਂਦਾ, ਰਾਮਗੜੀਆ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸਿੰਘ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਿਆ, ਫੇਰ ਵੀ ਇਹ ਕੀ ਸੁਪਨਾ ਹੀ ਰਹਿ ਗਿਆ? ਪ੍ਰਤੱਖ ਨਾ ਬਣੀ ਗੱਲ ਇਹ?

ਸਾਡੀ ਇਕ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਸੀ, ਬੀਬੀ ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ। ਯੂ.ਪੀ ਵਿਚ ਸੀ। ਭਰਾ ਦੀ ਸਾਡੇ ਕੁੜਮਣੀ ਸੀ। ਉਹ ਨੀਲਧਾਰੀ ਸੀ। ਨੀਲਾ ਪਟਕਾ ਬੰਨਣਾ ਸਿਰ ਦੇ ਉਤੇ ਤੇ ਇਕ ਨੀਲਾ ਕੱਪੜਾ ਲੈਣਾ ਤੇ ਲੱਕ ਬੰਨਣਾ। ਉਹ ਸਤਿਸੰਗਾਂ 'ਚ ਆਉਂਦੀ ਸੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ। ਕਿੱਡੀਓ ਦੂਰ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਉਥੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਇਕ ਦਿਨ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬੀਬੀ! ਤੁਹਾਡਾ ਪਿੰਡ ਸਾਡੇ ਤੋਂ

ਕਿੰਨੀ ਹੀ ਦੂਰ ਹੈ? ਪਰ ਹੈ ਇਧਰਲੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀਆਂ 'ਚ। ਇਕੱਲੇ ਹੀ ਤੁਸੀਂ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋ? ਰਾਤ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਜਾਂਦੇ ਹੋ ਤੁਹਾਨੂੰ ਡਰ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ? ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਚਿਰ 'ਚ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹੋ? ਕਹਿੰਦੀ, ਲੈ ਉਹ ਤਾਂ ਕਦੇ 11 ਵਜੇ, ਕਦੇ 12 ਵਜੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਐਨੀ ਲਗਨ ਕਿਥੋਂ ਲਗ ਗਈ ਤੈਨੂੰ? ਕਹਿੰਦੀ, ਪਹਿਲਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਲਗਨ ਲੱਗੀ ਹੈ ਦੇਖ ਕੇ। ਕਹਿੰਦੀ ਮੈਂ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਈ। ਮਾਠਖੇੜੇ ਤੋਂ ਉਪਰਲੇ ਪਾਸੇ, ਉਹਦਾ ਫਾਰਮ ਸੀ ਥੋੜ੍ਹਾ ਅਗਾਂਹਾਂ ਜਾ ਕੇ। ਉਥੇ ਹੀ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੇ ਵੀ ਸੀ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਮੈਨੂੰ ਲੈ ਗਏ। ਅੱਗੇ ਆ ਕੇ ਇਕ ਨਦੀ ਆ ਗਈ। ਬਹੁਤ ਭੈੜੀ। ਬਹੁਤ ਗੰਦੀ ਨਦੀ। ਪੁੱਲ ਉਹਦਾ ਵਾਲ ਵਰਗਾ ਸੀ, ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਜਿਹੜਾ ਚੜ੍ਹਦਾ ਸੀ, ਉਹ ਕਟ ਕੇ ਦੋ ਹਿੱਸਿਆਂ 'ਚ ਗਿਰ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਫੇਰ ਜੋੜ ਦਿੰਦੇ ਨੇ, ਫੇਰ ਤੋੜ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੀ, ਬਹੁਤ ਹੀ ਔਖਾ ਹੈ -

ਪੁਰਸਲਾਤ ਕਾ ਪੰਥ ਦੁਹੇਲਾ॥

ਮਹਾਰਾਜ 'ਚ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਐ। ਬਈ ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਪੁਲ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਪੁਰਸਲਾਤ ਦਾ ਹੈ। ਇਧਰ ਆਪਣੇ ਵਹਿਤਰਨੀ ਨਦੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਨਦੀ ਨਹੀਂ ਤਰ ਹੁੰਦੀ। ਕਹਿੰਦੀ, ਮੈਂ ਖੜ੍ਹੀ ਹੈਰਾਨ ਹੋਈ ਸੋਚਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਹੁਣ ਕੀ ਹੋਏਗਾ? ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਜਿਹੜੇ ਨੇ ਕਹਿੰਦੇ, ਬੀਬੀ! ਲੰਘਣਾ ਤਾਂ ਪੈਣਾ ਹੀ ਇਹ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਭਾਈ, ਮੈਂ ਕਿਵੇਂ ਲੰਘਾਂਗੀ? ਇਹ ਤਾਂ ਗਿਰੀ ਜਾਂਦੇ ਸਭ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ। ਕਹਿੰਦੀ, ਐਨੇ ਨੂੰ ਕੀ ਦੇਖਿਆ, ਇਕ ਕਿਸਤੀ ਆ ਗਈ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ। ਦੋ ਜਣਿਆ ਦੇ ਬੈਠਣ ਵਾਲੀ। ਇਕ ਚਿੱਟੇ ਕੱਪੜਿਆਂ ਵਾਲੀ ਬੀਬੀ ਚਲਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਕਹਿੰਦੀ, ਆ ਭੈਣ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਬਹਿ ਜਾ, ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਪਾਰ ਲੰਘਾਉਂਦੀ ਹਾਂ। ਉਹਨੇ ਪਾਰ ਲੰਘਾ ਦਿਤਾ। ਮੈਂ ਉਹਦਾ ਬੜਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਿਆ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਭੈਣ ਤੈਨੂੰ ਜਾਣਦੀ ਨਹੀਂ? ਉਹਨੇ ਕਿਹਾ, ਮੈਂ ਜਾਣਦੀ ਹਾਂ ਤੈਨੂੰ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਤੂੰ ਕੌਣ ਹੈਂ? ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਪੁੰਨ ਹਾਂ। ਤੇਰੇ ਪੁੰਨ ਨੇ ਲੰਘਾਇਐ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਕਿਹੜਾ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਪੁੰਨ ਮੈਂ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਕਹਿੰਦੀ, ਤੂੰ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਪੁੰਨ ਕਰਿਆ -

ਅਠਸਠਿ ਤੀਰਥ ਸਗਲ ਪੁੰਨ ਜੀਅ ਦਇਆ ਪਰਵਾਨੁ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੬

ਤੂੰ ਇਕ ਮਜਬੂਰ ਹੋਏ-ਹੋਏ ਜੀਵ 'ਤੇ ਦਇਆ ਕਰੀ ਸੀ। ਇਹ ਤੇਰਾ ਪੁੰਨ ਦਰਗਾਹ ਦੇ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ। ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਕਹਿੰਦੀ, ਭੈਣ, ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਆ ਰਿਹਾ। ਕਹਿੰਦੀ, ਮੈਂ ਕਰਾਉਂਦੀ ਹਾਂ ਯਾਦ। ਤੂੰ ਝਾੜੂ ਦੇ ਰਹੀ ਸੀ ਵਿਹੜੇ 'ਚ? ਕਹਿੰਦੀ, ਰੋਜ਼ ਹੀ ਦਿੰਦੀ ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦੀ, ਓਦਣ ਜਿਹੜੀ ਬੇਰੀ

ਤੁਹਾਡੇ ਖੜ੍ਹੀ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਚੀਂ-ਚੀਂ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਤੈਨੂੰ ਸੁਣੀ।

ਕਹਿੰਦੀ, ਹਾਂ, ਚਿੜੀ ਸੀ।

ਕਹਿੰਦੀ, ਤੂੰ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਚਿੜੀ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫਸੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਧਾਗਾ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿਤਾ ਕਿਸੇ ਨੇ ਉਹਦੀ ਲੱਤ ਨਾਲ। ਉਹ ਬੇਰੀ ਵਿਚ ਫਸ ਗਈ। ਉਹ ਦੋ ਦਿਨ ਦੀ ਭੁੱਖੀ ਤਿਹਾਈ ਸੀ।

ਤੂੰ ਗਈ ਅੰਦਰ, ਜਾ ਕੇ ਟੇਬਲ ਲਿਆਂਦਾ, ਕੈਂਚੀ ਲਿਆਂਦੀ ਉਸ ਚਿੜੀ ਨੂੰ ਫੜ ਕੇ ਉਹਦਾ ਧਾਗਾ ਕੱਟ ਕੇ ਉਡਾ ਦਿਤੀ। ਕਹਿੰਦੀ, ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਪੁੰਨ ਹੈ, ਉਹ ਹਾਂ ਮੈਂ, ਤੈਨੂੰ ਲੰਘਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਆਈ ਹਾਂ -

ਕਰਮ ਧਰਮ ਪਾਖੰਡ ਜੋ ਦੀਸਹਿ ਤਿਨ ਜਮੁ ਜਾਗਾਤੀ ਲੂਟੈ ॥

ਅੰਗ- ੧੪੭

ਰਾਹ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਖਰਚ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਨਾਮ ਵਾਲਾ ਪੁੰਨ ਐਨਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੁੰਦੇ ਇਹ ਖਰਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਹਦੀ ਤਾਂ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਹੀ ਲਈਂ ਜਾਂਦੇ ਨੇ।

ਸੋ ਅੱਗੇ ਮੈਂ ਧਰਮਰਾਜ ਦੇ ਚਲੀ ਗਈ। ਕਾਗਜ਼ ਕੱਢੇ, ਮੇਰੇ ਨਿਕਲੇ ਨਾ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਛੇਤੀ ਲੈ ਜਾਓ ਇਹਨੂੰ। ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਫਾਰਮ ਹੈ, ਉਹ ਵੀ ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ ਦਾ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਆਓ।

ਕਹਿੰਦੀ, ਮੈਨੂੰ ਛੱਡ ਗਏ। ਮੇਰੀ ਪੜ੍ਹੋਸਣ ਜਿਹੜੀ, ਨਾਲ ਦੇ ਫਾਰਮ ਵਾਲੀ ਸੀ, ਉਥੇ ਹਾਹਾਕਾਰ ਮੱਚ ਗਈ ਕਿ ਮਰ ਗਈ-ਮਰ ਗਈ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ ਹੋਇਆ। ਕਹਿੰਦੀ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਮੈਂ ਇਹ ਕਰ ਲਿਆ ਕਿ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਜਿਹੜੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੇ ਇਹ ਤਾਂ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਕਿ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਾਂ, ਨਾਮ ਜਪਾਂ, ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਾਂ ਤੇ ਮੈਂ ਜਾ ਕੇ ਨੁਸ਼ਹਿਰੇ ਵਾਲੇ ਸੰਤਾਂ ਤੋਂ ਨਾਮ ਲੈ ਲਿਆ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੀ, ਹੁਣ ਜਿੰਨਾਂ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਨਾਮ ਜਪ ਹੁੰਦੇ ਜਪਦੀ ਹਾਂ। ਘਰ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਹੀ ਨਾਮ ਜਪਦੇ ਹਾਂ ਅਸੀਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਦੇਖ ਆਈ ਹਾਂ।

ਇਕ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਨੇ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਜੀ ਇਹ ਤਾਂ ਡਰਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰੂ ਨੇ ਬਾਣੀ ਲਿਖੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਮਾਂ ਡਰਾਉਂਦੀ ਹੈ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਨਾ ਜਾਈਂ, ਅੰਦਰ ਭੂਤ ਬੈਠੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਪਿਆਰਿਓ! -

ਹਉ ਆਪਹੁ ਬੋਲਿ ਨ ਜਾਣਦਾ

ਮੈ ਕਹਿਆ ਸਭੁ ਹੁਕਮਾਉ ਜੀਉ ॥

ਅੰਗ- ੧੬੩

ਜੈਸੀ ਮੈ ਆਵੈ ਖਸਮ ਕੀ ਬਾਣੀ

ਤੈਸੜਾ ਕਰੀ ਗਿਆਨੁ ਵੇ ਲਾਲੇ ॥

ਅੰਗ- ੧੭੨

ਇਹ ਤਾਂ ਦਰਗਾਹ ਤੋਂ ਬਾਣੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਵਿਚੀਂ ਆ ਰਹੀ। ਰਿਲੇਅ ਕਰਕੇ ਲਿਖ ਰਹੇ ਹਾਂ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜੋ ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਹੈ, ਦਰਗਾਹ ਖੜੀ ਹੈ ਸਭ ਦੇ ਸਿਰ ਦੇ ਉਤੇ। ਲੇਖ ਲਿਖੇ ਪਏ ਨੇ ਜਿਹੜਾ ਲੇਖਾ ਦੇਣੈ -

ਕਬੀਰ ਲੇਖਾ ਦੇਨਾ ਸੁਹੇਲਾ ਜਉ ਦਿਲ ਸੂਚੀ ਹੋਇ ॥
ਉਸੁ ਸਾਰੇ ਦੀਬਾਨ ਮਹਿ ਪਲਾ ਨ ਪਕਰੈ ਕੋਇ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੭੫

ਫੇਰ ਜਦੋਂ ਸੁੱਚਾ ਦਿਲ ਹੈ, ਨੇਕ ਕਰਮ ਕਰੇ ਨੇ ਫੇਰ -

ਰੇ ਰੇ ਦਰਗਾਹ ਕਹੈ ਨ ਕੋਉ ॥
ਆਉ ਬੈਠ ਆਦਰੁ ਸੁਭ ਦੋਉ ॥

ਅੰਗ- ੨੫੨

ਸਭ ਆਦਰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਆਓ ਜੀ ਆਓ। ਧੰਨ ਭਾਗ-ਧੰਨ ਭਾਗ -

ਧੰਨਿ ਧੰਨਿ ਕਹੈ ਸਭੁ ਕੋਇ ॥
ਮੁਖ ਉਜਲ ਹਰਿ ਦਰਗਹ ਸੋਇ ॥
ਇਹੁ ਵਾਪਾਰੁ ਵਿਰਲਾ ਵਾਪਾਰੈ ॥
ਨਾਨਕ ਤਾ ਕੈ ਸਦ ਬਲਿਹਾਰੈ ॥

ਅੰਗ- ੨੮੩

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਦਰਗਾਹ ਤਾਂ ਹੈਗੀ ਹੀ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਨਾਨਕੁ ਆਖੈ ਰੇ ਮਨਾ ਸੁਣੀਐ ਸਿਖ ਸਹੀ ॥
ਲੇਖਾ ਰਬੁ ਮੰਗੋਸੀਆ ਬੈਠਾ ਕਢਿ ਵਹੀ ॥

ਅੰਗ- ੯੫੩

ਧਾਰਨਾ - ਰੱਬ ਲੇਖਾ ਮੰਗਦਾ ਨੀਂ,
ਜਿੰਦੇ ਕਰ ਭਜਨ, ਹਿਸਾਬ ਮੁਕਾ ਲੈ।

ਨਾਨਕੁ ਆਖੈ ਰੇ ਮਨਾ ਸੁਣੀਐ ਸਿਖ ਸਹੀ ॥
ਲੇਖਾ ਰਬੁ ਮੰਗੋਸੀਆ ਬੈਠਾ ਕਢਿ ਵਹੀ ॥
ਤਲਬਾ ਪਉਸਨਿ ਆਕੀਆ ਬਾਕੀ ਜਿਨਾ ਰਹੀ ॥
ਅਜਰਾਈਲੁ ਫਰੇਸਤਾ ਹੋਸੀ ਆਇ ਤਈ ॥
ਆਵਣੁ ਜਾਣੁ ਨ ਸੁਝਈ ਭੀੜੀ ਗਲੀ ਫਹੀ ॥
ਕੂੜ ਨਿਖੁਟੇ ਨਾਨਕਾ ਓੜਕਿ ਸਚਿ ਰਹੀ ॥

ਅੰਗ- ੯੫੩

ਲੇਖਾ ਤਾਂ ਹੋਣਾ ਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ-
ਲੈ ਫਾਹੇ ਰਾਤੀ ਤੁਰਹਿ ਪ੍ਰਭੁ ਜਾਣੈ ਪ੍ਰਾਣੀ ॥
ਤਕਹਿ ਨਾਰਿ ਪਰਾਈਆ ਲੁਕਿ ਅੰਦਰਿ ਠਾਣੀ ॥
ਸੰਨੀ ਦੇਨਿ ਵਿਖੰਮ ਬਾਇ ਮਿਠਾ ਮਦੁ ਮਾਣੀ ॥
ਕਰਮੀ ਆਪੇ ਆਪਣੀ ਆਪੇ ਪਛੁਤਾਣੀ ॥
ਅਜਰਾਈਲੁ ਫਰੇਸਤਾ ਤਿਲ ਪੀੜੇ ਘਾਣੀ ॥

ਅੰਗ- ੩੧੫

ਜਿਵੇਂ ਘਾਣੀ 'ਚ ਪੀੜਦੇ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੇਖਾ ਲਿਆ ਜਾਂਦੇ -

ਦਰਿ ਲਏ ਲੇਖਾ ਪੀੜਿ ਛੁਟੈ ਨਾਨਕਾ ਜਿਉ ਤੇਲੁ ॥

ਅੰਗ- ੪੭੩

ਸੋ ਐਨੇ ਬਚਨ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਕਹਿਣ ਜੀ ਇਹ ਤਾਂ ਐਵੇਂ ਡਰਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਨੇ ਗੱਲਾਂ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਐਸੀ ਬਾਤ ਕਰਦੇ ਕਿ ਡਰਾਉਣਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ -

ਜਨ ਨਾਨਕ ਕਉ ਸਭ ਸੋਝੀ ਪਾਈ

ਹਰਿ ਦਰ ਕੀਆ ਬਾਤਾ ਆਖਿ ਸੁਣਾਏ ॥

ਅੰਗ- ੩੦੮

ਕਹਿੰਦੇ, ਅਸੀਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਦੇਖ ਕੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਗੱਲਾਂ ਦਸਦੇ ਹਾਂ। ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਇਹਨੂੰ ਐਵੇਂ ਨਾ ਸਮਝੋ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਵਰਗ ਹੈ, ਨਰਕ ਹੈ। ਸਵਰਗ 'ਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਪੁੰਨ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਓਨਾਂ ਚਿਰ ਭੋਗਦੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫੇਰ ਥੱਲੇ ਆ ਜਾਂਦੈ। ਜਿਹੜਾ ਗੁਰਮੁਖ ਹੈ, ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਲਾ, ਬੰਦਗੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਉਹ ਸਵਰਗ ਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਨਹੀਂ ਪਸੰਦ ਕਰਦਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਕੱਚੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਸਰਕਾਰੀ ਮਕਾਨਾਂ 'ਚ ਅਸੀਂ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਜਦੋਂ ਨੌਕਰੀ ਖਤਮ ਹੋਈ ਫੇਰ ਕੋਈ ਰਹਿਣ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਉਥੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਦੂਜੇ ਵਾਸਤੇ ਖਾਲੀ ਕਰੋ। ਇਵੇਂ ਹੀ ਸਵਰਗ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਪੁੰਨ ਮੁੱਕ ਗਏ ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਚੱਲ ਹੁਣ। ਫੇਰ ਮੁੜ ਕੇ ਮਾਤਾ ਦੇ ਗਰਭ 'ਚ ਆ ਜਾਂਦੈ। ਨਰਕ 'ਚੋਂ ਵੀ ਆ ਜਾਂਦੈ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਾਪਸ। ਇਕ ਸੋਨੇ ਦੀ ਬੇੜੀ ਹੈ, ਇਕ ਲੋਹੇ ਦੀ ਬੇੜੀ ਹੈ।

ਸੋ ਗੁਰਮੁਖ ਨਹੀਂ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਕਰਦਾ। ਜੋਗੀ ਕਹਿੰਦਾ, ਭਾਈ ਤਿਲਕੂ! ਬਾਕੀਆਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸਾਲ-ਸਾਲ ਦਾ ਦਿਤਾ ਹੈ ਤੇ ਤੈਨੂੰ ਮੈਂ ਦੋ ਸਾਲ ਦਾ ਸਵਰਗ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ, ਨਾ-ਨਾ ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸਵਰਗ ਦੀ ਲੋੜ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ ਸਾਰੇ ਨਗਰ 'ਚ ਕਿ ਦੇਖੋ, ਜੋਗੀ ਦੋ ਸਾਲ ਦਾ ਸਵਰਗ ਦਿੰਦੈ ਤੇ ਸਿੱਖ ਕਹਿੰਦੈ ਕਿ ਮੈਂ ਲੈਣਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਸਿੱਖ ਦੇ ਕੋਲ ਕੋਈ ਉੱਚਾ ਨੁਕਤਾ ਹੈ, ਉੱਚਾ ਥਾਂ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਸਵਰਗ ਨੂੰ ਵੀ ਰੱਦ ਕਰ ਰਿਹੈ। ਸੋ ਇਹਦੀ ਵੀਚਾਰ ਹੁਣ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਮਾਂ ਮਿਲੇ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਸੋ ਹੁਣ ਸਮਾਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ, ਇਥੇ ਹੀ ਸਮਾਪਤੀ ਹੈ। ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ, ਗੁਰ ਸਤੋਤਰ, ਅਰਦਾਸ, ਹੁਕਮਨਾਮਾ।

(ਵੀਡੀਓ ਫਿਲਮ ਦੀਵਾਨ ਨੰ: 652)

ਮਿਰਤਕ ਕਹੀਅਹਿ ਨਾਨਕਾ ਜਿਹ ਪ੍ਰੀਤਿ ਨਹੀ ਭਗਵੰਤ

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਬਾਨੀ, ਟਰੱਸਟ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਅਗਸਤ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-27)

ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਸਾਡੇ ਉਤੇ ਵੀ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ। ਸਾਡੇ ਵਿਚ ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਫੈਲ ਗਈਆਂ ਨੇ।

ਬਾਹਰੋਂ ਮੈਨੂੰ ਟੈਲੀਫੋਨ ਆਇਆ ਕਿ ਜੀ ਸਾਡੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਬਹੁਤ ਚੜ੍ਹਾਵਾ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ, 70,000 ਡਾਲਰ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਚੜ੍ਹ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਸਾਡੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਜ਼ੋਰ ਵਾਲੇ ਬੰਦੇ ਨੇ, ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿਖਾ ਕੇ ਜਿਵੇਂ ਕਬਜ਼ੇ ਕਰੀਦੇ ਨੇ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰ ਲਿਆ। ਹੁਣ ਜਿਹੜਾ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰੇ, ਉਹਨੂੰ ਤਾਂ ਉਹ ਸਮਾਂ ਦੇ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਜਿਹੜਾ ਨਾ ਕਰੇ, ਸੱਚੀ ਗੱਲ ਕਰੇ, ਉਹਨੂੰ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਨੇ, ਜੀ ਬੱਸ ਕਰੋ। ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ। ਬਾਕੀ ਜਿਹੜਾ ਸਾਡਾ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਵਰਗ ਹੈ, ਉਹਨਾਂ ਕੋਲ ਕੋਈ ਗੱਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਹੀ, ਨਿੰਦਿਆ ਵਗੈਰਾ ਹੀ ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ।

ਮੈਂ ਉਥੇ ਇਕ ਗੁਰਦੁਆਰੇ 'ਚ ਗਿਆ, ਲਿਸਟਰ। ਸੰਗਤ ਦਾ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰੇਮ ਸੀ। ਖਚਾਖਚ ਹਾਲ ਭਰਿਆ ਪਿਆ ਸੀ। ਦੋ ਘੰਟੇ ਮੈਨੂੰ ਉਡੀਕਦੇ ਰਹੇ। ਇਕ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੀ ਦੋ ਘੰਟੇ ਹੋ ਗਏ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਅਸੀਂ ਦੂਰੋਂ ਆਏ ਹਾਂ, ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਸੀਗੇ। ਸਮਾਂ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਨੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਗਲਤ ਸਮਾਂ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦਾ, ਬਹੁਤ ਸੰਗਤ ਉਤਾਵਲੀ ਹੈ, ਸਾਰਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਭਰਿਆ ਪਿਆ ਹੈ, ਬਾਹਰ ਮੈਨੂੰ ਵੜਦੇ ਨੂੰ ਹੀ ਕਹਿ ਦਿਤਾ। ਉਥੇ ਮੈਂ ਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਜਾ ਕੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰੀ, ਉਥੇ ਇਕ ਭਾਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਉਹ, ਉਹਨੇ ਤਾਂ ਤਵਾ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਲਾ ਦਿਤਾ ਸੰਤਾਂ ਦਾ। ਕਹਿੰਦਾ, ਇਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫਿਰਦੇ ਨੇ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫਿਰਦੇ ਨੇ। ਸੰਤ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਹੀ ਨੇ ਹੋਰ ਕੋਈ ਸੰਤ ਹੋਇਆ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਨਾ ਹੋਣਾ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਵਾਹ ਤੇਰੀ। ਜਿਹੜਾ ਧਰਮ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਉਚੀ ਡਿਗਰੀ ਨਾ ਦੇ ਸਕੇ, ਕਾਲਜ, ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੀ ਤਾਂ ਫੇਰ ਉਹ ਕਾਲਜ ਕਿਸ ਕੰਮ? ਜਿਹੜਾ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰਾ ਹੀ ਨਾ ਸਕੇ, ਇਸ ਦਰਜੇ ਤਕ ਲਿਜਾ ਹੀ ਨਾ ਸਕੇ -

ਜਿਨਾ ਸਾਸਿ ਗਿਰਾਸਿ ਨ ਵਿਸਰੈ ਹਰਿ ਨਾਮਾਂ ਮਨਿ ਮੰਤੁ ॥

ਧੰਨੁ ਸਿ ਸੇਈ ਨਾਨਕਾ ਪੁਰਨੁ ਸੇਈ ਸੰਤੁ ॥ ਅੰਗ- ੩੧੯

ਜਿਹੜਾ ਕੁਛ ਕਰਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਆਪਣੇ ਅਨੁਆਈਆਂ ਨੂੰ, ਉਹ ਧਰਮ, ਉਹ ਸਕੂਲ ਕਿਸ ਕੰਮ

ਦਾ, ਉਹ ਸਕੂਲ ਤਾਂ ਐਵੇਂ ਹੀ ਹੈ, ਉਥੇ ਡਿਗਰੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਉੱਚੀ ਡਿਗਰੀ ਵਾਸਤੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸਕੂਲ 'ਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਆਪੇ ਹੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ। ਉਹ ਬੋਲਿਆ, ਮੈਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਸਮਝ 'ਚ ਪਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਸ਼ੱਕ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਕਰਦਾ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਅੱਜਕੱਲ੍ਹ ਬੋਲੀ ਇਹੀ ਹੈ। ਪਰ ਉਹ ਵਿਚੇ ਬਹਿ ਗਿਆ। ਜਿਥੇ ਉਹਨੇ ਛੱਡਿਆ ਸੀ ਉਥੋਂ ਮੈਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਲਿਆ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੇ ਕੁਛ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ, ਜਿਹੜੀਆਂ ਕੁਛ ਚੰਗੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਹੀਆਂ ਸੀ ਉਹ ਲੈ ਲਈਆਂ, ਦੂਜੀਆਂ ਨਹੀਂ ਲਈਆਂ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਸਮਾਂ ਹੈ ਮੇਰੇ ਕੋਲ, ਮੈਂ ਕੀ ਕਰਨਾ। ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਮਨ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਮਲਹੋਤਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦਸਦੇ ਸੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਬਚਨ ਕਰੋ, ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਮੱਥੇ ਟੇਕਣ ਹੀ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਉਹ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ ਬਿਰਤੀ ਧਾਰਨ ਸਾਡੇ ਕਰੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਦਸਦੇ ਹੈ ਨਹੀਂ, ਰਾਹ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ। ਰਾਹ ਤਾਂ ਪਾਉਣ ਜੇ ਆਪ ਪਏ ਹੋਣ। ਗੱਲਾਂਬਾਤਾਂ ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਘੋਟੇ ਲਾਏ ਹੋਏ ਨੇ, ਕਿਤਾਬਾਂ 'ਚੋਂ ਲੈਕਚਰ ਨੋਟ ਕਰੇ ਹੋਏ ਨੇ। ਅਸਲੀ ਗੱਲ ਵਲ ਜਾਂਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਲਿਜਾਣ ਕਿਉਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਨੇਤਰ ਨਹੀਂ-

ਕਿਉ ਰਾਹਿ ਜਾਵੈ ਮਹਲੁ ਪਾਵੈ ਅੰਧ ਕੀ ਮਤਿ ਅੰਧਲੀ ॥

ਵਿਣੁ ਨਾਮ ਹਰਿ ਕੇ ਕਛੁ ਨ ਸੁਝੈ ਅੰਧ ਬੁਝੈ ਧੰਧਲੀ ॥

ਅੰਗ- ੭੬੭

ਡੁੱਬ ਜਾਇਆ ਕਰਦੈ ਅੰਨਾ। ਜੇ ਕੱਚਾ ਹੋਵੇ -

ਕਾਚੇ ਗੁਰ ਤੇ ਮੁਕਤਿ ਨ ਹੁਆ ॥

ਅੰਗ- ੯੩੨

ਜਿਹੜਾ ਅੰਨ੍ਹਾ ਗੁਰੂ ਹੈ ਉਹ ਅਗਾਂਹਾਂ ਕੀ ਕਰ ਦੂ? ਇਹ ਤਾਂ ਸੁਜਾਖਾ ਗੁਰੂ ਚਾਹੀਦੈ, ਜਿਹਦੇ ਨੇਤਰ ਕਾਇਮ ਹੋਣ। ਹੱਥ ਸਹੀ ਹੋਣ, ਜਿਹਦੇ ਅੰਦਰ ਅਨੁਭਵ ਹੋਵੇ। ਉਹ ਮਲਾਹ ਦਰਿਆ 'ਚੋਂ ਪਾਰ ਕਰਾ ਸਕਦੈ, ਦੂਸਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰਾ ਸਕਦਾ। ਕਿਸਤੀ 'ਚ ਬਹਿ ਜਾਓ, ਅੰਨਾ ਮਲਾਹ ਹੈ। ਉਥੇ ਪੈਂਦੀਆਂ ਨੇ ਘੁੰਮਣ-ਘੇਰੀਆਂ। ਪੱਥਰ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਵਿਚ ਪਏ ਨੇ। ਖਬਰੇ ਕਿੱਥੇ ਪਵੇ ਜਾ ਕੇ, ਉਹ ਆਪ ਵੀ ਡੁੱਬੂ ਤੇ ਦੂਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਡਬੋਏਗਾ।

ਸੋ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਭਾਈ ਝੰਡਾ! ਤੇਰੀ ਗੱਲ ਜੇ ਹੈ,

ਉਹੀ ਮਹਾਰਾਜ ਗੱਲ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਨ ਲੱਗ ਗਿਆ, ਕਹਿੰਦਾ, ਸ਼ੁਕਰ ਹੈ, ਸ਼ੁਕਰ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਜੋ ਭਾਵਨਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਸਾਡੀਆਂ ਨਿੱਤ ਦੀਆਂ ਅਰਦਾਸਾਂ ਸੁਣ ਕੇ, ਸਾਡੀ ਪੁਕਾਰ ਸੁਣੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਅੱਗੇ ਐਸੀਆਂ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਹਾਂ -

ਧਾਰਨਾ - ਹਉ ਤੁਮਰੀ ਕਰੋਂ ਨਿਤ ਆਸਾ,
ਕਦੋਂ ਗਲ ਲਾਵੋਂਗੇ ਪ੍ਰਭ ਜੀ।

ਪ੍ਰਭ ਕੀਜੈ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਾਨ ਹਮ ਹਰਿ ਗੁਨ ਗਾਵਹਗੇ ॥

ਹਉ ਤੁਮਰੀ ਕਰਉ ਨਿਤ ਆਸ

ਪ੍ਰਭ ਮੋਹਿ ਕਬ ਗਲਿ ਲਾਵਹਿਗੇ ॥ ਅੰਗ- ੧੩੨੧

ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ! ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਐਸੀਆਂ ਬੇਨਤੀਆਂ ਰੋ-ਰੋ ਕੇ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਸ਼ੁਕਰ ਹੈ ਜੇ ਸਾਡੇ ਭਾਗ ਵੀ ਜਾਗਣ। ਮੈਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਲਿਆਉਂਦਾ ਹਾਂ। ਤੁਸੀਂ ਛਕ ਲਓ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਨਹੀਂ, ਤੁਸੀਂ ਨਾਲ ਹੀ ਚੱਲੋ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਹੈ। ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਫਲ ਲੈ ਆਇਆ, ਰਾਜੇ ਦੇ ਬਾਗ 'ਚੋਂ ਜਾ ਕੇ। ਲੈ ਕੇ ਆਪ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਂਦਾ ਹੋਇਆ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਬਚਨ ਕਰ ਰਿਹੈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ! ਕੀ ਮੱਤ ਹੈ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਜੇ ਮੱਤ ਹੈ ਉਹ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਸਾਫ ਕਰਿਆ ਹੋਇਐ। ਉਹ ਕੋਈ ਲੁਕਾ ਕੇ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ। ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਦੱਸਿਐ ਕਿ ਸਾਡਾ ਕੀ ਮੱਤ ਹੈ। ਉਹਦੇ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਗੱਲ ਛੁਪਾਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਛੁਪੀ ਹੋਈ ਹੈ ਅੱਖਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚ। ਨਹੀਂ ਨੇ ਸਾਫ ਹੀ ਦਸ ਦਿਤਾ -

ਧਾਰਨਾ - ਆਦਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ, ਜੁਗਾਦਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ,
ਹੈਭੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ, ਹੋਸੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਭਗਤ ਝੰਡਾ ਜੀ! ਮੇਰੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਮੱਤ ਅਦ੍ਵੈਤ ਮੱਤ, ਅਦ੍ਵੈਤ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ। ਉਹ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ ਕਿ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਵਿਚ ਸੰਸਾਰ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਹਉਮੈ ਕਰਕੇ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਹਉਮੈ ਕਰਕੇ ਜੀਵ ਬਣਿਆ ਹੈ। ਖੇਲੁਦਾ ਆਪ ਹੀ ਹੈ। ਉਹ ਜੀਵ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹ ਹਉਮੈ ਦੇ ਵਸ ਵਿਚ ਬਣ ਕੇ ਭਟਕਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ। ਇਹਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਕਿ ਮੇਰਾ ਘਰ ਕਿਹੜਾ ਹੈ। ਹਨ੍ਹੇਰੇ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ, ਇਸ ਹਨ੍ਹੇਰੇ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਹਨ੍ਹੇਰੇ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸਮਰੱਥ ਨਹੀਂ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਬਿਨਾਂ ਗੁਰਾਂ ਤੋਂ ਨਾ ਮਿਟਦਾ ਹਨ੍ਹੇਰਾ,
ਚੰਦ ਭਾਵੇਂ ਸੌ ਚੜ੍ਹ ਜਾਏ।

ਜੇ ਸਉ ਚੰਦਾ ਉਗਵਹਿ ਸੁਰਜ ਚੜ੍ਹਹਿ ਹਜਾਰ ॥

ਏਤੇ ਚਾਨਣ ਹੋਦਿਆਂ ਗੁਰ ਬਿਨੁ ਘੋਰ ਅੰਧਾਰ ॥

ਅੰਗ- ੪੬੩

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਭਾਈ ਝੰਡਾ ਜੀ! ਮੇਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਸਦੇ ਨੇ ਕਿ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ, ਹੋਰ ਚੀਜ਼ ਆਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਗੱਲ ਸਮਝਣ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਇਕ ਇਹ ਜਿਹੜੇ ਸ਼ਾਸਤਰ ਨੇ ਸਾਡਾ ਜੋ ਮੱਤ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਚਲਿਆ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਾਲ ਤੋਂ, ਲੱਖਾਂ ਸਾਲ ਤੋਂ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਲ ਇਕ ਹੋਰ ਤੱਤ, ਇਥੇ ਐਨਰਜੀ (ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਜਿਹਦਾ ਕਦੇ ਖਾਤਮਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਜਿਹੋ ਜਿਹਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੈ, ਉਹੋ ਜਿਹਾ ਹੀ ਇਕ ਹੋਰ ਹੈਗਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਉਹਨੂੰ ਕੁਦਰਤ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਲੇਕਿਨ ਜੋ ਸ਼ਾਸਤਰਾਂ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਹੈ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਮੂਲ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਹੈ, ਮੂਲ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ 'ਚ ਤਿੰਨ ਗੁਣ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਇਕ ਰਜੋ ਗੁਣ ਹੁੰਦੈ, ਇਕ ਤਮੋ ਗੁਣ ਹੁੰਦੈ, ਇਕ ਸਤੋ ਗੁਣ ਹੁੰਦੈ। ਇਹ ਜਦੋਂ ਚੇਤਨ ਤੱਤ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬ ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਹਿਲਜੁਲ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਹਿਲਜੁਲ ਦੇ ਨਾਲ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਅਵਾਜ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਹਦੇ ਨਾਲ ਐਨੀ ਗਰਮੀ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਖਰਬਾਂ ਡਿਗਰੀ ਦੀ ਤਪਸ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਸ ਤੋਂ ਫੇਰ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਬਣਨੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਹੰਭਾਵ ਬਣਦਾ ਹੈ ਜਿਹਨੂੰ ਹਉਮੈ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੰਜ ਤਨਮਾਤਰਾਂ ਬਣਦੀਆਂ ਨੇ। ਸ਼ਬਦ, ਸਪਰਸ਼, ਰੂਪ, ਰਸ, ਗੰਧ; ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਅਕਾਸ਼ ਬਣਦੈ, ਸਪਰਸ਼ ਤੋਂ ਹਵਾ ਬਣਦੀ ਹੈ, ਰਸ ਤੋਂ ਪਾਣੀ ਬਣਦੈ, ਰੂਪ ਤੋਂ ਲਾਈਟ ਬਣਦੀ ਹੈ ਤੇ ਗੰਧ ਤੋਂ ਧਰਤੀ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 25 ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀਆਂ ਦਾ ਸਰੀਰ ਬਣਦੈ। ਜਿਹੜੇ ਸਾਡੇ ਗਿਆਨ ਇੰਦਰੇ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਨੇ। ਪੰਜਾਂ ਤੱਤਾਂ ਦਾ ਸਰੀਰ ਬਣਦੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਸਾਰੇ ਜੀਵ ਹਰਕਤ 'ਚ ਆ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਅਨੇਕਾਂ ਕਿਸਮ ਦੇ ਜੀਵ ਉਹਦੇ ਵਿਚੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਇਹ ਮੱਤ ਹੈ। ਬੜਾ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਮੱਤ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਉਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ 100%। ਪਰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹਦੇ ਤੋਂ ਨੇੜੇ ਹੀ ਵੇਦਾਂਤ ਸੀ। ਵੇਦਾਂਤ ਦੇ ਵਿਚ ਮੰਨਦੇ ਤਾਂ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੈ ਪਰ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਸਾਡੇ ਨਾਲੋਂ ਫਰਕ ਹੈ। ਵੈਸੇ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਨਾਲ 98% ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਵੇਦਾਂਤ। 2% ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ ਜ਼ਰੂਰ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਅਗਾਂਹਾਂ ਜਾ ਕੇ ਮਿਲਦੈ, 99% ਤਕ ਪਹੁੰਚਦੈ। ਜਿਹੜਾ ਪੰਤਾਜਲ ਹੈ ਇਹ ਵੀ ਸਾਡੇ ਨਾਲ 97%-98% ਤੱਕ ਜਾਂਦੈ। ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਸਾਡਾ ਫਰਕ ਰਹਿ ਜਾਂਦੈ। ਸੋ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਵੇਦਾਂਤ ਵਾਲੇ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਚੇਤਨ ਤੱਤ ਫੁਰਨੇ ਦੇ ਨਾਲ ਆਪੇ ਹੀ ਸਫੁਰਨ ਹੋਇਐ ਤੇ ਮਾਇਆ ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਉਹ ਅਨਾਦੀ ਹੈ। ਉਹਨੂੰ ਅਸੀਂ ਕੁਛ ਕਹਿ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ।

ਕਹਿ ਨਹੀਂ ਸਕਣ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਅਨਰਬਚਨੀ ਕਹਿ ਦਿਤਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਕਹਿ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਜੇ ਕੋਈ ਬਹਿਸ ਕਰੇ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਸੇ ਮੁਰਗੀ ਹੋਈ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਆਂਡਾ ਹੋਇਆ। ਇਹਦਾ ਕੀ ਜਵਾਬ ਹੈ? ਐਵੇਂ ਕਮਲਿਆਂ ਵਾਂਗਣ ਮੂੰਹ ਨੂੰ ਥਕਾਉਣਾ ਹੀ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਜਿਹੜੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਕਹਿ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ, ਉਹ ਅਨਰਬਚਨੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹਦੇ ਬਾਰੇ ਅਸੀਂ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ। ਰੱਬ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰੋ ਸਾਡੇ ਨਾਲ, ਉਹ ਅਪੂਰਾਪਨ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ। ਦੂਜੇ ਦਾ ਅਭਾਵ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਦੂਜਾ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਨਹੀਂ ਪਿਆਰਿਓ! ਕੋਈ ਮਾਇਆ ਵਗੈਰਾ ਨਹੀਂ ਸੀਗੀ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਆਪਣੀ ਮੌਜ ਵਿਚ ਆਪੇ ਹੀ ਇਕ ਤੋਂ ਅਨੇਕ ਰੂਪ ਹੋਇਆ ਹੈ -

ਆਪੀਨੈ ਆਪੁ ਸਾਜਿਓ ਆਪੀਨੈ ਰਚਿਓ ਨਾਉ ॥

ਅੰਗ- ੪੬੩

ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਾਜ ਕੇ -

ਨਿਰੰਕਾਰੁ ਆਕਾਰੁ ਹੋਇ ਏਕੰਕਾਰੁ ਅਪਾਰੁ ਸਦਾਇਆ॥

ਏਕੰਕਾਰੁ ਤੋਂ ਹੁਣ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਮ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੈਦਾ ਕਰੀ। ਉਹ ਕਰੀ ਸੀ - 'ਏਕੰਕਾਰੁ ਸਬਦਿ ਧੁਨ' ਸ਼ਬਦ ਧੁਨ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਹੈ ਇਹਦੇ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਦਸ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਚੇਤਨ ਮੰਡਲ ਦੀ ਗੱਲ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਅਰ ਪਦਾਰਥੀ ਮੰਡਲ ਦੇ ਵਿਚ ਨਾ ਦਸੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਕਿਸੇ ਦੇ ਸਮਝ ਵਿਚ ਆਵੇ। ਨਾ ਕੋਈ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦੇ, ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮ ਤਾਂ ਸੀਮਤ ਹੈ। ਬੁੱਧੀ ਇਹਦੀ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹੈ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦੇਖ ਸਕਦੀ। ਉਹ ਬੁੱਧੀ ਹੋਰ ਹੈ -

ਕਹਿ ਕਬੀਰ ਬੁਧਿ ਹਰਿ ਲਈ ਮੇਰੀ

ਬੁਧਿ ਬਦਲੀ ਸਿਧਿ ਪਾਈ ॥

ਅੰਗ- ੩੩੯

ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਨਹੀਂ, ਐਵੇਂ ਨਾ ਭੁਲੇਖਿਆਂ 'ਚ ਪਵੇ। ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੀ ਸੀਗਾ 'ਆਦਿ ਸਚੁ' ਹੁਣ ਇਹਨੂੰ truth ਲਿਖਣ ਲਗ ਗਏ 'ਸਚੁ' ਨੂੰ। ਕਾਹਨੂੰ truth ਲਿਖਦੇ ਹੋ, ਸਚੁ ਲਿਖੇ, ਲੰਮਾ ਸਾਰਾ ਕਰਕੇ ਲਿਖੇ ਕਿ ਉਹ being ਹੈ। ਹਸਤੀ ਹੈ, ਉਹ ਹਸਤੀ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਰਚਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ, ਸਮਾਂ ਤੇ ਖਲਾਅ ਹੋਈ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਵੀ ਉਹੀ ਹੈ। ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਹੋਰ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਆ ਕੇ ਦਾਖਲ ਹੋਈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਨਾਮ ਆਪੇ ਹੀ ਉਪਾਅ ਦਿਤਾ। ਜਿਹਨੇ ਨਾਮ ਉਪਾਇਆ ਉਹ ਇਕੋ ਹੀ ਹੈ, ਉਹ ਦੋ ਚੀਜ਼ਾਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਨਾ ਹੈ। ਵੱਖਰਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਰੂਪ ਹੀ ਹੈ ਨਾਮ -

ਨਾਵੈ ਅੰਦਰਿ ਹਉ ਵਸੈ ਨਾਉ ਵਸੈ ਮਨਿ ਆਇ ॥

ਅੰਗ- ੫੫

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਮੈਂ ਵਸਦਾ ਹੀ ਨਾਮ ਦੇ ਅੰਦਰ

ਹਾਂ, ਨਾਮ ਤੋਂ ਮੈਨੂੰ ਅੱਡ-ਅੱਡ ਨਾ ਜਾਣੇ। ਹੁਣ ਉਸ ਤੋਂ 'ਦੁਯੀ ਕੁਦਰਤਿ ਸਾਜੀਐ' ਖੇਲੂ ਰਚਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ 'ਅਪਨੀ ਮਾਇਆ ਆਪਿ ਪਸਾਰੀ ਆਪਹਿ ਦੇਖਨਹਾਰਾ ॥' (ਅੰਗ-537) ਇਕ ਤੱਤ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀਆਂ ਖਰਬਾਂ-ਖਰਬਾਂ, ਬੇਅੰਤ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਆਹ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਨਾ ਆਪਾਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਸੰਸਾਰ, ਇਹ ਸਿਰਫ ਇਕ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿਖਾਈ ਹੈ ਇਹਦੇ ਵਿਚ। ਹੋਰ ਕੋਈ ਸ਼ਕਤੀ ਦੂਜੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾ ਅਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ, ਨਾ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗੇ, ਨਾ ਸਾਨੂੰ ਲੋੜ ਹੈ। ਲੋੜ ਹੈ ਨਹੀਂ ਅਸੀਂ ਜਾਣ ਕੇ ਕਰਾਂਗੇ ਕੀ? ਬੇਅੰਤਤਾਈ ਦੇ ਵਿਚ ਛਾਲ ਮਾਰ ਕੇ ਕਰਾਂਗੇ ਕੀ, ਆਪ ਹੀ ਗੁਆਚ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਜਿੰਨਾ ਕੁ ਸਾਡਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਓਨੀਂ ਬਾਤ ਕਰਾਂਗੇ। ਇਹ ਇਕ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਮਾ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਇਕ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿਖਾਲੀ ਹੈ ਸ਼ਬਦ ਦੀ -

ਕੀਤਾ ਪਸਾਉ ਏਕੋ ਕਵਾਉ ॥

ਤਿਸ ਤੇ ਹੋਏ ਲਖ ਦਰੀਆਉ ॥

ਅੰਗ- ੩

ਉਚਾਰੇ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ, ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਥਿਊਰੀ ਪਈ ਹੈ ਇਹਦੇ ਵਿਚ। ਇਕ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ। ਉਹਦੀਆਂ ਤਾਂ ਬੇਅੰਤ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨੇ ਕਿਤੇ ਅੰਤ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਨਾ ਅਸੀਂ ਉਹਨਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਸ਼ਬਦ ਵਿਚੋਂ ਮਾਇਆ ਹੋਈ -

ਏਕੰਕਾਰੁ ਸਬਦ ਧੁਨ ਓਅੰਕਾਰ ਅਕਾਰ ਉਪਾਇਆ॥

ਉਹ ਜਿਹੜੀ ਨਾਮ ਸ਼ਕਤੀ ਸੀ, ਉਹਨੂੰ ਓਅੰਕਾਰ ਕਹਿ ਕੇ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਜਿੰਨੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਆਕਾਰ ਬਣੇ ਨੇ ਉਹ ਸਾਰੇ ਓਅੰਕਾਰ ਤੋਂ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਦਿਸੇ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਭੁਲੇਖਾ ਨਾ ਖਾਇਓ ਕਿ ਇਹ ਮਾਇਆ ਕਿਤੇ ਹੋਰ ਆ ਗਈ। ਇਹ ਅਨਾਦੀ ਤੱਤ ਹੈ। ਕੋਈ ਹੋਰ ਅਨਾਦੀ ਤੱਤ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਤਾਂ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਇਕ ਖੇਡ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਸੀਗਾ, ਸਮਾਂ ਤੇ ਖਲਾਅ ਬਣਾ ਗਿਆ, ਉਦੋਂ ਵੀ ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਸੀ। ਜਿਹੜਾ ਹੁਣ ਆਪਾਂ ਬੈਠੇ ਹਾਂ ਹੁਣ ਵੀ ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਹੈ। ਇਥੇ ਦੂਜਾ ਕੋਈ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਅਸੀਂ ਅੱਡ-ਅੱਡ ਨਜ਼ਰ ਕਿਉਂ ਆਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦੇ, ਹਉਮੈ ਨੇ ਭੁਲੇਖਾ ਪਾ ਦਿਤਾ -

ਹਉ ਹਉ ਭੀਤਿ ਭਇਓ ਹੈ ਬੀਚੋ

ਸੁਨਤ ਦੇਸਿ ਨਿਕਟਾਇਓ ॥

ਭਾਂਡੀਰੀ ਕੇ ਪਾਤ ਪਰਦੇ ਬਿਨੁ ਪੇਖੇ ਦੁਰਾਇਓ ॥

ਅੰਗ - ੬੨੪

ਇਕ ਕੰਧ ਬਣਾ ਦਿਤੀ ਉਹਨੇ ਹਉਮੈ ਦੀ। ਇਹ

ਜਦੋਂ ਬਚਨ ਹੋਏ ਗੋਰਖਨਾਥ ਨਾਲ। ਗੋਰਖਨਾਥ ਬੜਾ ਸਿਆਣਾ ਬੰਦਾ ਸੀ। ਹੇ ਨਾਨਕ! ਫੇਰ ਸੰਸਾਰ ਕਿਵੇਂ ਬਣ ਗਿਆ? ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ -

ਹਉਮੈ ਵਿਚਿ ਜਗੁ ਉਪਜੈ ਪੁਰਖਾ
ਨਾਮਿ ਵਿਸਰਿਐ ਦੁਖੁ ਪਾਈ ॥ ਅੰਗ- ੯੪੬

ਇਹ ਹਉਮੈ ਤੱਤ ਕਰਕੇ ਸੰਸਾਰ ਲੱਗਣ ਲਗ ਗਿਆ। ਦਰਅਸਲ ਸੰਸਾਰ ਹੈ ਨਹੀਂ ਇਹ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਮਿਥਿਆ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਵੇਦਾਂਤ ਵਾਲੇ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਤੁਹਾਡਾ ਨਿਸ਼ਚਾ ਹੈ ਸੰਸਾਰ ਦਾ, ਇਹ ਮਿਥਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਪੁੱਛੋ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਦਸ ਦੇਣਗੇ ਕਿ ਇਹ ਕੀ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਤੂੰਹੀ-ਤੂੰਹੀ ਮੋਹਿ ਨਾ।

ਗੁਰਹਿ ਦਿਖਾਇਓ ਲੋਇਨਾ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਈਤਹਿ ਉਤਹਿ ਘਟਿ ਘਟਿ ਘਟਿ ਘਟਿ
ਤੂੰਹੀ ਤੂੰਹੀ ਮੋਹਿਨਾ ॥ ਅੰਗ- ੪੦੭

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਸੰਸਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਆਪ ਹੀ ਹੈ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਅਨੇਕ ਰੰਗਾਂ 'ਚ। ਇਹ ਮਾਇਆ ਪਾਉਣੀ, ਹਉਮੈ ਪੈਦਾ ਕਰਨੀ ਇਹ ਉਹਦਾ ਆਪਣਾ ਹੀ ਕੌਤਕ ਹੈ। ਉਹ ਇਕ ਤੋਂ ਅਨੇਕ ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਖੇਲੂ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਹਦੀ ਆਪਣੀ ਖੇਡ ਹੈ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਦਾ ਦਖਲ ਨਹੀਂ। ਫੇਰ ਕਹਿੰਦੇ, ਦੁਖ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ -

ਕਿਤੁ ਕਿਤੁ ਬਿਧਿ ਜਗੁ ਉਪਜੈ ਪੁਰਖਾ
ਕਿਤੁ ਕਿਤੁ ਦੁਖਿ ਬਿਨਸਿ ਜਾਈ ॥ ਅੰਗ - ੯੪੬

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ -

ਹਉਮੈ ਵਿਚਿ ਜਗੁ ਉਪਜੈ ਪੁਰਖਾ
ਨਾਮਿ ਵਿਸਰਿਐ ਦੁਖੁ ਪਾਈ ॥ ਅੰਗ- ੯੪੬

ਹਉਮੈ ਤੱਤ ਦਾ ਸਾਡੀ ਸੁਰਤ ਦੇ ਉਤੇ ਅਸਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਨਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਆਵੇ, ਨਾ ਅਸੀਂ ਮੰਨਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹਾਂ। ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਣ ਲਈ ਤਿਆਰ। ਜਦੋਂ ਮੱਥੇ ਟੇਕਦੇ ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ, ਫੇਰ ਕਾਰਨ ਕੀ ਹੈ? ਅਸੀਂ ਉਹਦੀ ਗੱਲ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ। ਉਹ ਇਸ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡੇ ਵਿਚ ਇਹ ਤਾਕਤ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸਮਝ ਲਈਏ ਅੰਦਰ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਮਝੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਇਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਦੇਖਿਆ, ਬਾਪੂ ਜੀ ਨੇ (ਤੁਹਾਡੇ ਬੀਜੀ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ) ਨੇ, ਐਨਾ ਜੋਸ਼ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਆਇਆ, ਉੱਛਲ ਕੇ ਛੱਤ ਨਾਲ ਜਾ ਲੱਗੇ।

ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਪਣੀ

ਪੁਸਤਕ 'ਰੰਗਲੇ ਸੱਜਣ' 'ਚ ਇਸ ਬਾਰੇ ਲਿਖਦੇ ਨੇ। ਸਾਡਾ ਕਿਉਂਕਿ ਖਾਨਦਾਨੀ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਸਾਨੂੰ ਕੁਛ ਬੇਬੇ ਨੇ ਗੱਲਾਂ ਦੱਸੀਆਂ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਲੜਕਿਆਂ ਨੇ ਦੱਸੀਆਂ। ਘਰ ਦੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਹੀ ਜਾਣਦੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਸਹਿ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਸਾਡੇ 'ਚ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ। ਸ਼ਕਤੀ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਮੰਨ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਸ਼ਕਤੀ ਕਿਵੇਂ ਆਏਗੀ? ਉਹਦੇ ਵਾਸਤੇ 1430 ਅੰਗ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਨੇ। ਉਹਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਜੀਵਨ ਢਾਲ ਕੇ, ਕਮਾਈ ਕਰ ਲਓ। ਫੇਰ ਜਾ ਕੇ ਕੀ ਹੋਏਗਾ, ਅੱਖ ਖੁਲ੍ਹੇਗੀ। ਜਦੋਂ ਅੱਖ ਖੁਲ੍ਹੇਗੀ, ਅੱਖ ਖੁਲ੍ਹੇ ਵਾਲੀ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਵਰਤਾਰਾ ਹੈ, ਉਹ ਵੱਖਰਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ-

ਏ ਨੇਤ੍ਰੁ ਮੇਰਿਹੋ ਹਰਿ ਤੁਮ ਮਹਿ ਜੋਤਿ ਧਰੀ

ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਅਵਰੁ ਨ ਦੇਖਹੁ ਕੋਈ ॥

ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਅਵਰੁ ਨ ਦੇਖਹੁ ਕੋਈ

ਨਦਰੀ ਹਰਿ ਨਿਹਾਲਿਆ ॥

ਏਹੁ ਵਿਸੁ ਸੰਸਾਰੁ ਤੁਮ ਦੇਖਦੇ

ਏਹੁ ਹਰਿ ਕਾ ਰੂਪੁ ਹੈ ਹਰਿ ਰੂਪੁ ਨਦਰੀ ਆਇਆ ॥

ਅੰਗ - ੯੨੨

ਜਿਹੜੇ ਅਸੀਂ ਲੋਕ ਹਾਂ ਵਿਚ ਬੈਠੇ, ਉਹ ਜੇ ਅਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, gramatically (ਵਿਆਕਰਣਕ ਤੌਰ 'ਤੇ) ਗਲਤ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਵੀ ਮੈਂ ਨਾ ਹੋਇਆ। ਮੈਂ ਵੀ ਤੂੰ ਹੀ ਹੋਇਆ -

ਕਬੀਰ ਤੂੰ ਤੂੰ ਕਰਤਾ ਤੂੰ ਹੂਆ ਮੁਖ ਮਹਿ ਰਹਾ ਨ ਹੂੰ ॥

ਜਬ ਆਪਾ ਪਰ ਕਾ ਮਿਟਿ ਗਇਆ ਜਤ ਦੇਖਉ ਤਤ ਤੂ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੭੫

ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਗੱਲ ਬੜੀ ਸਿੱਧੀ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਕਹਿਣੀ ਸਮਝਣੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਔਖੀ ਹੈ। ਜਿਹਨੇ ਸਮਝੀ ਉਹਦੀ ਤਾਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਵਰਤਾਰਾ ਕੀ ਸੀ, ਉਹਦੀ ਨਿਗੂ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਤੁਰਕ-ਅਤੁਰਕ, ਗੈਰ ਉਡ ਗਿਆ। ਰਹਿ ਗਿਆ ਕੇਵਲ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੋਰ ਕੁਛ ਨਹੀਂ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਤੁਰਦਾ-ਫਿਰਦਾ ਸਰੂਪ ਸੀ, ਉਹ ਸਭ ਤੋਂ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਗੁਰੂ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਸਮਝਾਏ ਗਏ। ਇਹ ਗੱਲ ਕਹਿਣ ਵਾਸਤੇ ਹੈ, ਸਮਝਾਉਣ ਵਾਸਤੇ। ਲੇਕਿਨ ਗੱਲ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ, ਉਹ ਗੱਲ ਸਮਝ ਨਾ ਆਉਣ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਚੁੱਪ ਹਾਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਉਤੇ। ਜਿਸ ਵਕਤ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਹੋਈ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, ਭਾਈ ਘਨਈਆ! ਤੂੰ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾਉਂਦਾ ਰਿਹੈਂ ਮੁਗਲਾਂ ਨੂੰ? ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਇਹ ਤੁਰਕ ਤੇ ਅਤੁਰਕ ਦੀ, ਦੁਸ਼ਮਣ ਤੇ ਮਿੱਤਰ ਦੀ ਸੋਝੀ ਹੁਣ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਰਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਕੀ ਰਹਿ ਗਿਆ? ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਜਿਸ ਵਕਤ ਗਿਆਨ ਦਾ ਅੰਜਨ ਮੇਰੇ ਨੇਤਰਾਂ 'ਚ ਆਪ ਨੇ ਪਾ ਦਿਤਾ। ਉਸ ਨਾਲ ਹਨ੍ਹੇਰਾ ਹਟ ਗਿਆ, ਚਾਨਣਾ ਹੋ

ਗਿਆ, ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ਰੱਸੀ ਨੂੰ ਸੱਪ ਹੀ ਸਮਝੀ ਗਿਆ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਜਰ ਨਾ ਹੋਇਆ, ਪਤਾ ਲਗ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਰੱਸੀ ਸੀਗਾ, ਐਵੇਂ ਡਰੀ ਗਏ ਇਸ ਤੋਂ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਇਹ ਤਾਂ ਤੇਰੀ ਰਹਿਮਤ ਹੋਈ ਹੈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹ ਲਓ -

ਧਾਰਨਾ - ਗੁਰਾਂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਓ ਨੈਣ ਖੋਲ੍ਹ 'ਤੇ।
ਮੈਨੂੰ ਸਾਰੀਆਂ ਘਟਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਦਿਸਿਆ।

ਗੁਰਹਿ ਦਿਖਾਇਓ ਲੋਇਨਾ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਈਤਹਿ ਉਤਹਿ ਘਟਿ ਘਟਿ ਘਟਿ ਘਟਿ
ਤੂੰਹੀ ਤੂੰਹੀ ਮੋਹਿਨਾ ॥ ਅੰਗ - ੪੦੭

ਨਉ ਦਰਵਾਜੇ ਕਾਇਆ ਕੋਟੁ ਹੈ ਦਸਵੈ ਗੁਪਤੁ ਰਖੀਜੈ ॥
ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਨ ਖੁਲਨੀ ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਖੁਲੀਜੈ ॥
ਅਨਹਦ ਵਾਜੇ ਧੁਨਿ ਵਜਦੇ ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਸੁਣੀਜੈ ॥
ਤਿਤੁ ਘਟ ਅੰਤਰਿ ਚਾਨਣਾ ਕਰਿ ਭਗਤਿ ਮਿਲੀਜੈ ॥
ਸਭ ਮਹਿ ਏਕੁ ਵਰਤਦਾ ਜਿਨਿ ਆਪੇ ਰਚਨ ਰਚਾਈ ॥
ਅੰਗ - ੯੫੪

ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਕ ਰਸ ਤੂੰ ਵਰਤ ਰਿਹੈਂ, ਦੂਜਾ ਇਥੇ ਹੈ ਹੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਦੂਜੇ 'ਚ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਬੜਾ ਸਖ਼ਤ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਜੇ ਕਰਿ ਦੂਜਾ ਦੇਖਦੇ ਜਨ ਨਾਨਕ ਕਢਿ ਦਿਚੰਨਿ ॥
ਅੰਗ- ੧੩੧੮

ਅੱਖਾਂ ਕੱਢ ਦੇ ਜੇ ਦੂਜਾ ਦੇਖਦੀਆਂ ਨੇ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਤੁਹਾਡੇ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। 'ਗੁਰਹਿ ਦਿਖਾਇਓ ਲੋਇਨਾ ॥ ਰਹਾਉ ॥ ਈਤਹਿ ਉਤਹਿ ਘਟਿ ਘਟਿ ਘਟਿ ਘਟਿ ਤੂੰਹੀ ਤੂੰਹੀ ਮੋਹਿਨਾ ॥'

ਇਹ ਵਰਤਾਰਾ -
ਮਨਿ ਸਾਚਾ ਮੁਖਿ ਸਾਚਾ ਸੋਇ ॥
ਅਵਰੁ ਨ ਪੇਖੈ ਏਕਸੁ ਬਿਨੁ ਕੋਇ ॥
ਨਾਨਕ ਇਹ ਲਛਣ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਹੋਇ ॥
ਅੰਗ- ੨੭੨

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਗੋਰਖਨਾਥ! ਇਹ ਆਪ ਹੀ ਪ੍ਰਭੂ ਖੋਲ੍ਹ ਕਰ ਰਿਹੈ, ਉਹਨੇ ਹਉਮੈ ਤੱਤ ਉਪਜਾ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਬਣਾ ਦਿਤਾ। ਉਹਦੀ ਆਪਣੀ ਹੀ ਜਿਹੜੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸੀ, ਹਉਮੈ ਤੱਤ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਜੀਵ ਬਣ ਗਈ। ਜੀਵ ਬਣ ਕੇ ਉਹਨੇ ਕਰਮ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ ਤੇ ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਕਰਦਾ ਹਾਂ -

ਹਉਮੈ ਏਹਾ ਜਾਤਿ ਹੈ ਹਉਮੈ ਕਰਮ ਕਮਾਹਿ ॥
ਹਉਮੈ ਏਈ ਬੰਧਨਾ ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ ਜੋਨੀ ਪਾਹਿ ॥
ਅੰਗ- ੪੬੬

ਜੰਮਦੈ-ਮਰਦੈ, ਜੰਮਦੈ-ਮਰਦੈ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਾਈ

ਮਰਦਾਨਾ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਭਾਈ ਝੰਡਾ ਜੀ! ਮੇਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਸਦੇ ਨੇ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸੀ, ਹੁਣ ਵੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕੁਛ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋਏਗਾ, ਫੇਰ ਵੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਥੇ ਦੂਜੇ ਦੀ ਗੁਜਾਇੰਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਨਾ ਕੋਈ ਮਾਇਆ, ਨਾ ਕੋਈ ਛਾਇਆ, ਕੁਛ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਇਕ ਕੌਤਕ ਹੋ ਰਿਹੈ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸਾਡੇ ਹੀ ਹੋ ਰਿਹੈ। ਬੇਅੰਤਤਾ (infinity) ਹੈ। ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਸਾਡੇ ਵਰਗੀਆਂ ਬੇਅੰਤ ਜੀਵਨ ਵਾਲੀਆਂ ਧਰਤੀਆਂ ਦਾ ਕੋਈ ਅੰਤ ਨਹੀਂ। ਸਾਇੰਸ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ, ਨਾ ਲੱਗੇ। ਹੁਣ ਅੱਗੇ-ਅੱਗੇ ਖੋਜ ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਹਾਂ ਜੀ ਹੋਰ ਵੀ ਹੈ, ਹੋਰ ਵੀ ਹੈ। ਇਹ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਹੈ?

ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ 'ਚ ਇਕ ਜ਼ਿਕਰ ਆਉਂਦੈ ਕਿ ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੂੰ ਅਭਿਮਾਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਜਿਉਂ ਬ੍ਰਹਮਿਆਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਚੱਲੇ, ਅੱਠ ਮੂੰਹ ਵਾਲੇ ਬ੍ਰਹਮੇ ਕੋਲ, ਅੱਠ ਵਾਲੇ ਨੂੰ 10 ਮੂੰਹ ਵਾਲੇ ਕੋਲ, 32 ਮੂੰਹਾਂ, 292 ਮੂੰਹ ਵਾਲੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਕੋਲ ਲੈ ਗਏ। ਉਥੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰ ਦਿਤੀ, ਮਹਾਰਾਜ ਇਹਦਾ ਕੋਈ ਅੰਤ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਤਾਂ ਬੇਅੰਤ ਹੈ।

ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ, ਮੇਰੇ ਗੁਰੂ ਨਹੀਂ ਇਹ ਭਰਮ ਭੁਲੇਖਾ ਪਾਉਂਦੇ। ਉਹ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਹੋਰ ਹੈ। ਉਹ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ, ਖੋਲ੍ਹ ਕਰ ਰਿਹੈ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਆਪਣੀ-
ਅਪਨੀ ਮਾਇਆ ਆਪਿ ਪਸਾਰੀ ਆਪਹਿ ਦੇਖਨਹਾਰਾ ॥
ਨਾਨਾ ਰੂਪੁ ਧਰੇ ਬਹੁ ਰੰਗੀ ਸਭ ਤੇ ਰਹੈ ਨਿਆਰਾ ॥

ਸੋ ਭਾਈ ਝੰਡਾ ਜੀ! ਮੇਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਇਸ ਸਤਿ ਨੂੰ ਉਹ ਨੇਤਰ ਬਖਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਹ ਨਜ਼ਰ ਆ ਜਾਵੇ। ਭਰਮ-ਭੁਲੇਖਿਆਂ 'ਚ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦੇ, ਕਰਮ-ਕਾਡਾਂ 'ਚ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦੇ। ਗਲਤ ਗੱਲਾਂ 'ਚ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦੇ। ਇਹ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਸੁੱਤੀ ਹੋਈ ਸੁਰਤ ਨੂੰ ਜਗਾ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਨਮਸਕਾਰ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ! ਸਾਡੇ ਤਾਂ ਅੱਜ ਸੱਚਮੁੱਚ ਹੀ ਭਾਗ ਜਾਗ ਪਏ। ਜਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਅਸੀਂ ਲੋਚਾ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਉਹ ਸਾਡੇ ਘਰ ਆ ਗਈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਲੈ ਕੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਜਾ ਕੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰੀ। ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿਤਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਛਕ। ਕਹਿੰਦਾ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਅਜੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪਾਈ ਬੁਰਕੀ? ਮੈਂ ਕਿਵੇਂ ਛਕ ਲਵਾਂ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਨਾ, ਤੂੰ ਛਕ ਲੈ।
ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਹਿੰਦੇ, ਝੰਡਿਆ! ਇਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਕੀਹਦਾ ਹੈ ਭਾਈ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ! ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ,
ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹੈਂ ਤੂੰ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਹਾਂ ਮਹਾਰਾਜ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੈ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਪਿਆਰਿਆ! ਜੇ ਜਾਣਦਾ ਹੋਵੇਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ
ਨੂੰ ਤਾਂ ਘਬਰਾਅ ਕਾਹਦਾ, ਰੋਣੇ-ਧੋਣੇ ਕਿਹੜੀ ਗੱਲ ਦੇ?
ਫੇਰ ਵਿਛੋੜੇ ਕਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਦੇ। ਜੇ ਤੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ
ਜਾਣਿਆ ਨਹੀਂ, ਨਾ ਅਜੇ ਤੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਪਛਾਣਿਆ
ਹੈ। ਥੋੜ੍ਹਾ-ਬਹੁਤਾ ਚਿਰ ਜਦੋਂ ਅੱਖਾਂ ਮੀਚਦੈ, ਝਲਕਾਰਾ
ਵਜਦੈ ਬਿਜਲੀ ਵਰਗਾ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਰਾ ਦਿਨ
ਫੇਰ ਭੁੱਲ ਵਿਚ ਲੰਘਦਾ ਹੈ ਨਾ? ਭੁੱਲਿਆ ਰਹਿਨੈ,
ਯਤਨ ਕਰ-ਕਰਕੇ ਉਹਨੂੰ ਜਾਨਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੈ?
ਇਹ ਤਾਂ ਜਾਨਣਾ ਨਾ ਹੋਇਆ। ਤੇਰੀ ਜੇਬ ਦੇ ਵਿਚ
ਦਸ ਲੱਖ ਰੁਪਿਆ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਤੂੰ ਜਾਣ ਲਿਆ। ਫੇਰ
ਉਹਦੀ ਭੁੱਲ ਪੈ ਜਾਏਗੀ ਕਦੇ? ਕਹਿੰਦਾ, ਨਹੀਂ
ਮਹਾਰਾਜ! ਕਿ ਚੋਰ ਨਾ ਲੈ ਜਾਣ, ਇਹ ਮੈਂ ਨਿਗ੍ਰਾ ਦੇ
ਵਿਚ ਰੱਖਦਾ ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦੇ, ਫੇਰ ਪਿਆਰਿਆ! ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ
ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਭੁੱਲਦੈ? ਇਸ ਕਰਕੇ ਭੁੱਲਦਾ ਹੈਂ ਕਿਉਂਕਿ
ਜਾਣਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਛਾਣਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਮਨ
ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰ। ਮਨ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਚਿਤਵਨੀਆਂ
ਚਿਤਵਦੈ। ਬੜੇ ਅਸਰ ਨੇ ਮਨ ਦੇ ਉਤੇ ਜਿਹੜੇ
ਭੁਲਾਉਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਭੁਲਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇ
ਵਿਪਰੀਤ ਮਨ ਦੇ ਵਿਚ, ਉਹ ਗੁਣ ਧਾਰਨ ਕਰ, ਜਿਹਦੇ
ਨਾਲ ਯਾਦ ਵਧਦੀ ਤੁਰੀ ਜਾਵੇ ਘਟੇ ਨਾ। ਪੜਦਾ ਹੋਰ
ਨਾ ਪਵੇ। ਇਹ ਪੜਦਾ ਟੁੱਟਦਾ ਚਲਿਆ ਜਾਵੇ। ਪਰਖ
ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ -

ਮਮਾ ਮਨ ਸਿਉ ਕਾਜੁ ਹੈ ਮਨ ਸਾਧੇ ਸਿਧਿ ਹੋਇ ॥

ਮਨ ਹੀ ਮਨ ਸਿਉ ਕਹੈ ਕਬੀਰਾ

ਮਨ ਸਾ ਮਿਲਿਆ ਨ ਕੋਇ ॥ ਅੰਗ- ੩੪੨

ਹਿੰਸਾ ਹੈ ਆਦਮੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਹਿੰਸਾ ਧਾਰਨ ਕਰੇ।
ਝੂਠ ਦਾ ਜੀਵਨ, ਦਿਖਾਵੇ ਦਾ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰਦੈ,
ਸਤਿ ਦਾ ਜੀਵਨ, ਸਰਲ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰੇ। ਪਰ
ਧਨ ਹੈ ਉਹਦੇ ਵਲ ਨਿਗ੍ਰਾ ਨਾ ਕਰ। ਨਿਮਰਤਾ 'ਚ
ਰਹਿਣੈ। ਧੀਰਜ, ਕੋਮਲਤਾ, ਦਇਆ, ਖਿਮਾ, ਤਪ,
ਸੰਤੋਖ; ਪਿਆਰਿਆ! ਇਹ ਉਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੇ ਜਿਹੜੀਆਂ
ਯਾਦ ਵਧਾਉਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਵਿਪਰੀਤ ਜਿਹੜੀ
ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਦੀ ਅੱਗ ਹੈ, ਉਹ ਬੁਝਦੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ -

ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਬਿਰਲੇ ਹੀ ਕੀ ਬੁਝੀ ਹੇ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਕੋਟਿ ਜੋਰੇ ਲਖ ਕ੍ਰੋਰੇ ਮਨੁ ਨ ਹੋਰੇ ॥

ਪਰੈ ਪਰੈ ਹੀ ਕਉ ਲੁਝੀ ਹੇ ॥ ਅੰਗ- ੨੧੩

ਕ੍ਰੋੜ ਰੁਪਿਆ ਹੋ ਗਿਆ, ਕਹਿੰਦਾ ਇਹ ਤਾਂ ਥੋੜ੍ਹਾ
ਹੀ ਹੈ। ਕਹਿੰਦਾ, ਲੱਖ ਕਰੋੜ ਚਾਹੀਦੈ, ਸੌ ਖਰਬ। ਅੱਗੇ

ਹੀ ਅੱਗੇ ਜਾਂਦੈ, ਫੇਰ ਰੱਬ ਭੁੱਲਿਆ ਕਿ ਨਹੀਂ। ਇਹਦੀ
ਥਾਂ 'ਤੇ ਸੰਤੋਖ ਧਾਰਨ ਕਰ, ਪਰਾਲਬਧ ਆ ਹੀ ਜਾਣੀ
ਹੈ, ਜਿਹੜੀ ਪਰਾਲਬਧ ਲਿਖੀ ਹੈ। ਸੋ ਦਾਨ ਕਰ,
ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰ। ਪਹਿਲਾਂ ਸਮਝ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਕਿ ਉਹ
ਹੈ। ਕੀ ਦੇਖ? ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਹਰ ਵਕਤ ਦੇਖਦੈ।
ਪਰ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਅੱਖ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਉਹਨੂੰ ਦੇਖ
ਲਵੇ। ਇਥੇ ਸਾਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ 'ਚ ਆਉਣੈ ਪੈਂਦੈ। ਵਿਸ਼ਵਾਸ
ਧਾਰਨ ਕਰ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਹਰ ਵਕਤ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇਖਦੈ। ਮੇਰੇ
ਨਾਲ ਹੈ। ਪਰ ਹੁੰਦਾ ਕੀ ਹੈ, ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ
ਉਤੇ ਅਮੰਨਾ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ -

ਪੇਖਤ ਸੁਨਤ ਸਦਾ ਹੈ ਸੰਗੇ ਮੈ ਮੂਰਖ ਜਾਨਿਆ ਦੂਰੀ ਰੇ ॥

ਅੰਗ - ੬੧੨

ਝੰਡਿਆ! ਇਸ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵਿਚ ਆ ਕਿ ਮੈਨੂੰ
ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹਰ ਵਕਤ ਦੇਖਦੈ। ਤੇ ਮੈਂ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ
ਉਸ ਨੂੰ। ਹਰ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ -

ਚਾਰਿ ਕੁੰਟ ਚਉਦਹ ਭਵਨ ਸਗਲ ਬਿਆਪਤ ਰਾਮ ॥

ਨਾਨਕ ਉਨ ਨ ਦੇਖੀਐ ਪੂਰਨ ਤਾ ਕੇ ਕਾਮ ॥

ਅੰਗ- ੨੯੯

ਕਿਤੇ ਉਣਾ ਨਹੀਂ, ਕੋਈ ਥਾਂ ਖਾਲੀ ਨਹੀਂ -

ਸੋ ਅੰਤਰਿ ਸੋ ਬਾਹਰਿ ਅਨੰਤ ॥

ਘਟਿ ਘਟਿ ਬਿਆਪਿ ਰਹਿਆ ਭਗਵੰਤ ॥

ਧਰਨਿ ਮਾਹਿ ਆਕਾਸ ਪਇਆਲ ॥

ਸਰਬ ਲੋਕ ਪੂਰਨ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲ ॥

ਬਨਿ ਤਿਨਿ ਪਰਬਤਿ ਹੈ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ॥

ਜੈਸੀ ਆਗਿਆ ਤੈਸਾ ਕਰਮੁ ॥

ਪਉਣ ਪਾਣੀ ਬੈਸੰਤਰ ਮਾਹਿ ॥

ਚਾਰਿ ਕੁੰਟ ਦਹ ਦਿਸੇ ਸਮਾਹਿ ॥

ਤਿਸ ਤੇ ਭਿੰਨ ਨਹੀ ਕੋ ਠਾਉ ॥

ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਨਾਨਕ ਸੁਖ ਪਾਉ ॥

ਅੰਗ- ੨੯੩

ਪਿਆਰਿਆ -

ਜਲ ਥਲ ਬਨ ਪਰਬਤ ਪਾਤਾਲ ॥

ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਤਹ ਬਸਹਿ ਦਇਆਲ ॥

ਸੂਖਮ ਅਸਥੂਲ ਸਗਲ ਭਗਵਾਨ ॥

ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਬ੍ਰਹਮੁ ਪਛਾਨ ॥

ਅੰਗ- ੨੯੯

ਪਛਾਣ ਉਹਨੂੰ। ਕੋਈ ਥਾਂ ਐਸਾ ਨਹੀਂ ਜਿਥੇ ਉਹ
ਨਹੀਂ। ਉਹ ਤੈਨੂੰ ਦੇਖਦਾ ਹੈ। ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦੈ
ਝੰਡਿਆ। ਜੇ ਤੂੰ ਕਹਿੰਦੈ ਕਿ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ
ਨੇ ਭੇਜਿਆ ਹੈ ਤੇ ਤੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈਂ
ਤਾਂ ਫੇਰ ਫਾਇਦਾ ਕੀ ਹੈ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ? ਪਛਾਣ
ਉਹਨੂੰ-

ਆਪਹਿ ਕੀਆ ਕਰਾਇਆ ਆਪਹਿ ਕਰਨੈ ਜੋਗੁ ॥

ਨਾਨਕ ਏਕੋ ਰਵਿ ਰਹਿਆ ਦੂਸਰ ਹੋਆ ਨ ਹੋਗੁ ॥

ਅੰਗ- ੨੫੦

ਇਥੇ ਨਾ ਕੋਈ ਹੋਇਐ, ਨਾ ਕਿਸੇ ਨੇ ਹੋਣੈ, ਸੋ ਪਿਆਰਿਆ! ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰ। ਕਿਰਤ ਕਰ। ਅਸੀਂ ਵਿਹਲੇ ਨਹੀਂ ਬਿਠਾਉਂਦੇ। ਜੀਵਨ ਦਾ ਸਾਡਾ ਰੁਖ ਹੈ ਗ੍ਰਹਿਸਤੀਆਂ ਦਾ। ਗਿਆਨਵਾਨ ਹੋ ਕੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦਾ। ਗਿਆਨਵਾਨ ਹੋ ਕੇ ਹਰ ਵਕਤ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਰਹਿੰਦੇ। ਜੁੜਿਆ ਰਹਿ ਤੇ ਚਿੱਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵਲ ਲਾ ਕੇ ਰੱਖ ਤੇ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਤੂੰ ਕੰਮ ਕਰ। ਮੂੰਹ ਦੇ ਨਾਲ ਬੋਲ ਚਾਲ ਵੀ ਪਰ ਜਿਹੜਾ ਚਿੱਤ ਹੈ, ਉਹ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਲਾ -

ਨਾਮਾ ਕਹੈ ਤਿਲੋਚਨਾ ਮੁਖ ਤੇ ਰਾਮੁ ਸੰਮੁਲਿ ॥

ਹਾਥ ਪਾਉ ਕਰਿ ਕਾਮੁ ਸਭੁ ਚੀਤੁ ਨਿਰੰਜਨੁ ਨਾਲਿ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੭੬

ਪਰ ਪਿਆਰਿਆ! ਇਕ ਗੱਲ ਹੈ, ਇਹ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਸਾਰੇ ਮਨੁੱਖ ਸਮਝਦੇ। ਕਿਉਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਹੀਂ ਉਹਨਾਂ 'ਚ ਵਸਦਾ। ਕਹਿੰਦੇ, ਚਿੱਤ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਭਾਂਡਾ ਹੈ, ਉਸ ਭਾਂਡੇ ਦੇ ਵਿਚ ਐਨਾ ਕੂੜ-ਕਬਾੜ ਪਾਇਆ ਹੋਇਐ ਕਿ ਉਹ ਲਬਾਲਬ ਭਰਿਆ ਹੋਇਐ। ਥਾਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ ਪੈਣ ਨੂੰ ਤੇ ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਅਨੁਭਵ ਹੈ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸਾਰੇ ਪਰੀਪੂਰਨ ਹੈ, ਇਹਨੂੰ ਨਾਮ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਤੱਖ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੋ ਜਾਂਦੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਕਿੱਥੇ ਵਸੇ? -

ਧਾਰਨਾ - ਮਨ ਕੂੜਿਆਂ ਰਸਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਭਰਿਆ,
ਵਾਸਾ ਕਿੱਥੇ ਹੋਵੇ ਨਾਮ ਦਾ।

ਝੰਡਿਆ! ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਆਦਮੀ ਦਾ ਵਾਹ ਸੰਸਾਰ ਨਾਲ ਪੈਂਦੇ। ਇਹਦੀਆਂ ਬੇਅੰਤ ਲੋੜਾਂ ਨੇ, ਚੰਗੀਆਂ ਕੋਠੀਆਂ ਇਹ ਚਾਹੁੰਦੇ। ਚੰਗੀਆਂ ਸਵਾਰੀਆਂ ਇਹ ਚਾਹੁੰਦੇ। ਚੰਗਾ ਨਾਮਣਾ ਇਹ ਚਾਹੁੰਦੇ, ਚੰਗੀ ਖੁਰਾਕ ਇਹ ਚਾਹੁੰਦੇ, ਸਭ ਚੀਜ਼ ਇਹ ਚਾਹੁੰਦੇ। ਲੇਕਿਨ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਹੋਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਰਸ ਇਹਨੂੰ ਮੋਹਿਤ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ -

ਬਾਬਾ ਬੋਲੀਐ ਪਤਿ ਹੋਇ ॥

ਉਤਮ ਸੇ ਦਰਿ ਉਤਮ ਕਹੀਅਹਿ

ਨੀਚ ਕਰਮ ਬਹਿ ਰੋਇ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਰਸੁ ਸੁਇਨਾ ਰਸੁ ਰੁਪਾ ਕਾਮਣਿ ਰਸੁ ਪਰਮਲ ਕੀ ਵਾਸੁ ॥

ਰਸੁ ਘੋੜੇ ਰਸੁ ਸੇਜਾ ਮੰਦਰ ਰਸੁ ਮੀਠਾ ਰਸੁ ਮਾਸੁ ॥

ਏਤੇ ਰਸ ਸਰੀਰ ਕੇ ਕੈ ਘਟਿ ਨਾਮ ਨਿਵਾਸੁ ॥

ਅੰਗ- ੧੫

ਦਸ ਕੋਈ ਥਾਂ ਹੈ ਖਾਲੀ? ਪਿਆਰਿਆ! ਇਹ ਰਸ ਛੱਡਣੇ ਪੈਣੇ ਨੇ। ਨਾਮ ਦਾ ਰਸ ਜਦੋਂ ਆ ਗਿਆ। ਫੇਰ

ਇਹ ਰਸ ਨੇੜੇ ਤੇੜੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਾਕਤ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਨਾਮ ਸ਼ਕਤੀ, ਨਾਮ ਦਾ ਰਸ, ਨਾਮ ਦਾ ਅਨੰਦ, ਨਾਮ ਦਾ ਖੇੜਾ, ਬੰਦਗੀ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪਤੈ। ਫੇਰ ਹੋਰ ਰਸ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਕਰਦਾ। ਝੰਡਿਆ! ਹਿੰਮਤ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਸਾਂ ਨੂੰ ਕੱਢ ਦੇ।

ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਕਿਵੇਂ ਕੱਢਾਂ? ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਜੁਗਤ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਆਪ ਹੀ ਜੁਗਤ ਦੱਸੋ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਦੇਖ ਤੈਨੂੰ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਦਸਦੇ ਹਾਂ। ਨਲਕੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਟੂਟੀਆਂ ਲਾਹ ਲੈਂਦੇ ਹੋ ਪਾਣੀ ਭਰ ਕੇ। ਕਹਿੰਦਾ, ਹਾਂ ਜੀ। ਨਹਾਉਂਦੇ ਹੋ ਨਾ ਜਾ ਕੇ, ਮੰਦਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚ, ਹੋਰ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ, ਜਿਥੇ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਜੀਵ ਜਿਹੜੇ ਨੇ ਹਲਟੀਆਂ ਲਾ ਦਿੰਦੇ ਨੇ, ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਭਰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ, ਉਥੇ ਦੁਨੀਆਂ ਨਹਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਟੂਟੀ ਚਲਦੀ ਹੈ ਨਾ?

ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਜੀ।

ਪਿਆਰਿਆ! ਕੱਪੜੇ ਧੋ ਕੇ ਜੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਟੱਬ ਰੱਖ ਦਿਤਾ ਸਾਬਣ ਵਾਲੇ ਪਾਣੀ ਦਾ, ਝੰਗ ਵਾਲਾ। ਹੁਣ ਉਹ ਟੂਟੀ ਖੋਲ੍ਹ ਦੇ। ਤਾਜ਼ਾ ਪਾਣੀ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਪੈਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਕੋਈ ਸਮਾਂ ਆਏਗਾ, 10 ਘੰਟੇ, 12 ਘੰਟੇ, 20 ਘੰਟੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਨਾਮ ਨਿਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗਾ ਮੈਲੇ ਪਾਣੀ ਦਾ। ਉਹ ਮੈਲੇ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਕੱਢ ਦੇਵੇਗਾ ਫੇਰ ਉਥੇ ਸਵੱਛ ਜਲ ਆ ਜਾਂਦੇ।

ਸਮਝ ਗਿਆ ਬਾਤ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਸਮਝ ਗਿਆ ਨਾ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਹਾਂ ਜੀ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਿਆਰਿਆ! ਸਾਡਾ ਜਿਹੜਾ ਅੰਤਸ਼ਕਰਣ ਹੈ ਇਹ ਜਨਮਾਂ-ਜਨਮਾਤਰਾਂ ਦੇ ਮਾੜੇ ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਪਿਆ ਹੈ। ਚੰਗੇ ਸੰਸਕਾਰ ਵੀ ਹਉਮੈ ਸੋਨੇ ਦੀਆਂ ਬੇੜੀਆਂ ਬੰਨ੍ਹਦੇ ਨੇ। ਦੂਜੀਆਂ ਲੋਹੇ ਦੀਆਂ ਤਾਂ ਹੈਗੀਆਂ ਹੀ। ਇਹਨਾਂ ਵਲੋਂ ਧਿਆਨ ਉਠਾ ਲੈ ਤੇ ਇਥੇ ਤੂੰ ਸਤਿ ਦਾ ਪਾਣੀ ਟੂਟੀ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਚਲਾ ਦੇ। ਫੇਰ ਕੀ ਹੋਏਗਾ? ਜਦੋਂ ਸਤਿ ਦੀ ਧਾਰ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਪੈਣ ਲਗ ਜਾਏਗੀ, ਫੇਰ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਗੰਧਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਸਤਿ ਦੇ ਤੱਤ ਉਹ ਸਾਰੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਣਗੇ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਇਹ ਤਾਂ ਗੱਲ ਮੇਰੇ ਮਤਲਬ ਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਇਹਦੀ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਜੁਗਤ ਦਸੋ। ਮੈਂ ਕਿਵੇਂ ਖੋਲ੍ਹਾਂ? ਮੇਰੇ ਵਸ ਵਿਚ ਨਹੀਂ, ਸਤਿ ਦੀ ਟੂਟੀ ਖੋਲ੍ਹਣੀ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਸਤਿ ਦੇਖ। ਉਹਦਾ ਨਾਉਂ ਤਾਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਉਹਦਾ ਨਾਉਂ ਸਤਿ ਹੀ ਹੈ। ਹੋਂਦ ਹੈ, ਹੈ ਐ ਉਹਦਾ ਨਾਉਂ। ਪਰ ਉਹਦੇ ਸੰਸਾਰ ਨੇ ਅਨੇਕਾਂ ਨਾਮ ਰੱਖੇ ਹੋਏ ਨੇ -

ਬਲਿਹਾਰੀ ਜਾਉ ਜੇਤੇ ਤੇਰੇ ਨਾਵ ਹੈ ॥ ਅੰਗ- ੧੧੬੮

ਮਨ ਵਿਚ ਵਸਾਉਣਾ ਹੈ। ਤੂੰ ਯਾਦ ਵਿਚ ਵਸਾ। ਜਦੋਂ ਯਾਦ ਵਿਚ ਵਸ ਜਾਏਗਾ, ਫੇਰ ਸੁਖ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਏਗੀ -

ਧਾਰਨਾ - ਸਿਮਰ ਪਿਆਰੇ ਨੂੰ,
ਸਿਮਰਉ ਸਿਮਰ ਸਿਮਰ ਸੁਖ ਪਾਵਉ।

ਸਿਮਰਉ ਸਿਮਰਿ ਸਿਮਰਿ ਸੁਖ ਪਾਵਉ ॥
ਕਲਿ ਕਲੇਸ ਤਨ ਮਾਹਿ ਮਿਟਾਵਉ ॥ ਅੰਗ- ੨੬੨

ਕਹਿੰਦੇ, ਝੰਡਿਆ! ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਹੈ, ਸਭ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੈ -

ਕਾਇਆ ਨਗਰੁ ਨਗਰੁ ਗੜ ਅੰਦਰਿ ॥
ਸਾਚਾ ਵਾਸਾ ਪੁਰਿ ਗਗਨੰਦਰਿ ॥
ਅਸਥਿਰੁ ਥਾਨੁ ਸਦਾ ਨਿਰਮਾਇਲੁ
ਆਪੇ ਆਪੁ ਉਪਾਇਦਾ ॥ ੧ ॥
ਅੰਦਰਿ ਕੋਟ ਛਜੇ ਹਟਨਾਲੇ ॥
ਆਪੇ ਲੇਵੈ ਵਸਤੁ ਸਮਾਲੇ ॥
ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਜੜੇ ਜੜਿ ਜਾਣੈ ਗੁਰੁ ਸਬਦੀ ਖੋਲਾਇਦਾ ॥
ਭੀਤਰਿ ਕੋਟ ਗੁਫਾ ਘਰ ਜਾਈ ॥
ਨਉ ਘਰ ਥਾਪੇ ਹੁਕਮਿ ਰਜਾਈ ॥
ਦਸਵੈ ਪੁਰਖੁ ਅਲੇਖੁ ਅਪਾਰੀ
ਆਪੇ ਅਲਖੁ ਲਖਾਇਦਾ ॥ ੩ ॥ ਅੰਗ- ੧੦੩੩

ਆਹ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਕ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਦਸਵਾਂ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਗੁਰੂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਦੇ ਬਿਨਾਂ, ਉਹ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਲਾਏ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਉਹਦਾ ਹੁਕਮ ਕਮਾਏ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਖੁਲ੍ਹਣਾ -

ਗੁਰਦੁਆਰੈ ਲਾਇ ਭਾਵਨੀ
ਇਕਨਾ ਦਸਵਾ ਦੁਆਰੁ ਦਿਖਾਇਆ ॥ ਅੰਗ- ੯੨੨

ਕਹਿੰਦੇ, ਅੰਦਰ ਹੈ ਉਹ। ਲੇਕਿਨ ਭੁੱਲ ਪੈ ਗਈ, ਵਿਥ ਪੈ ਗਈ ਸਾਡੀ ਉਹਦੇ ਨਾਲੋਂ। ਜਿਹੜੀ ਸਾਡੀ ਸੁਰਤ ਸੀ ਉਹ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਆਈ। ਬਾਹਰ ਘੁੰਮਣ ਲਗ ਗਈ ਤੇ ਬਾਹਰ ਵਾਲੀ ਜਿਹੜੀ ਮਾਇਆ ਸੀ, ਉਹਨੇ ਉਹਨੂੰ ਫੜ ਲਿਆ। ਜਿਹੜੀ ਅੰਦਰ ਤੱਤ ਵਸਤੂ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵਸਦੈ, ਉਹਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਭੁੱਲ ਗਈ -

ਧਾਰਨਾ - ਨਉ ਘਰ ਦੇਖਿ ਜੁ ਕਾਮਨਿ ਭੂਲੀ
ਬਸਤੁ ਅਨੁਪ ਨ ਪਾਈ ॥

ਝੰਡਿਆ! ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਮਾਇਆ ਦੀ ਸੁਰਤ ਹੈ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ, ਹਉਮੈ ਦੀ ਸੁਰਤ, ਇਹ ਬਾਹਰ ਰਖਦੀ ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ ਕੱਢ ਕੇ। ਅੰਦਰ ਵਿਸੁ ਹੋਰ ਵਧਦੀ ਤੁਰੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਬੜੀ ਦੇਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਸਰੀਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੈ। ਵਿੱਥ ਐਨੀ ਵਧ ਚੁੱਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਮਿਲਦੀ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਸੋ ਪਿਆਰਿਆ! ਇਹ ਬਾਹਰ ਘੁੰਮਦੀ ਰਹਿੰਦੀ, ਬਾਹਰਲੇ ਪਾਸੇ ਐਸੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੇ ਕਿ ਇਹਦੀ ਭੁੱਖ ਨਹੀਂ ਹਟਦੀ-

ਭੁਖਿਆ ਭੁਖ ਨ ਉਤਰੀ ਜੇ ਬੰਨਾ ਪੁਰੀਆ ਭਾਰ ॥

ਅੰਗ- ੧

ਧਾਰਨਾ - ਬਹੁ ਰੰਗ ਤਮਾਸੇ
ਅੱਖੀਆਂ ਵੇਖ ਨਾ ਰੱਜੀਆਂ।

ਝੰਡਿਆ! ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜ ਗਿਆਨ ਇੰਦਰੇ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਦਰਅਸਲ ਇਹ ਅਗਿਆਨ ਇੰਦਰੇ ਨੇ। ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਗਿਆਨ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਇਕ ਅੱਧੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨੂੰ ਹੁੰਦੈ। ਫੇਰ ਤਾਂ ਗਿਆਨ ਇੰਦਰੇ ਕਹਿ ਲਓ ਜਿਹਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣ ਲਗ ਗਿਆ, ਜਿਹਨੂੰ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣਨ ਲਗ ਗਿਆ। ਜਿਹਦੇ ਅੰਦਰ ਰਸ ਆ ਗਿਆ। ਜਿਹਦੇ ਅੰਦਰ ਕੁਦਰਤੀ ਸੁਗੰਧੀ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਈ। ਜਿਹਦੇ ਅੰਦਰ ਆਪਣੀ ਸਪਰਸ਼ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਈ। ਇਹ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਤਾਂ ਹਰ ਵਕਤ ਅਗਿਆਨ 'ਚ ਡੁੱਬੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਨੇ। ਕੰਨ ਜਿਹੜੇ ਨੇ ਰੋਵਣ ਤੇ ਹਾਸੇ ਵਿਚ ਪਏ ਹੋਏ ਨੇ। 'ਅੱਖੀਆਂ ਵੇਖ ਨਾ ਰੱਜੀਆਂ ਬਹੁ ਰੰਗ ਤਮਾਸੇ।' ਕੰਨ ਜਿਹੜੇ ਨੇ ਉਹ ਰੋਵਣ ਤੇ ਹਾਸੇ ਵਿਚ ਪਏ ਹੋਏ ਨੇ। ਗੰਦੇ ਗੀਤ ਸੁਣਦੇ ਨੇ, ਗੰਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣਦੇ ਨੇ, ਗੰਦੇ ਗਾਣਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਦੌੜ-ਦੌੜ ਕੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਜੀਭ ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਕੁ-ਰਸ ਦੇ ਵਿਚ ਪਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਮਾੜੇ ਰਸ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਫਲਾਣੀ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਰਸ ਤੇ ਜਿਹੜੀ ਨਾਸਕਾ ਹੈ ਇਹ ਬਾਹਰਲੀਆਂ ਸੁਗੰਧੀਆਂ ਤੇ ਹੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਸਪਰਸ਼ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਇਹ ਕਾਮ ਬਿਰਤੀ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਹਰ ਵਕਤ ਇਹ ਬਾਹਰ ਫਿਰਦੇ ਨੇ। ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ। ਹੁਣ ਅੰਦਰ ਵਿੱਥ ਪੈ ਗਈ ਜ਼ਿਆਦਾ।

ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਫੇਰ ਕੀ ਕਰਿਆ ਜਾਵੇ? ਕਹਿੰਦੇ, ਵਿੱਥ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਵਾਸਤੇ, ਯਾਦ ਦਾ ਪੁਲ ਬੰਨ੍ਹ ਉਤੇ। ਯਾਦ ਦਾ ਪੁਲ ਬੰਨ੍ਹਣ ਵਾਸਤੇ ਥੋੜ੍ਹਾ-ਥੋੜ੍ਹਾ ਬਣਾਈ ਜਾਹ। ਕਹਿੰਦੇ, ਜਦੋਂ ਯਾਦ ਰੱਖੇਗਾ 24 ਘੰਟੇ 'ਚ। ਜੇ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ 10 ਮਿੰਟ ਯਾਦ ਰਹਿੰਦੈ, ਦੂਜੇ 15 ਮਿੰਟ, ਤੀਜੇ ਦਿਨ ਅੱਧਾ ਘੰਟਾ। ਚੌਥੇ ਦਿਨ ਘੰਟਾ। ਵਧਾਈ ਜਾਹ। 365 ਦਿਨਾਂ 'ਚ ਦੋ-ਤਿੰਨ ਘੰਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਹ, ਫੇਰ ਅਗਲਾ ਸਾਲ ਆ ਗਿਆ ਫੇਰ ਅੱਗੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਹ।

ਅਖੀਰ 24 ਘੰਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਵੇਂਗਾ ਕਿ ਨਹੀਂ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਹਾਂ ਜੀ।

ਫੇਰ ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹ ਵਿੱਥ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ। ਉਹ ਜਿਹੜੀ ਖਾਈ ਸੀ ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਪੁਲ ਬਣ ਗਿਆ। ਫੇਰ ਕੀ ਹੈ? ਫੇਰ ਆਪਣੇ ਮਾਲਕ ਦੇ ਦੇਸ਼ 'ਚ ਅਸੀਂ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਚਲੇ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਆਪ ਨੇ ਸਮਝਾਇਆ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਿਹਾ, ਝੰਡਿਆ! ਸਾਵਧਾਨ ਹੋ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ 'ਕਹੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ, ਕਹੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ, ਕਹੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।' ਰੋਮ-ਰੋਮ ਦੇ ਵਿਚ ਰਚ ਗਿਆ। ਰਚਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਾਰਾ ਅਸਮਾਨ ਗੂੰਜ ਉਠਿਆ, ਉਹ ਜਿਹੜੀ ਸ਼ਬਦ ਧੁਨ ਸੀ ਸੁਰਤ ਨੇ ਫੜ ਲਈ ਉਹ। ਹੁਣ ਝੰਡਾ ਅੱਖ ਨਹੀਂ ਖੋਲ੍ਹਦਾ। ਭੁੱਲ ਗਿਆ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਕਿੱਥੇ ਬੈਠੇ ਨੇ, ਮੈਂ ਕਿੱਥੇ ਬੈਠਾ ਹਾਂ। ਮੇਰਾ ਸਰੀਰ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੈਂ ਨੂੰ ਹੀ ਭੁੱਲ ਗਿਆ।

ਤਿੰਨ ਘੰਟੇ ਲੰਘ ਗਏ। ਮਰਦਾਨਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਤਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਠੰਢਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ, ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਇਹਨੂੰ ਛਕਾ ਦੇਈਏ ਪਹਿਲਾਂ। ਬੜੀ ਦੇਰ ਦਾ, ਜਨਮਾਂ-ਜਨਮਾਂ ਤਰਾਂ ਤੋਂ ਭੁੱਖਾ ਤੁਰਿਆ ਆ ਰਿਹੈ। ਇਹਦੇ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਆਏ ਹਾਂ। ਇਕ ਇਹਦਾ ਸਾਥੀ ਹੋਰ ਹੈ ਇੰਦਰਸੈਣ, ਉਹਨੂੰ ਵੀ ਛਕਾ ਕੇ ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਾਂਗੇ।

ਸੋ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ ਜੋ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਬੜੀ ਸਾਧਾਰਣ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਫਿਲੋਸਫੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਇਹਦੇ ਵਿਚ। ਬਹੁਤ ਸਿੱਧੀ ਜਿਹੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਪਹਿਲੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਅੰਦਰ ਲੋਚਾ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀ -

ਜਿਸੁ ਜਨ ਕਉ ਪੁਭ ਦਰਸ ਪਿਆਸਾ ॥

ਨਾਨਕ ਤਾ ਕੈ ਬਲਿ ਬਲਿ ਜਾਸਾ ॥ ਅੰਗ- ੨੬੬

ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨੂੰ ਰਾਹ ਲੱਭ ਹੀ ਜਾਏਗਾ, ਜਿਹਦੇ ਅੰਦਰ ਪਿਆਸ ਹੈ, ਕਿਤੇ ਨਾ ਕਿਤੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਕਰਦੇ ਨੂੰ ਲੱਭ ਜਾਏਗਾ। ਫੇਰ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਸਰਲਤਾ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਅੰਦਰ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰੋ ਕਿ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਆਹ ਜਜ਼ਬਾ ਆ ਕਿਥੋਂ ਗਿਆ।

ਇਕ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਕਹਿੰਦਾ, ਬਾਬਾ ਜੀ! ਮੈਨੂੰ ਬਚਾ ਲਓ, ਮੈਨੂੰ ਬਚਾ ਲਓ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ, ਤੇਰੀ ਤਾਂ ਸੁਰਤ ਨਾਮ ਦੇ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਨੂੰ ਨੀਂ ਪਤਾ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਬੇਹੋਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ। ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਕਾਮ ਬਿਰਤੀ ਜਾਗ ਪਈ। ਮੈਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ

ਕਰਦਾਂ, ਕਾਮ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਲਾਂ ਮੂਹਰੇ ਆ ਰਹੀਆਂ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਚੈਕ ਕਰੋ। ਝੰਡਿਆ! ਇਹਦੇ ਉਤੇ ਤੂੰ ਸਾਵਧਾਨਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਪਹਿਰਾ ਦੇ। ਇਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਅੰਦਰ ਨਾ ਵੜ ਜਾਣ। ਕਿਸੇ ਦੀ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰੇ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵੱਡਾ ਨਾ ਜਾਣੀ। ਸੰਸਾਰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਰੂਪ ਹੈ -

ਵਾਸੁਦੇਵ ਸਰਬਤੁ ਮੈ ਉਨ ਨ ਕਤਹੁ ਠਾਇ ॥

ਅੰਤਰਿ ਬਾਹਰਿ ਸੰਗਿ ਹੈ ਨਾਨਕ ਕਾਇ ਦੁਰਾਇ ॥ ੧ ॥

ਪਉੜੀ ॥

ਵਵਾ ਵੈਰੁ ਨ ਕਰੀਐ ਕਾਹੂ ॥

ਘਟ ਘਟ ਅੰਤਰਿ ਬ੍ਰਹਮ ਸਮਾਹੂ ॥ ਅੰਗ- ੨੫੯

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਸਾਵਧਾਨਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਜੀਵਨ ਗੁਜ਼ਾਰਾਂਗੇ। ਫੇਰ ਹੋਏਗਾ ਕੀ? ਇਕੱਲੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਗੁਜ਼ਾਰਦੇ ਨਹੀਂ। ਬਾਹਰੋਂ ਵਾਛੜ ਬਹੁਤ ਆ ਰਹੀ ਹੈ, ਗੜੇ ਪੈ ਰਹੇ ਨੇ ਕਿ ਕੋਈ ਓਟ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਓਟ ਇਸ ਵੇਲੇ ਇਕ ਕਿਲਾ ਹੈ, ਉਹ ਹੈ ਸਤਿਸੰਗ ਦਾ। ਮਾਤਾ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਫਰੀਦਾ! ਤੂੰ ਚਲਿਆ ਹੈਂ ਤਪ ਕਰਨ, ਕਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਰਹੀਂ। ਮਖਮਲ ਦੇ ਗਦੈਲਿਆਂ 'ਤੇ ਸੌਂਈਂ। 36 ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਭੋਜਨ ਖਾਈਂ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਮਾਤਾ! ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਭੋਜ ਰਹੀ ਹੈ? ਉਥੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਕਿੱਥੇ ਨੇ, 36 ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਭੋਜਨ ਕਿੱਥੇ ਨੇ? ਕਹਿੰਦੀ, ਫਰੀਦਾ! ਇਹ ਰਮਜ਼ਾਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀਆਂ ਨੇ, ਸਾਧੂਆਂ, ਆਰਫਾਂ ਦੀਆਂ। ਤੈਨੂੰ ਰਮਜ਼ ਨਾਲ ਗੱਲ ਸਮਝਣੀ ਪੈਣੀ ਹੈ। ਖੋਲ੍ਹੋ ਕੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਨਹੀਂ ਦਸਣੀ, ਰਮਜ਼ ਮਾਰਨੀ ਹੈ। ਸਮਝ ਗਿਆ ਸਮਝ ਗਿਆ, ਨਾ ਸਮਝਿਆ ਨਾ ਸਹੀ।

ਮਾਤਾ! ਫੇਰ ਤੂੰ ਸਮਝਾ ਦੇ।

ਕਹਿੰਦੀ, ਕਿਲ੍ਹਾ ਉਹ ਹੁੰਦੇ ਜਿੱਥੇ ਹੋਰ ਵੀ ਤਪ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੋਣ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਰਹੀਂ। ਇਕੱਲਾ ਨਾ ਕਰੀਂ, ਇਕੱਲੇ ਨੂੰ ਮਾਣ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਇਕੱਲੇ ਦੇ ਉਤੇ ਮਾਇਆ ਦਾ ਅਸਰ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਵਿਚ ਰਹੀਂ ਸੰਗਤ ਦੇ, ਸੰਗਤ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ। ਅਨੇਕ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੋਭਤ ਜਿਹੜੀ ਹੈ, ਉਹ ਕਿਲ੍ਹਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦੈ। ਹੱਦ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਭੁੱਖ ਲਗ ਜਾਵੇ, ਫੇਰ ਚਾਹੇ ਰੁੱਖੀਆਂ ਖਾਈ ਜਾਈਂ। ਤੈਨੂੰ 36 ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਭੋਜਨਾਂ ਦਾ ਸਵਾਦ ਆਏਗਾ। ਇਬਾਦਤ ਕਰਦੇ-ਕਰਦੇ ਜਿਸ ਵਕਤ ਨੀਂਦ ਹਦ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਆ ਜਾਏ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਚਾਹੇ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਪੈ ਜਾਈਂ, ਚਾਹੇ ਰੋੜੀਆਂ 'ਤੇ ਪੈ ਜਾਈਂ। ਉਹ ਤੈਨੂੰ ਗਦੈਲਿਆਂ ਵਰਗਾ ਲੱਗੇਗਾ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਅੰਦਰ ਪਹਿਰਾ ਦਿਓ। ਪਹਿਰਾ ਦੇ ਕੇ ਦੇਖੋ ਕਿਹੜਾ ਜਜ਼ਬਾ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਕਿਹੜਾ ਆ ਗਿਆ, ਇਹ ਕਿੱਥੋਂ ਆ ਗਿਆ। ਉਹ ਸੁੱਟ ਲੈਂਦੈ। 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੇ ਵਿਚ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਬਹੁਤ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ। 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਦੀ ਸੰਗਤ ਐਸੀ ਹੈ, ਚਿੱਠੀਆਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਨੇ, ਟੈਲੀਫੋਨ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਮੈਨੂੰ। ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਬਾਬਾ ਜੀ! ਸਾਡੇ ਸੁੱਤੇ ਭਾਗ ਜਾਗ ਪਏ। ਇਹ ਇਕ ਐਸੀ ਚੀਜ਼ ਆ ਗਈ, ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਸਤਿਸੰਗ ਘਰ ਵਿਚ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਜੇ ਮੈਂ ਥੱਕ ਜਾਂਦਾ, ਮੇਰੀ ਘਰਵਾਲੀ ਪੜ੍ਹਨ ਲਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਇਕ ਵਾਰੀ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਮੁਕਾਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਇਕੱਲੇ-ਇਕੱਲੇ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ। ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਵਿਚਾਰਦੇ ਹਾਂ। ਐਨੇ ਨੂੰ ਸਾਡਾ ਮਹੀਨਾ ਪਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦੈ, ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਇੰਡੀਆ ਵਲ ਦੇਖਣ ਲਗ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਹੁਣ ਆਈ ਡਾਕ-ਹੁਣ ਆਈ। ਕਹਿੰਦੇ ਪਰ ਕਮਾਲ ਹੈ, ਪਹਿਲੀ ਤਰੀਕ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ 'ਚ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਆ ਜਾਂਦੈ। ਸੋ ਤਰਸਦੀ ਹੈ ਦੁਨੀਆਂ। ਇਹ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕੁਛ ਐਸਾ ਕੰਮ ਕਰਿਐ, ਉਹ ਕਰਵਾ ਰਿਹੈ ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦੇ ਕੇ। ਇਹ ਕੋਈ ਵਪਾਰਕ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਕਿੰਨਾ ਹੀ ਘਾਟਾ ਪੈ ਰਿਹੈ। ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸਾਨੂੰ। ਨਾ ਇਹਦੀ ਮਲਕੀਅਤ ਹੈ ਕਿਸੇ ਕੋਲ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਜਿਵੇਂ ਟਰੱਸਟੀ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਬੇਗਾਨੀ ਚੀਜ਼ ਸਾਂਭਣ ਵਾਲੇ ਮੈਨੇਜਰ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਂਭ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਸਾਂਭੀ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਅਸੀਂ। ਇਹ ਹੈ ਕੀਹਦਾ? ਤੁਹਾਡਾ ਹੈ, ਸੰਗਤ ਦਾ। ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਦਾ ਹੈ।

ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਗੁਰੂ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਜੰਗ ਬੜੇ ਜ਼ੋਰਾਂ 'ਤੇ ਹੈ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਵੀ ਸ਼ਸਤਰ ਚੁੱਕ ਲਵਾਂ। ਕਹਿੰਦੇ, ਨੰਦ ਲਾਲ! ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸੂਰਮੇ ਨੰਦ ਲਾਲ ਨਹੀਂ ਪੈਦਾ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਪਰ ਤੇਰੀ ਕਲਮ ਤੋਂ ਲੱਖਾਂ ਸੂਰਮੇ ਪੈਦਾ ਹੋਣਗੇ। ਤੇਰੀ ਕਲਮ ਦਾ ਅਸਰ ਸਦੀਆਂ ਤਕ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਤਲਵਾਰ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਅਸਰ ਹੈ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ 'ਚ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਣੈ। ਨਾ ਪਿਆਰਿਆ! ਤੇਰੀ ਜਿਹੜੀ ਸੇਵਾ ਹੈ ਉਹ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਸੇਵਾ 'ਤੇ ਲੱਗਿਆ ਰਹਿ। ਕਲਮ ਦੀ ਸੇਵਾ, ਕਲਮ ਵਾਲਾ ਚਾਹੇ ਮੁਕਤ ਕਰਾ ਦੇਵੇ, ਚਾਹੇ ਨਰਕਾਂ 'ਚ ਪੁਚਾਵੇ। ਦੋਵੇਂ ਗੁਣ-ਔਗੁਣ ਕਲਮ 'ਚ ਨੇ। ਸੁਭ ਕਲਮ ਚਲਦੀ ਹੈ ਉਹ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਭਾਗਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਮਾਣ ਦਿਵਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਐਸੀ ਹੈ, ਉਹਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰੀ ਹੋਈ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸੇਵਾ ਇਹੀ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਨਾ ਕਿ ਜੋੜੇ ਝਾੜ ਦਿਓ। ਪਾਣੀ ਪਿਲਾ ਦਿਓ। ਲੰਗਰ ਛਕਾ ਦਿਓ। ਪਰ ਜਿਹੜਾ ਭੁੱਲੇ ਹੋਏ ਨੂੰ ਰਾਹ ਪਾ ਦੇਵੇ, ਅੰਨ੍ਹੇ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਨੇਤਰ ਦੇ ਦੇਵੇ।

ਬਿਖੜੇ ਥਾਵਾਂ ਤੋਂ ਲੰਘਾ ਦੇਵੇ, ਉਹਦੇ ਵਰਗੀ ਤਾਂ ਸੇਵਾ ਹੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਉੱਤਮ ਸੇਵਾ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਬਣਾਉਣ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਨੇ। ਪਰ ਮੈਂ ਇਕ ਗੱਲ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਿਆ ਕਰੋ ਕਿ ਦੋ ਸਾਲ ਦੇ ਬਣਾ ਦੇਈਏ, ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਦੇ ਬਣਾ ਦੇਈਏ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਹੁਕਮ ਹੀ ਹੈ ਦਰਗਾਹੀ ਕਿ ਐਨੀਆਂ ਬੀਬੀਆਂ, ਭਾਈ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਨੇ ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਕਿਹੜੀ ਲਗਨ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਐਨੀ ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਸੋ ਇਹ ਸੇਵਾ ਥਾਂ ਪੈਂਦੀ ਹੈ -

ਵਿਚਿ ਦੁਨੀਆ ਸੇਵ ਕਮਾਈਐ ॥

ਤਾ ਦਰਗਹ ਬੈਸਣੁ ਪਾਈਐ ॥

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਬਾਹ ਲੁਭਾਈਐ ॥

ਅੰਗ- ੨੬

ਇਹ ਕਿਸੇ ਸਰਮਾਏਦਾਰ ਦਾ ਪੇਪਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਦਾ ਪੇਪਰ ਸਾਂਝਾ ਨਿਕਲਿਆ ਹੈ, ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਭਲੇ ਵਾਸਤੇ। ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਲਿਖੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਜਿਹੜੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ, ਬੀਬੀਆਂ ਬਾਲ-ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਕੂਲਾਂ ਨੂੰ ਤੋਰ ਕੇ ਇਥੋਂ ਤੁਰ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ, ਕਿੰਨੇ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਉਹ ਲਿਫਾਫਿਆਂ 'ਚ ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਨੇ, ਐਡਰੇਸ ਲਾਉਂਦੀਆਂ ਨੇ, ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਦਫਤਰਾਂ ਤੋਂ ਆ ਕੇ ਭਾਈ ਉਥੇ ਆ ਕੇ ਜਿਹੜਾ ਕੰਮ ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਉਹ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਹ ਬਹੁਤ ਭਾਰੀ ਸੇਵਾ ਹੈ, ਇਸ ਵਿਚ ਰਸਤਾ ਦਸਦੇ ਨੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼। ਦੂਜਾ ਅਸੀਂ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਫਿੱਕਾਪਣ ਨਹੀਂ ਆਉਣ ਦਿੰਦੇ। ਜਿਹਦਾ ਸਾਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਰਸ ਨਾ ਆਇਆ, ਅਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਰਹਿਣ ਦਿਓ ਇਹਨੂੰ, ਚਾਹੇ ਕਿੱਡੀ ਹੀ ਵੱਡੀ ਉਪਾਧੀ ਉਹਦੇ ਨਾਉਂ ਦੇ ਅੰਗੇ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਸਾਦਾ ਲਿਖੋ। ਲੇਖਾਂ ਵਿਚ ਔਖੇ ਅੱਖਰ ਨਾ ਲਿਖੋ। ਸੌਖੇ ਅੱਖਰ ਲਿਖੋ ਜਿਹੜੇ ਆਮ ਜਨਤਾ ਦੀ ਸਮਝ ਵਿਚ ਆ ਜਾਣ। ਇਹ ਕੋਈ ਲਿਟਰੇਰੀ (ਸਾਹਿਤਕ) ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਅਸੀਂ ਕੋਈ ਕੱਢ ਰਹੇ। ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਲੇਖਾਂ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਗਰਾਮਰ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਨਹੀਂ ਰਖਦੇ। ਜਿਵੇਂ ਬੋਲਦੇ ਹਾਂ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਿਖਦੇ ਹਾਂ। ਸੋ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਲੱਗੋ ਤਾਂ ਕਿ ਇਹ ਘਰ-ਘਰ ਦੇ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਜਾਵੇ। ਸ਼ਾਂਤੀ ਵਰਤ ਜਾਏਗੀ, ਸੁੱਖ ਵਰਤ ਜਾਏਗਾ।

ਹੁਣ ਸਮਾਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ, ਸਾਰੇ ਪ੍ਰੇਮੀ, ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ , ਗੁਰ ਸਤੋਤਰ 'ਚ ਬੋਲੋ ਭਾਈ।

ਹੁਕਮਨਾਮਾ, ਅਰਦਾਸ।

ਅਗੰਮ ਅਗੋਚਰ ਦਾ ਮਾਰਗ

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ।

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਅਗਸਤ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-45)

ਆਪੇ ਕਾਰਣੁ ਜਿਨਿ ਕੀਆ
ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਪਗੁ ਧਾਰਿ॥
ਕਰਤੇ ਹਥਿ ਵਡਿਆਈਆ
ਬੁਝਹੁ ਗੁਰ ਬੀਚਾਰਿ॥
ਲਿਖਿਆ ਫੇਰਿ ਨ ਸਕੀਐ
ਜਿਉ ਭਾਵੀ ਤਿਉ ਸਾਰਿ॥
ਨਦਰਿ ਤੇਰੀ ਸੁਖੁ ਪਾਇਆ
ਨਾਨਕ ਸਬਦੁ ਵੀਚਾਰਿ॥

ਅੰਗ - ੯੩੭

ਰਾਜਾ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਕੇ ਬੈਠ ਗਿਆ ਅਤੇ ਪਾਠ ਸੁਣ ਕੀਤਾ। ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਇਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਸ਼ੰਕਾ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਈ ਕਿ ਜੇ ਮਸਤਕ ਵਿਚ ਲੇਖ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਉਹ ਭੋਗਣੇ ਹੀ ਪੈਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੇਟ ਸਕੇ। ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਖਿਆਲ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਪੁਛਾਂ ਕਿ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਜੇ ਲੇਖ ਮਿਟਣੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਮੇਟਣ ਨੂੰ ਸਮਰੱਥ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਆਉਣ ਦਾ ਕੀ ਲਾਭ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਮਾਂ ਵੇਖ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਉਹੋ ਗੱਲ ਪੁਛਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਜੇ ਲਿਖੇ ਲੇਖ ਜੀਵ ਨੂੰ ਭੋਗਣੇ ਹੀ ਪੈਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਿੱਖ ਬਣਨ ਦਾ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਆਪਾ ਭੇਟਾ ਕਰਨ ਦਾ ਕੀ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਸੰਖੇਪ ਵਿਚ ਉਤਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਰਾਜਨ! ਲਿਖਿਆ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਮਿਟਿਆ ਕਰਦਾ ਪਰ ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਜੀਵ ਦਾ ਭਲਾ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਕੋਲ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਰਾਖਵੀਂ ਸ਼ਕਤੀ (veto power) ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਭੋਗਣਾ ਵੀ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਸੰਕਟ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਸੂਲੀ ਦੀ ਸੂਲ ਬਣਾ ਕੇ ਭੁਗਤਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਦੀ ਦਇਆ ਨਾਲ ਖੁਸ਼ੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਰਾਜੇ ਨੇ ਬਚਨ ਵਿਚਾਰਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਸਮਝ ਵਿਚ ਜੋ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਰਮਜ਼ ਮਾਰੀ ਸੀ, ਨਾ ਆਈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, “ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਦੋਵੇਂ ਗੱਲਾਂ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਲੇਖ ਵੀ ਭੋਗੇ ਅਤੇ ਫੇਰ ਉਸ ਮਾੜੇ ਲੇਖ ਦਾ ਅਸਰ ਵੀ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਭਲਾ ਵੀ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਗੱਲ ਸਮਝ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੀ।” ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਰਾਜਨ! ਗੁਰੂ

ਅਥਾਹ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਆਪ ਨਿਰੰਕਾਰ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ-

ਸਮੁੰਦੁ ਵਿਰੋਲਿ ਸਰੀਰੁ ਹਮ ਦੇਖਿਆ ਇਕ
ਵਸਤੁ ਅਨੂਪੁ ਦਿਖਾਈ॥
ਗੁਰ ਗੋਵਿੰਦੁ ਗੋਵਿੰਦੁ ਗੁਰੂ ਹੈ
ਨਾਨਕ ਭੇਦੁ ਨ ਭਾਈ॥

ਅੰਗ - ੪੪੨

ਗੁਰੂ ਸਿੱਖ ਦਾ ਭਲਾ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਗੱਲ ਤੁਹਾਡੀ ਸਮਝ ਵਿਚ ਪ੍ਰਤੱਖ ਰੂਪ ਵਿਚ ਆ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਦੋ ਚਾਰ ਦਿਨ ਸੰਗਤ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰੋ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਰੱਖ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਸੁਣਨ ਕਰੋ। ਗੱਲ ਦੱਸੋ ਤੇ ਕੁਝ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਪਰ ਜਦੋਂ ਆਦਮੀ ਉਪਰ ਆ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਮਝ ਆ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰਤੱਖ ਤੋਂ ਹੀ ਯਥਾਰਥ ਗਿਆਨ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਹੋ ਆਈ ਅਤੇ ਮਨ ਵਿਚ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਮੇਰੀ ਸਮਝ ਵਿਚ ਗੱਲ ਆ ਨਹੀਂ ਰਹੀ। ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੇ ਤਾਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਇਸ ਸੰਸੇ ਦੀ ਨਵਿਰਤੀ ਕਰ ਲਵਾਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਚਰਨੀਂ ਪੈ ਗਿਆ। ਨਾਮ ਦੀ ਦਾਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ। ਸਿੱਖੀ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ, ਸਿੱਖ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਉਪਰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ। ਸਵੇਰੇ ਸ਼ਾਮ ਦੀਵਾਨ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰਦਾ ਹੈ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਸ੍ਰੀ ਆਸਾ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਕੀਰਤਨ, ਕਥਾ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਮੁਖਾਰਬਿੰਦ ਤੋਂ ਸੁਣਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਰਹਿਰਾਸ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਸੌਣ ਵੇਲੇ ਕੀਰਤਨ ਸੋਹਿਲੇ ਦਾ ਪਾਠ ਸੁਣਦਾ ਹੈ ਪਰ ਮਨ ਵਿਚ ਇਹ ਸੰਸਾ ਲੱਗਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਬਾਣੀ ਹੀ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਰਮ ਦਾ ਫਲ ਜ਼ਰੂਰ ਭੋਗਣਾ ਹੀ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਮਤ, ਮੰਤਾਂਤਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹੀ ਆਏ ਹਨ ਪਰ ਗੁਰੂ ਦੀ ਮਿਹਰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਗੱਲ ਮੇਰੀ ਸਮਝ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੀ। ਕਰਮਫਲ ਤੇ ਮਿਹਰ ਦੋ ਚੀਜ਼ਾਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ? ਲੰਗਰ 'ਚੋਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਲਿਆ ਕੇ ਆਪਣੇ ਡੇਰੇ ਜਾ ਕੇ ਛਕਿਆ ਪਰ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਵਿਚ ਹੀ ਰਿਹਾ। ਪਲੰਘ ਤੇ ਪਏ ਨੂੰ ਨੀਂਦ ਆ ਗਈ, ਕੀ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਰਿਆਸਤ ਵਿਚ ਅਨੇਕ ਕਿਸਮ ਦੇ ਭੋਗ ਭੋਗਦਾ ਮ੍ਰਿਤੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਖੁਲ੍ਹੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਇਕ ਨਗਰ ਹੈ ਜਿਥੇ ਹੁਣ

ਚੰਡਾਲਾਂ ਦੇ ਘਰ ਜਨਮ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਪਲ ਕੇ ਵੱਡਾ ਹੋਇਆ, ਵਿਆਹ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਕਈ ਬੱਚੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਅਚਾਨਕ ਉਥੇ ਵੀ ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਦਿਲ ਧਕ-ਧਕ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਸੇ ਘਭਰਾਹਟ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਜਾਗ ਆ ਗਈ। ਸਾਰਾ ਸੁਪਨਾ ਅੱਖਾਂ ਅੱਗੇ ਘੁੰਮ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੱਖ ਲਗ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਦੋਵੇਂ ਗੱਲਾਂ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਹੈ ਇਥੇ ਰਾਜਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਮਰਨ ਪਿਛੋਂ ਉਥੇ ਚੰਡਾਲ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕੁਝ ਵੀ ਸਮਝ ਨਾ ਆਉਣ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਹ ਪੱਕੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਸ਼ਚਾ ਬਣ ਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਮਰ ਕੇ ਚੰਡਾਲਾਂ ਦੇ ਘਰ ਜਨਮ ਲੈਣਾ ਹੈ। ਉਹੋ ਘਰਵਾਲੀ ਦਾ ਚੇਹਰਾ, ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਗਲਵੱਕੜੀਆਂ ਪਾ ਕੇ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ, ਸਾਰੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਐਉਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਸਚਮੁਚ ਉਸ ਨੇ ਜਨਮ ਧਾਰ ਕੇ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਦੇਖਿਆ ਹੋਵੇ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਕਰਮਾਂ ਉਪਰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪਸ਼ਚਾਤਾਪ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਕਿੱਡੇ ਮਾੜੇ ਕਰਮ ਹਨ ਕਿ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭੋਗਣ ਲਈ ਐਨੀ ਛੋਟੀ ਜਾਤੀ ਵਿਚ ਜਨਮ ਲਵਾਂਗਾ। ਇਹ ਸੋਚ-ਸੋਚ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਹੰਝੂ ਵਗ ਤੁਰੇ, ਨੀਂਦ ਆਉਂਦੀ ਨਹੀਂ, ਪਛਤਾਵਾ ਕਰੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੋਚਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਸਚਮੁਚ ਇਵੇਂ ਵਰਤੋਗੀ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਬਚਨ ਸੁਣੇ ਹਨ, ਫੁਰਮਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ -

ਲੇਖੁ ਨ ਮਿਟਈ ਹੇ ਸਖੀ

ਜੋ ਲਿਖਿਆ ਕਰਤਾਰਿ॥ ਅੰਗ - ੯੩੭

ਕੀ ਇਹ ਮੇਰਾ ਲੇਖ ਮਿਟੇਗਾ ਨਹੀਂ -

ਲਿਖਿਆ ਮੇਟਿ ਨ ਸਕੀਐ

ਜੋ ਧੁਰਿ ਲਿਖਿਆ ਕਰਤਾਰਿ॥ ਅੰਗ - ੯੯

ਕੀ ਬਣੇਗਾ ਮੇਰਾ? ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੋਚਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਸਾਰੇ ਦੁਖੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁੱਖ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਵਾਲੀ ਨੀਂਦ ਰਾਣੀ ਫੇਰ ਆ ਗਈ ਅਤੇ ਇਹ ਰਾਜਾ ਫੇਰ ਸੌਂ ਗਿਆ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਜਾਗਿਆ, ਇਸ਼ਨਾਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਗੁਰੂਦੁਆਰੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਬਾਣੀ ਸੁਣ ਕੀਤੀ। ਸਮਾਪਤੀ ਉਪਰੰਤ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅੱਜ ਇਸ ਖੁਲ੍ਹੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਤੁਸੀਂ ਅਸਾਡੇ ਨਾਲ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਜਲਦੀ ਤਿਆਰ ਹੋ ਕੇ ਆ ਜਾਵੋ। ਰਾਜਾ ਤਿਆਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਰਾਤ ਵਾਲਾ ਦੇਖਿਆ ਸੁਪਨਾ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਮੂਹਰੇ ਸ਼ਾਖਸ਼ਾਤ ਹੋ ਕੇ ਫਿਲਮ ਵਾਂਗੂੰ ਚਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹ ਤਿਆਰ ਹੋ ਕੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਪਾਸ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਸ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਇਕ ਜੰਗਲ ਵਲ ਚਲੇ ਗਏ। ਸਿਪਾਹੀ ਅਹਿਲਕਾਰ ਲੈ ਕੇ, ਸ਼ਿਕਾਰ ਦਾ ਸਮਾਗਮ ਜਾਣ ਕੇ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਕਈ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੇ ਪਿਛੇ ਘੋੜਾ ਦੌੜਾਇਆ। ਇਸ ਹਾਲਤ ਵਿਚ

ਵੀ ਰਾਜੇ ਦੇ ਰਾਤ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਨਹੀਂ ਭੁਲਿਆ ਸੀ। ਰਾਜਾ ਇਕ ਪਾਸੇ ਨੂੰ ਨਿਕਲ ਗਿਆ। ਇਕ ਹਰਨ ਦੇ ਪਿਛੇ ਘੋੜਾ ਲਾ ਲਿਆ, ਹਰਨ ਬਹੁਤ ਤੇਜ਼ ਦੌੜ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਉਹ ਇਸ ਦੇ ਕਾਬੂ ਨਾ ਆਇਆ, ਕਿੰਨੇ ਮੀਲ ਦਾ ਸਫਰ ਕਰਕੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਇਕ ਪਿੰਡ ਦੇਖਿਆ। ਇਹ ਬੱਕਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਘੋੜਾ ਦਰਖਤ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਸੰਘਣੇ ਦਰਖਤ ਦੀ ਛਾਂ ਹੇਠਾਂ ਬੈਠ ਗਿਆ। ਕੀ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਦੱਸ ਕੁ ਸਾਲ ਦਾ ਬਾਲਕ ਇਸ ਵਲ ਨੂੰ ਦੌੜਿਆ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਰਾਜੇ ਨੇ ਇਕ ਦਮ ਪਛਾਣ ਲਿਆ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਹੀ ਲੜਕਾ ਹੈ ਜੋ ਰਾਤ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਦੇਖਿਆ ਸੀ ਜੋ ਮੇਰੇ ਵਲ ਨੂੰ ਦੌੜਿਆ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਲੜਕਾ ਆ ਕੇ ਬਾਪੂ-ਬਾਪੂ ਕਹਿ ਕੇ ਗਲ ਨੂੰ ਚਿੰਬੜਨ ਨੂੰ ਕਹੇ ਪਰ ਰਾਜਾ ਇਸ ਨੂੰ ਦੂਰ ਰਹਿਣ ਲਈ ਕਹੇ। ਪਰ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਯਾਦ ਆ ਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਇਸੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ 40 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਗੁਜ਼ਾਰੀ ਹੈ। ਲੜਕੇ ਨੇ ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਦਸ ਦਿਤਾ ਕਿ ਬਾਪੂ ਮਰਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਹ ਤਾਂ ਰਾਜਿਆਂ ਵਾਲੇ ਕਪੜੇ ਪਾ ਕੇ ਆਇਆ ਹੈ, ਘੋੜਾ ਉਸ ਦੇ ਕੋਲ ਹੈ। ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਘਰਵਾਲੀ ਜੋ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੋਗ ਵਿਚ ਬੈਠੀ ਸੀ, ਨੇ ਆ ਕੇ ਪਛਾਣ ਲਿਆ ਅਤੇ ਉਚੀ-ਉਚੀ ਬੋਲਣ ਲੱਗੀ ਕਿ ਤੂੰ ਕਿੱਡਾ ਛਲੀਆ ਬੰਦਾ ਹੈਂ, ਤੂੰ ਕਿੱਡਾ ਛਲ ਰਚ ਕੇ ਕਲ੍ਹ ਕਬਰ ਵਿਚ ਪੈ ਗਿਆ ਸੀ। ਤੂੰ ਘੋੜਾ ਕਿਥੋਂ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਹੈਂ, ਇਹ ਕਪੜੇ ਕਿਥੋਂ ਲਏ ਹਨ। ਲਗਦਾ ਹੈ ਤੂੰ ਚੋਰੀ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਤੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਬੁਰੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇਵੇਗਾ। ਚਲ, ਘਰ ਰਾਜਾ ਬਣਿਆ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਟੱਬਰ ਵਿਚ ਰੋਲਾ ਪੈ ਗਿਆ। ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਬੜੀ ਹੈਰਾਨੀ ਹੋ ਗਈ ਕਿ ਮਰਿਆ ਹੋਇਆ ਜਿਉਂਦਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਸਾਰੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਰਾਜੇ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਤੂੰ ਪਾਖੰਡ ਛੱਡ ਦੇ। ਆਪਣਾ ਘਰ ਸਾਂਭ, ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲ। ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਬਰ ਵਿਚੋਂ ਤੂੰ ਕਿਵੇਂ ਨਿਕਲ ਆਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣ-ਸੁਣ ਕੇ ਰਾਜਾ ਬਹੁਤ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਭਾਣਾ ਕੀ ਵਰਤ ਗਿਆ। ਇਹ ਪਰਿਵਾਰ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੈਂ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਦੇਖਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਘਰਵਾਲੇ ਤੇ ਹੋਰ ਲੋਕ ਕਾਹਲੇ ਸਨ ਕਿ ਤੂੰ ਘੋੜਾ ਛੱਡ ਦੇਹ ਤੇ ਇਹ ਵਸਤਰ ਜਿਥੋਂ ਤੂੰ ਚੋਰੀ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲ ਦੇਹ। ਘਰ ਚਲ, ਜੇ ਨਹੀਂ ਜਾਵੇਂਗਾ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਤੈਨੂੰ ਖਿੱਚ ਕੇ ਲੈ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਰਾਜਾ ਬਹੁਤ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਮੰਡੀ ਸਕੇਤ ਦਾ ਰਾਜਾ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਵਾਸਤੇ ਆਇਆ ਸੀ, ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਤਾਂ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਜਿਥੇ ਮੈਂ ਹੁਣ ਆਇਆ ਹਾਂ। ਉਸ ਦੀ ਗੱਲ ਦਾ ਕੋਈ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਕਰ

ਰਿਹਾ। ਇਸੇ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਸੀ, ਐਨੇ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸਾਰੇ ਡੇਰੇ ਸਮੇਤ ਉਸ ਥਾਂ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਨਗਰ ਵਾਲੇ ਵੀ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਸਨ, ਉਠ ਕੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਨਮਸਕਾਰਾਂ ਕਰਨ ਲਗ ਪਏ। ਘਰਵਾਲੀ ਬੋਲੀ, ਹੇ ਦਾਤਾ! ਤੂੰ ਬਖਸ਼ਣਹਾਰਾ ਹੈਂ, ਤੂੰ ਗਰੀਬਾਂ ਦਾ ਭਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈਂ, ਤੂੰ ਅਸਾਡਾ ਨਿਆਂ ਕਰ। ਦੇਖੋ, ਸਾਰਾ ਟੱਬਰ ਭੁੱਖਾ ਮਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹਨੇ ਆਪਣੇ ਮਰਨ ਦਾ ਡਰਾਮਾ ਰਚ ਕੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਘੋੜਾ ਕਿਥੋਂ ਲਿਆਂਦਾ ਹੈ, ਸ਼ਾਹੀਂ ਵਸਤਰ ਕਿਥੋਂ ਲਿਆਂਦੇ ਹਨ।

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਸਾਰੇ ਬਚਨ ਸੁਣੇ ਅਤੇ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ ਕਿ ਸਾਰੇ ਚੁੱਪ ਕਰਕੇ ਬੈਠ ਜਾਓ। ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਅਸਾਨੂੰ ਦੱਸੋ। ਤਾਂ ਪੰਚਾਂ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਇਹ ਇਸ ਪਿੰਡ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਚੰਡਾਲ ਜਾਤੀ ਵਿਚੋਂ ਹੈ, ਇਹ ਮਰ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਹੁਣ ਇਹ ਜਿਉਂਦਾ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਗਿਆ, ਇਹ ਗੱਲ ਅਸਾਡੀ ਸਮਝ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੀ। ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਰਾਜਾ ਹਾਂ ਪਰ ਅਸੀਂ ਭੁਲਦੇ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਹ ਚੰਡਾਲ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਤੁਹਾਡਾ ਮੁਰਦਾ ਸਾੜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਾਂ ਦਬਿਆ ਗਿਆ ਸੀ? ਤਾਂ ਪੰਚਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਉਸ ਨੂੰ ਕਬਰ ਪੁੱਟ ਕੇ ਦਬਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਚਲੋ! ਕਬਰ ਪੁੱਟ ਕੇ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਜੇ ਤੁਹਾਡਾ ਬੰਦਾ ਕਬਰ ਵਿਚ ਨਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਫਿਰ ਤੁਸੀਂ ਕਹਿਣਾ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਮੰਡੀ ਸਕੇਤ ਦਾ ਰਾਜਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਆਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਅਸਾਡੇ ਨਾਲ ਸੈਰ ਸਪਾਟੇ ਕਰਦਾ-ਕਰਦਾ ਇਕ ਹਰਨ ਦਾ ਪਿਛਾ ਕਰਦਾ-ਕਰਦਾ ਤੁਹਾਡੇ ਇਸ ਨਗਰ ਵਲ ਨਿਕਲ ਆਇਆ। ਸੋ ਸਭਨਾਂ ਦੀ ਸਲਾਹ ਮੁਤਾਬਿਕ ਕਬਰ ਪੁੱਟੀ ਗਈ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਬੰਦੇ ਦਾ ਮਿਰਤਕ ਸਰੀਰ ਕਬਰ ਵਿਚ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਿਆ ਸੀ। ਘਰਵਾਲੇ ਵੀ ਤੇ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਸ਼ਰਮਿੰਦੇ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਮਾਫੀ ਮੰਗ ਕੇ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਚਲੇ ਗਏ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਰਹਿਰਾਸ ਸਾਹਿਬ ਵੇਲੇ ਡੇਰੇ ਪਹੁੰਚੇ। ਰਾਜਾ ਨੇ ਜਾ ਕੇ ਪਾਠ ਸੁਣਿਆ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਸੁਣ ਕੀਤੇ। ਰਾਜਾ ਆਪਣੇ ਡੇਰੇ ਜਾ ਕੇ ਸਭ ਕੁਝ ਸੋਚਦਾ ਹੋਇਆ ਸੌਂ ਗਿਆ। ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਪਾਸ ਸਮਾਂ ਲੈ ਕੇ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ ਕਲ੍ਹ ਦਾ ਹੀ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਮੈਂ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਦੇਖਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਕੁਝ ਭਾਣਾ ਵਰਤਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਮੇਰਾ ਹੀ ਪਰਿਵਾਰ ਸੀ, ਮੇਰੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਹੀ ਲੋਕ ਸਨ ਅਤੇ ਮੇਰੀ ਹੀ ਘਰਵਾਲੀ ਸੀ ਅਤੇ ਮੈਂ ਹੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਸੀ। ਇਧਰ ਵੀ ਮੈਂ ਦੇਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਮਰ ਗਿਆ ਤੇ ਉਸ ਨਗਰ ਵਿਚ ਚੰਡਾਲਾਂ ਦੇ ਘਰ ਰਹਿ

ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਤੇ ਮਰ ਗਿਆ। ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਇਹ ਸੁਪਨਾ ਸੀ ਫੇਰ ਸੁਪਨੇ ਰਾਹੀਂ ਸਾਰੇ ਕਲੇਸ਼ ਕਿਵੇਂ ਮਿਟ ਗਏ।

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਰਾਜਨ! ਤੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਕਲ੍ਹ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸੁਣ ਕੇ ਸੰਸਾ ਵਿਆਪ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਕੋਲ ਆਉਣ ਦਾ ਕੀ ਲਾਭ ਹੈ, ਜੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ। ਰਾਜੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਫੇਰ ਆਪ ਨੇ ਵੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਫਲ ਤਾਂ ਭੁਗਤਣਾ ਹੀ ਪੈਣਾ ਹੈ। ਪਰ ਆਪ ਨੇ ਇਕ ਰਮਜ਼ ਮਾਰੀ ਸੀ ਕਿ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਸ ਜੀਵਨ ਦੇ ਤੇਰੇ ਕਰਮ ਐਨੇ ਮਾੜੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਫਲ ਭੁਗਤਣ ਲਈ ਤੈਨੂੰ ਚੰਡਾਲ ਹੋ ਕੇ ਜਨਮ ਭੋਗਣਾ ਪੈਣਾ ਸੀ। ਇਹ ਟਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਕਦਾ। ਪਰ ਤੂੰ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਭੋਗ ਲਿਆ। ਉਸ ਦਾ ਦੁਖ ਤੈਨੂੰ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਵਿਚ ਸਹਿਣਾ ਪਿਆ ਪਰ ਜਨਮ ਲੈ ਕੇ ਦੁਖ ਨਹੀਂ ਭੋਗਣਾ ਪਿਆ। ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਲੇਖ 40-45 ਸਾਲ ਵਿਚ ਭੋਗਣਾ ਸੀ ਉਹ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਹੀ ਭੁਗਤ ਲਿਆ। ਦੇਖ, ਲੇਖ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਮਿਟਿਆ ਪਰ ਉਹ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਹੋ ਕੇ ਲੰਘ ਗਿਆ। ਕੁਝ ਜਾਗਦਿਆਂ ਲੰਘ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਸੀ ਤੇ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਪਿਆਰ ਉਠ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਪਰ ਇਸ ਜਨਮ ਦੇ ਸੰਸਕਾਰ ਪ੍ਰਬਲ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਤੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲ ਖਿਚਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ। ਕੁਝ ਘੜੀਆਂ ਵਿਚ ਹੀ ਲੇਖ ਲੰਘ ਗਿਆ ਮਾਨੋਂ ਸਾਫ ਹੋ ਗਿਆ। ਜੋ ਤੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਲੇਖ ਕਿਵੇਂ ਭੁਗਤਿਆ ਗਿਆ। ਦੇਖ, ਅਸੀਂ ਤੈਨੂੰ ਦਸਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਿਹਾ ਜੇ ਕੋਈ ਜ਼ੋਰ ਲਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਕਰਮਾਂ ਨੂੰ ਮਿਟਾਉਣਾ ਚਾਹੇ ਉਹ ਨਹੀਂ ਮਿਟਾ ਸਕਦਾ।

ਇਸ ਉਪਰ ਅਸੀਂ ਤੈਨੂੰ ਇਕ ਕਥਾ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਹਾਂ -

ਇਕ ਵਾਰੀ ਰਾਜਾ ਜਨਕ ਆਪਣੀ ਰਿਆਇਆ ਦੇਖਣ ਲਈ ਬੀਰ ਯਾਤਰਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਕੀ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਸਤੇ ਉਪਰ ਕਾਫੀ ਲੋਕ ਝੁਰਮਟ ਪਾਈਂ ਖੜ੍ਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਲੇ ਇਕ ਔਰਤ ਮਰੀ ਪਈ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਬਾਲ ਦੁਧ ਪੀਣ ਲਈ ਕਦੇ ਸੱਜਾ ਥਣ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਦੇ ਖੱਬਾ। ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਅਫਸੋਸ ਵਿਚ ਹਨ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਇਕ ਲੜਕੀ ਜਿਸ ਨੇ ਸਿਰ ਤੇ ਗਾਗਰ ਚੁਕੀ ਹੈ, ਆ ਕੇ ਭੀੜ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹੀ ਹੋ ਗਈ। ਰਾਜਾ ਜਨਕ ਉਸਦੇ ਨੇੜੇ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਗਮਗੀਨ ਸਨ ਅਤੇ ਸੋਚ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਦੇਖੋ ਇਸ ਬੱਚੇ ਦੀ ਕਿਸਮਤ ਕਿੰਨੀ ਮਾੜੀ ਹੈ, ਪਤਾ

(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 47 ਤੇ)

ਗੋਬਿੰਦ ਮਿਲਣ ਕੀ ਇਹ ਤੇਰੀ ਬਰੀਆ

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਤੁਮ ਦਾਤੇ ਠਾਕੁਰ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਕ ਨਾਇਕ ਖਸਮ ਹਮਾਰੇ ॥
ਨਿਮਖ ਨਿਮਖ ਤੁਮ ਹੀ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਹੁ
ਹਮ ਬਾਰਿਕ ਤੁਮਰੇ ਧਾਰੇ ॥ ੧ ॥
ਜਿਹਵਾ ਏਕ ਕਵਨ ਗੁਨ ਕਹੀਐ ॥
ਬੇਸੁਮਾਰ ਬੇਅੰਤ ਸੁਆਮੀ ਤੇਰੇ ਅੰਤੁ ਨ ਕਿਨ ਹੀ ਲਹੀਐ ॥
੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਕੋਟਿ ਪਰਾਧ ਹਮਾਰੇ ਖੰਡਹੁ ਅਨਿਕ ਬਿਧੀ ਸਮਝਾਵਹੁ ॥
ਹਮ ਅਗਿਆਨ ਅਲਪ ਮਤਿ ਥੋਰੀ
ਤੁਮ ਆਪਨ ਬਿਰਦੁ ਰਖਾਵਹੁ ॥ ੨ ॥
ਤੁਮਰੀ ਸਰਣਿ ਤੁਮਾਰੀ ਆਸਾ ਤੁਮ ਹੀ ਸਜਨ ਸੁਹੇਲੇ ॥
ਰਾਖਹੁ ਰਾਖਨਹਾਰ ਦਇਆਲਾ ਨਾਨਕ ਘਰ ਕੇ ਗੋਲੇ ॥

ਅੰਗ- ੬੭੩

ਭਈ ਪਰਾਪਤਿ ਮਾਨੁਖ ਦੇਹੁਰੀਆ ॥
ਗੋਬਿੰਦ ਮਿਲਣ ਕੀ ਇਹ ਤੇਰੀ ਬਰੀਆ ॥
ਅਵਰਿ ਕਾਜ ਤੇਰੈ ਕਿਤੈ ਨ ਕਾਮ ॥
ਮਿਲੁ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਭਜੁ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ॥ ੧ ॥ ਅੰਗ- ੧੨

ਕਬੀਰ ਮਾਨਸ ਜਨਮੁ ਦੁਲੰਭੁ ਹੈ ਹੋਇ ਨ ਬਾਰੈ ਬਾਰ ॥
ਜਿਉ ਬਨ ਫਲ ਪਾਕੇ ਭੁਇ ਗਿਰਹਿ
ਬਹੁਰਿ ਨ ਲਾਗਹਿ ਡਾਰ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੬੬
ਹਮ ਸਰਿ ਦੀਨੁ ਦਇਆਲੁ ਨ ਤੁਮ ਸਰਿ
ਅਬ ਪਤੀਆਰੁ ਕਿਆ ਕੀਜੈ ॥
ਬਚਨੀ ਤੋਰ ਮੋਰ ਮਨੁ ਮਾਨੈ ਜਨ ਕਉ ਪੂਰਨੁ ਦੀਜੈ ॥ ੧ ॥
ਹਉ ਬਲਿ ਬਲਿ ਜਾਉ ਰਮਈਆ ਕਾਰਨੇ ॥
ਕਾਰਨ ਕਵਨ ਅਬੋਲ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਬਹੁਤ ਜਨਮ ਬਿਛਰੇ ਥੇ ਮਾਧਉ ਇਹੁ ਜਨਮੁ ਤੁਮਾਰੇ ਲੇਖੇ ॥
ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਆਸ ਲਗਿ ਜੀਵਉ
ਚਿਰ ਭਇਓ ਦਰਸਨੁ ਦੇਖੇ ॥ ਅੰਗ- ੬੯੪

ਕਈ ਜਨਮ ਭਏ ਕੀਟ ਪਤੰਗਾ ॥
ਕਈ ਜਨਮ ਗਜ ਮੀਨ ਕੁਰੰਗਾ ॥
ਕਈ ਜਨਮ ਪੰਖੀ ਸਰਪ ਹੋਇਓ ॥
ਕਈ ਜਨਮ ਹੈਵਰ ਬ੍ਰਿਖ ਜੋਇਓ ॥ ੧ ॥
ਮਿਲੁ ਜਗਦੀਸ ਮਿਲਨ ਕੀ ਬਰੀਆ ॥
ਚਿਰੰਕਾਲ ਇਹ ਦੇਹ ਸੰਜਰੀਆ ॥ ਅੰਗ- ੧੭੬

ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੀ ਸਾਧ ਸੰਗਤ
ਜੀ! ਖਿਆਲ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕੀਏ। ਚਿੱਤ ਬਿਰਤੀਆਂ
ਨੂੰ ਇਕਾਗਰ ਕਰੀਏ। ਰਸਨਾ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਦੇ ਵਾਸਤੇ
ਸਾਰੇ ਹੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰੋ ਜੀ 'ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।'

ਵਿਚਿ ਦੁਨੀਆ ਸੇਵ ਕਮਾਈਐ ॥
ਤਾ ਦਰਗਹ ਬੈਸਣੁ ਪਾਈਐ ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਬਾਹੁ ਲੁਡਾਈਐ ॥ ਅੰਗ- ੨੬
ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ, ਸੇਵਾ
ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਸਮਾਂ ਹੈ -
ਜਾਣਹੁ ਧਰਤੀ ਧਰਮ ਕੀ ਸਚੀ ਧਰਮਸਾਲਾ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ

ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਡਿਊਟੀ ਲਗਦੀ ਹੈ, ਡਿਊਟੀ ਨੂੰ ਪੂਰੀ
ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ, ਤਨ ਦੇਹੀ ਦੇ ਨਾਲ ਨਿਭਾਉਣਾ ਹੈ। ਉਹੀ
ਜਿੱਥੇ ਡਿਊਟੀ ਹੈ ਫੇਰ ਉਹ ਸੇਵਾ ਦਾ ਰੂਪ ਬਣ ਜਾਂਦੀ
ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਆਲਾ-ਦੁਆਲਾ ਵਾਤਾਵਰਣ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਦੇ
ਅਨੁਕੂਲ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੇਵਾ ਵਾਸਤੇ ਤੇ ਸਿਮਰਨ
ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਮਾਨਸ ਦੇਹੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਈ ਹੈ।-

ਗੁਰ ਸੇਵਾ ਤੇ ਭਗਤਿ ਕਮਾਈ ॥
ਤਬ ਇਹ ਮਾਨਸ ਦੇਹੀ ਪਾਈ ॥
ਇਸ ਦੇਹੀ ਕਉ ਸਿਮਰਹਿ ਦੇਵ ॥
ਸੋ ਦੇਹੀ ਭਜੁ ਹਰਿ ਕੀ ਸੇਵ ॥ ਅੰਗ- ੧੧੫੯

ਸੇਵਾ ਤੇ ਸਿਮਰਨ ਵਾਸਤੇ ਮਾਨੁਖ ਤਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ
ਹੋਈ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਕੰਮ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਭੁੱਲ ਹੀ ਜਾਂਦੇ
ਹਾਂ। ਜਦ ਕਿ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕੰਮ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਕੰਮ ਤਾਂ
ਐਨੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ। ਬਾਕੀ ਕੰਮ ਤਾਂ -

ਅਵਰਿ ਕਾਜ ਤੇਰੈ ਕਿਤੈ ਨ ਕਾਮ ॥
ਮਿਲੁ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਭਜੁ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ॥ ਅੰਗ- ੧੨

ਜਿਹੜਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਉਹ ਅਸੀਂ ਕਰਦੇ ਨਹੀਂ।
ਜਿਹੜਾ ਨਹੀਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਉਹ ਅਸੀਂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਪਹਿਲੇ
25 ਸਾਲ, ਪੁਰਾਤਨ ਸਮਿਆਂ ਦੀ ਸੋਚ ਸੀ ਕਿ
ਬ੍ਰਹਮਚਰੀਆ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰਨਾ, ਆਸ਼ਰਮਾਂ 'ਚ ਰਹਿਣਾ,
ਗੁਰੂ ਕੁਲ 'ਚ ਰਹਿ ਕੇ ਵਿਦਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨੀ। ਪਰ
ਵਿਦਿਆ ਵੀ ਤੇ ਅਪਰਾ ਵਿਦਿਆ ਵੀ। ਜਿਵੇਂ ਰਤਵਾੜਾ
ਸਾਹਿਬ ਆਸ਼ਰਮ ਹੈ, ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਇਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ
ਆਸ਼ਰਮ ਨੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਾਰਿਆਂ
ਦੇ ਵਿਚ ਵਿਦਿਆ ਦਾ ਮੰਦਰ ਕਾਇਮ ਕਰੋ। ਜਿੱਥੇ
ਦੁਨਿਆਵੀ ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਨਾਲ ਰੂਹਾਨੀ ਵਿਦਿਆ ਵੀ
ਮਿਲੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜੀਵਨ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਹਿੱਸਾ
ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕਰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਫੇਰ
ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਪੈਣੀਆਂ ਹਨ, ਉਹ ਨਿਭਾਉਣੀਆਂ ਹਨ।

ਇਹ ਵੀ ਜੀਵਨ ਦਾ ਲਾਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਲਾਹਾ ਲੈ

ਰਹੇ ਹਨ ਪ੍ਰੇਮੀ। ਸੋ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੇ ਘਰ ਸਤਿਸੰਗ ਹੈ, ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪਿਆਰ ਤੇ ਈਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਸੈਕਟਰੀਏਟ ਵਿਚ ਡਿਊਟੀ ਕੀਤੀ। 58 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਰਿਟਾਇਰ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਵਾਏ ਹਨ। ਡਿਊਟੀ ਉਪਰ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਬੇਦਾਗ ਬਸਰ ਕਰਨਾ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੈ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਐਨੀ ਕਰਪਸ਼ਨ ਹੈ ਡਿਊਟੀਆਂ ਕਰਨ ਵੇਲੇ। ਹਰ ਜਗ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਐਨਾ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਆ ਗਿਆ ਕਿ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਗਿਰਾਵਟ ਆ ਗਈ। ਕੋਈ ਚਰਿੱਤਰ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਚਰਿੱਤਰ ਹੀ ਜਦੋਂ ਡਿੱਗ ਜਾਵੇ ਫੇਰ ਧਰਤੀ ਵੀ ਡੋਲਦੀ ਹੈ। ਫੇਰ ਵੱਡੀਆਂ-ਵੱਡੀਆਂ ਕੁਦਰਤੀ ਆਫ਼ਤਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਸੋ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਉਸ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਗੁਜ਼ਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਹੜਾ ਯਾਦ ਦੇ ਵਿਚ ਸਮਾਂ ਲੰਘਣਾ ਹੈ -

ਉਮਰ ਓਹਾ ਵਿਚ ਲੇਖੇ ਦੇ
ਜੋ ਯਾਦ ਸਾਂਈ ਵਿਚ ਗੁਜਰੇ, ਪੈਂਦੀ ਮੁਜਰੇ।
ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਹਾਸਲ ਕੀ ਹੈ
ਇਸ ਵਿਚ ਨੀਲੇ ਹੁਜਰੇ
ਸੰਝ ਤੇ ਫਜਰੇ।

ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਸਮਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸਮਾਂ ਤਾਂ ਲੰਘ ਜਾਣਾ ਹੈ -

ਇਹ ਠਹਿਰਨ ਜਾਂਚ ਨਾ ਜਾਣਦਾ

ਲੰਘ ਗਿਆ ਨਾ ਮੁੜ ਕੇ ਆਂਦਦਾ। ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਪਰ ਉਮਰ ਜਿਹੜੀ ਉਹਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਲੰਘੇ ਉਹ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਲੇਖੇ ਵਿਚ ਪੈਂਦੀ ਹੈ।

ਇਕ ਜਗ੍ਹਾ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਭਾਈ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਕਿਤੇ ਜਾ ਕੇ ਕੁਛ ਛਕ ਆ। ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਗਰ ਵਿਚ ਇਕ ਜਗ੍ਹਾ ਇਕੱਠੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਬੈਠੇ ਨੇ। ਕਬਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘ ਕੇ ਇਥੇ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ। ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਸ਼ਮਸ਼ਾਨ ਭੂਮੀ ਕੋਲ ਜਗ੍ਹਾ ਖਾਲੀ ਪਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਦਰਖਤ ਲੱਗੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਉਥੇ ਬੈਠੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ ਲੋਕ। ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਦੇਖ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਆਮ ਤਾਂ ਲੋਕੀ ਗੱਲਾਂਬਾਤਾਂ ਕਰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਜਿਥੇ ਖੁੰਡ ਚਰਚਾ ਚਲਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਇਥੇ ਤਾਂ ਇਹ ਨਾਮ ਜਪ ਰਹੇ ਨੇ। ਹੋਰ ਵੀ ਹੈਰਾਨ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਮਰਾਂ ਦੇਖੀਆਂ ਕਬਰਾਂ ਉਪਰ, ਛੋਟੀਆਂ-ਛੋਟੀਆਂ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਦੀ ਤਿੰਨ ਸਾਲ, ਕਿਸੇ ਦੀ ਪੰਜ ਸਾਲ, ਕਿਸੇ ਦੀ ਸੱਤ ਸਾਲ। ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬੰਦੇ ਇਥੇ ਵੱਡੀਆਂ ਉਮਰਾਂ ਵਾਲੇ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਇਹ ਛੋਟੀਆਂ ਦੇ ਕਿਵੇਂ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਏ? ਜਦ ਪੁੱਛਿਆ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਾਡੇ ਇਥੇ ਡਾਇਰੀ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਇਸ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਹਿਸਾਬ-ਕਿਤਾਬ ਰਖਦੇ ਹਾਂ। ਉਸ ਵਿਚ ਇਹ ਲਿਖਿਆ

ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰੋਜ਼ ਕਿੰਨੀ ਦੇਰ ਨਾਮ ਜਪਿਆ। ਕਿੰਨੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ। ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਹਿਸਾਬ-ਕਿਤਾਬ ਕਰਕੇ ਓਨੀਂ ਉਮਰ ਜੋੜ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਉਸ ਦੀ ਕਬਰ 'ਤੇ ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਨਾਮ ਜਪਿਆ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ, ਉਸ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਲਿਖ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿੰਨੇ ਸਿਆਣੇ ਸਨ ਉਸ ਨਗਰ ਦੇ ਲੋਕ। ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹੋਏ ਉਹਨਾਂ ਉਪਰ।

ਇਕ ਵਾਰ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ (ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ, ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ) ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਲ ਗਏ ਸਨ। ਕਬਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਦੀ ਲੰਘਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕੀ ਦੇਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਕ ਸਿਆਣੇ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਬਰ 'ਤੇ ਲਿਖਵਾਇਆ ਹੈ ਕਿ 'ਐ ਜਾਨੇ ਵਾਲੇ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਲੀਏ ਖੁਦਾ ਕੇ ਦਰ ਪਰ ਦੁਆ ਕਰਤਾ ਜਾਹ।'

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਹੱਥ ਜੁੜ ਗਏ, ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਦੇਖੋ, ਕਿੰਨਾ ਸਿਆਣਾ ਸੀ ਇਹ ਪੁਰਖ ਜਿਸ ਨੇ ਇਹ ਲਿਖਵਾਇਆ।

ਸੋ ਆਪਾਂ ਵੀ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨੀ ਹੈ ਆਪਣੀ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਜੀਵਨ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨਾਲ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਿਭ ਜਾਵੇ।

ਚੰਦ ਚਕੋਰ ਪਰੀਤ ਹੈ ਲਾਇ ਤਾਰ ਨਿਹਾਲੇ॥

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੨੨/੪

ਜਿਵੇਂ ਚਕੋਰ ਦੀ ਚੰਦ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਤ ਹੈ। ਉਹ ਦੇਖਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਚੰਦ ਵਲ ਇਕੋ ਟਕ। ਭਾਵੇਂ ਗਰਦਨ ਮੁੜ ਜਾਵੇ ਪਰ ਉਸ ਵਲ ਦੇਖਣੇ ਨਹੀਂ ਹਟਦੀ।

ਚਕਵੀ ਸੂਰਜ ਹੇਤ ਹੈ ਮਿਲਿ ਹੋਨਿ ਸੁਖਾਲੇ॥

ਨੇਹੁ ਕਵਲ ਜਲ ਜਾਣੀਐ ਖਿੜਿ ਮੁਹ ਵੇਖਾਲੇ॥

ਮੇਰ ਬਬੀਹੇ ਬੋਲਦੇ ਵੇਖਿ ਬਦਲ ਕਾਲੇ॥

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੨੨/੪

ਹੁਣ ਚਕਵੀ ਦੀ ਵੀ ਹਾਲਤ ਐਸੀ ਹੀ ਹੈ। ਚਕਵੀ ਵੀ ਸੂਰਜ ਵਲ ਦੇਖਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਉਹਦੀ ਪ੍ਰੀਤ ਐਸੀ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੁਖਾਲੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ -

ਨਾਰਿ ਭਤਾਰ ਪਿਆਰੁ ਹੈ ਮਾਂ ਪੁਤ ਸਮੁਲੇ॥

ਪੀਰ ਮੁਰੀਦਾ ਪਿਰਹੜੀ ਓਹੁ ਨਿਬਹੈ ਨਾਲੇ॥

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੨੨/੪

ਜਿਵੇਂ ਇਸੜੀ ਦਾ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਹੈ। ਮਾਂ-ਪੁੱਤ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਦੀ ਹੈ -

ਪਾਣੀ ਦਾ ਸੰਗ ਕਰਕੇ -

ਪਹਿਲਾ ਪਾਣੀ ਜੀਉ ਹੈ ਜਿਤੁ ਹਰਿਆ ਸਭੁ ਕੋਇ ॥

ਅੰਗ- ੪੨੨

ਪਵਣੁ ਗੁਰੂ ਪਾਣੀ ਪਿਤਾ ਮਾਤਾ ਧਰਤਿ ਮਹਤੁ ॥ ਅੰਗ- ੮

ਪਾਣੀ ਨਾ ਮਿਲੇ ਤਾਂ -

ਜਲ ਬਿਨੁ ਸਾਖ ਕੁਮਲਾਵਤੀ ਉਪਜਹਿ ਨਾਹੀ ਦਾਮ ॥

ਅੰਗ- ੧੨੩

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਮਲ ਫੁੱਲ ਪਾਣੀ 'ਚ ਰਹਿ ਕੇ ਖਿੜਦਾ ਹੈ। ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਤ ਹੈ। ਪਾਣੀ ਦਾ ਸੰਗ ਨਾ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਮੁਰਝਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਰੋ ਰੁਮਕਦੀ ਹੈ। ਕਦੋਂ? ਜਦੋਂ ਸੰਗਤ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਸਾਧੂਆਂ ਦਾ ਸੰਗ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਨਿਭ ਜਾਵੇ। ਸੋ ਅਰਦਾਸ ਹੈ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਰਹਿੰਦੀ ਉਮਰ ਲੇਖੇ ਵਿਚ ਲੱਗੇ ਕਿਉਂਕਿ -

ਬਹੁਤ ਜਨਮ ਬਿਛੁਰੇ ਥੇ ਮਾਧਉ ਇਹੁ ਜਨਮੁ ਤੁਮਾਰੇ ਲੇਖੇ ॥

ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਆਸ ਲਗਿ ਜੀਵਉ

ਚਿਰ ਭਇਓ ਦਰਸਨੁ ਦੇਖੇ ॥

ਅੰਗ- ੬੯੪

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਅੱਜ ਆਪਾਂ ਗੁਰੂ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚੇ। ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਪਿਆਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਪਹੁੰਚੇ, ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਮਿਲਦੇ। ਪਿਆਰ ਦੀ ਹੀ ਵਾਰਤਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਰੇ ਪਿਆਰ ਹੀ ਪਿਆਰ ਵੰਡਿਆ ਹੈ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ -

ਜੜੁ ਤੜੁ ਦਿਸਾ ਵਿਸਾ ਹੁਇ ਫੈਲਿਓ ਅਨੁਰਾਗ ॥

ਜਾਪੁ ਸਾਹਿਬ

ਇਹ ਤਾਂ ਪਿਆਰ ਦੀ ਹੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਜਦੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਏ, ਫੇਰ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਲੈ ਕੇ ਆਏ, ਖਰੜ ਤੋਂ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ, ਲਾਂਡਰਾਂ ਤੱਕ, ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਹੀ ਟਰਾਲੀਆਂ, ਸੰਗਤ ਦਾ ਉਤਸ਼ਾਹ ਐਨਾ ਸੀ ਕਿ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਾਲੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਏ ਕਿ ਹੈਂ! ਇਹ ਇਲਾਕਾ ਵੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਇਲਾਕੇ ਨੂੰ ਪਛੜਿਆ ਹੋਇਆ ਸਮਝਦੇ ਸੀ, ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਦੇ ਵਿਚ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਇਸ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਗਏ। ਫੇਰ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਇਹੀ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਕਰੋੜਾਂ 'ਚ ਹੋ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ 'ਚ ਤਾਂ ਇਹ ਗੱਲ ਯਾਦ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਚਿੱਤ ਚੇਤੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਹੋ ਗਈਆਂ ਸਾਮ੍ਰਣੇ ਹੀ ਦੇਖਦੇ-ਦੇਖਦੇ। ਫੇਰ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਸ਼ਹਿਰ ਬਣ ਜਾਣੈ। ਸ਼ਹਿਰ ਵੀ ਬਣ ਗਿਆ। ਫੇਰ ਸਕੂਲ, ਕਾਲਜ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਖੋਲ੍ਹੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਇਥੋਂ ਬੱਚੇ ਪੜ੍ਹ-ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਬਾਹਰ ਜਾਣਗੇ। ਹੁਣ ਪ੍ਰਤੱਖ ਹੈ, ਪ੍ਰਮਾਣ ਕੀ ਦੇਣਾ। ਤੁਹਾਡੇ ਇਸ ਨਗਰ ਦੇ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਘਰਾਂ ਦੇ ਬੱਚੇ, ਜੇ ਗਿਣਤੀ ਕਰਨ ਲੱਗੀਏ ਵਧਦੀ ਹੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਜਿੱਥੇ ਜਾਣਾ ਇਕ ਸੁਪਨਾ ਸੀ, ਪਹੁੰਚਣਾ ਹੀ ਔਖਾ ਸੀ ਕਨੇਡਾ ਵਗੈਰਾ ਵਿਚ, ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਵਿਚ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਇਹ ਬੱਚੇ ਸੈਂਟ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ, ਰਹਿਮਤ ਹੈ ਇਹ ਉਸ ਮਹਾਨ ਕਰਮ ਯੋਗੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਬਚਨ-

ਪ੍ਰਭ ਜੀ ਬਸਹਿ ਸਾਧ ਕੀ ਰਸਨਾ ॥

ਨਾਨਕ ਜਨ ਕਾ ਦਾਸਨਿ ਦਸਨਾ ॥

ਅੰਗ- ੨੬੩

ਪ੍ਰਤੱਖ ਵਰਤ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਸਫਲ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਯਾਤਰਾ ਨੂੰ ਸਫਲ ਕਰੀਏ। ਇਹ ਤਾਂ ਮਿਲਦੇ ਹੀ ਰਹਿਣਾ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰਾਲਬਧ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਲਬਧ ਵਧਦੀ ਕਦੋਂ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਜੁੜਦੇ ਹਾਂ। ਸੰਗਤ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਜੇ ਕੋਈ ਮਾੜਾ ਲੇਖ ਵੀ ਆਵੇ, ਸੂਲੀ ਤੋਂ ਸੂਲ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੁਪਨੇ 'ਚ ਜਨਮ ਭੁਗਤਾਅ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਨਮਸਕਾਰ ਕਰੋ ਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰ 'ਤੇ -

ਕਰਿ ਸਾਧੁ ਅੰਜਲੀ ਪੁਨੁ ਵਡਾ ਹੇ ॥

ਕਰਿ ਡੰਡਉਤ ਪੁਨੁ ਵਡਾ ਹੇ ॥

ਅੰਗ- ੧੨

ਜਿਹੜੀ ਡੰਡਉਤ ਕਰਨੀ, ਡੰਡਵਤ ਪ੍ਰਣਾਮ ਕਰਨੀ। ਮਸਤਕ ਲਾਉਣਾ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ 'ਤੇ। ਪੁੱਠੇ ਲੇਖ ਵੀ ਮਿਟ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਤੇ ਸਿੱਧੇ ਲੇਖ ਫਲ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਪਰ ਜੇ ਕੁਸੰਗ ਕਰੀ ਜਾਓ। ਜਿਵੇਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਸੁਣਾਇਆ ਕਰਦੇ ਕਿ ਦੋ ਸੰਗੀ ਸਨ। ਇਕ ਕੁਸੰਗ 'ਚ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਇਕ ਸਤਿਸੰਗ 'ਚ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਚਲਦੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਘਰ ਤੋਂ ਇਕੱਠੇ ਹੀ ਸੀ ਤੇ ਇਕ ਜਗ੍ਹਾ ਮੁਕੱਰਰ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਕਿ ਵਾਪਸੀ 'ਤੇ ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਮਿਲ ਲਵਾਂਗੇ। ਜਿਹੜਾ ਪਹਿਲਾਂ ਆ ਜਾਵੇ ਉਹ ਬੈਠ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਕ ਦਿਨ ਕੀ ਹੋਇਆ ਕਿ ਕੁਸੰਗ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਵੇਸਵਾ ਦੇ ਦਰ 'ਤੇ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹ ਘਰ ਨਾ ਮਿਲੀ ਤੇ ਇਹ ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬੈਠ ਗਿਆ ਆ ਕੇ। ਹੁਣ ਵਿਹਲਾ ਬੰਦਾ ਕੀ ਕਰਦੈ? ਧਰਤੀ ਫਰੋਲਣ ਲਗ ਗਿਆ। ਪੁੱਟਦੇ-ਪੁੱਟਦੇ ਧਰਤੀ 'ਚੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਇਕ ਗਾਗਰ ਮਿਲੀ। ਜੋ ਸੁਆਹ ਨਾਲ ਭਰੀ ਸੀ, ਇਹ ਫਰੋਲੀ ਗਿਆ ਉਹਦੇ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਮੋਹਰ ਮਿਲ ਗਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤੇ ਦੂਜਾ ਪ੍ਰੇਮੀ ਜਿਹਨੇ ਸਤਿਸੰਗ 'ਚੋਂ ਆਉਣਾ ਸੀ। ਉਹ ਲੰਗੜਾਉਂਦਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ, ਕੀ ਹੋਇਆ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਪੈਰ 'ਚ ਸੂਲ ਵੱਜੀ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਆਇਆ ਕੁਸੰਗ ਤੋਂ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਮੋਹਰ ਮਿਲੀ। ਤੇ ਤੂੰ ਆਇਐਂ ਸਤਿਸੰਗ 'ਚੋਂ ਤੇ ਤੈਨੂੰ ਇਹ ਸੂਲ ਵੱਜੀ? ਕਹਿੰਦਾ, ਫਲ ਕੀਹਦਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋਇਆ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਭਾਈ! ਜਿਥੋਂ ਮੈਂ ਸੰਗਤ ਕਰਕੇ ਆਇਆਂ ਹਾਂ ਇਹ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ ਹੀ ਨਿਸਤਾਰਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਹ ਤ੍ਰਿਲੋਕੀ ਹਨ। ਅਗਮ ਨਿਗਮ ਦੀ ਸੋਝੀ ਹੈ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ। ਦੋਵੇਂ ਜਣੇ ਉਹਨਾਂ ਮਹਾਤਮਾ ਕੋਲ ਚਲੇ ਗਏ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਦਸਿਆ ਕਿ ਪਿਆਰਿਓ! ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਕੁਸੰਗ ਵਲ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਹਨੇ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਵਿਚ ਸਾਧੂਆਂ ਨੂੰ ਇਕ ਸੋਨੇ ਦੀ ਮੋਹਰ ਦਾਨ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਜਨਮ 'ਚ ਕਿੰਨੀਆਂ ਹੀ ਵਧ ਗਈਆਂ ਸੀ। ਸੋਨੇ ਦੀ ਗਾਗਰ, ਸੋਨੇ ਦੀਆਂ ਮੋਹਰਾਂ। ਪਰ ਕੁਸੰਗ 'ਚ ਜਾ-

ਜਾ ਕੇ ਇਸ ਨੇ ਸੁਆਹ ਬਣਾ ਲਈਆਂ। ਇੱਕੋ ਹੀ ਰਹਿ ਗਈ। ਜਿਹੜਾ ਆਹ ਪ੍ਰੇਮੀ ਜੋ ਰੋਜ਼ ਸਤਿਸੰਗ 'ਚ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਇਹਦੇ ਅੱਜ ਸੂਲ ਵੱਜੀ, ਇਹਨੇ ਅੱਜ ਸੂਲੀ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਨਾ ਸੀ, ਸਤਿਸੰਗਤ ਦਾ ਫਲ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਇਹ ਕਰਮ ਸੂਲੀ ਤੋਂ ਸੂਲ ਦੇ ਵਿਚ ਬਦਲ ਗਿਆ। ਕਿੱਥੇ ਫਾਂਸੀ ਚੜ੍ਹਨਾ, ਕਿੱਥੇ ਪੈਰ 'ਚ ਸੂਲ ਵੱਜਣ ਨਾਲ ਹੀ ਕਰਮ ਕੱਟ ਹੋ ਜਾਣਾ -

ਗੁਰ ਕਾ ਸਬਦੁ ਕਾਟੈ ਕੋਟਿ ਕਰਮ॥ ਅੰਗ- ੧੧੯੫

ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਤਿਸੰਗ ਨਾ ਛੱਡੋ, ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਜੁੜੋ, ਸੇਵਾ ਨਾ ਛੱਡੋ। ਜੋ ਆਖਰੀ ਸਵਾਸ ਤਕ ਇਹ ਨਿਭ ਜਾਵੇ। ਜੋ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਜੁਗਤ ਦਰਸਾਈ ਹੈ ਉਹ ਕਰਦੇ ਜਾਓ। ਰੋਜ਼ ਗਫਲਤ ਦੀ ਨੀਂਦ ਵਿਚ ਸੁੱਤੇ ਨਾ ਰਿਹਾ ਕਰੋ। ਉਠ ਕੇ, ਧਿਆਨ 'ਚ ਬੈਠ ਕੇ ਸਵਾਸਾਂ ਰਾਹੀਂ ਅਭਿਆਸ ਕਰਿਆ ਕਰੋ। ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਹੀ ਕੰਮ ਹੋ ਜਾਣਗੇ -

ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ ਸਿਮਰਹੁ ਗੋਬਿੰਦ ॥

ਮਨ ਅੰਤਰ ਕੀ ਉਤਰੈ ਚਿੰਦ ॥ ਅੰਗ-੨੯੫

ਸਾਰੀਆਂ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਸੋ ਇਸ ਜੁਗਤ ਨੂੰ ਅਪਣਾਓ। 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਇਹੀ ਜੁਗਤੀਆਂ ਹਨ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਮੀਡੀਏ ਦੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ। ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਰਾਹੀਂ ਸਾਰਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਉਦੋਂ ਹੀ ਹੋਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਐਪ ਡਾਉਨਲੋਡ ਕਰ ਲਓ, 24 ਘੰਟੇ ਵੀਡੀਓ, ਆਡੀਓ ਦੀਵਾਨ ਉਸ ਉਤੇ ਲੋਡ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਸੋ ਇਹ ਬਚਨ ਆਉਂਦੇ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਸੋ ਤੁਹਾਡੇ ਉਤੇ ਤਾਂ ਕਿੱਡੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ। ਰਹਿਮਤ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਐਨੀ ਸੇਵਾ ਮਿਲੀ। ਸੇਵਾ ਦਾ ਫਲ ਫੇਰ ਮਿਲ ਵੀ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹੁਣੇ ਹੀ ਤੁਸੀਂ ਦੇਖ ਲਓ, ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਕਰੋੜਾਂ 'ਚ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਮਾਇਆ ਦੀ ਕੋਈ ਘਾਟ ਨਹੀਂ ਰਹੀ। ਧਰਮ, ਅਰਥ, ਕਾਮ, ਮੋਖਸ਼ ਸਾਰੇ ਪਦਾਰਥ ਮਿਲੇ। ਸੋ ਗਿਣਤੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ -

ਜਿਤੜੇ ਫਲ ਮਨਿ ਬਾਛੀਅਹਿ ਤਿਤੜੇ ਸਤਿਗੁਰ ਪਾਸਿ ॥

ਅੰਗ- ੫੨

ਫੇਰ ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਦੇ ਕੋਲ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੈ। ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ ਸੋ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਜਸਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਬਹੁਤ ਹੀ ਪਿਆਰ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੋਰਮਿੰਟ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸ਼ੁਕਰਾਨਾ ਕੀਤਾ। ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਨਾਲ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਭੋਗ ਪਏ ਨੇ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਇਹ ਮਰਿਆਦਾ ਅਸੀਂ ਭੁੱਲਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਦਸਦੇ ਕਿ 'ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ' ਬਾਣੀ ਐਸੀ ਹੈ ਕਿ ਦੀਨ-ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਕੋਈ ਐਸਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਜਿਹੜਾ ਨਾ ਹੋ ਸਕਦੇ। ਸਤਿਪੁਰਸ਼ ਜੁਗਤੀ ਦਸ ਦਿੰਦੇ

ਨੇ। ਜਿੱਥੇ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਦੁਹਰਾਉਣ ਨਾਲ ਮੰਤਰ ਸਿੱਧ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਸਾਰਾ ਕੰਮ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਹੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ -

ਬਾਰੰ ਬਾਰ ਬਾਰ ਪ੍ਰਭੁ ਜਪੀਐ ॥

ਪੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਇਹੁ ਮਨੁ ਤਨੁ ਧ੍ਰੁਪੀਐ ॥ ਅੰਗ- ੨੮੬

ਸਵਾਸ ਆਉਂਦੇ ਵੀ ਰੋਜ਼, ਸੌਂਦੇ ਵੀ ਰੋਜ਼, ਖਾਂਦੇ ਵੀ ਰੋਜ਼ ਹਾਂ, ਸਾਰਾ ਦੁਹਰਾਉ ਹੀ ਹੈ। ਪਰ

ਜਪੀਐ ਨਾਮੁ ਅੰਨ ਕੈ ਸਾਦਿ ॥ ਅੰਗ - ੮੭੩

ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਵੀ ਕਰਦੇ ਜਾਓ। ਸ਼ੁਕਰਾਨਾ ਕਰੋ ਜਿਵੇਂ ਇਹਨਾਂ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੇ ਸ਼ੁਕਰਾਨਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਗੋਰਮਿੰਟ ਦੀ ਸੇਵਾ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਸੇਵਾ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੋਈ, ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਸਾਰੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਵੀ ਨਿਭਾਈਆਂ ਪਰ ਸੇਵਾ ਸਿਮਰਨ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਕਿੱਡਾ ਇਨਕਲਾਬ ਲਿਆ ਦਿਤਾ। ਸੋ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪਾਏ ਪੂਰਨਿਆਂ 'ਤੇ ਚੱਲੀਏ। ਇਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿਚ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਈਏ। ਆਪਣਾ ਸਮਾਂ ਲਾਈਏ। ਸੋ ਇਹੀ ਸਮਾਂ ਲੇਖੇ ਵਿਚ ਪੈਣਾ ਹੈ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ,

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ।

'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਸੰਬੰਧੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਬੇਨਤੀਆਂ

1. ਰਿਨੂਅਲ ਦਾ ਚੰਦਾ ਭੇਜਣ ਲਈ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਨੰਬਰ ਅਤੇ ਰਿਨੂਅਲ ਤਾਰੀਖ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਜ਼ਰੂਰ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਦਸਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਚੰਦਾ ਰਿਨੂਅਲ ਲਈ ਹੈ ਜਾਂ ਨਵੀਂ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਲਈ ਹੈ।
2. ਜੇ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨੇ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਲਈ ਚੰਦਾ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਇਆ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਨਾ ਪੁਜਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਈ ਗਈ ਰਕਮ ਦਾ ਰਸੀਦ ਨੰਬਰ ਆਦਿ ਲਿਖ ਕੇ ਭੇਜਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰੇ।
3. 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਇਕ ਧਾਰਮਿਕ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਹੈ, ਇਸ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਛਪੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਰੱਦੀ ਵਿਚ ਨਾ ਵਰਤਿਆ ਜਾਵੇ। ਜੇਕਰ ਆਪ ਪੁਰਾਣੇ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਨਹੀਂ ਰਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਇਹ ਸਾਡੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਤਰਣ ਕੇਂਦਰ ਤੇ ਵਾਪਿਸ ਕਰ ਦਿਤੇ ਜਾਣ।

ਮਹਿਮਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ (ਕਵਿਤਾ) ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ: ਸਿੱਖ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਸੰਗਤ ਅਤੇ ਪੰਗਤ (ਲੰਗਰ)

ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕਾਲ ਦੀ ਨਿਰੰਤਰਤਾ ਵਿਚ ਰੱਖ ਕੇ ਸਮਝਣ ਵਾਲੀ ਗਿਆਨ ਦੀ ਸਾਖਾ ਨੂੰ ਇਤਿਹਾਸ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। 1469 ਈ: ਤੋਂ 1708 ਈ: ਤੱਕ ਦਾ ਸਮਾਂ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਥਾਨ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਸਮੇਂ ਦਸ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਵਰਤਿਆ ਦੈਵੀ ਵਰਤਾਰਾ ਇਕ ਸੰਸਥਾਈ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਰਥਾਤ 239 ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਸਮੁੱਚਾ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਸੰਸਥਾਈ ਰੂਪ ਦਾ ਅਧਾਰ-ਭੂਤ ਸਰੋਤ ਗੁਰੂ ਸੰਸਥਾ ਹੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਭਿੰਨ-ਭਿੰਨ ਸਮੇਂ ਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਈਆਂ। ਗੁਰੂ ਸੰਸਥਾ ਨੂੰ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪਰਿਪੇਖ ਵਿਚ ਵੇਖਣ ਤੋਂ ਭਾਵ ਇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਾਲ-ਖੰਡ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਸੰਸਥਾ, ਸਮਾਜਿਕ ਪੱਖ ਤੋਂ ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਰਹੀ, ਬਾਰੇ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਸੰਸਥਾ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪੱਖ ਸਮਝਣ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਸੰਸਥਾਈ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰਮਤਿ ਦੀ ਸਮਾਜਿਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਅਤਿ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਸਮਾਜ ਤੋਂ ਉਪਰਾਮ ਹੋ ਕੇ ਜਾਂ ਉਸੇ ਵਿਚ ਖਚਤ ਹੋ ਕੇ ਜੀਉਣ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਮਹਿਮਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ (ਕਵਿਤਾ) ਅਨੁਸਾਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਇਸ ਸਮਾਜਿਕ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਨੂੰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਰਸਾਇਆ ਹੈ -

ਅੰਜਨ ਮਾਹਿ ਨਿਰੰਜਨਿ ਰਹੀਐ

ਬਹੁਤਿ ਨ ਭਵਜਲਿ ਪਾਇਆ॥

ਅੰਗ - ੩੩੨

ਅਰਥਾਤ ਇਹ ਸਮਾਜ ਅਤੇ ਧਰਮ ਵਿਚ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਾ ਕੇ ਜਿਉਣ ਦੀ ਕਲਾ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਦਸ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਇਸ ਰਸਤੇ ਤੇ ਖੁਦ ਚਲ ਕੇ ਸਮਾਜ ਅੱਗੇ ਇਕ ਜਿੰਦਾ ਮਿਸਾਲ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਿਤ ਗੁਰੂ-ਸੰਸਥਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਇਕ ਸਿਰਜਣਾਤਮਕ ਅਤੇ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਥਾਪਿਤ ਹੋਈ, ਇਸ ਦਾ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਕੇਵਲ ਸਮਾਜ ਦਾ ਸੁਧਾਰ ਕਰਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਇਕ ਨਵੇਂ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਸਮਾਜ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਸੰਸਥਾ ਨੂੰ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ ਸਮਝਣ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਨੂੰ ਸੰਸਥਾਗਤ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਅਧੀਨ ਸਮਾਜਿਕ ਪਹਿਲੂ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਪਏਗਾ। ਉਪਰੰਤ ਦਸ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਸਮਾਜਿਕ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਨਿਭਾਈ ਹੋਈ

ਭੂਮਿਕਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ।

ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਗੁਰੂ-ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਦਾ ਸਬੰਧ ਦੈਵੀ ਜੁਗਤਿ ਨਾਲ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸੰਸਥਾ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਦਸ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੂੰ ਕ੍ਰਮ ਵਿਚ ਰੱਖ ਕੇ ਦਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਨੂੰ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਵਿਚ ਦਸ ਗੁਰੂਆਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ। ਗੁਰੂ-ਸੰਸਥਾ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਚਰਨ ਵਿਚ ਕਈ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਈ ਜਿਸ ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਈ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਈਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਹਾਇਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਸੰਗਤ, ਪੰਗਤ (ਲੰਗਰ), ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ, ਮੀਰੀ-ਪੀਰੀ, ਸ਼ਹਾਦਤ ਅਤੇ ਖਾਲਸਾ ਆਦਿ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੇ ਹੀ ਗੁਰੂ ਸੰਸਥਾ ਨੂੰ ਵਿਵਹਾਰਿਕ ਤੌਰ ਤੇ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ। ਗੁਰੂ ਸੰਸਥਾ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਅਮਲੀ ਤੌਰ ਤੇ ਇਹਨਾਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੀ ਪੁਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਪਰਿਵਰਤਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਗੁਰੂਆਂ ਦੁਆਰਾ ਜੋ ਵੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਸਥਾਨਾਂ ਉਤੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ, ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ, ਇਹਨਾਂ ਸਹਿ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਇਹਨਾਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਬਿਉਰਾ ਅਤੇ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲਤਾ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ -

ਸੰਗਤ : ਪੁਰਾਣੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਲੋਕ ਮੰਦਰਾਂ, ਮਸੀਤਾਂ ਅਤੇ ਤੀਰਥਾਂ ਉਤੇ ਸੰਤ ਮਹਾਤਮਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸਾਧੂ-ਸੰਨਿਆਸੀਆਂ ਦੇ ਵਖਿਆਨ ਸੁਣਨ ਲਈ ਇਕੱਤਰ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਪ੍ਰੰਤੂ ਉਸ ਵਕਤ ਇਨ੍ਹਾਂ ਇਕੱਠਾਂ ਨੂੰ ਸੰਗਤ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਦੋ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਹੋਣਾ ਅਤਿ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਅਤੇ ਰੱਬ ਦੀ ਸਿਫਤ ਸਲਾਹ ਕਰਨੀ। ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਬਾਨੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦੈਵੀ ਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ, ਸੰਗਤ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਨਾਲ ਕੀਤੀ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਭਲੇ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ - ਕਿਰਤ ਕਰੋ, ਨਾਮ-ਜਪੋ ਅਤੇ ਵੰਡ ਛਕੋ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਵਾਇਆ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਭਲਾਈ ਨੂੰ ਨਕਾਰਦੇ ਹੋਏ ਸੰਪੂਰਨ ਮਨੁੱਖ ਜਾਤੀ ਦੀ ਭਲਾਈ ਬਾਰੇ ਸੋਚਿਆ।

ਇਸੇ ਹੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨੂੰ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ

ਦੀਆ ਵਾਰਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਗੋਸ਼ਟਿ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਕ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਅਤੇ ਬਾਣੀ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਰਾਈ ਜਿੰਨੀ ਵੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੀ ਓਟ ਨਹੀਂ। ਸੰਗਤ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਇਕ ਹੋਰ ਪੱਖ ਤੋਂ ਵਡਿਆਈ ਯੋਗ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਆਪ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਹੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਆਤਮਿਕ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਬਖਸ਼ਦੀ ਸੀ। ਇਸੇ ਸੰਗਤ ਦੇ ਆਸਰੇ ਹੀ ਜਦੋਂ ਪੰਜਵੇਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ) ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ, ਜੁਲਮ ਵਿਰੁੱਧ ਅਵਾਜ਼ ਉਠਾਉਣ ਦਾ ਬਲ ਮਿਲਿਆ ਸੀ। ਇਸੇ ਗੱਲ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਤੱਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਗੋਚਰ ਹੁੰਦੀ ਵੇਖ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਸੰਸਥਾ ਅਧੀਨ ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਉਦੇਸ਼ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ 'ਵੇਈ ਪ੍ਰਵੇਸ਼' ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਵਕਤ ਸੰਪੂਰਨ ਸਮਾਜ ਭਿੰਨ-ਭਿੰਨ ਫਿਰਕਿਆਂ, ਜਾਤੀਆਂ ਅਤੇ ਧਰਮਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਸੋ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰੂ ਨੇ ਇਸ ਸਮਾਜਿਕ ਵੈਰ ਵਿਰੋਧ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਹੋਕਾ ਦਿਤਾ - 'ਨਾ ਕੋਈ ਹਿੰਦੂ ਨਾ ਮੁਸਲਮਾਨ' ਇਸ ਹੋਕੇ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਤਰੀਕਾ ਹਰ ਥਾਂ 'ਸੰਗਤ' ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਸੰਗਤ ਇਕ ਅਜਿਹੀ ਸੰਸਥਾ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਇਕ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਚਿੰਤਨ, ਮੰਨਨ ਅਤੇ ਸਿਮਰਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਸਤਿ ਸੰਗਤ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਅਤੇ ਅਧਿਆਤਮਕ ਪੱਖ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਸਤੁਤ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਇਕ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸਿੱਖ, ਦੋ ਸਿੱਖ ਇਕੱਠੇ ਹੋਣ ਤਾਂ ਸੰਗਤ ਅਤੇ ਪੰਜ ਸਿੱਖ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਜਾਣ ਤਾਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰ ਦਾ ਰੂਪ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕਵੀ ਸੈਨਾਪਤਿ ਨੇ 'ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਸੋਭਾ' ਵਿਚ ਸੰਗਤਿ ਨੂੰ ਅਤਿ ਮਹੱਤਵ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਹ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਹੀ ਖਾਲਸੇ ਦਾ ਰੂਪ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਲਿਖਦਾ ਹੈ -

ਸੰਗਤ ਦਰਸਨ ਕਰਤੁ ਸਬ ਨਗਰ ਬਿਰਥਾਰ।
ਹੁਐ ਦਇਆਲ ਦਰਸਨ ਦੀਓ ਕਰਨਹਾਰ ਕਰਤਾਰ॥
ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਕਰੀ ਖੁਸ਼ੀ ਸੰਗਤਿ ਕਰੀ ਨਿਹਾਲ॥
ਕੀਓ ਪ੍ਰਗਟ ਤਬ ਖਾਲਸਾ ਚੁਕਿਓ ਸਗਲ ਜੰਜਾਲ।

ਸੈਨਾਪਤਿ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਖਾਲਸਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲੋ-ਨਾਲ ਇਕ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਜਿਸ ਦੀ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਸੂਚਨਾ

ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਹੈ ਮਸੰਦਾਂ ਦਾ ਤਿਆਗ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਖਾਲਸਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਰਥ ਹੀ ਮਸੰਦਾਂ ਦੀ ਵਿਚੋਲਗੀ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਾਲ ਸਿੱਧਾ ਸਬੰਧ ਜੋੜਨਾ ਜਿਵੇਂ -

ਤਜ ਮਸੰਦ ਪ੍ਰਭ ਏਕ ਜਪ ਯਹ ਬਿਬੇਕ ਤਹਾਂ ਕੀਨ।
ਸਤਿਗੁਰ ਸੋ ਸੇਵਕ ਮਿਲੇ ਨੀਰ ਮਹਿ ਜੋ ਮੀਨ।

ਸਰੂਪ ਦਾਸ ਭੱਲਾ ਅਨੁਸਾਰ ਜਦੋਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਉਦਾਸੀਆਂ ਸਮੇਂ ਜਿੱਥੇ-ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਗਏ ਉਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੰਗਤਾਂ ਕਾਇਮਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਤਾਂ ਕਿ ਸਤਿਸੰਗੀ ਇਕੱਤਰ ਹੋ ਕੇ ਹਰੀ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਜਾਪੁ ਕਰਨ। ਉਸ ਨੇ ਮਹਿਮਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ (ਕਵਿਤਾ) ਵਿਚ ਸੰਗਤ ਦੇ ਮਹਾਤਮ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸਤੁਤ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ -

ਜੋ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਸੰਗਤ ਆਵੈ।
ਦਰਸ ਪਰਸ ਪਰਮਾਰਥ ਪਾਵੈ।

ਅਰਥਾਤ ਮੁਕਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਪ੍ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਸੰਗਤ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਪਰਮਾਰਥ ਦੇ ਰਸਤੇ ਤੇ ਤੁਰਨ ਲਈ ਪਹਿਲੀ ਪਉੜੀ ਸੰਗਤ ਹੀ ਹੈ। ਇਕ ਹੋਰ ਥਾਂ ਤੇ ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਕੋਈ ਮਨਮੁੱਖ ਪ੍ਰਾਣੀ ਸੰਗਤ ਦੀ ਓਟ ਲੈ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਛੋਹ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਈਸ਼ਵਰੀ ਗਿਆਨ ਹਾਸਲ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ -

ਜੋ ਮਨਮੁੱਖ ਮਤ ਅਗਿਆਨ ਤਿਨ ਸਤਿਸੰਗ ਨਹੀਂ ਫਲ ਲਗੇ।
ਸੋ ਗੁਰਮੁਖ ਸੁਜਾਨ ਹੋਇ ਸੇਵਕ ਭਾਈ ਸਭ ਪਦ ਲਗੇ।

ਜਿਵੇਂ ਚੰਦਨ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਚੰਦਨ ਰੂਪ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਿਵੇਂ ਹੀ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਵੀ ਗੁਰਸਿੱਖ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ -

ਬਾਵਨ ਸੰਤ ਸੁਭਾਵ ਜਿਹ ਬਨਪੁਰ ਬਾਸਾ ਕਰੇ।
ਚੰਦਨ ਹੋਇ ਬਨਰਾਇ ਤਿਉ ਲੇ ਸਬਾਸ ਪੁਰਨ ਭਗਤ।

ਗੁਰੂ ਅਤੇ ਸੰਗਤ ਦੇ ਅਟੁੱਟ ਸਬੰਧ ਬਾਰੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਹੀ ਸੰਗਤ ਦਾ ਮੂਲ ਸਰੋਤ ਹੈ। ਉਹ ਇਸ ਦਾ ਧੁਰਾ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਇਸ ਦਾ ਸੰਚਾਲਕ ਅਤੇ ਸੰਸਥਾਪਕ ਵੀ ਹੈ -

ਨਿਜ ਸਰੂਪ ਮੇਰਾ ਕੁਛ ਜਾਨੇ।
ਕਰ ਦਰਸਨ ਮਲ ਧਰੋ ਧਿਆਨੇ।
ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਨਾ ਆਵੇ।
ਉਪਜਿਓ ਪ੍ਰੇਮ ਕਿਓ ਦਰਸਨ ਪਾਵੇ।

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗੁਰੂ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਅਤੇ ਸੰਗਤ ਦਾ ਪਰਸਪਰ ਸਬੰਧ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਸੰਗਤ ਦਾ ਮੂਲ ਸੋਮਾ ਜਾਂ ਆਤਮਿਕ ਧੁਰਾ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਇਸ ਦਾ ਸੰਚਾਲਕ ਵੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ

ਦੀ ਸੰਚਾਲਕ ਸ਼ਕਤੀ ਅਧੀਨ ਹੀ ਸੰਗਤ ਇਕ ਅਜਿਹੀ ਧਾਰਾ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਗੁਰੂ ਸੰਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਅਸਲੀ ਰੂਪ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਗੁਰੂ ਅਤੇ ਸੰਗਤ ਸਦਾ ਇਕ ਰੂਪ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਜੋਤਿ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸੰਗਤ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਦਾ ਹੋਇਆ ਸਮਾਜ ਕਲਿਆਣ ਦੇ ਆਪਣੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੇ ਸਰਵਪੱਖੀ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕ, ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਦਸ਼ਾ ਸੁਧਾਰਨ ਲਈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਥੇਬੰਦ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਜਥੇਬੰਦਕ ਢਾਂਚਾ ਹੀ ਸੰਗਤ ਹੈ। ਮੈਕਾਲਿਫ ਅਨੁਸਾਰ ਸਤਿ ਸੰਗਤ ਹੀ ਸਮੁੱਚੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਅਧਾਰ ਹੈ।

ਲੰਗਰ : ਸੰਗਤ ਅਤੇ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਨੂੰ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਲੰਗਰ ਦੀ ਸੰਸਥਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਇਕ ਮਹਾਨ ਸੰਸਥਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਆਰੰਭ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ 20 ਰੁਪਏ ਦਾ ਸੌਦਾ ਕਰਕੇ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਸੰਗਤ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਗੁਰਸਿੱਖ ਆਉਂਦੇ ਸਨ ਉਹਨਾਂ ਲਈ ਭੋਜਨ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਨ ਨੂੰ ਹੀ ਸਿੱਖ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਵਿਚ 'ਲੰਗਰ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਮਨੁੱਖ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਭਿੰਨ-ਭੇਦ ਦੇ ਪੰਗਤ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਡਾ. ਗੰਡਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਸੰਗਤ ਅਤੇ ਪੰਗਤ ਸੰਸਥਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟਾਅ ਅਤੇ ਅਭਿਆਸ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾਵਾਂ ਹਨ। ਮਹਿਮਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ (ਕਵਿਤਾ) ਦੇ ਕਰਤੇ ਨੇ ਵੀ ਇਸੇ ਹੀ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦਰਸਾਇਆ ਹੈ -

ਜੋ ਖਾਇ ਪ੍ਰਸਾਦ ਦਰਸਨ ਕਰੇ ਧਰੀ ਪ੍ਰਤਿਗਿਆ ਦਿਆਲ।
ਬਿਨੁ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਪਾਇ ਦਰਸ ਹੋਇ ਨਾ ਕਿਤਹੂੰ ਕਾਲ।

ਅਰਥਾਤ ਤੀਜੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਲੰਗਰ ਵਿਚ ਪੰਗਤ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਛਕਣ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਲਗਾ ਕੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸਮਾਜ ਵਿਚਲੇ ਭਿੰਨ-ਭੇਦਾਂ ਨੂੰ ਸਦਾ ਲਈ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਲੋਕ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਵਿਚੋਂ ਉਚ-ਨੀਚ ਦੇ ਭਿੰਨ-ਭੇਦ ਨੂੰ ਮਿਟਾਉਣ ਦੀ ਖਾਤਰ ਲੰਗਰ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਿਕਸਿਤ ਕੀਤਾ। ਮਹਿਮਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ-

ਪੁਨ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਤਿਆਰ ਜਬ ਹੋਈ।
ਸਭ ਰਸ ਹੋਵੈ ਪਾਕ ਰਸੋਈ।
ਸਤਿਗੁਰ ਲੰਗਰ ਦਿਆਲ ਜਬ ਆਵੈ।
ਸਭ ਸੰਗੀ ਸਖਾ ਸੰਗ ਲੈ ਜਾਵੈ।
ਚਾਰ ਬਰਨ ਉਹਾ ਸਮਸਰੇ।
ਮਾਟੀ ਕੇ ਬਰਤਨ ਭੋਜਨ ਕਰੇ।

ਬਿਧ ਨਿਖੇਧ ਜਾ ਮੇ ਮਨ ਹੋਈ।
ਐਸੇ ਤਹਾ ਨਾ ਜਾਵੈ ਕੋਈ।

ਇਸ ਲੰਗਰ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਇਕੱਠੇ ਭੋਜਨ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਵੀ ਉਚਨੀਚ ਦਾ ਵਿਤਕਰਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਪਰੰਤੂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵਹਿਮ ਸੀ ਉਹ ਇੱਥੇ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ ਸਨ। ਮਹਿਮਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੇ ਕਰਤਾ ਅਨੁਸਾਰ ਸੰਗਤ-ਪੰਗਤ ਅਤੇ ਲੰਗਰ ਆਦਿ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਉੱਨਤੀ ਦਾ ਸਾਧਨ ਬਣਾਇਆ। ਲੰਗਰ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ ਇਸ ਤੱਥ ਤੋਂ ਵੀ ਉਜਾਗਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜਦੋਂ ਵੀ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਤੇ ਆਪਣੀ ਖੁਸ਼ੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ ਸਨ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਲੰਗਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਬਖਸ਼ਦੇ ਸਨ। ਕਿਸੇ ਗਰੀਬ ਜਾਂ ਜ਼ਰੂਰਤਮੰਦ ਨੂੰ ਲੰਗਰ ਛਕਾਉਣਾ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਛਕਾਉਣ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੁਆਰਾ ਲੰਗਰ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਰੂਪ ਵਿਚ ਚਲਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮਹਿਲਾਂ ਨੇ ਵਡਮੁੱਲਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ। ਭਾਰਤੀ ਸਮਾਜ ਉਤੇ ਇਹ ਕਿਸੇ ਭਾਰੀ ਸੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਸੁੱਚ-ਭਿਟ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਅਪਵਿੱਤਰ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਪ੍ਰੰਤੂ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਮਾਤਾ ਖੀਵੀ ਜੀ ਦਾ ਲੰਗਰ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਣਾ, ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਲਖਾਇਕ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਉਕਤ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਲੋਕ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਗੁਰੂ ਦੇ ਲੰਗਰ ਵਿਚ ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭੋਜਨ ਤਿਆਰ ਕਰਦੇ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਭੇਦ-ਭਾਵ ਦੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਛਕਾਉਂਦੇ। ਭਾਈ ਬਲਵੰਡ ਜੀ ਇਸ ਪ੍ਰਥਾਇ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦੇ ਹਨ-

ਬਲਵੰਡ ਖੀਵੀ ਨੇਕ ਜਨ ਜਿਸੁ ਬਹੁਤ ਛਾਉ ਪਤਾਲੀ।
ਲੰਗਰਿ ਦਉਲਤਿ ਵੰਡੀਐ ਰਸੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਖੀਰਿ ਘਿਆਲੀ॥

ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਲੰਗਰ ਦੀ ਐਨੀ ਵੱਡੀ ਸੇਵਾ ਸੰਭਾਲੀ ਕਿ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਤੋਟ ਨਾ ਰਹੀ। ਮਾਤਾ ਖੀਵੀ ਜੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਦੀ ਸਪੁੱਤਰੀ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਦੇ ਮਹਿਲ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਮਾਤਾ ਬੀਬੀ ਭਾਨੀ ਦੀ ਲੰਗਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਦੇਣ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਸੀ, 'ਪਹਿਲੇ ਪੰਗਤ ਪਾਛੇ ਸੰਗਤ।' ਲੰਗਰ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ, ਪੰਗਤ ਵਿਚ ਵਰਤਾਉਣਾ, ਬਰਤਨ ਸਾਫ ਕਰਨੇ, ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਸੰਗਤ ਦੀ ਹਰੇਕ ਲੋੜ ਦਾ ਖਿਆਲ ਬੀਬੀ ਭਾਨੀ ਜੀ ਪੂਰੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਾਲ ਕਰਦੇ ਸੀ। 1570-71 ਈ: ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਅਕਬਰ ਪੰਜਾਬ ਆਇਆ

ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਵੀ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਨਿਯਮ ਮੁਤਾਬਿਕ ਪੰਗਤ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਿਆ। ਗੁਰੂ ਦੇ ਲੰਗਰ ਵਿਚਲੇ ਧਾਰਮਿਕ ਅਤੇ ਅਧਿਆਤਮਕ ਮਾਹੌਲ ਤੋਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਅਕਬਰ ਅਤਿ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਇਆ।

ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਛਿੱਬਰ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਲੰਗਰ-ਪੰਗਤ ਦੀ ਤਾਰੀਫ਼ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਇਉਂ ਲਿਖਦਾ ਹੈ-

*ਸਦਾ ਬ੍ਰਿਤ ਜੋ ਕੋਈ ਸਾਧ ਸੰਤ ਸਿਖ ਫਕੀਰ ਪਰਦੇਸੀ
ਆਵੈ।.....*

ਸੂਰਦਾਸ ਲੰਗਾ ਬੁਢਾ ਹੀਣਾ ਅਰਥੀ...

ਹੋਰੁ ਮਾਈ ਬੁੱਢੀ ਠੇਰੀ.....ਸੋਇ ਭੋਜਲ ਮਾਤ੍ਰ ਦਰਬਾਰੇ ਲੇਵੈ।

ਇਸ ਖਰਚ ਤੇ ਲੈ ਵਧੇ ਜੋ ਮਾਇਆ।

ਮਹੀਨੇ ਕਾਮਿਆ ਮੁਸੰਦੀਆ ਦਰੋਗਿਆ ਏ ਠਹਿਰਾਇਆ॥

ਗੁਰਬਿਲਾਸ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਛੇਵੀਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੀ ਓਟ ਸੰਗਤ-ਪੰਗਤ ਹੀ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਸਾਰੇ ਵਰਣਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਸਾਂਝਾ ਲੰਗਰ ਚਲਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਰਾਜੇ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਭਿਖਾਰੀ ਤੱਕ ਆਉਂਦੇ ਹਨ-

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਦ ਲੰਗਰ ਤੁਰੈ॥

ਤਬ ਸਾਹ ਪੁਨਿ ਬਿਨਤਿ ਉਚਰੈ॥

ਲੰਗਰ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਕ ਪੱਖ ਨੂੰ ਅਮਲੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਲਈ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਆਪ ਵੀ ਸੰਗਤਾਂ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਦੇ ਸਨ -

ਸਿਖ ਬੁਲਾਇ ਬੈਠਾਇ ਪੰਗਤ ਆਪ ਛਕਾਵਤ ਬੈਠਿ ਮੁਰਾਰਾ।

ਲੰਗਰ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਦੇ ਯੋਗਦਾਨ ਬਾਰੇ ਟਿਪਣੀ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਗੋਕਲ ਚੰਦ ਨਾਰੰਗ ਇਸ ਨੂੰ ਕਈ ਪੱਖਾਂ ਤੋਂ ਵਿਚਾਰਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਲੰਗਰ ਸੰਸਥਾ ਨੇ ਈਸਾਈ ਮਿਸ਼ਨਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਚਲਾਏ ਯਤੀਮਖਾਨਿਆਂ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਖੈਰਾਤੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦਾ ਕਰਤੱਵ ਨਿਭਾਇਆ। ਇਸ ਲੰਗਰ ਸੰਸਥਾ ਨੇ ਜਿੱਥੇ ਬੇਆਸਰਿਆਂ ਅਤੇ ਜ਼ਰੂਰਤਮੰਦਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ ਉਥੇ ਇਸ ਦੁਆਰਾ ਸਿੱਖੀ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਵੀ ਹੋਇਆ। ਲੰਗਰ ਸੰਸਥਾ ਨੇ ਸੰਗਤਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕੱਢੇ ਜਾਂਦੇ ਦਸਵੰਧ ਨੂੰ ਇਕ ਨਵੀਂ ਦਿਸ਼ਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ। ਸਮੂਹ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਚਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਲੰਗਰ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਹੋਇਆ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤੀ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਹੋਰ ਵੀ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੋਈ। ਇਹੀ ਸੰਸਥਾ ਪਿੱਛੋਂ ਜਾਤ-ਪਾਤ ਦੇ ਬੰਧਨ ਤੋੜਨ ਵਿਚ ਇਕ ਪ੍ਰਬਲ ਹਥਿਆਰ ਵੱਜੋਂ ਸਿੱਧ ਹੋਈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਮੀਰ-ਗਰੀਬ, ਬ੍ਰਾਹਮਣ-ਸੁਦਰ, ਗੱਲ ਕੀ ਸਾਰੇ ਮਨੁੱਖ ਬਿਨਾਂ

ਕਿਸੇ ਭੇਦ-ਭਾਵ ਤੋਂ ਪੰਗਤ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਦੇ ਸਨ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਲੰਗਰ ਚਲਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਸਮਕਾਲੀ ਸਿੱਖ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਨਗਰ ਸਥਾਪਨਾ ਦੀ ਜੁਗਤਿ ਅਧੀਨ ਨਵਾਂ ਨਗਰ ਖਡੂਰ ਸਾਹਿਬ ਵਸਾਇਆ। ਉਪਰੰਤ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਿਤ 'ਨਿਰਮਲ ਪੰਥ' ਦੇ 'ਅਚਲ ਰਾਜ' ਦੀ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਤੋਰਨ ਲਈ ਗੁਰੂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਖਡੂਰ ਸਾਹਿਬ ਆ ਗਏ। ਪਿਸ਼ੋਰਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਲੂਈਸ ਫਿੰਚ ਦੁਆਰਾ ਸੰਪਾਦਿਤ, ਦਾ ਆਕਸਫੋਰਡ ਹੈਂਡਬੁੱਕ ਆਫ, ਸਿੱਖ ਸਟੱਡੀਜ਼ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਰੂਹਾਨੀ ਸੰਦੇਸ਼ ਦਾ ਆਧਾਰ ਤਿੰਨ ਕੁੰਜੀਆਂ - ਸੰਗਤ ਲੰਗਰ ਅਤੇ ਧਰਮਸਾਲਾ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਹੈ।

ਸਾਰਅੰਸ਼

ਸਰੂਪ ਦਾਸ ਭੱਲਾ ਰਚਿਤ ਮਹਿਮਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ (ਕਵਿਤਾ) ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀਆਂ ਅਧਾਰਭੂਤ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਸੰਗਤ ਅਤੇ ਪੰਗਤ (ਲੰਗਰ) ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਮਹਿਮਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ (ਕਵਿਤਾ) ਵਿਚ ਇਹਨਾਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਦਿਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਜਾਣਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਹੋਰਨਾਂ ਸਮਕਾਲੀ, ਨਿਕਟ ਸਮਕਾਲੀ ਸ੍ਰੋਤਾਂ ਅਤੇ ਆਧੁਨਿਕ ਵਿਚਾਰਕਾਂ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿਚ ਤੁਲਨਾਤਮਿਕ ਅਧਿਐਨ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਸਿੱਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਰੁਝਾਨ ਅਨੁਸਾਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਮਨਘੜਤ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਗੁਰੂਆਂ ਦੇ ਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਪ੍ਰੰਤੂ ਮੈਂ ਅਜਿਹੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਇਸ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਲਿਆ। ਖੋਜ ਪੱਤਰ ਨੂੰ ਲਿਖਦੇ ਸਮੇਂ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀ ਸੰਗਤ ਅਤੇ ਪੰਗਤ ਦੀ ਮਰਿਯਾਦਾ ਨਾਲ ਵੀ ਮਹਿਮਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ (ਕਵਿਤਾ) ਦੁਆਰਾ ਦਿਤੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਾਲ ਤੁਲਨਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਰਚਨਾ ਗੁਰੂ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਬੇਹੱਦ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਸ੍ਰੋਤ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਖੋਜੀਆਂ ਲਈ ਰਾਹ ਦਸੇਰਾ ਸਾਬਿਤ ਹੋਵੇਗਾ।

ਗੁਰਦੀਪ ਕੌਰ ਗੁਰਨਾ (ਪੀਐਚ.ਡੀ ਸਕਾਲਰ)

ਇਤਿਹਾਸ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਇਤਿਹਾਸ ਅਧਿਐਨ

ਵਿਭਾਗ,

ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪਟਿਆਲਾ

ਜਨ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਆਏ (ਭਾਗ - 3)

ਪ੍ਰੋ. ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਜੁਲਾਈ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-39)

ਚੰਦੂ ਨੇ ਹਾਲੇ ਵੀ ਬੱਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ, ਇਹ ਹੁਣ ਆਪਣੀ ਚਾਲ ਵਰਤ ਕੇ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਨੂੰ ਕੈਦ ਕਰਵਾ ਕੇ ਖਤਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਚੁੱਕਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਮੀਰੀ-ਪੀਰੀ ਦੀਆਂ ਦੋ ਤਲਵਾਰਾਂ ਪਹਿਨ ਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਯੁੱਧ-ਵਿਦਿਆ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਵਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਰਚਨਾ ਕਰਕੇ ਸੂਰਬੀਰਾਂ ਦੀਆਂ ਵਾਰਾਂ ਸੁਣਾ ਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਬੀਰ ਰਸ ਭਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਹਿਮਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰੇ ਕੁਕਰਮਾਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇਕੇ ਮੈਥੋਂ ਵੀ ਬਦਲਾ ਜ਼ਰੂਰ ਲੈਣਗੇ। ਇਸ ਨੇ ਹੁਣ ਨਵਾਂ ਸ਼ੜਯੰਤਰ ਰਚਿਆ ਤੇ ਇਕ ਨਜ਼ੂਮੀ ਭੇਜ ਕੇ ਜਹਾਂਗੀਰ ਨੂੰ ਡਰਾ ਦਿਤਾ ਕਿ ਉਸ ਤੇ ਸਾੜ੍ਹਸਤੀ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਹੈ ਤੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਖਤਮ ਹੋਣ ਦਾ ਖਤਰਾ ਹੈ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਵਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਉਹ ਚਾਲੀ ਦਿਨ ਤੇਰੇ ਵਾਸਤੇ ਭਜਨ ਕਰਨ ਤਾਂ ਮੌਤ ਟਲ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜਹਾਂਗੀਰ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਬੁਲਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਨ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਜੋ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦਾ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਸੀ। ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਜਦੋਂ ਮਾਤਾ ਗੰਗਾ ਜੀ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੜੀ ਚਿੰਤਾ ਹੋਈ, ਸਿੱਖਾਂ ਤੇ ਮਸੰਦਾਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਗਏ। ਕਹਿੰਦੇ ਮੁਗਲ ਹਕੂਮਤ ਦੇ ਮਨ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ ਛਲ ਹੋਵੇਗਾ, ਪਤੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਏ ਸਨ ਤੇ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਆਏ?

ਸੁਨਤਿ ਗੰਗ ਚਿਤ ਚਿੰਤ ਬਿਸਾਲਾ।
ਸੁਤ ਕੇ ਸੰਮਤ ਹੁਇ ਤਿਸ ਕਾਲਾ।
ਗਨ ਮਸੰਦ ਅਰ ਸਿਖਯ ਜੁ ਸਯਾਨੇ।
ਪਠਯੋ ਸੁ ਨਰ ਸਗਰੇ ਸੰਗ ਆਨੇ।
ਹੁਤੇ ਪੁਰਾਤਨ ਜਿਤਿਕ ਮਸੰਦਾ।
ਕਹਯੋ ਬਿਚਾਰਤਿ ਬੁਧਿ ਬਿਲੰਦਾ।
'ਆਗੇ' ਸ਼੍ਰੀ ਅਰਜਨ ਜੀ ਗਏ।
ਚੰਦੂ ਦੁਸ਼ਟ ਕਹਾਂ ਕਰਿ ਦਏ?
ਘਰ ਸ਼ਾਹੁਨਿ ਅਧਿਕ ਅੰਧੇਰ।
ਮਿਲਿ ਇਕ ਬੇਰ ਨ ਬੁਝੈ ਫੇਰਿ।

(ਸ਼੍ਰੀ ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥ)

ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਦਿਲੀ ਜਾਣ ਦੀ

ਤਿਆਰੀ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਸਾਰਾ ਬ੍ਰਿਤਾਂਤ ਸਮਝਾਇਆ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਮਾਤਾ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਫਿਕਰ ਨਾ ਕਰੋ, ਤੁਹਾਡੇ ਗੁਰੂ ਪੁੱਤਰ ਨੇ ਜੋ ਭੀ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਸਭ ਕੁਝ ਦੇ ਜਾਣੀ ਜਾਣ ਹਨ। ਇਹ ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਰੂਪ ਸਰਬ ਕਲਾ ਭਰਪੂਰ ਹਨ, ਮਹਾਂਬਲੀ ਹਨ, ਕੋਈ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਰੀਰਕ ਹਾਨੀ ਨਹੀਂ ਪੁਚਾ ਸਕਦਾ। ਤੁਸੀਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਸੁਖ ਨਾਲ ਰਹੋ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਰਜ਼ਾ ਵਿਚ ਠੀਕ ਵਾਪਰੇਗਾ ਤੇ ਚੰਦੂ ਤੋਂ ਬਦਲਾ ਵੀ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਜਦੋਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਤੋਂ ਬਚਨ ਸੁਣੇ ਤਾਂ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਹੋਈ।

ਸ਼੍ਰੀ ਗੰਗਾ ਕੇ ਬਾਕ ਸੁਨਿ ਬ੍ਰਿਧ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ।
ਲਖਹਿ ਭਵਿਖਯਤ ਸਕਲ ਗਤ ਬੋਲੇ ਕਰਤਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼।
ਮਾਤਾ ਜੀ! ਸੁਨੀਅਹਿ ਹਮ ਕਹੇ।
ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਸਭਿ ਗਤਿ ਲਹੇ।
ਹੋਨਿਹਾਰ ਇਨ ਤੇ ਨਹਿ ਛਾਨੀ।
ਜੋ ਕਰਨੋ ਸਗਰੋ ਮਨ ਜਾਨੀ।
ਪੰਚਹੁੰ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਅਬ ਰੂਪ।
ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਿ ਗੋਵਿੰਦ ਜੋਤਿ ਅਨੂਪ।
ਜਿਮ ਚਾਹੈ ਇਹ ਕਰਹਿ ਗੁਸਾਈ।
ਸਭਿ ਪਰ ਬਲੀ ਚਿੰਤ ਨਹਿ ਕਾਈ।
ਮਹਾਂ ਪ੍ਰਤਾਪਵੰਤ ਰਣਧੀਰ।
ਇਨ ਕੀ ਸਮ ਨਹਿ ਅਪਰ ਸਰੀਰ।
ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਬਿ ਬ੍ਰਿਧ ਨੇ ਕਹਯੋ।
ਸ਼੍ਰੀ ਗੰਗਾ ਨੀਕੋ ਮਨ ਲਹਯੋ।

(ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ)

ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਦੇਖ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵੀ ਮੁਸਕਰਾਏ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਜੇ ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਦਾ ਨਾਸ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜਿਵੇਂ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਉਵੇਂ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ -

ਸਤਿਗੁਰ ਮੰਦ ਮੰਦ ਮੁਸਕਾਏ।
ਕਹਯੋ ਕਿ ਚਾਹਸਿ ਦੁਸ਼ਟ ਮਰਿਵਾਏ।
ਬਿਧ ਕੋ ਕਹਯੋ ਨ ਫੇਰਹਿ ਕੋਈ।
ਜਿਮ ਬਚ ਕਹਿ ਤਿਮ ਹੀ ਸਚੁ ਹੋਈ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਅਨੇਕਾਂ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਕੌਤਕ ਕਰਦੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਤਾਰਦੇ ਹੋਏ ਦਿਲੀ ਮਜ਼ਨੂੰ ਟਿਲੇ ਪੁਜਦੇ ਹਨ।

ਜਹਾਂਗੀਰ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਤੇ ਸਾਡੁਸਤੀ ਦੀ ਮੁਸੀਬਤ ਹੈ, ਆਪ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਮੇਰੇ ਲਈ ਚਾਲੀ ਦਿਨ ਜਾਪ ਕਰੋ। ਦਇਆਲੂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮੁਸਕਰਾ ਕੇ ਹਾਂ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਥੋਂ ਗਵਾਲੀਅਰ ਦੇ ਕਿਲੇ ਵਿਚ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਥੇ ਦਾ ਕਿਲੇਦਾਰ ਭਾਈ ਹਰਦਾਸ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦਾ ਸੇਵਕ ਹੈ। ਉਹ ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਰਾਜ ਅੰਨ ਖਾਣ ਤੋਂ ਮਨ੍ਹਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਭਾਈ ਜੇਠਾ ਤੇ ਭਾਈ ਪਰਾਣਾ ਆਦਿ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਕਰਕੇ ਅੰਨ-ਪਾਣੀ ਲਿਆ ਕੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਚੰਦੂ ਆਪਣਾ ਬੰਦਾ ਭੇਜ ਕੇ ਭਾਈ ਹਰਦਾਸ ਨੂੰ ਚਿਠੀ ਭੇਜਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਖਾਣੇ ਵਿਚ ਜ਼ਹਿਰ ਦੇ ਕੇ ਮਾਰ ਦੇਵੇ। ਦੂਜੀ ਵੇਰਾਂ ਇਕ ਚੋਗਾ ਜਿਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜ਼ਹਿਰ ਲੱਗੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਬਾਹਰੋਂ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਹੀਰੋਪੰਨੇ ਦੀ ਕਢਾਈ ਵਾਲਾ ਭੇਜਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਪਹਿਨਾ ਦੇਵੇ ਤੇ ਨਾਲ ਚਿਠੀ ਭੇਜਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਇਨਾਮ ਮਿਲੇਗਾ। ਭਾਈ ਹਰਦਾਸ ਦੋਵੇਂ ਖਤ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਦਿਖਾ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਬਦਨੀਤੀ ਬਾਰੇ ਦੱਸ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਇਹ ਵਾਰ ਵੀ ਖਾਲੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਧੋਖੇ ਨਾਲ ਕਿਲੇ ਵਿਚ ਬੰਦੀ ਬਨਾਉਣ ਦੀ ਚਾਲ ਵੀ ਅਸਫਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਕਿਲੇ ਵਿਚ 52 ਰਾਜੇ ਕੈਦੀ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਿਥੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਤੇ ਸਤਸੰਗ ਸੁਣ ਕੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਤੇ ਧੀਰਜ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਕੈਦ ਦੇ ਸਖਤ ਕਨੂੰਨਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਰਾਹਤ ਮਿਲਦੀ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਚਾਲੀ ਦਿਨ ਗੁਜ਼ਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਮਾਤਾ ਗੰਗਾ ਜੀ ਗਵਾਲੀਅਰ ਭੇਜਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਿਸ ਲਿਆਓ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਪਹੁੰਚਣ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਥੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਭਾਈ ਜੇਠਾ ਜੀ ਆਦਿ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਆਗਿਆ ਦੇਵੋ, ਅਸੀਂ ਜਹਾਂਗੀਰ ਨੂੰ ਆਤਿਮਕ ਬਲ ਨਾਲ ਡਰਾ ਕੇ ਯਾਦ ਕਰਵਾਈਏ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਬੁਲਾਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ਚਾਲੀ ਦਿਨ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਸੀ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਹਾਂ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸ਼ਕਤੀ ਵਰਤੇ, ਉਹ ਭੁਲਿਆ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਉਹ ਜਾਕੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਸ਼ੇਰ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਡਰਾਉਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਨਾਲ ਯਾਦ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਬੜਾ ਭੈਅਭੀਤ ਹੋ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸ਼ੇਰ ਗੈਬ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿਸੇ ਵੈਦ ਨੂੰ ਬੁਲਾਓ ਤੇ ਸਿੱਖ ਹੀ ਵੈਦ-ਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਗੁਪਤ ਹੋ ਕੇ ਸਾਰੀ ਵਾਰਤਾ ਦਸਦਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਉਸ ਨੇ ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਨ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਚੰਦੂ ਦੀ ਕੁਟਲਤਾ ਦਾ ਸਾਰਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਜਹਾਂਗੀਰ ਨੂੰ ਸੁਣਾਇਆ।

ਜਹਾਂਗੀਰ ਨੂੰ ਪਛਤਾਵਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਥੋਂ ਵੱਡਾ ਗੁਨਾਹ ਹੋ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਨ ਨੂੰ ਗਵਾਲੀਅਰ ਭੇਜਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਆਦਰ ਸਹਿਤ ਤੁਰੰਤ ਦਿਲੀ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਵੇ ਤੇ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਇਸ ਦਾ ਭੇਤ ਨਾ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਜਦੋਂ ਕਿਲੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆਉਣ ਲੱਗਦੇ ਹਨ ਤਾਂ 52 ਰਾਜੇ ਧਾਂਗਾਂ ਮਾਰ ਕੇ ਰੋਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ! ਸਾਡੀ ਵੀ ਬੰਦ ਖਲਾਸੀ ਕਰੋ, ਤੁਹਾਡੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਨਹੀਂ ਕੱਢਣਾ, ਇਥੇ ਹੀ ਤੜਫ-ਤੜਫ ਕੇ ਮਰ ਜਾਂਵਾਂਗੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸ਼ਰਤ ਰੱਖ ਦਿਤੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਕੈਦ ਚੋਂ ਛੁਡਾ ਕੇ ਹੀ ਦਿਲੀ ਆਵਾਂਗੇ। ਜਦੋਂ ਸੁਨੇਹਾ ਮਿਲਿਆ, ਫੇਰ ਦੁਬਾਰਾ ਜਹਾਂਗੀਰ ਪਰਵਾਨਾ ਭੇਜਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਿਹਾ ਕਰ ਦਿਓ ਜਿੰਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਚੋਲਾ ਫੜ ਕੇ ਆ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਬੰਦੀ ਛੁਡ ਚੋਜੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ 52 ਕਲੀਆਂ ਵਾਲਾ ਚੋਗਾ ਪਹਿਨ ਨੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਜਹਾਂਗੀਰ ਦੀ ਕੈਦ ਤੋਂ ਰਿਹਾ ਕਰਵਾ ਦਿਤਾ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਪਹੁੰਚਣ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਆਉਣ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਦੀਪ ਮਾਲਾ ਕੀਤੀ ਜੋ ਕਿ ਸਾਰਾ ਸਿੱਖ ਜਗਤ ਹੁਣ ਵੀ ਹਰ ਸਾਲ ਇਸ ਗੁਰਪੁਰਬ ਨੂੰ ਬੜੇ ਪਿਆਰ-ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਮਨਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਮਾਤਾ ਗੰਗਾ ਜੀ ਦੀ ਦਇਆ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ, ਨਰਾਜ਼ਗੀ ਜ਼ਾਹਿਰ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਸ਼ਕਤੀ ਵਰਤੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੁੱਛਿਆ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਿਸ ਨੇ ਆਗਿਆ ਦਿਤੀ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ! ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਮਾਤਾ ਗੰਗਾ ਜੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਫੇਰ ਠੀਕ ਹੈ, ਮਾਤਾ ਜੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਅਸੀਂ ਕਿਵੇਂ ਮੋੜ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਕਰਾਮਤ ਦਿਖਾਉਣੀ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ?

ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਭਾਈ ਬ੍ਰਿਧ ਬਖਾਨਾ।
 ਹੁਕਮ ਮਾਤ ਗੰਗਾ ਕਹੁ ਮਾਨਾ।
 ਕਰਹੁ ਜਤਨ ਕਹਿ ਬਾਰੰਬਾਰੀ।
 ਭੇਜਯੋ ਮੋਹਿ ਬਿਲੰਬ ਬਿਸਾਰੀ।
 ਸੁਨਿ ਬ੍ਰਿਧ ਤੇ ਨਿਜ ਮਾਤ ਸੰਦੇਸਾ।
 ਬੋਲਤਿ ਭਏ ਗੁਰੂ ਜਗਤੇਸਾ।
 ਜੇ ਬ੍ਰਿਧ ਆਦਿ ਮਾਤ ਸਭਿ ਕੇਰਾ।
 ਕੀਨਿ ਮਤੋ ਇਨ ਜਤਨ ਬਡੇਰਾ।
 ਤੋ ਹਮ ਕਹਾਂ ਸਕਹਿ ਕਹਿ ਬਾਨੀ।
 ਤਉ ਨ ਆਛੀ ਤੈ ਕ੍ਰਿਤ ਠਾਨੀ।

(ਸ੍ਰੀ ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥ)

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸੰਗਤ ਤੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨਾਲ ਵਾਅਦਾ ਸੀ ਕਿ ਚੰਦੂ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਉਸ ਦੇ ਪਾਪ ਸਜਾ ਜ਼ਰੂਰ ਮਿਲਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਜਹਾਂਗੀਰ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਸਾਰਾ ਸੱਚ ਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਚੰਦੂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿਤਾ ਤੇ ਭਾਈ ਜੇਠਾ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਾਂ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਲਾਹੌਰ ਲਿਆਂਦਾ। ਗਲ ਵਿਚ ਸੰਗਲ ਪਾ ਕੇ ਲਾਹੌਰ ਦੀ ਗਲੀ-ਗਲੀ ਵਿਚ ਘਸੀਟਿਆ, ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਸਿਰ ਵਿਚ 5-5 ਜੁੱਤੀਆਂ ਮਾਰੀਆਂ। ਜਦੋਂ ਝੀਵਰ ਦੇ ਘਰ ਅੱਗੋਂ ਦੀ ਲੰਘਣ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਜਿਸ ਕੜਛੇ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਸਿਰ 'ਚ ਗਰਮ ਰੇਤਾ ਪਾਇਆ ਸੀ, ਉਸ ਨੇ ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਚੰਦੂ ਦੇ ਸਿਰ ਵਿਚ ਕੜਛਾ ਮਾਰਿਆ ਤੇ ਚੰਦੂ ਦੁਸ਼ਟ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵੱਲ ਰਵਾਨਾ ਹੋਏ ਤਾਂ ਇਹ ਵੀ ਸ਼ਰਧਾ ਧਾਰ ਕੇ, ਬੇਗਮਾਂ ਸਮੇਤ ਨਾਲ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਆ ਕੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ ਤੇ ਮਾਤਾ ਗੰਗਾ ਜੀ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ ਤੇ ਆਪਣੇ ਘੋਰ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਮਾਫੀ ਮੰਗੀ। ਬੇਗਮਾਂ ਨੇ ਭੇਟਾਂਵਾਂ ਰੱਖ ਕੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਬੇਗਮਾਂ ਨੂੰ ਗਹਿਣੇ-ਕਪੜੇ ਆਦਿ ਸਿਰੋਪੇ ਵਜੋਂ ਦੇ ਕੇ ਵਿਦਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਪਤੀਬਰਤਾ ਧਰਮ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਦਿਤੀ।

ਬਸਤ੍ਰ ਜਿ ਇਸਤ੍ਰਿਨਿ ਪਹਿਰਨਿ ਗਾਤ।
 ਰੇਸ਼ਮ, ਪਸ਼ਮ ਬਰਨ ਬਹੁ ਭਾਂਤਿ।
 ਧਰਿ ਕਰਿ ਸਭਿ ਸੁਭ ਗੰਗ ਅਗਾਰੀ।
 ਗਨ ਬੇਗਮ ਤਬਿ ਬੰਦਨ ਧਾਰੀ।
 ਗੁਰੁ ਜਨਨੀ ਨੇ ਬਹੁ ਸਨਮਾਨੀ।
 ਹਰਖਾਵਤਿ ਕਹਿ ਮਾਧੁਰ ਬਾਨੀ।
 ਨਿਕਟਿ ਆਪਨੇ ਸਕਲ ਬਿਠਾਈ।
 'ਪਤਿਬ੍ਰਤਿ ਧਰਮ ਧਰਹੁ' ਸਿਖ ਗਾਈ।

(ਸ੍ਰੀ ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥ)

ਡਰੋਲੀ ਨਿਵਾਸੀ ਭਾਈ ਸਾਂਈਂ ਦਾਸ ਜੀ ਜੋ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅਨਿੰਨ ਸਿੱਖ ਪਰ ਰਿਸ਼ਤੇ ਵਿਚ ਸਾਂਝੂ ਲਗਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਵਾਂ ਘਰ ਬਣਵਾਇਆ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਆਪ ਪਰਿਵਾਰ ਸਮੇਤ ਪਹਿਲਾਂ ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਚਰਨ ਪਾਕੇ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਨਿਵਾਸ ਕਰੋ, ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਬਾਦ ਹੀ ਅਸੀਂ ਵਾਸਾ ਕਰਾਂਗੇ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਬੜੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖਿੱਚ ਪੈ ਰਹੀ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮਾਤਾ ਗੰਗਾ ਜੀ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਨਾਨਕ ਮਤੇ ਜਾਣਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਥੇ ਜੋਗੀ-ਸਿੱਧਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅਸਥਾਨ ਦੇ ਸਿੱਖ ਸੇਵਾਦਾਰ ਭਾਈ ਅਲਮਸਤ ਜੀ ਨੂੰ ਕੱਢ ਕੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਪਰਿਵਾਰ

ਸਮੇਤ ਡਰੋਲੀ ਜਾ ਕੇ ਭਾਈ ਸਾਂਈਂ ਦਾਸ ਤੇ ਬੀਬੀ ਰਾਮੋ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਪੂਰੀ ਕਰੋ, ਅਸੀਂ ਸਥਾਨ ਨੂੰ ਪੁਨਰ ਕਾਇਮ ਕਰਕੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਵਾਂਗੇ।

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਕਹਯੋ ਕਰਹੁ ਅਬਿ ਤਯਾਰੀ।
 ਗਮਹੁ ਡਰੋਲੀ ਬਿਲਮ ਬਿਸਾਰੀ।
 ਨਿਸ ਦਿਨ ਕਸਕਤਿ ਹੈ ਮਨ ਮੇਰੋ।
 ਜਾਨਿ ਜਾਨਿ ਤਿਨ ਪ੍ਰੇਮ ਘਨੇਰੋ।
 ਇਮ ਕਹਿ ਮਾਤਾ ਕੇ ਢਿਗ ਆਏ।
 ਦੁਹੁ ਦਿਸ਼ ਤੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਸੁਨਾਏ।
 ਨਾਨਕ ਮਤੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਜਾਨਾ।
 ਤਹਾਂ ਸਾਧ ਕੇ ਪ੍ਰੇਮ ਮਹਾਨਾ।
 ਝਗਰਹਿ ਕਨਪਾਟੇ ਜੋਗੀਨਿ।
 ਸਿਖ ਏਕਲ ਕੇ ਕੀਨਸਿ ਦੀਨ।
 ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਇਸਥਾਨ ਬਿਗਾਰਾ।
 ਹਮਰੋ ਤ੍ਰਾਸ ਨਹੀ ਉਰਧਾਰਾ।

(ਸ੍ਰੀ ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥ)

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਤਾ ਗੰਗਾ ਜੀ ਪਰਿਵਾਰ ਸਮੇਤ ਕਈ ਮਹੀਨੇ ਉਥੇ ਰਹਿ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਪੂਰੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਭਾਈ ਸਾਂਈਂ ਦਾਸ ਤੇ ਬੀਬੀ ਰਾਮੋ ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਗਦ-ਗਦ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਕਨਪਾਟੇ ਜੋਗੀਆਂ ਨੂੰ ਹਰਾ ਕੇ ਅਸਥਾਨ ਨੂੰ ਮੁੜ ਕਾਇਮ ਕਰਕੇ ਡਰੋਲੀ ਪੁੱਜ ਕੇ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਰਹਿ ਕੇ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਪਰਵਾਰ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਜੁੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਨਿਭਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਵਿਆਹ ਕਾਰਜ, ਪੋਤੇ ਪੋਤਰੀ ਦੇ ਜਨਮ ਤੇ ਵਿਆਹ ਕਾਰਜ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਨਿਰਲੇਪ ਬਿਰਤੀ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਿਖੀ ਪ੍ਰਚਾਰ-ਪ੍ਰਸਾਰ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਜੰਗਾਂ-ਯੁਧਾਂ ਵਿਚ ਬਹਾਦਰੀ ਦੇ ਕਾਰਨਾਮਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਵਿਸਮਾਦਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਨਾਮ ਰਸ ਵਿਚ ਮਗਨ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਇਕ ਦਿਨ ਭਾਈ ਮਿਹਰਾ ਗੁਰਸਿੱਖ ਜੋ ਬਟਾਲੇ ਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਸੀ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਆਇਆ, ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ, ਭੇਟਾਵਾਂ ਰੱਖ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ। ਕਹਿੰਦਾ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ! ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਨਵਾਂ ਘਰ ਬਖਸ਼ਿਆ ਹੈ, ਮੇਰੀ ਭਾਵਨਾ ਹੈ ਕਿ ਮਾਤਾ ਗੰਗਾ ਜੀ ਸਹਿਤ ਆਪ ਜੀ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਵਿਚ ਚਰਨ ਪਾ ਕੇ ਪਵਿੱਤਰ ਕਰੋ ਤੇ ਮੈਂ ਬਾਦ ਵਿਚ ਉਸ ਵਿਚ ਵਾਸਾ ਕਰਾਂਗਾ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਹੁਣ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਹੁਣੇ ਬਾਬਾ ਗੁਰਦਿੱਤਾ ਦੇ ਵਿਆਹ ਦਾ ਕਾਰਜ ਸੰਪੰਨ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸਮਾਂ ਆਉਣ ਤੇ ਅਸੀਂ ਜ਼ਰੂਰ ਆਂਵਾਂਗੇ।

ਮਿਹਰਾ ਨਾਮ ਸਿੱਖ ਇਕਿ ਗੁਰੂ ਕਾ।
 ਬਸਹਿ ਬਕਾਲੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਉਰ ਕਾ।
 ਮਿਹਰੇ ਯਥਾ ਸ਼ਕਤਿ ਗੁਰ ਕਰ ਲੀਨ।
 ਭੇਟ ਗੁਰੂ ਆਗੈ ਧਰਿ ਦੀਨਿ।
 ਮਸਤਕ ਟੇਕਤਿ ਗੁਰੂ ਬਖਾਨੀ।
 ਮੋਹਿ ਭਾਵਨਾ ਪੁਰਹੁ ਮਹਾਨੀ।
 ਸੁੰਦਰ ਸਦਨ ਸੁਧਾਰਿਨ ਕਰੇ।
 ਤਿਨਿ ਮਹੁੰ ਚਰਨ ਆਪ ਕੋ ਫਿਰੇ।
 ਮਾਤਾ ਗੰਗ ਸੰਗਿ ਚਲਿ ਆਵੈਂ।
 ਇਨਿ ਦੇਖਨ ਮਮ ਚਿਤ ਲਲਚਾਵੈ।

(ਸ੍ਰੀ ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥ)

ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਆਗਿਆ ਲੈ ਕੇ ਫੇਰ ਮਾਤਾ ਗੰਗਾ ਜੀ ਪਾਸ ਚਰਨ ਬੰਦਨਾਂ ਕਰਕੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ। ਮਾਤਾ ਗੰਗਾ ਜੀ ਨੇ ਇਹੋ ਜਵਾਬ ਦੇ ਕੇ ਧੀਰਜ ਦਿਤਾ ਕਿ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਆਵਾਂਗੀ ਤੇ ਹੁਣ ਆਪਣੇ ਘਰ ਨੂੰ ਵਾਪਿਸ ਜਾਓ। ਉਹ ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਦਿਨ-ਰਾਤ ਪਿਆਰ ਦੀ ਉਡੀਕ ਵਿਚ ਭੋਜਨ ਵੀ ਘਟ ਗਿਆ, ਨੀਂਦ ਵੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ, ਅੱਖਾਂ ਚੁੱਕ ਕੇ ਰਾਹ ਵਲ ਵੇਖਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ -

ਨਿਸ ਦਿਨ ਚਿਤਵਹਿ ਆਵਨਿ ਗੁਰੂ ਕੋ।
 ਬਿਨੁ ਦਰਸ਼ਨ ਤੇ ਸੁਖ ਨਹਿੰ ਉਰ ਕੋ।
 ਭੋਜਨ ਅਲਪ ਨੀਂਦ ਨਹਿੰ ਆਵੈ।
 ਗਿਨਤੀ ਗੁਰ ਆਵਗਨ ਗਿਨਾਵੈ।
 ਇਕਿ ਦਿਨ ਮਾਤ ਗੰਗ ਸੁਤ ਹੇਰਾ।
 ਮਿਹਰੇ ਹੇਤਿ ਕਹਯੋ ਤਿਸਿ ਬੇਰਾ।
 ਹੇ ਸੁਤ! ਸਿਖ ਜੁ ਬਸਹਿ ਬਕਾਲੇ।
 ਅਭਿਲਾਖਤਿ ਘਰ ਬਿਖੈ ਬਸਾਲੇ।
 ਅਧਿਕ ਪ੍ਰੇਮ ਤੇ ਕਹਿ ਕਰਿ ਗਯੋ।
 ਤੁਮ ਆਵਗਨ ਚਿਤਹਿ ਬਸਿ ਭਯੋ।

(ਸ੍ਰੀ ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥ)

ਮਾਤਾ ਜੀ ਇਕ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਲਾਲ ਜੀ! ਬਕਾਲੇ ਵਾਲਾ ਸਿੱਖ ਭਾਈ ਮਿਹਰਾ ਬੜੇ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਘਰ ਵਿਚ ਚਰਨ ਪਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਕੇ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਖਿੱਚ ਪੈ ਰਹੀ ਹੈ। ਵਰਤਮਾਨ-ਭੂਤ-ਭਵਿੱਖਤ ਕਾਲ ਦੇ ਤ੍ਰੈਦਰਸ਼ੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਚਨ ਮੰਨ ਕੇ ਹਾਂ ਕੀਤੀ ਤੇ ਕਿਹਾ ਮਾਤਾ ਜੀ! ਕਲ ਸਵੇਰੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਉਥੇ ਕੁਝ ਦਿਨ ਨਿਵਾਸ ਕਰਾਂਗੇ।

ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਬਚ ਇਮਿ ਮਾਤ ਕੇ
 ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਹਰਿ ਗੋਵਿੰਦ।
 ਮਾਨਤਿ ਭੇ ਸਭਿ ਜਾਨ ਕੈ
 ਹੋਹਿ ਭਵਿ'ਖਯਤਿ ਬ੍ਰਿੰਦ।

(ਸ੍ਰੀ ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥ)

ਗੁਰਸਿੱਖ ਨੇ ਬੜੀ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਭੋਜਨ ਆਦਿ ਛੁੱਕ ਕੇ ਤੇ ਆਰਾਮ ਦੇ ਸਾਧਨ ਜੁਟਾ ਕੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ, ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੀ, ਨਾਲ ਆਏ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਤਨ-ਮਨ-ਧਨ ਨਾਲ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਆਰਾਮ ਕੀਤਾ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਅਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉਠ ਕੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕੀਤਾ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਰਾਤ ਦੇ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਅਨੁਭਵ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਅੱਜ ਸਰੀਰ ਤਿਆਗ ਕੇ ਸਚਖੰਡ ਤੁਹਾਡੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਪਾਸ ਚਲੇ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕੋਲ ਬੈਠ ਕੇ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਕੀਤਾ, ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਕੀਤਾ। ਭਾਈ ਬਿਧੀ ਚੰਦ, ਭਾਈ ਜੇਠਾ, ਭਾਈ ਸਾਂਈਂ ਦਾਸ, ਇਹ ਸਾਰੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਵੀ ਮਾਤਾ ਜੀ ਪਾਸ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਭੋਗ ਪਿਆ ਤਾਂ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਸਭ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਸੀਸ ਨਿਵਾ ਕੇ, ਕੁਸ਼ਾ ਦਾ ਆਸਨ ਵਿਛਾ ਕੇ ਸਰੀਰ ਤਿਆਗ ਦਿਤਾ ਤੇ ਸਚਖੰਡ ਪਿਆਨਾ ਕਰ ਗਏ।

ਸਭਿ ਕੇ ਦੇਖਤਿ ਤਨੁ ਤਜਿ ਗਈ।
 ਸ੍ਰੀ ਅਰਜਨ ਢਿਗਿ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਈ।
 ਜੇਸ਼ਨ ਸੁਦੀ ਚੌਥ ਸਸਿਵਾਰ।
 ਸ੍ਰੀ ਗੰਗਾ ਪੁਲੋਕ ਪਧਾਰਿ।

(ਸ੍ਰੀ ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥ)

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ ਅੰਤਮ ਸੰਸਕਾਰ ਕੀਤਾ ਤੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਅੰਤਮ ਵਿਦਾਇਗੀ ਦਿਤੀ। ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਹੈ।

‘ਚੇਤ ਸੁਦੀ 14 ਸੰਨ 1685 ਨੂੰ ਮਾਤਾ ਗੰਗਾ ਜੀ ਨੇ ਪੁਲੋਕ ਗਮਨ ਕੀਤਾ ਤੇ ਬਿਆਸ ਦਰਿਆ ਵਿਚ ਜਲ ਪਰਵਾਹ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜੋ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੀ ਇੱਛਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਵੀ ਬਿਆਸ ਵਿਚ ਹੀ ਜਲ ਪਰਵਾਹ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।’

ਧੰਨ-ਧੰਨ ਮਾਤਾ ਗੰਗਾ ਜੀ! ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਨੂੰਹ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਮਹਿਲ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਮਾਤਾ ਜੀ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਦਾਦੀ ਜੀ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਪੜਦਾਦੀ ਜੀ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਹਾਨ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਕੋਟਾਨ-ਕੋਟਿ ਚਰਨ ਬੰਦਨਾ ਹੈ ਜੋ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖ ਜਗਤ ਲਈ ਚਾਨਣ ਮੁਨਾਰਾ ਹੈ ਤੇ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਲਈ ਆਦਰਸ਼ਕ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਾ ਸ੍ਰੋਤ।

‘ਚਲਦਾ.....।’

ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਰਥ ਭੰਡਾਰ

ਸੰਤ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਰੰਧਾਵੇ' ਵਾਲੇ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਅਗਸਤ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-51)

ਸਿਰੀਰਾਗੁ ਮਹਲਾ ੧
ਮਛਲੀ ਜਾਲੁ ਨ ਜਾਣਿਆ
ਸਰੁ ਖਾਰਾ ਅਸਗਾਹੁ॥

ਹੇ ਮੱਛੀ! ਤੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਜਾਣਿਆ=ਸਮਝਿਆ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਫੰਧਕ ਨੇ ਜਾਲੁ=ਫੰਧੇ ਵਿਚ ਫਸਾ ਲੈਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਤੂੰ ਇਹਨਾਂ ਟੋਭਿਆਂ, ਛੋਟੀਆਂ ਨਦੀਆਂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰਦੀ ਰਹੀ ਤੇ ਸਰੁ=ਸਮੁੰਦਰ ਜੋ ਬਹੁਤ ਹੀ ਅਸਗਾਹੁ=ਡੂੰਘਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਖਾਰਾ ਜਾਣ ਕੇ ਛੱਡ ਦਿਤਾ, ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ।

ਅਤਿ ਸਿਆਣੀ ਸੋਹਣੀ ਕਿਉ ਕੀਤੇ ਵੇਸਾਹੁ॥

ਤੂੰ ਅਤਿ=ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਿਆਣੀ ਸੀ। ਵੇਦ ਸ਼ਾਸਤਰ ਪੜ੍ਹੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਸਾਰੀਆਂ ਚਉਰਾਸੀ ਲੱਖ ਜੂਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਤੇਰੀ ਮਨੁੱਖਾ ਦੇਹੀ ਸੁੰਦਰ ਹੈ। ਤੂੰ ਭਰੋਸਾ ਕਿਉਂ ਕੀਤਾ।

ਕੀਤੇ ਕਾਰਣਿ ਪਾਕੜੀ
ਕਾਲੁ ਨ ਟਲੈ ਸਿਰਾਹੁ॥

ਇਸ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਭਰੋਸੇ ਕਰਕੇ ਹੀ ਤੂੰ ਪਾਕੜੀ=ਫੜੀ ਗਈ ਕਿ ਮੈਂ ਸਦਾ ਜਿਉਂਦੀ ਰਹਾਂਗੀ, ਮੇਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਸਦਾ ਬਣਿਆ ਰਹੇਗਾ। ਮੇਰੀ ਦੇਹ ਸਦਾ ਬਣੀ ਰਹੇਗੀ। ਇਸ ਭਰੋਸੇ ਕਾਰਨ ਹੀ ਕਾਲ ਰੂਪੀ ਫੰਧਕ ਨੇ ਮੇਰੇ ਰੂਪ ਫਾਹੀ ਪਾ ਕੇ ਤੈਨੂੰ ਪਕੜ ਲਿਆ ਤੇ ਜੋ ਕਾਲ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਸਿਰਾਹੁ=ਸਿਰ ਦੇ ਉੱਤੇ ਹੈ, ਉਹ ਟਲਦਾ ਨਹੀਂ ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਲੱਖ ਯਤਨ ਕਰ ਲਵੇ। ਜਦੋਂ ਸਮਾਪਤੀ ਦਾ ਵਕਤ ਸਾਲ, ਰੁੱਤ, ਮਹੀਨਾ, ਥਿਤਿ, ਵਾਰ, ਘੜੀ, ਪਲ ਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਇਸ ਦੇਹੀ ਨੇ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਦੇ ਵੀ ਸਿਰ ਤੋਂ ਕਾਲ ਟਲਦਾ ਨਹੀਂ।

ਭਾਈ ਰੇ ਇਉ ਸਿਰਿ ਜਾਣਹੁ ਕਾਲੁ॥

ਹੇ ਭਾਈ! ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਉੱਤੇ ਕਾਲ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਨਣਾ ਕਰੋ।

ਜਿਉ ਮਛੀ ਤਿਉ ਮਾਣਸਾ
ਪਵੈ ਅਚਿੰਤਾ ਜਾਲੁ॥੧॥ਰਹਾਉ॥

ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੱਛੀ ਨੂੰ ਫੰਧਕ ਅਚਾਨਕ ਆ ਕੇ ਜਾਲ ਵਿਚ ਪਕੜ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਹੈ। ਇਸ ਜੀਵ ਦੇ ਤਾਈਂ ਅਚਿੰਤਾ=ਅਚਨਚੇਤ

ਹੀ ਆ ਕੇ ਕਾਲ ਦਾ ਜਾਲ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸਭੁ ਜਗੁ ਬਾਧੋ ਕਾਲ ਕੋ
ਬਿਨੁ ਗੁਰ ਕਾਲੁ ਅਫਾਰੁ॥

ਇਹ ਸਭੁ=ਸਾਰਾ ਜਗੁ=ਸੰਸਾਰ ਹੀ ਕਾਲ=ਸਮੇਂ ਦਾ ਬਾਧੋ=ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕੈਦੀ ਬਣ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਓਟ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਇਹ ਕਾਲ ਆਫਰਿਆ ਫਿਰਦਾ ਹੈ। ਹੰਕਾਰਿਆ ਫਿਰਦਾ ਹੈ। ਅਫਾਰੁ=ਫੜਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ, ਪਕੜਨ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ ਭਾਵ ਅਮੋੜ ਹੈ।

ਸਚਿ ਰਤੇ ਸੇ ਉਬਰੇ
ਦੁਬਿਧਾ ਛੋਡਿ ਵਿਕਾਰੁ॥

ਜੋ ਦੁਬਿਧਾ ਆਦਿ ਵਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਵਾ: ਦੁਬਿਧਾ ਅਤੇ ਕਾਮਾਦਿਕ ਵਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਸੱਚੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਵਿਚ ਰਤੇ=ਰੰਗੇ ਗਏ ਹਨ, ਉਹ ਸੱਚੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਜਪ ਕੇ ਕਾਲ ਤੋਂ ਉਬਰੇ=ਬਚ ਗਏ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਜਦੋਂ ਤਕ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਦੁਬਿਧਾ ਪੁਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕੰਮ ਕਰੀਏ ਜਾਂ ਨਾ ਕਰੀਏ। ਨਾਮ ਜਪੀਏ ਜਾਂ ਨਾ ਜਪੀਏ, ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਜੀਵ ਸਫਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।

ਹਉ ਤਿਨ ਕੈ ਬਲਿਹਾਰਣੈ
ਦਰਿ ਸਚੈ ਸਚਿਆਰੁ॥੨॥

ਹਉ=ਅਸੀਂ ਤਿਨ=ਉਹਨਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਕੈ=ਦੇ ਉਪਰੋਂ ਬਲਿਹਾਰਣੈ=ਕੁਰਬਾਨ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਜਿਹੜੇ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਰੂਪ ਦਰ ਦੇ ਵਿਚ ਸੱਚੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹਨ। ਉਹ ਸੱਚੇ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਦੇ ਵਿਚ ਵੀ ਸਚਿਆਰ=ਸੱਚ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਸਚਾਈ ਵਾਲੇ ਪੁਰਖ ਹਨ ਅਤੇ ਐਸੇ ਦਰਿ=ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਵੀ ਉਹ ਸੱਚੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸੱਚ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਸੀਚਾਨੇ ਜਿਉ ਪੰਖੀਆ
ਜਾਲੀ ਬਧਿਕ ਹਾਥਿ॥

ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੰਛੀਆਂ ਨੂੰ ਸੀਚਾਨੇ=ਬਾਜ਼ ਪਕੜ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। (ਸੀਚਾਨੇ=ਛੋਟੇ ਬਾਜ਼ ਦਾ ਨਾਂ ਹੈ। ਇਹ ਇਕ ਬਾਜ਼ ਦੀ ਕਿਸਮ ਹੈ ਜੋ ਆਕਾਰ ਵਿਚ ਛੋਟਾ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਤੇਜ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਸ਼ਿਕਾਰੀ, ਪੰਛੀ ਮਗਰ ਛੱਡ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਬਾਜ਼ ਉਸ ਪੰਛੀ ਨੂੰ ਪਕੜ ਲੈਂਦਾ ਹੈ) ਬਾਕੀ ਜਿਹੜੇ ਜਾਨਵਰ ਹਨ, ਚੋਗਾ ਚੁਗਣ ਵਾਲੇ, ਪਰਤੀ 'ਤੇ ਤੁਰਨ ਵਾਲੇ, ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਧਿਕ=ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਹੱਥ

ਵਿਚ ਜਾਲ ਪਕੜ ਕੇ ਕਾਬੂ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰਿ ਰਾਖੇ ਸੇ ਉਬਰੇ
ਹੋਰਿ ਫਾਥੇ ਚੋਗੈ ਸਾਥਿ॥

ਬਚੇ ਕੌਣ ਹਨ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕਰ ਕੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੱਖਣਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਸੇ=ਉਹ ਹੀ ਕਾਲ ਤੋਂ ਉਬਰੇ=ਬਚੇ ਹਨ। ਹੋਰ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਜੀਵ ਹਨ, ਸਾਰੇ ਹੀ ਪਦਾਰਥਾਂ ਰੂਪ ਚੋਗੇ ਦੇ ਨਾਲ ਕਾਲ ਰੂਪ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਦੇ ਜਾਲ ਵਿਚ ਫਸ ਰਹੇ ਹਨ। ਬਚੇ ਉਹੀ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਰੱਖਦੇ ਹਨ।

ਬਿਨੁ ਨਾਵੈ ਚੁਣਿ ਸੁਟੀਅਹਿ
ਕੋਇ ਨ ਸੰਗੀ ਸਾਥਿ॥੩॥

ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਮੱਛੀਆਂ ਨੂੰ ਕੁੰਡੀ ਨਾਲ ਚੁਗ-ਚੁਗ ਕੇ ਜਾਂ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਜਾਲੀ ਨਾਲ ਪਕੜ-ਪਕੜ ਕੇ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਚੁਗ ਕੇ ਥੈਲੇ ਵਿਚ ਸੁੱਟੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਹੀਣੇ ਜੋ ਜੀਵ ਹਨ, ਕਾਲ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਤਾਈਂ ਮੋਹ ਰੂਪੀ ਕੁੰਡੀ ਨਾਲ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਰੂਪ ਮਾਸ ਲਾ ਕੇ ਜਾਂ ਪਦਾਰਥਾਂ ਰੂਪ ਚੋਗਾ ਪਾ ਕੇ ਪਕੜ ਕੇ ਫਿਰ ਚੁਣ-ਚੁਣ ਕੇ ਨਰਕਾਂ ਰੂਪ ਵਾ: ਚੌਰਾਸੀ ਲੱਖ ਜੂਨਾਂ ਰੂਪ ਥੈਲੇ ਵਿਚ ਸੁੱਟੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਸ ਲੋਕ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸੰਗੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਨਾ ਕੋਈ ਪਰਲੋਕ ਵਿਚ ਸਾਥੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਦੁਨੀਆਂ ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਕੂਚ ਕਰ ਕੇ ਪਛੁਤਾਉਂਦੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਸਚੇ ਸਚਾ ਆਖੀਐ ਸਚੇ ਸਚਾ ਥਾਨੁ॥

ਸੱਚਾ ਜੋ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਵੀ ਸੱਚਾ ਕਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਸਤਿਸੰਗ ਰੂਪੀ ਥਾਂ ਵੀ ਸੱਚਾ ਹੈ ਅਥਵਾ ਤਿੰਨਾਂ ਕਾਲਾਂ ਵਿਚ ਜੋ ਸੱਚ ਸਰੂਪ ਹੈ, ਉਹ ਆਦਿ ਵਿਚ ਵੀ ਸੱਚਾ ਸੀ, ਜੁੱਗਾਂ ਵਿਚ ਉਹ ਸੱਚਾ ਹੈ ਤੇ ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਵੀ ਸਤਿ ਸਰੂਪ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਉਂ ਤਿੰਨਾਂ ਕਾਲਾਂ ਵਿਚ (ਤ੍ਰੈਈ ਕਾਲ ਅਬਾਧੜ੍ਹ ਸਤੜ੍ਹ) ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਸ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਵਾਲਾ, ਉਹ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਸੱਚਾ ਕਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਸੱਚੇ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਸਰੂਪ ਰੂਪ ਥਾਂ ਵੀ ਸੱਚਾ ਹੈ।

ਜਿਨੀ ਸਚਾ ਮੰਨਿਆ
ਤਿਨ ਮਨਿ ਸਚੁ ਧਿਆਨੁ॥

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਤਿਸੰਗਤ ਰੂਪ ਥਾਂ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਸੱਚੇ ਨੂੰ ਮੰਨਣਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਨ ਸੱਚੇ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਚਿਤ ਦੀ ਬਿਰਤੀ ਇਕਾਗਰ ਹੋ ਕੇ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਮਨਿ ਮੁਖਿ ਸੂਚੇ ਜਾਣੀਅਹਿ
ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਿਨਾ ਗਿਆਨੁ॥੪॥

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁਖੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੁਆਰਾ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਉਹ ਮਨ ਕਰਕੇ ਵੀ, ਮੁਖ ਕਰਕੇ ਵੀ ਸੂਚੇ=ਪਵਿੱਤਰ ਜਾਣੀਅਹਿ=ਜਾਣੀਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਵੀ ਸੱਚਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਸਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੁਖ ਵਿਚ ਵੀ ਸੱਚਾ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਵਸਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਨ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਜੂਠ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਸੁੱਚਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੁਖ ਵਿਚ ਵੀ ਝੂਠ ਦੀ ਜੂਠ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਮਨ ਅਤੇ ਮੁਖ ਕਰਕੇ ਪਵਿੱਤਰ ਜਾਣੀਦੇ ਹਨ -

ਸਤਿਗੁਰ ਅਗੈ ਅਰਦਾਸਿ ਕਰਿ
ਸਾਜਨੁ ਦੇਇ ਮਿਲਾਇ॥

ਹੇ ਭਾਈ! ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਅੱਗੇ ਮਨ ਇਕਾਗਰ ਕਰਕੇ ਅਰਦਾਸਿ=ਬੇਨਤੀ ਕਰੀਏ, ਜੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤਰੁੱਠ ਪਏ ਤਾਂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕਰਕੇ ਲੋਕ ਪਰਲੋਕ ਦੇ ਸੱਜਣ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਦੇਣਗੇ।

ਸਾਜਨਿ ਮਿਲਿਐ ਸੁਖ ਪਾਇਆ
ਜਮਦੂਤ ਮੁਏ ਬਿਖੁ ਖਾਇ॥

ਜਦੋਂ ਸਾਜਨਿ=ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਲ ਮਿਲਿਐ=ਮਿਲਾਪ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਫਿਰ ਜੀਵ ਨੇ ਅਭੇਦਤਾ ਰੂਪ ਅਬਿਨਾਸੀ ਸੁੱਖ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤੇ ਜਮਦੂਤ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਬਿਖੁ=ਜ਼ਹਿਰ ਖਾ ਕੇ ਮੁਏ=ਮਰ ਗਏ। ਨਾਮ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਵਸਤੂਆਂ ਨਾਲੋਂ ਮਿੱਠਾ ਪ੍ਰੰਤੂ ਜਮਦੂਤਾਂ ਤੇ ਜ਼ਹਿਰ ਵਰਗਾ ਅਸਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਿਸ਼ਰੀ ਹੈ ਤਾਂ ਮਿੱਠੀ ਪਰ ਜੇ ਗਧੇ ਨੂੰ ਖਵਾ ਦੇਈਏ ਤਾਂ ਉਹ ਮਿਸ਼ਰੀ ਖਾਣ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹ ਪੈ ਕੇ ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਉਂ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਮਿਸ਼ਰੀ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਮਿੱਠਾ ਹੈ ਪਰੰਤੂ ਜਮਦੂਤਾਂ ਲਈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਗਧੇ ਨੂੰ ਮਿਸ਼ਰੀ ਦੁਖਦਾਈ ਹੈ ਅਥਵਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਜਮਦੂਤ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਜ਼ਹਿਰ ਖਾ ਕੇ ਮਰ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਜਪ ਕੇ ਗੁਰਮੁਖ ਅਮਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਜਮਦੂਤਾਂ ਵਾਸਤੇ ਦੁਖਦਾਇਕ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਮਾਨੋ ਜਮਦੂਤ ਬਿਖੁ=ਜ਼ਹਿਰ ਖਾ ਕੇ ਮਰ ਹੀ ਗਏ ਹਨ।

ਨਾਵੈ ਅੰਦਰਿ ਹਉ ਵਸਾਂ
ਨਾਉ ਵਸੈ ਮਨਿ ਆਏ॥੫॥

ਇਹ ਅਕਾਲ ਗੋ ਬਾਣੀ ਹੈ, ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਲੋਂ ਬਚਨ ਹੋਏ ਕਿ ਹਉ=ਅਸੀਂ ਨਾਵੈ=ਨਾਮ

ਦੇ ਅੰਦਰ ਵਸਾਂ=ਨਿਵਾਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਜਿਸ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਨਾਉ=ਨਾਮ ਆਇ=ਆ ਕੇ ਵਸੈ=ਵੱਸ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਮਾਨੋ ਅਸੀਂ ਆਪ ਉਸ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਆ ਗਏ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨਾਮ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਨਿਵਾਸ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਨਾਮੀ ਤੋਂ ਨਾਮ ਵੱਖਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਵਾ: ਜਿਸ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਅੰਦਰ ਨਾਮ ਆ ਕੇ ਵਸ ਗਿਆ, ਉਸ ਦੀ ਹਉ=ਹਉਮੈ ਵਸਾਂ=ਵਸ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਵਾ: ਨਾਮ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਅੰਦਰ ਆਉਣ ਨਾਲ ਹਉਮੈ ਦੀ ਬਸ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਭਾਵ ਹਉਮੈ ਥੱਕ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚੋਂ ਹਉਮੈ ਦਾ ਡੇਰਾ ਚੁੱਕਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਬਾਝੁ ਗੁਰੂ ਗੁਬਾਰੁ ਹੈ ਬਿਨੁ ਸਬਦੈ ਬੁਝ ਨ ਪਾਇ॥

ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਗਿਆਨ ਰੂਪ ਗੁਬਾਰੁ=ਗਾੜ੍ਹਾ ਹਨ੍ਹੇਰਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਸਬਦੈ=ਉਪਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜੀਵ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਰੂਪ ਦੀ ਬੁਝ=ਸੋਝੀ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ।

ਗੁਰਮਤੀ ਪਰਗਾਸੁ ਹੋਇ
ਸਚਿ ਰਹੈ ਲਿਵ ਲਾਇ॥

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰਮਤੀ=ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਅੰਦਰ, ਗਿਆਨ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਇਹ ਹਰ ਸਮੇਂ ਸੱਚੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਮ ਵਿਚ ਲਿਵ=ਬਿਰਤੀ ਲਾਈ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੱਚਾ ਮਾਤਾ ਦੇ ਅਸਥਾਨ ਤੋਂ ਦੁੱਧ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਰਸੀਆ ਹੋ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਛੱਡਦਾ ਨਹੀਂ, ਇਉਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲਿਵ ਲੱਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਫਿਰ ਉਹ ਨਾਮ ਦੇ ਅਨੰਦ ਨੂੰ ਛੱਡਦੇ ਨਹੀਂ। ਹਰ ਵਕਤ ਸੱਚੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਿਚ ਲਿਵ=ਬਿਰਤੀ ਲਾ ਕੇ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣਦੇ ਹਨ।

ਤਿਥੈ ਕਾਲੁ ਨ ਸੰਚਰੈ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਇ॥੬॥

ਜਿਥੇ ਐਸੇ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੀ ਤੁਰੀਆ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਬਿਰਤੀ ਪਹੁੰਚ ਗਈ ਹੈ, ਤਿਥੈ=ਉਥੇ ਕਾਲ ਸੰਚਰੈ=ਪਹੁੰਚ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਵਾ: ਸੰਚਰੈ=ਵਿਚਰ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਵਾ: ਸੰ=ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਚਰੈ=ਚੜ੍ਹ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜੋਤ ਜੋਤੀ=ਪਰਮਾਤਮਾ ਵਿਚ ਸਮਾਅ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਭਾਵ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਲ ਵਿਚ ਜਲ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਨਦੀਆਂ ਨਾਲੇ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਮਿਲ ਕੇ ਸਮੁੰਦਰ ਦਾ ਰੂਪ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜੋਤ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਚ ਸਮਾਅ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਜੋਤੀ ਸਰੂਪ ਪਰਮਾਤਮਾ ਵਿਚ ਅਭੇਦ ਹੋ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਐਸਾ ਨਿਸਚਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਤੂੰਹੈ ਸਾਜਨੁ ਤੂੰ ਸੁਜਾਣੁ ਤੂੰ ਆਪੇ ਮੇਲਣਹਾਰੁ॥

ਹੇ ਪਰਮੇਸ਼ਰ! ਤੂੰ ਹੀ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਲੋਕ ਪਰਲੋਕ

ਵਿਚ ਪਿਆਰਾ ਸਾਜਨੁ=ਸਿੱਤਰ ਹੈਂ ਅਤੇ ਤੂੰ ਹੀ ਘਟਿ ਘਟਿ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦੀ ਜਾਨਣ ਵਾਲਾ ਸੁਜਾਣੁ=ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਹੈਂ ਵਾ: ਸਿਆਣਾ ਹੈਂ। ਤੂੰ ਆਪ ਹੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ ਅਤੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਆਪਣੇ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਮਿਲਾਉਣ ਵਾਲਾ ਹੈਂ।

ਗੁਰ ਸਬਦੀ ਸਾਲਾਹੀਐ ਅੰਤੁ ਨ ਪਾਰਾਵਾਰੁ॥

ਜਿਸ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੇ ਪਾਰਾਵਾਰ ਵਾ: ਜਿਸ ਦੇ ਪਾਰ-ਉਰਵਾਰ ਦਾ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਸਬਦੀ=ਉਪਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਦੀ ਸਾਲਾਹੀਐ=ਸਿਫਤਿ-ਸਾਲਾਹ ਕਰੀਏ।

ਤਿਥੈ ਕਾਲੁ ਨ ਅਪੜੈ ਜਿਥੈ ਗੁਰ ਕਾ ਸਬਦੁ ਅਪਾਰੁ॥੭॥

ਜਿਥੇ ਅਪਾਰੁ=ਪਾਰਾਵਾਰ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਹੈ, ਉਥੇ ਕਾਲੁ ਅਪੜੈ=ਪਹੁੰਚ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਉਹ ਜੰਮਣ ਮਰਨ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦਿਆਂ ਵਿਚ ਨਾਮ ਵਸ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਹੁਕਮੀ ਸਭੇ ਉਪਜਹਿ ਹੁਕਮੀ ਕਾਰ ਕਮਾਹਿ॥

ਸਭੇ=ਸਾਰੇ ਹੀ ਜੀਵ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਹੀ ਉਪਜਹਿ=ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਕਾਰ=ਕਰਮਾਂ ਨੂੰ ਕਮਾਹਿ=ਕਮਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਲਕ ਨੌਕਰ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਅਨੁਸਾਰ ਕੰਮ ਕਰਵਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੇ ਕਰਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਜੋ ਪ੍ਰਾਲਬਧ ਬਣਾਈ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਸਾਰੇ ਜੀਵ ਕਰਮਾਂ ਨੂੰ ਕਮਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਹੁਕਮੀ ਕਾਲੈ ਵਸਿ ਹੈ ਹੁਕਮੀ ਸਾਚਿ ਸਮਾਹਿ॥

ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਹੀ ਨਾਮ ਤੋਂ ਹੀਠੇ ਜੀਵ ਕਾਲ ਦੇ ਵਸ ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜੋ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਹੁਕਮ ਮੰਨ ਕੇ ਸੱਚੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹਨ, ਉਹ ਸੱਚੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਵਿਚ ਸਮਾਹਿ=ਸਮਾਅ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਭਾਵ ਅਭੇਦ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਨਾਨਕ ਜੋ ਤਿਸੁ ਭਾਵੈ ਸੇ ਥੀਐ

ਇਨਾ ਜੰਤਾ ਵਸਿ ਕਿਛੁ ਨਾਹਿ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸੇ=ਉਹ ਕੁਝ ਹੀ ਥੀਐ=ਐਥੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਤਿਸੁ=ਉਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਭਾਵੈ=ਭਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਜੰਤਾ=ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਵਸ ਕਿਛੁ=ਕੁਝ ਵੀ ਨਾਹਿ=ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜੋ ਗਿਆਨਵਾਨ ਹਨ, ਉਹ ਇਸ ਵਰਤਾਰੇ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਪਰ ਅਲਪੰਗ ਜੀਵ ਦੇ ਵਸ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੈ।

'ਚਲਦਾ.....!'

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਗਮਨ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਚਮਤਕਾਰ)

ਪਦਮ ਭੂਸ਼ਨ-ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਜੁਲਾਈ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-45)

ਪੰਸਾਰੀ - ਮਾਤਾ! ਮੈਂ ਦੇ ਕੁ ਘੜੀਆਂ ਨੂੰ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਸ਼ਾਮਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜੋ ਸਾਥੀ ਹੈ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਵੇਲੇ। ਤੁਸੀਂ ਤਿਆਰ ਰਹਿਣਾ, ਮੈਂ ਜਾਣ ਵੇਲੇ ਵਾਜ ਮਾਰ ਲੈਸਾਂ। ਮਾਈ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਸਤਿ ਬਚਨ ਤੇ ਪੰਸਾਰੀ ਸੀਸ ਨਿਵਾ ਕੇ ਟੁਰ ਗਿਆ। ਮਾਈ ਹੁਣ ਸੋਚੀਂ ਪੈ ਗਈ, ਰਾਮ ਰਵਨ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿਸੇ ਅਨਮਤੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣਾ, ਉਹ ਮਹਾਤਮਾ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਬਚਨ ਮੋੜਨਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ। ਜਾਣ ਨੂੰ ਜੀ ਬੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੀਵਨ ਖਬਰੇ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਹੈ, ਨਿਰਾਸ ਮਰ ਗਈ ਤਾਂ ਜਨਮ ਗਿਆ, ਜੇ ਮੌਕਾ ਸੱਚਮੁਚ ਅਲੌਕਿਕ ਤੇ ਪੁੰਨਯਮਈ ਹੈ ਤਾਂ ਗੁਵਾਉਣ ਦੀ ਹੁਣ ਉਮਰਾ ਕਿੱਥੇ! ਖਬਰੇ ਕਿਸ ਕੱਖ ਦੇ ਉਹਲਿਓਂ ਲੱਖ ਨਿਕਲ ਪੈਣਾ ਹੈ। ਇਹ ਜੈਨੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਚੰਗੇ ਹਨ, ਇਹ ਭਲਾ ਹੈ, ਬੇਗਰਜ਼ ਹੈ, ਏਨ ਕੁਛ ਡਿੱਠਾ ਹੀ ਹੋਊ ਨਾ। ਹੈਂ.....ਕਿੱਵ ਕਰਾਂ?

ਧਾਬਲੀ - ਸੋਚਨੀ ਕੀ ਪਈ ਏਂ, ਸੁਹਣੀਏ! ਰਾਮ ਰਾਵਨ ਕਹਿ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮਤ ਦੇ ਠਾਕੁਰਾਂ ਦੇ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣਾ ਤੇ ਇਹ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਠਾਕੁਰ ਦਾ ਬੀ ਮੰਨਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਤਾਂ ਆਪ ਹੋਇਆ, ਏਸ ਤੋਂ ਕਦੇ ਉਹ ਵਰਜ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਵਾਮਨਿ! ਜੇ ਕਦੇ ਰਾਮ ਰਵਨ ਦੇ ਨੈਣ ਗਏ ਏਸ ਉਤੇ ਤਾਂ ਭੁੱਲ ਜਾਸੂਗੇ ਸਾਰੇ ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਕੀਤੇ ਕਰਾਏ ਹਨ। ਵੇਖ ਤਾਂ ਸਹੀ! ਵੇਖੇ ਸੁਣੇ ਦਾ ਫਰਕ ਏ। ਵੇਖੋਗੀ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲੱਗੇਗਾ।

ਜੱਸੀ ਨੇ ਸੋਚਿਆ - ਪੰਸਾਰੀ ਦਸ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਓਹ ਕਿਸੇ ਪਰਵਿਰਤ ਮਾਰਗ ਦੇ ਅਨੁਯਾਈ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਓਥੇ ਕੋਈ ਨਵੀਂ ਖੇਡ ਹੈ, ਨਵਾਂ ਰੰਗ ਹੈ ਤੇ ਸੱਚ ਦਾ ਰੰਗ। ਸੋ ਜਾਣ ਵਿਚ ਰਾਮ ਰਵਨ ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਾ ਉਲੰਘਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਇਹ ਧਾਬਲੀ ਜਾਂਗਲੀ ਹੈ, ਮੈਂ ਜਾਣਦੀ ਹਾਂ, ਵਿਦਵਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਬਰੀਕ ਅਕਲ ਨਹੀਂ ਸੂ, ਪਰ ਸਾਧਾਰਣ ਅਕਲ ਕੇਡੀ ਖਰੀ-ਖਰੀ ਸੂ। ਝੱਟ ਪਟ ਹੀ ਕਹਿ ਦੇਂਦੀ ਹੈ! ਫੇਰ ਹੈ ਪਿਆਰ ਤੇ ਕਿਸੇ ਪਤੇ ਵਾਲੀ। ਇਹ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਤੇ ਨਹੀਂ ਪਤੀਜੀ, ਅੱਜ ਇਹ ਬੀ ਪਤੀਜੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਚੱਲੋਂ ਖਬਰੇ ਇਹ ਧਾਬਲੀ ਹੀ ਕੁਛ ਗੁੱਝੇ ਰੰਗ ਵਾਲੀ ਹੋਵੇ ਜੋ ਨੌਕਰਾਣੀ ਬਣਾ ਕੇ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਭਗਵੰਤ ਨੇ ਛੱਡੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਉਂ ਵਿਚਾਰਾਂ

ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਮਾਈ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਈ ਅਰ ਪੰਸਾਰੀ ਦੇ ਵਾਜ ਮਾਰਨ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਤੁਰ ਪਈ। ਧਾਬਲੀ ਬੀ ਆਪਣਾ ਬੀਕਾਨੇਰੀ ਘੰਗਰਾ ਚੋਲੀ ਪਹਿਨ ਕੇ ਤੇ ਭੋਛਣ ਉਤੇ ਲੈ ਕੇ ਦਾਨਾ ਪਹਿਰਾਵਾ ਕਰਕੇ ਨਾਲ ਟੁਰ ਪਈ।

ਨਿੰਮਾਂ ਵਾਲੇ ਟਿਕਾਣੇ ਜਾ ਕੇ ਜੱਸੀ ਨੇ ਕੀਹ ਡਿੱਠਾ ਕਿ ਇਕ ਦਿੱਬਯ ਮੂਰਤੀ ਤੇਜ ਦੇ ਪੁੰਜ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਜੀ ਬੈਠੇ ਹਨ, ਨੈਣ ਬੰਦ ਹਨ, ਭਜਨ ਗਾਂਵਿਆਂ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਦੂਰ-ਦੂਰ ਪੰਜ ਦਸ ਮੂਰਤਾਂ ਬੈਠੀਆਂ ਹਨ। ਕੋਈ ਤਾਂ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਲੋਕ ਹਨ, ਪਰ ਵਿਚ ਦੇ ਤ੍ਰੈ ਮੰਨੇ ਪ੍ਰਮੰਨੇ ਸਾਧੂ ਮਹਾਤਮਾ ਬੀ ਹਨ ਤੇ ਦੇ ਤ੍ਰੈ ਸੂਫੀ ਫਕੀਰ ਬੀ ਹਨ ਤੇ ਸੱਚਮੁੱਚ ਕਾਜ਼ੀ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਬੀ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਇਕ ਨਜ਼ਰ ਸਾਰਿਆਂ ਵਲ ਮਾਰ ਕੇ ਜੱਸੀ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਟਿਕ ਗਈ ਤਪੇ ਮੂਰਤੀ ਉਤੇ ਤੇ ਜੀਉ ਨੂੰ ਖਿੱਚ ਪਈ। ਇਹ ਖਿੱਚ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਸੂਰਤ ਉਤੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਈ। ਦੇਖੋ ਇਸ ਖਿੱਚ ਦਾ ਤਣੁੱਕਾ ਵੱਜਾ ਮੱਥੇ ਤੇ ਦੋਹਾਂ ਭਰਵੱਟਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਤੇ ਨੈਣਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਐਉਂ ਜਾਪਿਆ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਣਾਵਾਂ ਪੈ ਗਈਆਂ ਹਨ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਤਣਾਵਾਂ ਦੀ ਕੱਸ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਸੀਸ ਵਿਚ ਉਸ ਥਾਉਂ ਦੇ ਹੇਠ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਸਿਰ ਵਿਚ ਹਥ ਲਾਯਾ ਪੋਲੀ-ਪੋਲੀ ਲਗਦੀ ਹੈ ਤੇ ਜਿਥੇ ਟੋਹਣ ਨਾਲ ਹੱਡੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖਿੱਚ ਨਾਲ ਉਪਰ ਨੂੰ ਖਿੱਚੀਂਦੇ ਮਾਈ ਦੇ ਨੈਣ ਬੰਦ ਹੋ ਗਏ। ਅੱਜ ਪਹਿਲਾ ਦਿਨ ਸੀ ਕਿ ਮਾਈ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖਿੱਚ ਦਾ ਤਜਰਬਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਿਸ ਦਾ ਉਥਾਨ ਤਾਂ ਕਾਲਜੇ ਵਿਚੋਂ ਹੋਵੇ ਤੇ ਤਣੁੱਕਾ ਜਾ ਕੇ ਵੱਜੇ ਮਸਤਕ ਵਿਚ ਤੇ ਫਿਰ ਖਿਚ ਲਗ ਜਾਏ ਹੋਰ ਉਪਰ ਸੀਸ ਵਿਚ ਅੰਦਰਵਰ ਇੱਕੋ ਥਾਂ। ਹੁਣ ਗਾਂਵੇਂ ਜਾ ਰਹੇ ਭਜਨ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਹੋ ਗਈ ਸੀ, ਪਰ ਹੁਣ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਇਲਾਹੀ ਬੁੱਲ੍ਹ ਤਪੇ ਮੂਰਤੀ ਦੇ ਆਪਣੇ ਤੇ ਇਲਾਹੀ ਗਲੇ ਤੋਂ ਨਾਦ ਹੋਇਆ -

ਤਿਲੰਗ ਮ: ੧ ॥ ਇਆਨੜੀਏ ਮਾਨੜਾ ਕਾਇ ਕਰੇਹਿ ॥ ਆਪਨੜੈ ਘਰਿ ਹਰਿ ਰੰਗੋ ਕੀ ਨ ਮਾਣੇਹਿ ॥ ਸਹੁ ਨੇੜੈ ਧਨ ਕੰਮਲੀਏ ਬਾਹਰੁ ਕਿਆ ਢੁਢੇਹਿ ॥ ਭੈ ਕੀਆ ਦੇਹਿ ਸਲਾਈਆ ਨੈਣੀ ਭਾਵ ਕਾ ਕਰਿ ਸੀਗਾਰੋ ॥ ਤਾ ਸੋਹਾਗਣਿ ਜਾਣੀਐ ਲਾਗੀ ਜਾ ਸਹੁ ਧਰੇ ਪਿਆਰੋ ॥ ੧ ॥ ਇਆਣੀ ਬਾਲੀ ਕਿਆ ਕਰੇ ਜਾ ਧਨ ਕੰਤ ਨ

ਭਾਵੇਂ ॥ ਕਰਣ ਪਲਾਹ ਕਰੇ ਬਹੁਤੇਰੇ ਸਾ ਧਨ
 ਮਹਲੁ ਨ ਪਾਵੇ ॥ ਵਿਣੁ ਕਰਮਾ ਕਿਛੁ ਪਾਈਐ
 ਨਾਹੀ ਜੇ ਬਹੁਤੇਰਾ ਧਾਵੇ ॥ ਲਬ ਲੋਭ ਅਹੰਕਾਰ
 ਕੀ ਮਾਤੀ ਮਾਇਆ ਮਾਹਿ ਸਮਾਣੀ ॥ ਇਨੀ
 ਬਾਤੀ ਸਹੁ ਪਾਈਐ ਨਾਹੀ ਭਈ ਕਾਮਣਿ ਇਆਣੀ
 ॥ ੨ ॥ ਜਾਇ ਪੁਛਹੁ ਸੋਹਾਗਣੀ ਵਾਹੈ ਕਿਨੀ
 ਬਾਤੀ ਸਹੁ ਪਾਈਐ ॥ ਜੋ ਕਿਛੁ ਕਰੇ ਸੋ ਭਲਾ
 ਕਰਿ ਮਾਨੀਐ ਹਿਕਮਤਿ ਹੁਕਮੁ ਚੁਕਾਈਐ ॥ ਜਾ
 ਕੈ ਪ੍ਰੇਮਿ ਪਦਾਰਥੁ ਪਾਈਐ ਤਉ ਚਰਣੀ ਚਿਤੁ
 ਲਾਈਐ ॥ ਸਹੁ ਕਹੈ ਸੋ ਕੀਜੈ ਤਨੁ ਮਨੋ ਦੀਜੈ
 ਐਸਾ ਪਰਮਲੁ ਲਾਈਐ ॥ ਏਵ ਕਹਹਿ ਸੋਹਾਗਣੀ
 ਭੈਣੇ ਇਨੀ ਬਾਤੀ ਸਹੁ ਪਾਈਐ ॥ ੩ ॥ ਆਪੁ
 ਗਵਾਈਐ ਤਾ ਸਹੁ ਪਾਈਐ ਅਉਰੁ ਕੈਸੀ
 ਚਤੁਰਾਈ ॥ ਸਹੁ ਨਦਰਿ ਕਰਿ ਦੇਖੈ ਸੋ ਦਿਨੁ
 ਲੇਖੈ ਕਾਮਣਿ ਨਉ ਨਿਧਿ ਪਾਈ ॥ ਆਪਣੇ ਕੰਤ
 ਪਿਆਰੀ ਸਾ ਸੋਹਾਗਣਿ ਨਾਨਕ ਸਾ ਸਭਰਾਈ ॥
 ਐਸੇ ਰੰਗਿ ਰਾਤੀ ਸਹਜ ਕੀ ਮਾਤੀ ਅਹਿਨਿਸਿ
 ਭਾਇ ਸਮਾਣੀ ॥ ਸੁੰਦਰਿ ਸਾਇ ਸਰੂਪ ਬਿਚਖਣਿ
 ਕਹੀਐ ਸਾ ਸਿਆਣੀ ॥ ਅੰਗ - ੨੨੨

ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਸੁਰ ਤਿਲੰਗ ਰਾਗ ਦੀ ਸੀ ਤੇ ਬੜੀ ਹਿਰਦਯ ਵੇਧਕ ਸੀ। ਲਹਿ ਗਈ ਜੱਸੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਸ ਦੀ ਤਾਸੀਰ, ਸਿਆਣੀ ਸੀ ਆਪ ਰਾਗ ਵਿਚ, ਪਰ ਏਥੇ ਡਿੱਠੋਸੁ ਰਾਗ ਦੇ ਕਮਾਲ ਦੇ ਨਾਲ ਤਾਸੀਰ ਦਾ ਕਮਾਲ ਭਾਵੇਂ ਲਾਹੌਰ ਦੀ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਸੀ ਉਹ ਭਜਨ, ਪਰ ਉਸ ਦਾ ਲੱਗਭੱਗ ਸਾਰਾ ਭਾਵ ਉਸ ਦੀ ਸਮਝੇ ਪੈ ਗਿਆ। ਜੱਸੀ ਬੀ ਪਿੱਛੇ ਖਬਰੇ ਇਸੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਹੋਵੇ। ਭਜਨ ਦੀ ਜੋ ਸਮਝ ਉਸ ਨੂੰ ਆਈ ਸੀ, ਉਸ ਤੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸੋਝੀ ਆਈ ਆਪਣੀਆਂ ਭੁੱਲਾਂ ਦੀ। ਦਿਲ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਇਹਨਾਂ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਸੀਸ ਧਰ ਦੇ ਤੇ ਜੋ ਹੁਕਮ ਹੋਵੇ ਸੋ ਕਰ। ਬੀਤਰਾਗਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਏਥੇ, ਵੈਤ੍ਰਿਸ਼ਨਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਏਥੇ, ਭਗਤੀ ਹੈ ਤਾਂ ਏਥੇ, ਰਸ ਹੈ ਤਾਂ ਏਥੇ। ਸੋ ਜਦ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਭੋਗ ਪਿਆ ਤਾਂ ਉੱਠੀ ਤੇ ਜਾ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਸੀਸ ਧਰਿਓਸੁ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨੇ, ਹਾਂ ਜੀ, ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ, ਸੀਸ ਤੇ ਹੱਥ ਧਰਿਆ ਤੇ ਆਖਿਆ, ਆਉ ਸਿਆਣੀਓਂ ਇਆਨੜੀਏ! ਕਿਸ ਗੱਲ ਦਾ ਮਾਨ ਧਾਰਿਆ ਈ? ਜੇ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਦਿਸ ਪੈਂਦਾ, ਤੇਰੇ ਆਖੇ ਦੇਹ ਧਾਰ ਲੈਂਦਾ ਤਾਂ ਮਾਣ ਦੀ ਥਾਂ ਸੀ। ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਕੀਰਣੇ ਤੇ ਪ੍ਰਲਾਪ (ਕਰਨ ਪਲਾਹ) ਕਰਦੀ ਰਹੀ। ਹੰਕਾਰ ਕਿਸ ਗੱਲ ਦਾ? ਲੋਭ ਲਗ ਰਿਹਾ ਕਿ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਮੈਨੂੰ ਹੋਵੇ, ਸੋਭਾ ਮੇਰੀ ਹੋਵੇ, ਭਗਤਾਂ ਵਿਚ ਮੇਰੀ ਗਿਣਤੀ ਹੋਵੇ, ਪਰ ਅੰਦਰ ਸੋਝੀ ਇਤਨੀ ਨਾ ਆਈ ਕਿ ਦੇਹ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ, ਇਹ ਬਿਨਸ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜੋ ਬਿਨਸ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਮੂਰਤੀ ਬਨਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਨੁਹਾਰ ਹੀ ਦਿਸਦੀ ਰਹੇ, ਪਰ ਉਹ ਬੋਲਦੀ ਚਾਲਦੀ ਨਹੀਂ। ਜੇ ਭਲਾ ਉਹੋ ਮੰਨ ਲਓ ਕਿ ਫੇਰ

ਜੀਉਂਦੀ ਦੇਹ ਬਣ ਬੀ ਜਾਏ ਤਾਂ ਉਹ ਫੇਰ ਬਿਨਸੇਗੀ ਕਿਉਂਕਿ ਦੇਹ ਦਾ ਧਰਮ ਹੈ ਬਿਨਸ ਜਾਣਾ। ਜੋ ਉਪਜਦੀ, ਬਿਨਸਦੀ ਹੈ ਉਹ ਅਬਿਨਾਸੀ ਠਾਕੁਰ ਕੀਕੂੰ ਹੋਈ? ਠਾਕੁਰ ਤਾਂ ਸਦਾ ਜੀਉਂਦਾ ਹੈ, ਅਬਿਨਾਸ ਹੈ। ਪਰ ਜੋ ਅਬਿਨਾਸ ਹੈ ਉਹ ਰੂਪ ਰੰਗ ਰੇਖ ਤੋਂ ਨਿਆਰਾ ਅਬਿਨਾਸ ਹੈ, ਉਹ ਰੂਪ ਰੰਗ ਰੇਖ ਤੋਂ ਨਿਆਰਾ ਹੈ, ਘਟ-ਘਟ ਵਿਚ ਉਸ ਦਾ ਟਿਕਾਣਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਘਟ ਵਿਚ ਉਸ ਦਾ ਟਿਕਾਣਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਘਟ ਵਿਚ ਉਹ ਪ੍ਰਗਟਿਆ ਹੈ ਅਨੁਭਵ ਦੁਆਰਾ, ਉਹ ਘਟ ਉਸ ਦਾ ਮੰਦਰ ਹੈ। ਅਬਿਨਾਸੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨ ਨਹੀਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨ ਨਾਸ਼ਮਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਬਿਨਾਸੀ ਕਦੇ ਇੰਦਰੀਆਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਸ ਨੂੰ ਇੰਦਰੇ ਵਿਸ਼ੈ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨ ਹੈ। ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨ ਨਾਸ਼ਮਾਨ ਹੈ। ਨਿਰੰਕਾਰ ਅਬਿਨਾਸੀ ਹੈ, ਉਹ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਹੈ, ਪ੍ਰੀਪੂਰਨ ਹੈ, ਘਟ-ਘਟ ਵਿਚ ਹੈ, ਤੇਰੇ ਬੀ ਘਟ ਵਿਚ ਹੈ, ਹਾਂ ਸਹੁ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਹਿਰਦੇ ਦੇ ਨੇੜੇ ਤੋਂ ਨੇੜੇ ਹੈ ਤੇ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਉਸਨੂੰ ਢੂੰਡਦੀ ਰਹੀ। ਸੋ ਤੈਨੂੰ ਹੁਣ ਤਕ ਸਹੁ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮੌਜੂਦ ਹੋਣ ਦਾ ਤੇ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਹੋਣ ਦਾ ਨਿਹਚਾ ਨਾ ਬੱਝਾ, ਉਸ ਸਰਬ ਸ਼ਕਤੀਮਾਨ ਦਾ ਭੈ ਨਾ ਪਿਆ, ਉਸ ਅੰਦਰ ਬੈਠੇ ਪ੍ਰੇਮ ਸਰੂਪ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾ ਪਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦੀ ਤੂੰ, ਜੋ ਆਪ ਨੂੰ ਸਿਆਣੀ ਸਮਝਦੀ ਸੈਂ, ਬਚਿਆਂ ਵਾਂਗੂੰ ਇਵਾਣੀ ਹੋ ਗਈ, ਹਾਂ ਅਨਜਾਣ ਹੀ ਰਹਿ ਗਈ। ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਨਾ ਅਨਜਾਣਪੁਣਾ? ਦੱਸ ਇਵਾਣੀ ਬਾਲੀ ਨੂੰ 'ਸਦਾ ਬਾਲਾ ਸ਼ਹੁ' ਕੀਕੂੰ ਵਰੇ, ਸਹੁ ਤਾਂ ਸਿਆਣਾ ਹੈ ਤੇ ਤੂੰ ਇਵਾਣੀ। ਤੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਸਿਆਣ ਨਾ ਕੀਤੀ, ਫੇਰ ਪਿਆਰ ਨਾ ਕੀਤਾ, ਸੋ ਕੰਤ ਨਾ ਮਿਲਿਆ ਪਰ ਨਾ ਮਿਲਿਆ, ਹੁਣ ਮਿਲੇ ਕੀਕੂੰ?" ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਆਪ ਚੁੱਪ ਹੋ ਗਏ।

ਜੱਸੀ ਦਾ ਸਿਰ ਅਜੇ ਵੱਠਾ ਪਿਆ ਸੀ। ਆਪ ਦਾ ਮਿਹਰਾਂ ਵਾਲਾ ਹੱਥ ਉਸ ਦੇ ਸੀਸ ਤੇ ਧਰਿਆ ਪਿਆ ਸੀ। ਜੱਸੀ ਇਸ ਵੇਲੇ ਮਨ ਹੀ ਮਨ ਵਿਚ ਕਹਿ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ ਹੇ ਦਾਤਾ! ਹੇ ਸ਼ਹੂ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਹੋਏ ਰੱਬ! ਦੱਸ ਫੇਰ ਮੈਂ ਕੀਹ ਕਰਾਂ? ਜੱਸੀ ਮਨ ਹੀ ਮਨ ਅਰਦਾਸ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਅੱਗੇ ਆਗੂ, ਪਰ ਦੇਖੋ ਏਤੋਂ ਝੱਟ ਉੱਤਰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਆਪ ਹੁਣ ਫੇਰ ਬੋਲੇ, ਸੁਣ ਬੀਬੀ! ਸਹੁ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਹੈ, ਉਹ ਵਿਆਪਕ ਹੈ, ਇਕ ਦੇਸ਼ੀ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਸਰਬ ਦੇਸ਼ੀ ਹੈ। ਤੇਰੇ ਨੇੜੇ ਹੈ, ਅੰਦਰ ਹੈ, ਹਾਜ਼ਰਾ ਹਜ਼ੂਰ ਹੈ। ਉਸ ਵਿਚ ਭਰੋਸਾ ਧਾਰ, ਜਦ ਉਸ ਦੀ ਹੋਂਦ ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਫੇਰ ਉਸ ਨੂੰ ਯਾਦ ਰੱਖ। ਜੇ ਇਹ ਗੱਲ ਭੁੱਲ ਗਈ ਕਿ ਉਹ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਹੈ ਤਾਂ ਫੇਰ ਵਿਛੁੜ ਗਈ ਤੂੰ ਉਸ ਤੋਂ। ਉਹ ਹੈ ਉਹ ਪਿਆਰਾ ਹੈ, ਮੇਰਾ ਪਿਆਰਾ ਹੈ। ਇਹ ਗੱਲ ਅੰਦਰ ਟਿਕੀ ਰਹੇ, ਇਸ ਅੱਗੇ ਭੁੱਲ ਦਾ ਪਰਦਾ ਨਾ ਤਣੇ, ਇਉਂ ਜੋ ਠਾਕੁਰ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਰਹੁ, ਉਸ ਦੀ ਹੋਂਦ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਰਹੁ। ਫੇਰ

ਜੇ ਕੁਛ ਵਾਪਰੇ, ਉਸ ਦਾ ਕੀਤਾ ਸਮਝ, ਉਸ ਨੂੰ ਭਲਾ ਕਰਕੇ ਮੰਨ। ਜਦ ਐਸਾ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਨਿਸਚਾ ਹੋ ਜਾਏਗਾ, ਅਵਗੁਣ ਦੂਰ ਰਹਿਣਗੇ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪ ਤੇਰੀ ਰਹਿਬਰੀ ਕਰੇਗਾ ਕਿ ਜੇ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਸੀ, ਹੈ ਤੇ ਹੋਵੇਗਾ ਸਦਾ। ਪੂਜਣ ਉਸ ਦਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਤੂੰ ਪ੍ਰੇਮ ਪਦਾਰਥ ਨਾਲ ਸਦਾ ਚੇਤੇ ਵਿਚ ਰੱਖਣਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਉਹ ਤੇਰੀ ਅਗੁਵਾਨੀ ਕਰੇਗਾ, ਜੋ ਕਹੇ ਸੋ ਕਰਨਾ, ਉਸ ਦੀ ਰਜ਼ਾ ਵਿਚ ਮਰਜ਼ੀ ਮੇਲਣੀ। ਹਾਂ, ਸ਼ਹੁ ਕਹੇ ਸੋ ਕਰਨਾ, ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਮਨਾਉਣੀ, ਉਸ ਦੀ ਰਜ਼ਾ ਵਿਚ ਮਰਜ਼ੀ ਮੇਲਣੀ। ਇਉਂ ਆਪਾ ਭਾਵ ਕਿ ਹਉਮੈਂ ਗੁਵਾਚਣੀ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿਚ ਕੰਧਾਂ ਦੇ ਪਰਦੇ ਨਹੀਂ, ਬਸਤਰਾਂ ਦੇ ਪਰਦੇ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਹਉਮੈਂ ਦਾ ਪਰਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਇਉਂ ਦੂਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਕੂੰ ਤੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਜਦ ਹਉਂ ਗਈ, ਅਰਥਾਤ ਆਪਾ ਭਾਵ ਗਿਆ ਤਦ ਭਰੋਸੇ ਨਾਲ, ਯਾਦ ਨਾਲ, ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਇਸਤ੍ਰੀ ਜਗਿਆਸੂ ਰੂਪ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪਤੀ ਦੇ ਵਰੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ਆ ਗਈ। ਹੁਣ ਉਹ ਜਦੋਂ ਨਦਰ ਕਰਕੇ ਦੇਖੇਗਾ, ਮਿਹਰ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਪਾਵੇਗਾ, ਉਹ ਸੁਹਾਗਵੰਤੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਉਹੀ ਸੁੰਦਰ ਹੋਵੇਗੀ, ਉਹੋ ਹੀ ਭਗਤ ਹੋਊ, ਉਹੋ ਸਿਆਣੀ ਅਰਥਾਤ ਗਿਆਨਵਾਨ ਕਹੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਸੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੁਣਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਇਸ ਪ੍ਰੇਮਾ ਭਗਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਇਸ ਗਿਆਨ ਪਿਆਨ ਤੇ ਬੁਝ ਦੇ ਬਾਝੋਂ, ਜੋ ਤੈਨੂੰ ਦੱਸੀ ਹੈ, ਤੂੰ ਠਾਕੁਰ ਨੂੰ ਲੱਭਦੀ ਰਹੀ, ਦਰਸ਼ਨ ਤੋਂ ਮਿਲਾਪ ਟੋਲਦੀ ਰਹੀ, ਤੂੰ ਇਵਾਣੀ ਬਾਲੀ ਹੀ ਰਹੀ। ਹਾਂ ਜੱਸੀ! ਤੂੰ ਅਨਜਾਣ ਰਹੀ, ਗਿਆਨ ਹੀਣ ਰਹੀ, ਤੈਨੂੰ ਸੋਝੀ ਨਾ ਆਈ ਕਿ ਕਿਸ ਸ਼ੈ ਦੀ ਕੀਹ ਕੀਮਤ ਹੈ। ਪਿਆਰ ਅਮੋਲਕ ਸ਼ੈ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਅਮੋਲਕ ਥਾਂਵੇਂ ਲਾਈਏ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਮੁੱਲ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਬਿਨਸਨਹਾਰ ਨਾਲ ਕਰੋ ਤਾਂ ਉਹ ਬਿਨਸੇਗਾ, ਮਨ ਤਦ ਪੱਛੋਤਾਉ ਵਿਚ ਜਾਵੇਗਾ। ਤਾਂਤੇ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰ ਦੀ ਕੀਮਤ ਪਛਾਣਨੀ ਸੀ ਕਿ ਕੀਹ ਇਸ ਦਾ ਮੁੱਲ ਬਿਨਸਨਹਾਰ ਸਰੀਰਾਂ ਉਤੇ ਵਿਕ ਜਾਣ ਵਿਚ ਪੈਣਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਚੇਤਨ ਦੇ ਨਾਮ ਤੇ ਸਾਜੇ ਨਿਰਜਿੰਦਾਂ ਦੇ ਅਰਪਣ ਕਰ ਦੇਣ ਵਿਚ ਪੈਣਾ ਹੈ। ਤੂੰ ਤਾਂ ਲਾਲ ਅਮੋਲ ਨੂੰ ਨਾਸ਼ਮਾਨ ਸਰੀਰ ਦੇ ਰੂਪ ਦਰਸ਼ਨ ਵਿਚ ਲਾ ਕੇ ਡਾਢੇ ਸਸਤੇ ਭਾ ਵੇਚ ਦਿਤਾ। ਸੋਚ! ਤੇਰੀ ਰੂਹ ਅਵਿਨਾਸ਼ ਹੈ, ਨਿਰੰਕਾਰ ਅਵਿਨਾਸ਼ ਹੈ। ਅਵਿਨਾਸ਼ੀ ਦਾ ਅਵਿਨਾਸ਼ੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਨਾ ਇਹ ਹੈ ਪ੍ਰੇਮ ਦਾ ਮੁੱਲ ਤੇ ਠੀਕ-ਠੀਕ ਮੁੱਲ। ਜੱਸੀ! ਮੁੱਢੋਂ ਹੀ ਸੋਧ ਬੰਨ੍ਹੀਏ ਅਵਿਨਾਸ਼ੀ ਦੀ। ਅਵਿਨਾਸ਼ੀ ਨਿਰੰਕਾਰ ਹੈ, ਤੇਰੀ ਆਤਮਾ ਅਵਿਨਾਸ਼ੀ ਹੈ, ਅਵਿਨਾਸ਼ੀ ਦਾ ਅਵਿਨਾਸ਼ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਅਵਿਨਾਸ਼ੀ ਹੈ।

ਹੁਣ ਜੱਸੀ ਦਾ ਸਿਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਚੁੱਕ ਦਿਤਾ ਸੀ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ। ਜੱਸੀ ਉਠ ਕੇ ਬੈਠ ਗਈ ਸੀ। ਸਰੀਰ ਹਲਕਾ ਫੁੱਲ ਸੀ। ਇਕ ਠੰਢ ਇਕ ਸੁਆਦ ਲੂੰ-ਲੂੰ ਵਿਚ ਭਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਪਰ ਜੋ ਕੁਛ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਆਇਆ

ਸੀ, ਜੋ ਕੁਛ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਸਮਝਾਇਆ ਸੀ, ਉਹ ਗਿਆਨ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਸਮਝ ਨੂੰ ਉੱਜਲ ਕਰ ਗਿਆ ਸੀ। ਮਨ ਨੂੰ ਕਹਿ ਰਹੀ ਸੀ ਠੀਕ, ਮੈਂ ਅਗਿਆਨ ਵਿਚ ਰਹੀ, ਮੈਂ ਭੁੱਲ ਵਿਚ ਰਹੀ, ਗੱਲ ਨਿੱਕੀ ਜਿਹੀ ਸੀ, ਪਰ ਸਮਝੇ ਨਾ ਪਈ। ਨਿੱਕੀ ਨਹੀਂ, ਏਡੀ ਵੱਡੀ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰੀ ਨਿੱਕੀ ਜਿਹੀ ਸਮਝ ਵਿਚ ਉਹ ਨਾ ਪਈ, ਪਰ ਨਾ ਪਈ। ਸਫਲ ਗਿਆਨ, ਹਿਰਦੇ ਦੀ ਨੀਂਦਰ ਖੋਹਲ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਗਿਆਨ, ਭਗਤੀ, ਸਫਲ ਭਗਤੀ, ਮੇਲ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਭਗਤੀ ਅੱਜ ਦਿਸੀ ਹੈ। ਪਰ ਹਾਂ, ਸੱਚੀਂ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਕਰਨ ਯੋਗ ਕੰਮ ਕੀਹ ਰਹੇਗਾ? ਜੋ ਮੈਂ ਸਮਝਿਆ ਹੈ ਇਹ ਬੀ ਰੂਪ ਰੇਖ ਤੋਂ ਨਿਆਰਾ ਜਿਹਾ ਰੰਗ ਹੈ, ਮਨ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ ਜੋ ਅਰੂਪ ਹੈ ਤੇ ਅਪਕੜ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਿਸ ਸ਼ੈ ਨੂੰ ਫੜਾਂਗੀ? ਮਨ ਕਿਸ ਪਰਚੇ ਪਰਚੇਗਾ? ਇਸ ਅਵੈਝੇ ਮਨ ਨੇ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਰਾਹ ਫੜਨੇ ਹਨ। ਕੌਣ ਰੋਕੇਗਾ ਇਸ ਦਾ ਵੇਗ? ਪੁੱਛਾਂ? ਪੁੱਛਣਾਂ ਬੇਅਦਬੀ ਹੈ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਧਾਬਲੀ ਉਸ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਲ ਤਕ ਰਹੀ ਸੀ, ਐਉਂ ਨਾ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਨੌਕਰ ਦੇਖੇ ਮਾਲਕ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਲ, ਪਰ ਐਉਂ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਲੋਹਦੀ ਮਾਂ ਦੇਖਦੀ ਹੈ ਉਸ ਪੁੱਤ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਲ ਜੋ ਚਿਰਾਂ ਪਿਛੋਂ ਘਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਸਵਾਮਨਿ! ਪੁੱਛ ਲੈ ਹੁਣ ਹੋਰ ਕੁਛ। ਏਹ ਤਾਂ ਰਸ ਦੇ ਮੇਘ ਹਨ, ਅੱਜ ਆਏ ਨੀ ਏਥੇ ਵਰਖਾ ਕਰਨ, ਕੱਲ ਹੋਰ ਥੇ ਜਾ ਝੜੀ ਲਾਉਣਗੇ। ਭਰ ਲੈ ਅੱਜ ਆਪਣੇ ਖੇਤ। ਭਰ ਲੈ ਆਪਣੇ ਤਲਾਉ ਤੇ ਆਪਣੇ ਘੜੇ।

(ਉਪਰ ਨੂੰ ਤੱਕ ਕੇ) - ਹਾਏ! ਮੇਰੇ ਸੁੱਕੇ ਬੇਨੀਰੇ, ਬੀਕਾਨੇਰ, ਕਦੇ ਝੜ ਲੱਗੇ ਤੇਰੇ ਉੱਤੇ ਬੀ। ਹੇ ਬੀਬੀ ਪੁੱਛ ਲੈ। ਧਾਬਲੀ ਦੀ ਵੇਲੇ ਸਿਰ ਦੀ ਕਹੀ ਗੱਲ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਅੰਤਰਯਾਮੀ ਹੋਣ ਦਾ ਝਾਵਲਾ ਭਾਵੇਂ ਜੱਸੀ ਦੇ ਦਿਲ ਤੇ ਨਾ ਪਾਇਆ ਪਰ ਉਹ ਸਮਝ ਗਈ ਕਿ ਇਹ ਸੱਚੇ ਪਿਆਰ ਦੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਮੇ ਹਨ ਜੋ ਧਾਬਲੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੈ। ਧਾਬਲੀ ਦੇ ਕਹਿਣ ਨੇ ਜੱਸੀ ਦਾ ਹੌਂਸਲਾ ਵਧਾ ਦਿਤਾ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਕਿਹਾ, ਦਾਤਾ! ਦਾਤਾ! ਦਾਤਾ! ਮੇਰੇ ਮਨ ਨੂੰ ਕੋਈ ਆਹਰ ਦਿਓ। ਨਿਰਾ ਗਿਆਨ ਵੀਚਾਰ, ਜੋ ਅਰੂਪ ਜਿਹਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ, ਮਨ ਹਰ ਵੇਲੇ ਕੀਕੂੰ ਫੜ ਕੇ ਰਖੇਗਾ? ਇਹ ਪੈ ਜਾਇਆ ਕਰੇਗਾ ਫੇਰ ਫੁਰਨਿਆਂ ਦੇ ਰਾਹ।'

ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ - ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਅੰਦਰ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਨੇੜੇ ਤੋਂ ਨੇੜੇ ਹੈ, ਇਹ ਗੱਲ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਭੁੱਲ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪਾਉਣੀ। ਯਾਦ ਰਖਣਾ ਮਨ ਦਾ ਇਕ ਕਰਮ ਵਾਂਗੂੰ ਕੰਮ ਹੈ, ਜੇ ਮਨ ਇਸ ਯਾਦ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰਕ ਫੁਰਨਿਆਂ ਵਿਚ ਰਲਾ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਰਸਨਾ ਉਤੇ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਵਸਾਓ। ਰਸਨਾ ਜਪ ਕਰੇ ਨਾਮ ਦਾ, ਮਨ ਲਾਵੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਾਂਈ ਉਤੇ, ਉਸ ਦੇ ਪਿਆਰ, ਉਸ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਉਤੇ, ਉਸ ਦੇ ਸਰੂਪ ਉਤੇ। ਮਨ ਦਾ ਇਹ ਕਰਮ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਹੈ, ਇਹ ਅਬਿਨਾਸ਼ੀ ਦੀ ਪੂਜਾ ਹੈ ਤੇ

ਅਬਿਨਾਸੀ ਪੂਜਾ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦੀ ਪੂਜਾ ਹੈ। ਨਿਰੰਕਾਰ ਵਲ, ਜਿਸ ਦਾ ਰੂਪ ਰੇਖ ਰੰਗ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਦ ਸੇਧ ਬੰਨ੍ਹੀਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਨਿਸਚੇ ਦੇ ਘਰ ਜਾਈਦਾ ਹੈ ਕਿ 'ਉਹ ਹੈ' ਤੇ ਇਹ ਉਸ ਦੀ 'ਹੈ' ਪਕਾਈਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਸਿਮਰ ਕੇ ਅਤੇ ਸਿਮਰਨ ਦੇ ਘਰ ਜਾਈਦਾ ਹੈ 'ਨਾਮ ਜਪ ਕੇ।' ਸੋ ਰਸਨਾ ਤੇ ਬਿਠਾ ਨਾਮ ਕਰਤਾਰ ਦਾ, ਇਹ ਹੋਊ ਤੇਰੀ ਸਰੀਰਕ ਪੂਜਾ। ਇਹ ਕਰਮ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਧਰਮ ਸਰੂਪੀ ਕਰਮ ਹੈ, ਇਹ ਮਾਨਸਿਕ ਕਰਮ ਹੈ। ਇਸ ਸੇਵਾ ਨਾਲ ਸਫਲੇਗਾ ਤੇਰਾ ਸਰੀਰ ਤੇ ਨਾਲੇ ਮਨ। ਨਾਮ ਜਪ ਨਾਲ ਮਨ ਵਿਚ ਸਿਮਰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਨਾਮ ਦਾ ਤੇ ਮਨ ਦੇ ਸਿਮਰਨ ਨਾਲ ਜੀਵ ਸਾਂਈਂ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਐਉਂ ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਲਾ ਨਾਮੀ ਨਿਰੰਕਾਰ ਨਾਲ ਮਿਲਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਮੇਲ ਵਿਚੋਂ ਫੇਰ ਰਸ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਆਨੰਦ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਾਮ ਦਾ ਆਖਣਾ ਜੀਵਨ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ ਦਾ। ਜੱਸੀ! ਸਦਾ ਸਿਮਰਨ ਵਿਚ ਵੱਸਣਾ। ਸਿਮਰਨ ਹੈ ਸੇਵਾ, ਪੂਜਾ, ਪਿਆਰ ਉਸ ਨਿਰੰਕਾਰ ਅਬਿਨਾਸੀ ਦਾ। ਤਦ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨੇ ਜੱਸੀ ਨੂੰ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਕੀਤਾ-

ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧ ॥
ਆਖਾ ਜੀਵਾ ਵਿਸਰੈ ਮਰਿ ਜਾਉ ॥
ਆਖਣਿ ਅਉਖਾ ਸਾਚਾ ਨਾਉ ॥
ਸਾਚੇ ਨਾਮ ਕੀ ਲਾਗੈ ਭੁਖ ॥
ਤਿਤੁ ਭੁਖੈ ਖਾਇ ਚਲੀਅਹਿ ਦੁਖ ॥ ੧ ॥
ਸੋ ਕਿਉ ਵਿਸਰੈ ਮੇਰੀ ਮਾਇ ॥
ਸਾਚਾ ਸਾਹਿਬੁ ਸਾਚੈ ਨਾਇ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਸਾਚੇ ਨਾਮ ਕੀ ਤਿਲੁ ਵਡਿਆਈ ॥
ਆਖਿ ਥਕੇ ਕੀਮਤਿ ਨਹੀ ਪਾਈ ॥
ਜੇ ਸਭਿ ਮਿਲਿ ਕੈ ਆਖਣ ਪਾਹਿ ॥
ਵਡਾ ਨ ਹੋਵੈ ਘਾਟਿ ਨ ਜਾਇ ॥ ੨ ॥
ਨਾ ਓਹੁ ਮਰੈ ਨ ਹੋਵੈ ਸੋਗੁ ॥
ਦੇਂਦਾ ਰਹੈ ਨ ਚੁਕੈ ਭੋਗੁ ॥
ਗੁਣੁ ਏਹੋ ਹੋਰੁ ਨਾਹੀ ਕੋਇ ॥
ਨਾ ਕੋ ਹੋਆ ਨਾ ਕੋ ਹੋਇ ॥ ੩ ॥
ਜੇਵਡੁ ਆਪਿ ਤੇਵਡ ਤੇਰੀ ਦਾਤਿ ॥
ਜਿਨਿ ਦਿਨੁ ਕਰਿ ਕੈ ਕੀਤੀ ਰਾਤਿ ॥
ਖਸਮੁ ਵਿਸਾਰਹਿ ਤੇ ਕਮਜਾਤਿ ॥
ਨਾਨਕ ਨਾਵੈ ਬਾਝੁ ਸਨਾਤਿ ॥ ੪ ॥ ੨ ॥ ਅੰਗ- ੩੪੯

ਜੱਸੀ ਤਰ ਗਈ, ਸੁਖ ਰੂਪ ਹੋ ਗਈ, ਸਿਮਰਨ ਜੀਵਨ ਵਾਲਾ ਹੋ ਗਿਆ। 'ਸੋ ਜੀਵਿਆ ਜਿਸੁ ਮਨਿ ਵਸਿਆ ਸੋਇ' ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੋ ਗਈ। ਸੁੱਤੀ-ਸੁੱਤੀ ਨੂੰ ਅਰਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਆਈ ਰੱਬੀ ਜੋਤ ਨੇ ਉਠਾਲ ਕੇ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਦਾਤ ਬਖਸ਼ ਦਿਤੀ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਦੇ ਕਰਾਮਾਤੀ ਨੈਣਾਂ ਨੇ ਨਾਮ ਦੀ ਛੁਹ ਲਾ ਦਿਤੀ ਜੱਸੀ ਨੂੰ।

ਜੱਸੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਲੈ ਗਈ। ਦਸ ਦਿਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਓਥੇ ਰਹੇ। ਸਤਿਸੰਗ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਟੁਰ ਪਿਆ। ਅਨੇਕਾਂ ਜੀਵ ਭੁੱਲੇ ਭਟਕੇ ਸਾਧਨਾਂ ਵਿਚ ਅਟਕੇ, ਆ ਕੇ ਤੁਰੇ। ਰਾਮ ਰਵਨ ਨੂੰ ਸੁਧ ਪਹੁੰਚੀ ਕਿ ਜੱਸੀ ਨੇ ਉਪਾਸਨਾ ਬਦਲ ਲਈ ਹੈ, ਉਹ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦੀ ਭਗਤੀ ਵਿਚ ਤੇ ਕਰਮ ਕਾਂਡ ਦੀ ਥਾਂ ਸਫਲ ਗਿਆਨ ਵਿਚ ਬਦਲ ਗਈ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਆਇਆ ਧਾਈ ਕਰਕੇ ਕਿ ਅੱਗੇ ਬੈਠੇ ਹੋਣਗੇ ਅਨਯਮਤੀ ਸਾਧੂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਰਾਜੈ ਕਰਾਂਗਾ। ਪਰ ਬੈਠੇ ਸਨ ਅੱਗੇ ਰੱਬੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸਰੂਪ ਤੇ ਸਾਖਸ਼ਾਤ ਆਪ। ਦੇਖ ਕੇ ਝਿਜਕਿਆ, ਕੰਬਣੀ ਆਈ, ਪ੍ਰਭਾਵ ਛਾਇਆ ਤੇ ਅੰਦਰੋਂ ਦਬ ਜਿਹਾ ਗਿਆ। ਪਰ ਧਰਮ ਦੇ ਪੱਖ ਭਾਵ ਦਾ ਗੁੱਸਾ ਚੜ੍ਹਿਆ। ਫਿਰ ਠਿਠੰਬਰ ਗਿਆ ਅੰਦਰੇ। ਜੱਸੀ ਨੇ ਸਤਿਕਾਰ ਦਿਤਾ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨੇ ਵੀ ਡਿੱਠਾ ਕਿ ਜੱਸੀ ਦਾ ਕਰਮ ਕਾਂਡ ਦਾ ਸਿਖਿਅਕ ਆਇਆ ਹੈ ਜੋ ਹੈ ਉਂਵ ਭਲਾ। ਉਸ ਵਲ ਤੱਕੇ ਤੇ ਬੋਲੇ - ਆਓ ਰਾਮ ਰਵਨ! ਰਾਮ ਰਵ ਰਿਹਾ ਹੈ ਘਟ-ਘਟ ਵਿਚ। ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਨੂੰ ਇਕ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਬੰਨ੍ਹੀਦਾ। ਦੇਖ, ਨੈਣ ਖੋਲ, ਵੇਖ ਸਾਰੇ ਵਿਆਪਕ। ਰਾਮ ਰਵਨ ਨੂੰ ਇਕ ਵਿਆਪਕ ਵਜੂਦ ਵਾਲੇ ਦਾ ਰੋਂ ਜਿਹਾ ਭਾਸਿਆ ਅੰਦਰ ਫਿਰਦਾ। ਪਰ ਰਾਮ ਰਵਨ ਆਪਣੇ ਮਤ ਦਾ ਚੰਗਾ ਜਾਣੂ ਸੀ, ਆਪਾ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਉਤਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਲੱਗਾ ਕਰਨ ਪਰ ਥੋੜ੍ਹੇ ਚਿਰ ਵਿਚ ਰੁਕ ਗਿਆ, ਮੰਨਣਾ ਪਿਓਸੁ ਕਿ ਨਿਰੰਕਾਰ ਸਾਕਾਰ ਤੋਂ ਤੇ ਸਰਗੁਨ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹੇ ਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚਾ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਲਖਾਇਕ ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ ਤੇ ਨਾਮ ਹੀ ਸਿਰਫ ਪੂਜਾ ਤੇ ਪੂਜਾ ਹੈ। ਰਾਮ ਰਵਨ ਰਹਿ ਪਿਆ ਉਥੇ ਕੁਛ ਦਿਨ ਤੇ ਤਰ ਗਿਆ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਕੇ ਅਰਸ਼ੀ ਨੂਰ ਦਾ।

ਐਉਂ ਆਗਰੇ ਵਿਚ ਲਾ ਕੇ ਜਾਗ ਸੱਚੇ ਨਾਮ ਦੀ ਤੇ ਭੁਲੇਵਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਘਾਲਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਰਵਦਾ ਰਿਹਾ ਜਿਵੇਂ ਰਉਂ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਉਪਕਾਰੀ ਪੌਣ, ਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ।

ਜੱਸੀ ਹੁਣ ਆਗਰੇ ਵਿਚ ਗੁਰ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਥੰਮ੍ਹ ਬਣ ਗਈ। ਰਾਮ ਰਵਨ ਆਗਰੇ ਹੀ ਟਿਕ ਗਿਆ। ਧਾਬਲੀ, ਮੁਰਖ ਧਾਬਲੀ, ਜੋ ਸਭ ਨੂੰ ਟਿਚਕਰ ਕਰਦੀ ਮਾਲੂਮ ਹੁੰਦੀ-ਹੁੰਦੀ ਸੀ, ਅੱਜ ਉਹ ਬੀ ਲਗ ਗਈ ਸਿਮਰਨ ਵਿਚ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਇਹ ਬੜਾ ਸ਼ੌਕ ਸੀ ਕਿ ਜਿਥੇ ਕੋਈ ਘਾਲੀ ਬੰਦੇ ਹੋਣ, ਚਾਹੇ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਘਾਲ ਕਰਦੇ ਹੋਣ, ਪਰ ਹੋਣ ਆਪਣੀ ਘਾਲ ਵਿਚ ਸਰਲ ਤੇ ਸੱਚੇ ਤਾਂ ਪੁੱਜ ਕੇ ਜਾਣਾ ਤੇ ਮਿਹਰਾਂ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਉਭਾਰ ਕੇ ਸਤਿ ਮਾਰਗ ਤੇ ਲਾ ਦੇਣਾ। ਉਹੋ ਜਿਹੇ ਇਕ ਆਦਮੀ ਦੇ ਸੰਵਰ ਜਾਣ ਨਾਲ ਫਿਰ ਸੰਵਰ ਜਾਣਾ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਤੇ ਉਪਕਾਰ ਹੋ ਜਾਣਾ, ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਤੇ ਵਿਸਥਾਰ ਵਾਲਾ। ਹਾਂ ਆਗਰੇ ਵਿਚ ਨੀਉਂ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਜੱਸੀ ਦੇ ਘਰ ਨੂੰ ਧਰਮਸਾਲ ਬਣਾ ਕੇ

ਬਾਬਾ ਰਵਦਾ ਰਿਹਾ। ਲਉ ਹੁਣ ਅੱਜ ਤਾਈਂ ਉਹ ਘਰ ਹੈ ਜੇ ਧਰਮਸਾਲ ਗੁਰੂ ਕੀ, ਤੇ ਆਖਦੇ ਹਨ ਲੋਕੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਈ ਥਾਨ।

ਆਗਰੇ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਫੇਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਪਾਈ ਤੇ ਸਤਿਸੰਗ ਦੀ ਨੀਂਹ ਧਰੀ। ਮਾਈ ਜੱਸੀ ਨੂੰ ਤਾਰਿਆ (ਤਵਾਰੀਖ ਖਾਲਸਾ 1-1-) ਫੇਰ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਆਗਰੇ ਆਏ ਹਨ ਜਹਾਂਗੀਰ ਦੇ ਨਾਲ। (ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਰਾਸ 4, ਅਸੂ 57)

ਫੇਰ ਆਗਰੇ ਆਏ ਸਨ ਨੌਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਭੀ ਤੇ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਉਥੇ ਹੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਨਿਆਈ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੇ ਹਾਕਮ ਨੇ। ਤਵਾਰੀਖ ਖਾਲਸਾ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਤਦੋਂ ਏਥੇ ਇਕ ਮਾਈ ਭਾਗੋ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਤੋਂ ਵਰੋਸਾਈ ਹੋਈ। ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਵਿਚ ਨਿਪੁੰਨ ਸਿੱਖਣੀ। ਇਹ ਮਾਈ ਨੌਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਵੇਲੇ ਏਥੇ ਸੀ ਤੇ ਦਰਸ਼ਨ ਯਾਚਨਾ ਵਿਚ ਸੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਭਾਣੇ ਵਰਤਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ। ਸੋ ਆਪ ਪਹਿਲੇ ਆਗਰੇ ਆਏ, ਮਾਈ ਭਾਗੋ ਨੂੰ ਨਿਹਾਲ ਕੀਤਾ। ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ ਇਹ ਮਾਈ ਭਾਗੋ ਉਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜੋ ਦਸਵੇਂ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਖਿਦਰਾਣੇ ਦੇ ਜੰਗ ਵਿਚ ਮਿਲੀ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਤਦੋਂ ਏਸੇ ਮਾਈ ਥਾਨ ਟਿਕਾਣੇ ਟਿਕੇ ਸਨ ਤੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਬਾਗ ਮਗਰੋਂ ਟਿਕੇ ਸਨ ਜਿੱਥੇ ਕਿ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਨੂੰ ਨੌਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਬੀ ਕਹਿ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਅਸਥਾਨ ਦਰਸ਼ਨ ਵਿਚ ਇਉਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ -

ਮਾਈ ਥਾਨ ਮਹੱਲੇ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੀ ਯਾਦਗਾਰ ਵਿਚ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹੈ। ਬੜਾ ਸੁਹਣਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਰਿਹਾਇਸ਼ ਤੇ ਲੰਗਰ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਦੂਜਾ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਬਾਗ ਵਿਚ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਬੀ ਆਗਰੇ ਆਏ, ਮਾਈ ਜੱਸੀ ਨੂੰ 'ਇਆਨੜੀਏ ਮਾਨੜਾ ਕਾਇ ਕਰੇਹਿ' ਸ਼ਬਦ ਦਵਾਰਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੇ ਉਸ ਤੋਂ ਮੂਰਤੀ ਪੂਜਾ ਤੇ ਬੁੱਤ ਛੁੜਾਏ।

ਸੂਚਨਾ - ਚਰਣ ਹੁਣ ਦੇਸ਼ ਵਲ ਨੂੰ ਮੁੜ ਰਹੇ ਸਨ, ਹੁਣ ਰੁਖ ਵਧੇਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਲ ਦਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਬੀ ਰੱਬੀ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਅਰ ਕਦੀ ਪਸਿੱਤੇ ਪਾਸੇ ਬੀ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦੇ ਰਹੇ ਜਾਪਦੇ ਹਨ। ਸਾਰੇ ਕੌਤਕ ਤਾਂ ਮਿਲਦੇ ਨਹੀਂ ਪਰ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਸਦੀਂਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਇਕ ਭਾਰੀ ਜਗਤ ਦੀ ਪੀੜਾ ਮੇਟਣ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਦਿਤਾ ਹੈ ਜੋ ਅਵਧ ਦੇ ਲਾਗੇ ਰੁਹੇਲੇ ਪਠਾਣਾਂ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਵਰਤਿਆ, ਉਹ ਅਗਲੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਹੈ-

ਚਲਦਾ.....।'

ਨਹੀਂ ਇਹ ਕੌਣ ਹੈ, ਕਿਥੇ ਦੀ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਹੈ, ਇਸ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਕੌਣ ਪਾਲੇਗਾ। ਇਹ ਲੜਕੀ ਸਭ ਕੁਝ ਦੇਖ ਕੇ ਖਿੜਖਿੜਾ ਕੇ ਹੱਸ ਪਈ, ਰਾਜਾ ਜਨਕ ਬਹੁਤ ਹੈਰਾਨ ਹੋਇਆ ਕਿ ਸਾਰੇ ਗਮ ਵਿਚ ਹਨ ਤੇ ਇਹ ਕਿਉਂ ਹੱਸੀ ਹੈ? ਉਹ ਲੜਕੀ ਇਕ ਦਮ ਭੀੜ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਨਦੀ ਵਲ ਨੂੰ ਚਲ ਪਈ। ਉਸ ਨੂੰ ਰਾਜੇ ਜਨਕ ਨੇ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਐ ਲੜਕੀ! ਜਦੋਂ ਸਾਰੇ ਗਮਗੀਨ ਹਨ ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਹੱਸੀ। ਉਹ ਬੀਬੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਕਿ ਐ ਪੁਰਸ਼ਾ! ਮੈਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਭਾਵੀ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਹੱਸੀ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਔਰਤ ਨੇ ਇਥੇ ਹੀ ਮਰਨਾ ਸੀ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਬਾਲ ਨੂੰ ਇਸੇ ਹਾਲ ਵਿਚ ਛੱਡਣਾ ਸੀ। ਰਾਜੇ ਨੇ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਤੈਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪਤਾ ਹੈ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਦਸ? ਮੈਂ ਰਾਜਾ ਜਨਕ ਹਾਂ, ਪ੍ਰਜਾ ਦਾ ਹਾਲ ਦੇਖਣ ਵਾਸਤੇ ਬੀਰ ਯਾਤਰਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਲੜਕੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਾਜਨ! ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਐਨਾ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ ਮੈਂ ਸੰਖੇਪ ਵਿਚ ਦਸਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਐਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਹੋਣਾ ਸੀ। ਭਾਵੀ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਟਲਿਆ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਉਪਰ ਐਸੀ ਭਾਵੀ ਵੀ ਵਰਤਣ ਵਾਲੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਵਿਚ ਇਹ ਜ਼ੋਰ ਹੋਵੇ ਕਿ ਹਟਾ ਸਕੇ? ਬੀਬੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਾਵਣ ਉਪਰ ਬਹੁਤ ਸ਼ੀਘਰ ਇਕ ਭਾਵੀ ਵਰਤਣ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਇਕ ਲੜਕੀ ਨੇ ਜਨਮ ਲੈਣਾ ਹੈ ਉਸ ਲੜਕੀ ਦਾ ਪਤੀ ਉਸਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਸਫਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਚੰਡਾਲ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਸ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਵਿਆਹ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਜਾਹ, ਜਾ ਕੇ ਰਾਵਣ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਕਹਿ ਦੇਵੋ ਇਹ ਭਾਵੀ ਮਿਟਾ ਦੇਵੇ। ਹੁਣ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਾ ਕਰਿਓ ਕਿਉਂਕਿ ਮੇਰਾ ਅੰਤ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ, ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦਾ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਾਉਣਾ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਾ ਕੇ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਉਸ ਲਈ ਕੁਝ ਖਾਣ ਪੀਣ ਲਈ ਰਸੋਈ ਘਰ ਵਿਚ ਜਾਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਛੱਤ ਗਿਰ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਸੋ ਮੇਰਾ ਅੰਤ ਸਮਾਂ ਨੇੜੇ ਹੈ ਜੋ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਬਚਿਆ ਹੈ ਉਸ ਵਿਚ ਮੈਂ ਸਿਮਰਨ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਸੁਰਤ ਨੂੰ ਹਰੀ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਜੋੜਨਾ ਹੈ।

ਉਸ ਲੜਕੀ ਨੇ ਨਦੀ ਵਿਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕੀਤਾ, ਪਾਣੀ ਭਰ ਕੇ ਘਰ ਲੈ ਆਈ। ਪਤੀ ਦੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਪਿਛੋਂ ਜਦੋਂ ਉਹ ਉਸ ਵਾਸਤੇ ਕੁਝ ਲੈਣ ਲਈ ਭੋਜਨਸ਼ਾਲਾ ਵਿਚ ਗਈ ਤਾਂ ਉਪਰੋਂ ਸ਼ਤੀਰ ਟੁੱਟ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਈ। ਰਾਜਾ ਜਨਕ ਸਭ ਕੁਝ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਬੜਾ ਸ਼ੋਕ ਹੋਇਆ ਕਿ ਮੈਂ ਇਸ ਲੜਕੀ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲੈਣਾ ਸੀ ਫੇਰ ਭਾਵੀ ਟਲ ਜਾਣੀ ਸੀ। ਪਰ ਫੇਰ ਸਮਝ ਆਈ ਕਿ ਭਾਵੀ ਤਾਂ ਕਦੇ ਟਲਦੀ ਨਹੀਂ।

'ਚਲਦਾ....'।

ਨਾਮ-ਜਪ-ਸਿਮਰਨ: ਕਿਉਂ ਤੇ ਕਿਵੇਂ?

ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਅਗਸਤ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-51)

ਸਿਮਰਨ ਕੌਣ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ?

ਕੀ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੇ ਉਦਮ, ਹਿੰਮਤ ਅਤੇ ਬਲ ਬੇਤੇ ਸਿਮਰਨ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਓਪਰੀ ਨਜ਼ਰੇ ਅਸੀਂ ਇਸ ਦਾ ਉਤਰ 'ਹਾਂ' ਵਿਚ ਦੇਣ ਦੀ ਭੁੱਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਕੁਝ ਅਜਿਹੀਆਂ ਪੰਕਤੀਆਂ ਵੀ ਹਨ ਜੋ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਉਦਮ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ -

ਉਦਮ ਕਰੇਦਿਆ ਜੀਉ ਤੂੰ ਕਮਾਵਦਿਆ ਸੁਖ ਭੁੰਦੁ ॥
ਧਿਆਇਦਿਆ ਤੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਮਿਲੁ ਨਾਨਕ ਉਤਰੀ ਚਿੰਤੁ ॥

ਅੰਗ- ੫੨੨

ਉਦਮ ਕਰਹੁ ਵਡਭਾਗੀਹੋ ਸਿਮਰਹੁ ਹਰਿ ਹਰਿ ਰਾਇ ॥
ਨਾਨਕ ਜਿਸੁ ਸਿਮਰਤੁ ਸਭ ਸੁਖ ਹੋਵਹਿ
ਦੁਖ ਦਰਦੁ ਭ੍ਰਮੁ ਜਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੪੫੬

ਕਰਿ ਇਸਨਾਨੁ ਸਿਮਰਿ ਪ੍ਰਭੂ ਅਪਨਾ.....॥ ਅੰਗ - ੬੧੧

ਅਰਥਾਤ ਗੁਰੂ ਦਾ ਸਿੱਖ ਭਲਕੇ ਉਠਣ ਦਾ ਉਦਮ ਕਰੇ, ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰੇ ਅਤੇ ਨਾਮ-ਸਿਮਰਨ ਵਿਚ ਲਗ ਜਾਵੇ। ਪਰ ਕੋਈ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੀ 'ਹਉ' ਆਸਰੇ ਨਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉਠ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਨਾਮ-ਸਿਮਰਨ ਵਿਚ ਜੁੜ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਉਦਮ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਹੀ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਦੀ ਯਾਚਨਾ ਲਈ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣਾ ਹੈ। ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਮਿਲ ਜਾਵੇ, ਨਾਮ-ਸਿਮਰਨ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਪੰਨਵਾਦ ਵਿਚ ਜੁੜ ਜਾਈਏ ਅਤੇ ਸਦਾ-ਸਦਾ ਲਈ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਮੰਗਦੇ ਰਹੀਏ। "ਨਾਨਕ ਨਦਰੀ ਨਦਰਿ ਨਿਹਾਲ।" ਇਹ ਉਸ ਦਾ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਕੀਤੇ ਉਦਮ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਮੰਨੀਏ, ਆਪਣਾ ਹਉਮੈ-ਵਾਦੀ ਉਦਮ ਨਾ ਮੰਨੀਏ।

ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਅਸਟਪਦੀ ਵਿਚ ਜਿਥੇ ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ ਦਸੀ ਹੈ, ਓਥੇ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹੀ ਹੈ ਕਿ ਸਿਮਰਨ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਦਾਤ ਹੈ, ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਦਇਆਲਤਾ ਹੈ -

ਸੇ ਸਿਮਰਹਿ ਜਿਨ ਆਪਿ ਸਿਮਰਾਏ ॥

ਨਾਨਕ ਤਾ ਕੈ ਲਾਗਉ ਪਾਏ ॥

ਅੰਗ- ੨੬੨

ਸਿਮਰਨ ਤੇ ਲਾਗੇ ਜਿਨ ਆਪਿ ਦਇਆਲਾ ॥

ਨਾਨਕ ਜਨ ਕੀ ਮੰਗੈ ਰਵਾਲਾ ॥

ਅੰਗ- ੨੬੩

ਸੰਤ ਕ੍ਰਿਪਾ ਤੇ ਅਨਦਿਨੁ ਜਾਗਿ ॥

ਨਾਨਕ ਸਿਮਰਨੁ ਪੂਰੇ ਭਾਗਿ ॥

ਅੰਗ- ੨੬੩

ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਜਿਸੁ ਆਪਿ ਬੁਝਾਇਆ ॥

ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹਰਿ ਸਿਮਰਨੁ ਤਿਨਿ ਪਾਇਆ ॥

ਅੰਗ- ੨੬੩

ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਪੰਚਮ ਸਤਿਗੁਰੂ ਇਹ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕੇਵਲ ਉਹ ਮਨੁੱਖ ਹੀ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਨਾਮ ਜਪਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੱਥੇ ਉਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਨਾਮ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਦੇ ਲੇਖ ਲਿਖ ਧਰੇ ਹਨ-

ਜਾ ਕੈ ਮਸਤਕਿ ਕਰਮ ਪ੍ਰਭਿ ਪਾਏ ॥

ਸਾਧ ਸਰਣਿ ਨਾਨਕ ਤੇ ਆਏ ॥

ਅੰਗ- ੨੬੬

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਬੜੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਮਿਹਰ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਹੀ ਨਾਮ ਸਿਮਰਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋ ਕੇ ਆਤਮਕ ਅਡੋਲਤਾ ਵਿਚ ਟਿਕ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਗਾ ਸਕੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਦੀਵ ਖੇੜਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਤਾਂ ਹੀ ਸੰਭਵ ਹੈ ਜੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਮਿਹਰ ਹੋਵੇ -

ਹਰਿ ਜੀਉ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੇ ਤਾ ਨਾਮੁ ਧਿਆਈਐ ਜੀਉ ॥

ਸਤਿਗੁਰੁ ਮਿਲੈ ਸੁਭਾਇ ਸਹਜਿ ਗੁਣ ਗਾਈਐ ਜੀਉ ॥

ਗੁਣ ਗਾਇ ਵਿਗਸੈ ਸਦਾ ਅਨਦਿਨੁ

ਜਾ ਆਪਿ ਸਾਚੇ ਭਾਵਏ ॥

ਅਹੰਕਾਰੁ ਹਉਮੈ ਤਜੈ ਮਾਇਆ ਸਹਜਿ ਨਾਮਿ ਸਮਾਵਏ ॥

ਆਪਿ ਕਰਤਾ ਕਰੇ ਸੋਈ ਆਪਿ ਦੇਇ ਤ ਪਾਈਐ ॥

ਹਰਿ ਜੀਉ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੇ ਤਾ ਨਾਮੁ ਧਿਆਈਐ ਜੀਉ ॥ ੧ ॥

ਅੰਦਰਿ ਸਾਚਾ ਨੇਹੁ ਪੂਰੇ ਸਤਿਗੁਰੈ ਜੀਉ ॥

ਹਉ ਤਿਸੁ ਸੇਵੀ ਦਿਨੁ ਰਾਤਿ ਮੈ ਕਦੇ ਨ ਵੀਸਰੈ ਜੀਉ ॥

ਕਦੇ ਨ ਵਿਸਾਰੀ ਅਨਦਿਨੁ ਸਮਾਰੀ

ਜਾ ਨਾਮੁ ਲਈ ਤਾ ਜੀਵਾ ॥

ਸੁਵਣੀ ਸੁਣੀ ਤ ਇਹੁ ਮਨੁ ਤ੍ਰਿਪਤੈ

ਗੁਰਮੁਖਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪੀਵਾ ॥

ਨਦਰਿ ਕਰੇ ਤਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮੇਲੇ

ਅਨਦਿਨੁ ਬਿਬੇਕ ਬੁਧਿ ਬਿਚਰੈ ॥

ਅੰਦਰਿ ਸਾਚਾ ਨੇਹੁ ਪੂਰੇ ਸਤਿਗੁਰੈ ॥ ੨ ॥

ਸਤਸੰਗਤਿ ਮਿਲੈ ਵਡਭਾਗਿ ਤਾ ਹਰਿ ਰਸੁ ਆਵਏ ਜੀਉ ॥

ਅਨਦਿਨੁ ਰਹੈ ਲਿਵ ਲਾਇ ਤ ਸਹਜਿ ਸਮਾਵਏ ਜੀਉ ॥.....

ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਲੇਹੁ ਮਿਲਾਇ ਮਹਲੁ ਹਰਿ ਪਾਵਏ ਜੀਉ ॥

ਅੰਗ - ੬੭੦

ਸਤਿਗੁਰੂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਮਾਤਮ ਗੁਣ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਦਾ ਹੀ ਦੀਨਾਂ ਉਤੇ ਦਇਆ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤ-ਵੇਲੇ ਦੀ ਅਤੇ ਨਾਮ-ਸਿਮਰਨ ਲਈ ਉਸ ਦੀ ਦਇਆਲਤਾ ਲਈ ਜੋਦੜੀ ਕਰਦੇ ਰਹੀਏ। ਜੋ ਸਮਾਂ-ਨਾਮ-ਸਿਮਰਨ ਲਈ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਲਈ ਧੰਨਵਾਦ ਵਿਚ ਜੁੜੀਏ। ਹਉਮੈ ਦੀ ਲੇਸ ਨੂੰ ਨੇੜੇ ਨਾ ਆਣ ਦੇਈਏ। 'ਬਹੁ ਤੀਰਥ ਭਵਿਆ, ਤੋਤੋ ਲਵਿਆ' ਵਾਲੀ ਸਾਡੀ ਹਾਲਤ ਨਾ ਬਣੇ। ਮਨ ਦੀ ਚੰਚਲਤਾ ਦਾ ਕੋਈ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ। ਮਾਇਆ ਕਈ ਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ ਛਲਦੀ ਹੈ। ਅਲਪੰਗ ਜੀਵ ਆਪਣੇ ਬਲ-ਬੋਤੇ, ਹਉ ਆਸਰੇ ਸਥਿਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ, ਕੇਵਲ ਗੁਰੂ ਆਸਰੇ ਹੀ ਕੋਈ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਨਾਮ ਵੀ ਗੁਰੂ ਦੀ ਦਾਤ ਹੈ। ਵਿਸ਼ੇ-ਵਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ ਵੀ ਉਸ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਸਕਦਾ ਸੰਭਵ ਹੈ।

ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਮਿਹਰ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਹੀ ਜੀਵ ਦਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਨੇਕਾਂ ਜਨਮਾਂ ਵਿਚ ਭਟਕਣ ਉਪਰੰਤ, ਉਸ ਦੀ ਮਿਹਰ ਹੋਈ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਸ਼ਬਦ ਰਾਹੀਂ ਜੀਵ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨਾਲ ਜੋੜ ਦਿਤਾ -

ਨਦਰਿ ਕਰਹਿ ਜੇ ਆਪਣੀ ਤਾ ਨਦਰੀ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪਾਇਆ ॥
 ਏਹੁ ਜੀਉ ਬਹੁਤੇ ਜਨਮ ਭਰੰਮਿਆ
 ਤਾ ਸਤਿਗੁਰਿ ਸਬਦ ਸੁਣਾਇਆ ॥ ਅੰਗ- ੪੬੫

ਮੂਲ-ਮੰਤਰ ਵਿਚ ੧੯ ਤੋਂ 'ਸੈਭੰ' ਤਕ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਸਰੂਪ ਦਸਿਆ ਹੈ ਪਰ ਪ੍ਰਾਪਤੀ 'ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ' ਰਾਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਪੁਜੀ ਵਿਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਮਨੁੱਖ ਲੱਖਾਂ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਆਯੂ ਹਾਸਲ ਕਰ ਲਏ, ਨੌਂ ਖੰਡਾਂ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਹੋਵੇ, ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਬੇਅੰਤ ਕੀਰਤੀ ਹੋਵੇ ਪਰ -

ਜੇ ਤਿਸੁ ਨਦਰਿ ਨ ਆਵਈ ਤ ਵਾਤ ਨ ਪੁਛੈ ਕੇ ॥
 ਕੀਟਾ ਅੰਦਰਿ ਕੀਟੁ ਕਰਿ ਦੋਸੀ ਦੋਸੁ ਧਰੇ ॥
 ਨਾਨਕ ਨਿਰਗੁਣਿ ਗੁਣੁ ਕਰੇ ਗੁਣਵੰਤਿਆ ਗੁਣੁ ਦੇ ॥

ਅੰਗ-੨

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ ਕਿ 'ਨਦਰ' ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਨਦਰ ਨਾਲ ਹੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਮਨ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਨਦਰ ਨਾਲ ਹੀ ਮਨ ਦੀ ਮੈਲ ਦੂਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਮਨ ਨਿਰਮਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਨਦਰ ਨਾਲ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਵਲੋਂ ਪਰਤ ਕੇ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਜੁੜੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਦਰ ਨਾਲ ਹੀ ਰੱਬੀ ਹੁਕਮ ਦੀ ਸੋਝੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ -

ਨਦਰੀ ਸਤਗੁਰੁ ਸੇਵੀਐ ਨਦਰੀ ਸੇਵਾ ਹੋਇ ॥
 ਨਦਰੀ ਇਹੁ ਮਨੁ ਵਸਿ ਆਵੈ ਨਦਰੀ ਮਨੁ ਨਿਰਮਲੁ ਹੋਇ ॥
 ਅੰਗ - ੫੫੮

ਨਦਰੀ ਮਰਿ ਕੈ ਜੀਵੀਐ ਨਦਰੀ ਸਬਦੁ ਵਸੈ ਮਨਿ ਆਇ ॥
 ਨਦਰੀ ਹੁਕਮੁ ਬੁਝੀਐ ਹੁਕਮੇ ਰਹੈ ਸਮਾਇ ॥ ਅੰਗ- ੫੫੮

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਨਦਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਹੀ ਸਿਮਰਨ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਆਤਮਾ ਸਿਮਰਨ ਲਈ ਪਸੀਜਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਨਾ ਹੀ ਦੁਬਿਧਾ ਮੁਕਦੀ ਹੈ -

ਨਦਰਿ ਕਰੇ ਤਾ ਸਿਮਰਿਆ ਜਾਇ ॥
 ਆਤਮਾ ਦ੍ਰਵੈ ਰਹੈ ਲਿਵ ਲਾਇ ॥
 ਆਤਮਾ ਪਰਾਤਮਾ ਏਕੋ ਕਰੈ ॥
 ਅੰਤਰ ਕੀ ਦੁਬਿਧਾ ਅੰਤਰਿ ਮਰੈ ॥

ਅੰਗ- ੬੬੧

ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੀ ਕੀਤੀ ਸੇਵਾ, ਘਾਲ, ਉਦਮ ਤੇ ਕੋਈ ਮਾਣ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਹ ਸਭ ਉਸ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ। ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਰਿਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਇਆ ਨੇ ਭਰਮਾ ਲਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲੱਖਾਂ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਤਪੱਸਿਆ ਘਾਲ, ਉਦਮ ਮਿੱਟਾਂ ਸਕਿੱਟਾਂ ਵਿਚ ਨਸ਼ਟ ਹੋ ਗਈ। ਇਸ ਲਈ ਉਦਮ ਲਈ ਵੀ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਸਿਮਰਨ ਲਈ ਵੀ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਦੀ ਨਦਰ ਕਰਕੇ ਜਾਣਨੀ ਹੈ -

ਘਾਲ ਨ ਮਿਲਿਓ ਸੇਵ ਨ ਮਿਲਿਓ
 ਮਿਲਿਓ ਆਇ ਅਚਿੰਤਾ ॥
 ਜਾ ਕਉ ਦਇਆ ਕਰੀ ਮੇਰੈ ਠਾਕੁਰਿ
 ਤਿਨਿ ਗੁਰਹਿ ਕਮਾਨੋ ਮੰਤਾ ॥

ਅੰਗ- ੬੭੨

ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਕਿਰਿਆਸ਼ੀਲ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਿਵੇਂ ਹੀ ਉਹ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਮਾਰਗ ਤੇ ਵੀ ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਵੀ ਆਪ ਹੀ ਬਖਸ਼ਦਾ ਹੈ -

ਜਿਉ ਤੁ ਚਲਾਇਹਿ ਤਿਵ ਚਲਹ ਸੁਆਮੀ
 ਹੋਰੁ ਕਿਆ ਜਾਣਾ ਗੁਣ ਤੇਰੇ ॥
 ਜਿਵ ਤੁ ਚਲਾਇਹਿ ਤਿਵੈ ਚਲਹ ਜਿਨਾ ਮਾਰਗਿ ਪਾਵਹੇ ॥
 ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਜਿਨ ਨਾਮਿ ਲਾਇਹਿ
 ਸਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਸਦਾ ਧਿਆਵਹੇ ॥
 ਜਿਸ ਨੋ ਕਥਾ ਸੁਣਾਇਹਿ ਆਪਣੀ
 ਸਿ ਗੁਰਦੁਆਰੈ ਸੁਖੁ ਪਾਵਹੇ ॥
 ਕਹੈ ਨਾਨਕੁ ਸਚੇ ਸਾਹਿਬ ਜਿਉ ਭਾਵੈ ਤਿਵੈ ਚਲਾਵਹੇ ॥

ਅੰਗ- ੯੧੯

ਇਸ ਦਾ ਇਹ ਭਾਵ ਕਦਾਚਿਤ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਆਲਸੀ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰ ਕੇ ਉਦਮ ਮੰਗਣਾ ਹੈ, ਬੇਨਤੀ ਕਰਕੇ ਨਾਮ-ਸਿਮਰਨ ਵਿਚ ਲਗਣਾ ਹੈ, ਨਿਮਰ ਹੋ ਕੇ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਪਰਉਪਕਾਰ ਕਰਨੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਸਭ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਉਸ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਸਦਕਾ ਮੰਨਣੀਆਂ ਹਨ। ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤਿ ਮਿਲ ਜਾਏ, ਨਾਮ-ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਮਨ ਟਿਕ ਜਾਵੇ, ਨਾਮ-ਸਿਮਰਨ ਅਭਿਆਸ ਲਈ ਸਮਾਂ ਬਣ ਜਾਏ, ਉਸ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਦਕਾ ਮਨ ਧੰਨਵਾਦ ਵਿਚ ਜੁੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਵਾਰਾਂ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਸਟੀਕ

ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ

ਵਾਰ ੨

੧੮. (ਅੰਗਾਂ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ)
ਅਖੀ ਅੰਦਰਿ ਦੇਖਦਾ ਸਭ ਚੋਜ ਵਿਡਾਣਾ।
ਕੰਨੀ ਸੁਣਦਾ ਸੁਰਿਤ ਕਰਿ ਆਖਾਣਿ ਵਖਾਣਾ।
ਜੀਭੈ ਅੰਦਰਿ ਬੋਲਦਾ ਬਹੁ ਸਾਦ ਲੁਭਾਣਾ।
ਹਥੀ ਕਿਰਤ ਕਮਾਵਦਾ ਪਗਿ ਚਲੈ ਸੁਜਾਣਾ।
ਦੇਹੀ ਅੰਦਰਿ ਇਕੁ ਮਨੁ ਇੰਦ੍ਰੀ ਪਰਵਾਣਾ।
ਆਪੇ ਆਪਿ ਵਰਤਦਾ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸੁਖੁ ਮਾਣਾ॥

ਪਦਾਰਥ = (ਚੋਜ ਵਿਡਾਣਾ=ਅਚਰਜ ਕੌਤਕ। ਆਖਾਣ=ਬਚਨ, ਪ੍ਰਸੰਗ। ਲੁਭਾਣਾ=ਲੋਭਾਣਾ, ਮੋਹਿਤ ਹੋਣਾ। ਸੁਜਾਣਾ=ਚਤੁਰ।

ਅਰਥ - ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਾਰੇ ਅਚਰਜ ਕੌਤਕ ਦੇਖਦਾ ਹੈ। ਸੁਰਤ (ਧਿਆਨ) ਕਰਕੇ ਕੰਨਾਂ ਨਾਲ ਕਹੇ ਹੋਏ ਬਚਨ ਸੁਣਦਾ ਹੈ। ਜੀਭ ਅੰਦਰ (ਹੋ ਕੇ) ਬੋਲਦਾ ਤੇ ਬਹੁਤ ਸੁਆਦਾਂ ਵਿਚ ਲੁਭਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹੱਥਾਂ (ਅੰਦਰ ਹੋ ਕੇ) ਕਿਰਤ ਕਰਦਾ ਤੇ ਸਿਆਣਾ ਪੈਰਾਂ ਨਾਲ ਤੁਰਦਾ ਹੈ। (ਏਹ) ਇਕ 'ਮਨ' ਦੇਹ ਦੇ ਵਿਚ ਹੈ, (ਜਿਸ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨੂੰ) ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਪਰਵਾਨ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। (ਤਿਵੇਂ) ਆਪੇ ਆਪ ਵਰਤਦਾ ਹੈ, ਗੁਰਮੁਖ ਸੁਖ ਮਾਣਦੇ ਹਨ।

ਭਾਵ - ਜਿੱਕੁਰ ਦੇਹੀ ਅੰਦਰ ਮਨ ਸਭ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਤੋਂ ਜੁਦਾ-ਜੁਦਾ ਕੰਮ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਤਿਵੇਂ ਈਸ਼ਵਰ ਆਪਣੇ ਰਚੇ ਨਿਯਮਾਂ ਤੋਂ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਨਾਨਾ ਕਾਰਜ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਤਿਵੇਂ ਹੇ ਜਗਿਆਸੂਓ! ਜਾਣਨਹਾਰੇ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਸੁਖ ਪਾਓ। ਜਿਕੂੰ ਮਨ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਸਾਖੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਪਹਿਲੇ ਪ੍ਰੇਮ ਕੀਤਾ, ਹੁਣ ਗਿਆਨ ਵਿਚ ਆਓ ਤੇ ਆਤਮ ਸੁਖ ਪਾਓ।

੧੯. ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੇ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੇ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ)
ਪਵਣ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦੁ ਹੈ ਰਾਗ ਨਾਦ ਵੀਚਾਰਾ।
ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਜਲੁ ਧਰਤਿ ਹੈ ਉਤਪਤਿ ਸੰਸਾਰਾ।
ਦਾਈ ਦਾਇਆ ਰਾਤਿ ਦਿਹੁ ਵਰਤੇ ਵਰਤਾਰਾ।
ਸਿਵ ਸਕਤੀ ਦਾ ਖੇਲੁ ਮੇਲੁ ਪਰਕਿਰਤਿ ਪਸਾਰਾ।
ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪੂਰਨ ਬ੍ਰਹਮ ਘਟਿ ਚੰਦੁ ਅਕਾਰਾ।
ਆਪੇ ਆਪਿ ਵਰਤਦਾ ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਿਰਧਾਰਾ।

ਪਦਾਰਥ - (ਗੁਰ ਸ਼ਬਦ=ਗੁਰੂ ਦਾ ਵਾਕ। ਸਿਵ=ਉਹ ਤਾਕਤ ਜੋ ਸੋਚ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਯਥਾ ਚੇਤਨਤਾ। (ਸਕਤੀ=ਉਹ ਤਾਕਤ ਜੋ ਕੇਵਲ ਬਲ ਰਖਦੀ ਹੈ, ਜੈਸੇ ਬਿਜਲੀ, ਵੇਗ ਆਦਿ।

ਅਰਥ - ਪੌਣ ਗੁਰੂ ਹੇ (ਤੇ) ਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦ ਹੇ (ਇਸ ਥੋਂ) ਰਾਗ ਨਾਦ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਧਰਤੀ ਮਾਤਾ ਹੈ, ਜਲ ਪਿਤਾ ਹੈ, ਇਨ੍ਹਾਂ (ਤੱਤਾਂ ਥੋਂ) ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਹੈ। ਰਾਤ (ਸੁਵਾਉਣ ਵਾਲੀ) ਦਾਈ ਤੇ ਦਿਨ (ਖੇਡਾਉਣ ਵਾਲਾ) ਦਾਇਆ ਹੈ, (ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ) ਵਰਤਾਰੇ (ਵਿਖੇ ਜਗਤ) ਵਰਤਦਾ ਹੈ। ਸਿਵ (ਚੇਤਨ ਸਕਤੀ), ਸਕਤੀ (ਜੜ੍ਹ ਸਕਤੀ) ਦਾ ਮੇਲ ਮੇਲ ਕੇ (ਸੰਸਾਰ) ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਦਾ ਰਚਿਆ ਹੈ। (ਇਸ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਿਚ ਆਪ) ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ (ਐਉਂ) ਪੂਰਨ ਬ੍ਰਹਮ (ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਕੂੰ ਜਲ ਭਰੇ) ਭਾਂਡਿਆਂ ਵਿਚ ਚੰਦਰਮਾ ਦਾ ਬਿੰਬ ਪੂਰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਆਪੇ ਆਪ ਵਰਤਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਵਿਚ ਆਧਾਰ ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਵਰਤਦਾ ਹੈ।

੨੦. (ਆਪ ਹੀ ਆਪ)

ਫੁਲਾਂ ਅੰਦਰਿ ਵਾਸੁ ਹੈ ਹੋਇ ਭਵਰੁ ਲੁਭਾਣਾ।
ਅੰਬਾਂ ਅੰਦਰਿ ਰਸ ਧਰੇ ਕੋਇਲ ਰਸ ਮਾਣਾ।
ਮੋਰ ਬਬੀਹਾ ਹੋਇਕੈ ਘਣ ਵਰਸ ਸਿਵਾਣਾ।
ਖੀਰ ਨੀਰ ਸੰਜੋਗ ਹੋਇ ਕਲੀਕੰਦ ਵਖਾਣਾ।
ਓਅੰਕਾਰੁ ਅਕਾਰ ਕਰਿ ਹੋਇ ਪਿੰਡ ਪਰਾਣਾ।
ਆਪੇ ਆਪਿ ਵਰਤਦਾ ਗੁਰਮੁਖਿ ਪਰਵਾਣਾ।

ਪਦਾਰਥ - ਰਸ ਧਰੇ=ਮਿਠਾਸ ਪਾ ਕੇ। ਖੀਰ=ਦੁੱਧ। ਕਲੀਕੰਦ=ਮਿਠਾਈ, ਬਰਫੀ ਅਥਵਾ ਕਲੀ ਤੇ ਫਲ।

ਅਰਥ - ਫੁੱਲਾਂ ਵਿਚ ਵਾਸਨਾ (ਆ ਪਈ) ਹੈ (ਜਿਸ ਪਰ) ਭੌਰਾ ਲੋਭ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅੰਬਾਂ ਵਿਖੇ ਮਿਠਾਸ ਧਰੀ ਹੈ, ਕੋਇਲ (ਜਿਸ ਦੇ) ਰਸ ਨੂੰ ਮਾਣਦੀ ਹੈ। ਮੋਰ ਤੇ ਚਾਤ੍ਰਕ (ਪ੍ਰਸੰਨ) ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਦ ਬੱਦਲ ਵਰ੍ਹਦਾ ਵੇਖਦੇ ਹਨ। ਦੁੱਧ ਤੇ ਪਾਣੀ ਦਾ (ਜਿਕ੍ਰ) ਸੰਜੋਗ (ਮੇਲ ਯਾ ਪਿਆਰ) ਹੈ, (ਯਾ ਖੰਡ ਤੇ ਖੋਏ ਦਾ ਜਿਕ੍ਰ ਸੰਜੋਗ) ਕਲਾਕੰਦ ਵਿਚ ਕਹੀਦਾ ਹੈ। (ਤਿਕ੍ਰ) ਉਅੰਕਾਰ ਸਰੂਪ ਹੈ, (ਯਾ ਖੰਡ ਤੇ ਖੋਏ ਦਾ ਜਿਕ੍ਰ ਸੰਜੋਗ) ਕਲਾਕੰਦ ਵਿਚ ਕਹੀਦਾ ਹੈ। (ਤਿਕ੍ਰ) ਉਅੰਕਾਰ ਸਰੂਪ ਰਚ ਕੇ ਦੇਹ ਤੇ ਜਿੰਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਪੇ ਆਪ ਵਰਤ ਰਿਹਾ ਹੈ (ਪਰ) ਪ੍ਰਮਾਣ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਭਾਵ - ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਪ੍ਰੇਮ ਹੈ, ਅਰ ਪ੍ਰੇਮ ਸਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਫੁੱਲ, ਫਲ, ਪਤ, ਬਨਸਪਤਿ ਵਿਚ ਪਸਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਪ੍ਰੇਮ ਚਮਤਕਾਰੇ ਮਾਰ ਕੇ ਆਨੰਦ ਲੱਭਣ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣਾ ਪਤਾ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਵਾਰ ੩

੧. (ਨਮਸਕਾਰਾਤਮਕ ਮੰਗਲਾਚਰਣ)
ਆਦਿ ਪੁਰਖ ਆਦੇਸ ਆਦਿ ਵਖਾਣਿਆ।
ਸੋ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸਚਾ ਵੇਸੁ ਸਬਦਿ ਸਿਵਾਇਆ।
ਸਬਦਿ ਸੁਰਤਿ ਉਪਦੇਸੁ ਸਚਿ ਸਮਾਣਿਆ।
ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਸਚੁ ਦੇਸੁ ਘਰੁ ਪਰਵਾਣਿਆ।
ਪ੍ਰੇਮ ਭਗਤਿ ਆਵੇਸੁ ਸਹਿਜ ਸੁਖਾਣਿਆ।
ਭਗਤਿ ਵਛਲੁ ਪਰਵੇਸੁ ਮਾਣੁ ਨਿਮਾਣਿਆ।
ਬ੍ਰਹਮਾ ਬਿਸਨੁ ਮਹੇਸੁ ਅੰਤੁ ਨ ਜਾਣਿਆ।
ਸਿਮਰਿ ਸਹਸਿ ਫਣ ਸੋਸੇ ਤਿਲੁ ਨ ਪਛਾਣਿਆ।
ਗੁਰਮੁਖਿ ਦਰ ਦਰਵੇਸੁ ਸਚੁ ਸੁਹਾਣਿਆ।

ਪਦਾਰਥ - ਆਦੇਸੁ=ਨਮਸਕਾਰ। ਸੁਖਾਣਿਆ=ਸੁਖ+ਅਣਿਆ=ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੁਖ। ਦਰ=ਸਤਿਸੰਗ ਦਾ ਬੁਹਾ।

ਅਰਥ - 'ਆਦਿ ਪੁਰਖ' (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਯਾ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ) ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਹੋਵੇ ਜੋ (ਸਰਬ ਦਾ) ਆਦਿ ਕਾਰਣ ਵਖਾਣ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਓਹੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੱਚੇ ਰੂਪ ਵਾਲਾ ਹੈ (ਜਿਸ ਨੇ) ਸਬਦ (ਦੁਆਰਾ) ਪਛਾਣਿਆ ਹੈ। (ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ) ਸਬਦ ਸੁਰਤ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਨਾਲ (ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਨੂੰ) ਸਚ ਸਮਾਇਆ ਹੈ। ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਦਾ ਸੱਚਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ, (ਓਹੀ) ਘਰ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕ ਹੈ।

ਪ੍ਰੇਮਾ ਭਗਤੀ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਹੈ, ਅਰ ਸਹਿਜ ਸੁਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ। ਭਗਤ ਵਛਲ (ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵਿਖੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ) ਪਰਵੇਸ਼ (ਸਮਾਵਣਾ) ਹੈ (ਉਹ) ਨਿਮਾਣਿਆਂ ਦੇ ਮਾਣ ਹੁੰਦੇ ਹਨ (ਜਿਹਾ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ)। ਬ੍ਰਹਮਾ, ਬਿਸਨੁ, ਸ਼ਿਵ ਨੇ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ। ਸ਼ੇਸ਼ਨਾਗ ਹਜ਼ਾਰ ਫਨਾਂ ਵਾਲਾ (ਰੋਜ਼) ਸਿਮਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਤਿਲ ਮਾਤ੍ਰ (ਅੰਤ) ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ। (ਜੋ) ਗੁਰਮੁਖ 'ਦਰ' (ਸਤਿਸੰਗ) ਦੇ ਦਰਵੇਸ਼ ਹੋਏ (ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਸੱਚ) ਸੁਹਣਾ ਲੱਗਾ ਹੈ।

ਭਾਵ - ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਹੀ ਆਦਿ ਪੁਰਖ ਹਨ, ਉਸ ਦੇ ਅੰਤ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਦੇਵਤੇ ਸ਼ੇਸ਼ਨਾਗ ਆਦਿਕ ਤਿਲ ਮਾਤ੍ਰ ਬੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ। ਗਿਆਨੀ ਲੋਕ ਆਦਿ ਪੁਰਖ ਦਾ ਅਰਥ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਬੀ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਆਦਿ ਗੁਰੂ ਸੇ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਮੰਗਲਾਚਰਣ ਦੀ ਪਉੜੀ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਹੀ ਹੈ। ਪਰ ਕਈ ਸੱਜਣ, ਪਹਿਲੀ ਤੁਕ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਰਖਦੇ ਹਨ ਤੇ ਬਾਕੀ ਦੀਆਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਂ ਵਲ। ਅੱਗੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਦਾ ਅਭੇਦ ਪੱਖ ਵਿਖੇ ਵਰਣਨ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਈਸ਼ਰ ਅਮੋਲਕ ਲਾਲ

ਕ੍ਰਿਤ - ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ

82. ਚਿਦ-ਚੜ੍ਹ-ਗ੍ਰੰਥੀ

ਸੂਰਜ ਕਿਰਣਿ ਮਿਲੇ ਜਲ ਕਾ ਜਲੁ ਹੂਆ ਰਾਮ ॥ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਰਲੀ ਸੰਪੂਰਨੁ ਥੀਆ ਰਾਮ ॥

ਅੰਗ- ੮੪੬

ਜਿਉ ਜਲ ਮਹਿ ਜਲੁ ਆਇ ਖਟਾਨਾ ॥ ਤਿਉ ਜੋਤੀ ਸੰਗਿ ਜੋਤਿ ਸਮਾਨਾ ॥

ਮਿਟਿ ਗਏ ਗਵਨ ਪਾਏ ਬਿਸ਼ਾਮ ॥ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਭ ਕੈ ਸਦ ਕੁਰਬਾਨ ॥

ਅੰਗ- ੨੭੮

ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਤੱਤਵੇਤੇ ਕੀ ਮੌਤ ਤੋ ਉਸੀ ਵਕਤ ਹੋ ਗਈ ਜਿਸ ਵਕਤ ਕਿ ਉਸ ਕਾ ਅਗਿਆਨ ਨਸ਼ਟ ਹੋ ਗਿਆ। ਯਾਨੀ ਚਿਦ-ਜੜ੍ਹ-ਗ੍ਰੰਥੀ (ਜੜ੍ਹ ਚੇਤਨ ਦੀ ਗੰਢ) ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਈ। ਉਸ ਕਾ ਸਰੀਰ ਸਿਰਫ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕੇ ਖਾਤਮਾ ਤਕ ਹੀ ਨਜ਼ਰ ਆਤਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਕਤ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ, ਵਿਦੇਹ ਕੇਵਲ ਮੋਖਸ਼ ਮੇਂ ਇਸਥਿਤ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਕੋ ਸਰੀਰ ਤਿਆਗਨੇ ਮੇਂ ਕਿਸੀ ਭੀ ਦੇਸ਼, ਕਾਲ, ਵਸਤੂ ਕੀ ਬੰਦਸ਼ ਨਹੀਂ। ਉਸ ਕਾ ਸਰੀਰ ਕਿਸੀ ਜਗਹ ਪਰ, ਕਿਸੀ ਵਕਤ ਔਰ ਕਿਸੀ ਤਰਹ ਸੇ ਭੀ ਛੂਟ ਜਾਏ। ਉਸ ਕੋ ਆਗੇ ਜਨਮ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਸਮੁੰਦਰ ਮੇਂ ਏਕ ਘਟ ਪੜ੍ਹਾ ਹੈ। ਉਸ ਕੇ ਅੰਦਰ ਭੀ ਪਾਨੀ ਹੈ ਔਰ ਬਾਹਰ ਭੀ ਪਾਨੀ ਹੈ। ਘਟ ਟੂਟਨੇ ਪਰ ਅੰਦਰ ਔਰ ਬਾਹਰ ਕਾ ਪਾਨੀ ਏਕ ਹੀ ਹੋ ਜਾਤੇ ਹੈਂ। ਖ੍ਰਾਹ (ਚਾਹੇ) ਪਹਿਲੇ ਭੀ ਵੁਹ ਏਕ ਹੀ ਥੇ। ਵਿਦੇਹ ਮੁਕਤਿ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਤੀ ਹੈ।

83. ਕਬੀਰ ਜੀ

ਸਿਮਰਨ ਸੁਰਤ ਲਗਾਏ ਕਰ, ਮੁਖ ਸੇ ਕੁਛ ਨਾ ਬੋਲ।

ਬਾਹਰ ਕੇ ਪਟ ਬੰਦ ਕਰ, ਅੰਦਰ ਕੇ ਪਟ ਖੋਲ।

ਤਨ ਥਿਰ, ਮਨ ਥਿਰ ਬਿਰਤ ਥਿਰ, ਸੁਰਤ ਨਿਰਤ ਥਿਰ ਹੋਇ।

ਕਹਿ ਕਬੀਰ ਇਸ ਪਲਕ ਕੋ, ਕਲਪ ਨ ਪਾਵੈ ਸਹੋਇ।

ਸਿਮਰਨ ਸੇ ਮਨ ਲਾਈਐ, ਜੈਸੇ ਕਾਮੀ ਕਾਮ।

ਏਕ ਪਲਕ ਵਿਸਰੇ ਨਹੀ, ਨਿਸ ਦਿਨ ਆਠੋ ਜਾਮ।

ਦੁਖ ਮੇਂ ਸਿਮਰਨ ਸਭ ਕਰੇਂ ਸੁਖ ਮੇਂ ਕਰੇ ਨ ਕੋਇ।

ਜੇ ਸੁਖ ਮੇਂ ਸਿਮਰਨ ਕਰੇ ਤੋ ਦੁਖ ਕਾਹੇ ਕੋ ਹੋਇ।

ਸਾਚਾ ਸ਼ਬਦ ਕਬੀਰ ਕਾ, ਹਿਰਦੇ ਦੇਖ ਵਿਚਾਰ।

ਚਿਤ ਦੇ ਸਮਝੇ ਨਹੀਂ, ਤਾਂਹਿ ਕਹਿਤ ਜੁਗਚਾਰ (ਕਲਜੁਗ)

84. ਰਾਜ-ਏ=ਮਾਰਫਤ (ਪ੍ਰਮਾਰਥ ਦਾ ਭੇਦ)

ਜਿਸ ਨੇ ਸਾਕੀ ਕੇ ਸਮਝੇ ਇਸ਼ਾਰੇ, ਉਸ ਪੇਹ ਅਫਸਾਹ (ਖੁਲ੍ਹ ਗਏ) ਰਾਜ ਸਾਰੇ।

ਅਪਨਾ ਅਨਮੋਲ ਜੀਵਨ ਯੇਹ ਪਿਆਰੇ, ਕਿਆ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀਓਂ ਮੇਂ ਗੁਜ਼ਾਰੇ।

ਗੌਰ ਸੇ ਸੁਨ ਜੇ ਸਾਕੀ ਪੁਕਾਰੇ, ਏਕ ਗੋਬਿੰਦ ਯੇਹ ਸਾਰੇ ਕੇ ਸਾਰੇ।

ਕਿਉਂ ਹੂਆ ਹੈ ਸ਼ਿਕਾਰੇ ਜੋਹਲ (ਅਗਿਆਨਤਾ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ) ਤੂੰ, ਹੋਸ਼ ਮੇਂ ਆ ਜ਼ਰਾ ਔਰ ਸੰਭਲ ਤੂ।

ਤੂ ਹੈ ਅਬਨਾਸ਼ੀ ਔਰ ਬੇ-ਬਦਲ ਤੂ, ਤੇਰੀ ਕੁਨ (ਸ਼ਬਦ) ਸੇ ਹੈ ਪੈਦਾ ਖੁਦਾ ਰੇ।

ਕੁਛ ਸੇ ਕੁਛ ਬਨ ਕੇ ਆਏ ਨਜ਼ਰ ਜੋ, ਮਾਅਸਿਵਾ (ਬਿਨਾ) ਤੇਰੇ ਔਰ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਵਹ।
 ਤੇਰੀ ਸ਼ਾਨ-ਏ-ਜਮਾਲੀ (ਨੂਰ) ਕਾ ਪਰਤਵ (ਅਕਸ, ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬ), ਧਾਰੇ ਬੈਠਾ ਹੈ ਯਹ ਰੂਪ ਸਾਰੇ।
 ਜੋ ਹੋ ਜ਼ਾਹਿਰ ਉਸੇ ਢੂੰਡਨਾ ਕਿਆ?
 ਜੋ ਹੋ ਹਾਜ਼ਿਰ ਉਸੇ ਖੋਜਨਾ ਕਿਆ?
 ਨਿੱਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀ ਫਿਰ ਕਾਮਨਾ ਕਿਆ?
 ਕਿਉਂ ਫਿਰੇ ਸੁਪਨ ਮੇਂ ਮਾਰੇ ਮਾਰੇ?
 ਜ਼ਾਤ ਤੇਰੀ ਹੈ ਜ਼ਾਤ-ਏ-ਯਗਾਨਾ (ਅਦੈਤ), ਤੇਰੀ ਪੂਜਾ ਕਰੇ ਕੁਲ ਜਮਾਨਾ।
 ਹੈਫ਼! ਯਹ ਰਾਜ਼ ਤੂੰ ਨੇ ਨਾ ਜਾਨਾ, ਸ਼ਾਹ ਹੋ ਕਰ ਬਨਾ ਹੈ ਗਦਾ (ਮੰਗਤਾ) ਰੇ।
 ਤੂ ਚਮਨ, ਫੂਲ ਤੂ, ਰੰਗੋ-ਬੂ (ਰੰਗ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ਬੂ) ਤੂ,
 ਤੂ ਹੀ ਮੁਤਲਾਸ਼ੀ (ਖੋਜੀ) ਔਰ ਜੁਸਤਜੂ (ਖੋਜ) ਤੂ।
 ਤੂ ਹੀ ਮੋਮਨ ਅਰ ਅਲਾਹ ਤੂ,
 ਤੂ ਅਜ਼ਾ (ਬਾਂਗ) ਦੇ ਕੇ ਖੁਦ ਕੇ ਪੁਕਾਰੇ।

85. ਖੁਦਾ ਹੀ ਖੁਦਾ

ਖੁਦ ਹੀ ਬੰਦਾ ਹੈ ਔਰ ਖੁਦ ਹੀ ਮਾਲਿਕ,
 ਖੁਦ ਹੀ ਖ਼ਾਲਿਕ ਹੈ ਔਰ ਖੁਦ ਹੀ ਪਾਲਿਕ।
 ਖੁਦ ਹੀ ਸਾਕੀ ਹੈ ਔਰ ਖੁਦ ਹੀ ਸਾਲਿਕ (ਪੀਣ ਵਾਲਾ)
 ਆਪ ਅਪਨੀ ਇਬਾਦਤ (ਭਗਤੀ) ਗੁਜ਼ਾਰੇ।
 ਜਿਸ ਨੇ ਸਾਕੀ (ਵਰਤਾਵਾ) ਕੇ ਸਮਝੇ ਇਸ਼ਾਰੇ,
 ਉਸ ਪੇ ਅਫ਼ਸ਼ਾ (ਖੁਲ੍ਹ ਗਏ) ਰਾਜ਼ ਸਾਰੇ।

*ਸਭੁ ਗੋਬਿੰਦੁ ਹੈ ਸਭੁ ਗੋਬਿੰਦੁ ਹੈ ਗੋਬਿੰਦੁ ਬਿਨੁ ਨਹੀ ਕੋਈ ॥
 ਸੁਤੁ ਏਕੁ ਮਣਿ ਸਤ ਸਹੰਸ ਜੈਸੇ ਓਤਿ ਪੋਤਿ ਪ੍ਰਭੁ ਸੋਈ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
 ਜਲ ਤਰੰਗੁ ਅਰੁ ਫੇਨੁ ਬੁਦਬੁਦਾ ਜਲ ਤੇ ਭਿੰਨੁ ਨ ਹੋਈ ॥
 ਇਹੁ ਪਰਪੰਚੁ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੀ ਲੀਲਾ ਬਿਚਰਤ ਆਨੁ ਨ ਹੋਈ ॥ ੨ ॥*

ਅੰਗ- ੪੮੫

॥ ਅਦੈਤੋਹੰ ॥

॥ ਨਿਰਵਿਕਲੋਹੰ ॥

॥ ਨਿਰਾਕਾਰੋਹੰ ॥

॥ ਪ੍ਰਮਾਨੰਦੋਹੰ ॥

ਸੁਆਮੀ ਰਾਮ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰੇਰਨਾਤਮਕ ਵਿਚਾਰ (Inspired Thoughts of Swami Ram)

ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ
ਅਨੁਵਾਦਕ ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਮਲਹੋਤਰਾ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਅਗਸਤ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-55)

ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਤਰੀਕੇ

ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਕਰਨ (ਧਿਆਨ ਜੋੜਨ) ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਥਿਰ ਹੋਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਸਥਿਰ ਰਹਿਣ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਸਥਿਰ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਧਕ ਨੂੰ ਸਿਰ, ਗਰਦਨ ਤੇ ਪਿੱਠ ਸਿੱਧੀ ਰੱਖਣੀ ਸਿਖਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਪਰੰਪਰਾ ਆਸਨ, ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਕਰਨ ਲਈ ਬੈਠਣਾ ਬੜੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸਿਖਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਧਕ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਕਿੰਨੀ ਸਮਰੱਥਾ ਹੈ? ਇਕ ਆਸਣ ਵਿਚ ਹੀ ਪ੍ਰੈਕਟੀਕਲ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਸੇ ਵਿਚ ਹੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪੂਰਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਨੂੰ ਬਦਲਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਸਮਝ ਆ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਸਰੀਰ ਦਾ ਹਿਲਣਾ, ਜਿਵੇਂ ਸਰੀਰ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਦਰਦ ਹੋਣੀ ਤੇ ਖਾਰਿਸ਼ ਹੋਣੀ।

ਇਹ ਵਿਘਨ ਇਸ ਕਰਕੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਡੇ ਵਿਚ ਕੰਟਰੋਲ ਨਹੀਂ, ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਨਹੀਂ। ਅਸੀਂ ਕੇਵਲ ਬਾਹਰ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਹੀ ਵਿਚਰਦੇ ਹਾਂ। ਸਾਨੂੰ ਸਥਿਰ ਹੋਣਾ ਸਿਖਾਇਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਲੋੜ ਹੈ ਸਥਿਰ ਹੋਣ ਦੀ ਆਦਤ ਪਾਉਣ ਦੀ। ਬਿਲਕੁਲ ਸਮੇਂ ਦੇ ਬੰਧਨ ਦੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਸੇ ਜਗ੍ਹਾ ਰੋਜ਼ ਬੈਠ ਕੇ ਸਥਿਰ ਹੋਣਾ ਹੀ ਅਵੱਸ਼ਕ ਹੈ। ਇਸ ਆਦਤ ਨੂੰ ਪੱਕਾ ਕਰਨਾ ਬੜਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ ਲਾਂਭੇ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਐਸਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਲੱਗੇ ਰਹਿਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਆਦਤ ਪੱਕੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਤੇ ਹਰ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵਿਅਰਥ ਜਾਏਗੀ।

ਸਾਨੂੰ ਮੰਤਰ ਤੇ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਬਾਰੇ ਸਿਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪੁਸਤਕਾਂ ਪੜ੍ਹਨੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਕੇਵਲ ਉਹ ਹੀ ਪੁਸਤਕ ਜਿਹੜੀ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਆਪ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ। ਹੋਰ ਫਜ਼ੂਲ ਕਿਤਾਬਾਂ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਨੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਕੇਵਲ ਵਿਕਣ ਲਈ ਲਿਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਕਿਤਾਬ ਅਵੱਸ਼ ਹੀ ਸਾਧਕ ਨੂੰ ਸੇਧ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਉਤਸ਼ਾਹ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਜੀਵਨ ਹੀ ਅੰਤ ਵਿਚ ਤੁਹਾਡੀ ਪੁਸਤਕ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਬਹੁਤ ਹੀ

ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ, ਅਵੱਸ਼ਕ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਤਮ ਪੁਸਤਕ ਜੀਵਨ ਹੀ ਹੈ। ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਤੇ ਡੂੰਘੀ ਸੋਚ ਹੀ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਸੇਧ ਦੇ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਜੀਵਨ ਦੇ ਪਤਰੇ ਖੋਲ੍ਹ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।

ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨਾ, ਉਸ ਦੀ ਹੋਂਦ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨੀ, ਦੋ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਗੱਲਾਂ ਹਨ। ਤੁਸੀਂ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਤਾਂ ਰੱਖੋ, ਉਸ ਦੀ ਹੋਂਦ ਵੀ ਹਰ ਵੇਲੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰੋ। ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਤੁਹਾਡੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੱਖਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਮਾਂ ਬੱਚੇ ਦੀ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਇੱਛਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਅਧਿਆਤਮਕਤਾ

ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸੱਚ ਦੀ ਖੋਜ ਵਿਚ ਹੋ। ਸੱਚ ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਸਦੀਵੀ ਹੈ, ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਅੱਗੇ ਵੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਸੱਚ ਨੂੰ ਜਾਨਣ ਵਾਸਤੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਸ਼ੁੱਧ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਬੋਲ ਨੂੰ ਸ਼ੁੱਧ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਕੇਵਲ ਸ਼ੁੱਧ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਹੀ ਤੁਸੀਂ ਸੱਚ ਸੋਚ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਇਕ ਵਾਰੀ ਅਸੀਂ ਸੱਚੇ ਮਨ ਨਾਲ ਸੋਚ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰਾਂਗੇ। ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਨਿਸ਼ਾਨੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਸੱਚ ਹੀ ਸਾਰਾ ਰਾਹ ਬਣਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਸੱਚ ਉਹ ਰਾਹ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਹਰ ਇਨਸਾਨ ਦੇ ਮਨ ਅੰਦਰ ਹੈ। ਸੱਚ ਹੀ ਸਾਰੇ ਵਰਤ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸੱਚ ਇਕ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਦੂਸਰੇ ਨਾਲ ਮਿਲਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਦਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕੇਵਲ ਇਕ ਦੀ ਕਰਾਮਾਤ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਇਕ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰਖਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਅੱਗੇ ਹੀ ਝੁਕਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਵੀ ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਵੀ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਜਾਣਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਕ੍ਰਿਤ ਹੈ, ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਉਸ ਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਹਟ ਕੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਹੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਸੁਰਖਿਸ਼ਤ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਅਟੱਲ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਾਗਰ ਨਦੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਚ ਸਮਾਅ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਚ ਸਮਾਅ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਉਸ ਵਿਚ ਅਟੱਲ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰਖਦੇ ਹਨ।

ਉਹ ਕਿਹੜੇ ਰਾਹ ਤੋਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਅੰਤਰ ਨਹੀਂ, ਗੱਲ ਕੇਵਲ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੀ ਹੈ, ਲੋੜ ਹੈ ਕੇਵਲ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਜਾਨਣ ਦੀ, ਪਛਾਣਣ ਦੀ। ਜਦੋਂ ਇਕ ਵਾਰੀ ਇੱਛਾ ਜਾਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਰਾਹ ਖੁਲ੍ਹ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਪਾਣੀ ਆਪਣਾ ਰਾਹ ਬਣਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੱਚਾ ਪ੍ਰੇਮੀ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਲੱਭ ਹੀ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਤਮ ਫਿਲੋਸਫੀ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਸਚੁ ਹੀ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਹੀ ਸਤਿ ਹੈ। ਸੋ ਲੋੜ ਹੈ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਆਪਣੀ ਸੋਚ ਨਾਲ, ਬੋਲ ਨਾਲ ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਕੇ ਕਰਨੀ।

ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨਾ ਦੋ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਗੱਲਾਂ ਹਨ। ਆਪਣੇ ਅਨੁਭਵ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤੁਸੀਂ ਰੱਬ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰੋ ਪਰ ਸੱਚਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਆਪਣੇ ਅਨੁਭਵ ਨਾਲ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੱਚਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਤੁਹਾਡੀ ਰੱਖਿਆ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਮਾਂ ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਦੀ। ਪਹਿਲਾਂ-ਪਹਿਲਾਂ ਤੁਹਾਡੀ ਇੱਛਾ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਇੱਛਾ ਤਾਂਘ ਤੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਸੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਇੱਛਾ, ਫੇਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ, ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਬਾਹਰੀ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਸਮਝ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਉਹ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇਗਾ ਫੇਰ ਉਹ ਸੱਚ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰੋਂ ਢੂੰਢਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੁੱਛਣੇ ਪਹਿਲੀ ਪੌੜੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਖੋਜ ਲਈ ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਪੌੜੀ ਅਵੱਸ਼ਕ ਹੈ।

ਸਚਾਈ ਕਦੇ ਵੀ ਸਾਫ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਸਚਾਈ ਬਹੁਤ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਸਾਨੂੰ ਸਿਖਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਿਵੇਂ ਬਾਹਰ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਣਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਰੀਕੇ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਵੱਡੇ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਸੱਚ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਹੀ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਬਦਲ ਲਈਏ। ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸੱਚ ਬੋਲਣ ਦੇਈਏ, ਉਹ ਵੱਡੇ ਹੋ ਕੇ ਸੱਚ ਪਛਾਣ ਸਕਣਗੇ। ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਅੰਦਰ ਬਿਲਕੁਲ ਸਾਫ ਸੱਚਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ-ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਵੱਡੇ ਹੁੰਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦਵੰਦ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸਚਾਈ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਕੇ ਬਾਹਰ ਦੀ ਚੀਜ਼ ਦੇਖ ਕੇ ਅਸੀਂ ਭਰਮਾ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਸਾਡੀ ਸ਼ਕਤੀ ਖਿਲਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਕੇਵਲ ਸੱਚ ਦੀ ਭਾਲ ਵਿਚ ਹੀ ਰਹੀਏ, ਬਾਹਰੀ ਸੰਸਾਰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਜੇ ਸਾਡਾ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਜਾਗੂਤ, ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਐਨਰਜੀ ਖੋਹ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਜੇਕਰ ਅਧਿਆਤਮਕ ਅਨੁਭਵ ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਹੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ, ਉਸ ਦਾ ਅਸਰ ਉਸ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਬਹੁਤ ਡੂੰਘਾ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਹਰੇਕ ਇਨਸਾਨ ਸ਼ਾਂਤੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਖੁਸ਼ੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਕਰਕੇ, ਸੁਸਤੀ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਇੱਛਾ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਸਚਾਈ ਜਾਨਣ ਦੀ ਇੱਛਾ, ਸਚਾਈ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਕਰਨਾ ਬੇਸ਼ੱਕ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਪਰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਸੁਸਤੀ ਛੱਡਣੀ ਤੇ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਛੱਡਣੀ। ਪਰ ਅਨੁਭਵ ਕਰਦੇ-ਕਰਦੇ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਸਾਧਕ ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਕਾਬੂ ਪਾ ਹੀ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਅਨੁਭਵ, ਅਭਿਆਸ ਦੀ ਕਮੀ ਕਰਕੇ ਸਾਧਕ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਰ ਪਾਉਂਦਾ। ਹਰ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਮਨੋਰਥ ਦਾ ਪਤਾ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਾਲ ਜਾਂ ਅਨਜਾਣੇ ਵਿਚ ਪਰ ਹੁੰਦਾ ਕੀ ਹੈ ਕਿ ਸੁਸਤੀ ਕਾਰਣ ਕਹਿ ਲਓ ਜਾਂ ਲਾ-ਪਰਵਾਹੀ ਕਰਕੇ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੇ ਰੱਬ ਤੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਤਕ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਪਾਉਂਦਾ। ਲੋੜ ਹੈ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਵੇਂ ਰੋਜ਼ ਬੈਠ ਕੇ ਇਕੋ ਸਮੇਂ ਅਨੁਭਵ ਕਰਨਾ, ਕੰਮ ਕਰਨਾ, ਧਿਆਨ ਲਾਉਣਾ। ਦੂਸਰੀ ਗੱਲ ਹੈ ਰੋਜ਼ ਇਕੋ ਵਕਤ ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਾਲ ਈਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਸੱਚੇ ਸੁੱਚੇ ਹੋ ਕੇ ਅਨੁਭਵ ਕਰਨਾ। ਇਹ ਤਾਂ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਥੱਲੇ ਦਿਤੀਆਂ ਆਹ ਤਿੰਨ ਗੱਲਾਂ ਕਰੋ -

1. ਆਪਣੇ ਨਿਸ਼ਾਨੇ, ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਜਾਣੋ।
2. ਸਮੇਂ ਦੀ ਠੀਕ ਵਰਤੋਂ ਕਰੋ।
3. ਹਰ ਹਾਲ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸੰਨ ਰਹੋ।

ਸਾਧਕ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਆਪਣੀ ਸਾਧਨਾ ਲਈ ਲਾਭਕਾਰੀ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ। ਸਾਧਕ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਦੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਦੇ ਚਾਨਣ, ਉਸਦੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਦੇ ਲਿਸ਼ਕਾਰੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਉਲਝ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਅਧਿਆਤਮਕ ਸਾਧਿਕ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਅਧਿਆਤਮਕ ਉਨਤੀ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਲਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਦੋਨਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਦੀ ਅਧਿਆਤਮਕ ਤਰੱਕੀ ਲਈ ਹੀ ਮਦਦ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਮਦਦ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਆਪਣਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਖੁਸ਼ੀ-ਖੁਸ਼ੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਣ। ਫੇਰ ਪਤੀ, ਪਤਨੀ, ਬੱਚੇ ਸਾਰੇ ਉਸ ਅਧਿਆਤਮਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਦੇ ਹਿੱਸੇਦਾਰ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਕ ਗ੍ਰਹਿਸਤੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਅਧਿਆਤਮਕ ਗੁਣ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਸੰਸਾਰਕ ਜੀਵਨ ਨਾਲ ਰੁਝ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਨਾਲ ਬੰਧਨ ਵਧ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਉਹ ਇਕ ਸਾਧਕ ਹੀ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਚਲਦਾ.....!'

ਪਿਆਰੇ ਪਾਠਕ ਜਨੋ ਅਤੇ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ!

ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਇਹ ਜਾਣ ਕੇ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਟਰੱਸਟ ਵੱਲੋਂ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਸੱਚਖੰਡਵਾਸੀ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਮੁਖੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਕੀਰਤਨ ਪ੍ਰਵਚਨ ਸਰਵਣ ਕਰਨ ਲਈ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਚੈਨਲ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਟੀ.ਵੀ. ਤੇ ਸਬਸਕਰਾਇਬ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰੋ ਜੀ।

ਸੱਚਖੰਡ ਵਾਸੀ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

ਫਾਸਟਵੇਅ ਕੇਬਲ ਟੀ.ਵੀ. ਨੈਟਵਰਕ

ਚੈਨਲ ਨੰਬਰ - 202 ਪੰਜਾਬ ਪਲੱਸ ਰਾਹੀਂ

ਸਮਾਂ ਹਰ ਰੋਜ਼ - ਸਵੇਰੇ

4.45 ਤੋਂ 6.45 ਤੱਕ (2 ਘੰਟੇ)

ਇਹ ਕੀਰਤਨ ਪ੍ਰਵਚਨ ਸਾਰਾ ਪੰਜਾਬ, ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਹਰਿਆਣਾ, ਰਾਜਸਥਾਨ ਤੇ ਜਿਥੇ ਵੀ ਫਾਸਟਵੇਅ ਕੇਬਲ ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਉਤੇ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹੋ।

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਅਸਥਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

ਸਾਰੇ ਐਤਵਾਰ - ਸਮਾਂ-ਦੁਪਹਿਰ 12.00 ਤੋਂ 3.30 ਵਜੇ ਤੱਕ ।

ਅਸੁਨਿ - ਸੰਗਰਾਂਦ-17 ਸਤੰਬਰ, ਦਿਨ ਸਨਿੱਚਰਵਾਰ (ਸਮਾਂ ਸਵੇਰੇ 5.30 ਤੋਂ 8.00 ਵਜੇ ਤੱਕ)

ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ - 10 ਸਤੰਬਰ, ਦਿਨ ਸਨਿੱਚਰਵਾਰ - ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ,

(ਸਮਾਂ - ਸ਼ਾਮੀ 7.00 ਤੋਂ 9.00 ਵਜੇ ਤੱਕ)

ਜ਼ਰੂਰੀ ਬੇਨਤੀ

'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ/ਰਿਨਿਊਲ ਜਾਂ ਦਸਵੰਧ ਪੰਜਾਬ ਐਂਡ ਸਿੰਧ ਬੈਂਕ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸ਼ਾਖਾ ਰਾਹੀਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਬੈਂਕ ਖਾਤਿਆਂ ਵਿਚ ਭੇਜ ਸਕਦੇ ਹੋ।

ਭਾਰਤ (INDIA)

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ/ਰਿਨਿਊਲ ਭੇਜਣ ਲਈ

VGRMCT/Atam Marg Magazine

A/C No. 12861100000008, RTGS/IFSC Code - PSIB0021286,

Branch Code - C1286

ਦਸਵੰਧ ਭੇਜਣ ਲਈ -

Vishav Gurmat Roohani Mission Charitable Trust

A/C No. 12861100000005, RTGS/IFSC Code - PSIB0021286, Branch Code - C1286

Within India

Subscription Period	By Registry Post/Cheque
1 Year	Rs. 300/320
3 Year	Rs. 750/770
5 Year	Rs. 1200/1220
Life (20Year)	Rs 3000/3020

ਜੇਕਰ ਚੈਕ ਜਾਂ ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ ਰਾਹੀਂ ਮਾਇਆ ਭੇਜਣੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਪਰੋਕਤ ਅਨੁਸਾਰ Gurudwara Ishar Parkash Ratwara Sahib, P.O. Mullanpur Garibdas. Distt SAS Nagar (Mohali) - 140901 ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇ ਜੀ। ਜੇਕਰ Online ਮਾਇਆ ਭੇਜਣੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮਾਇਆ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਆਪਣਾ ਨਾਂ ਅਤੇ ਪੂਰਾ ਪਤਾ ਮੋਬਾਈਲ ਨੰ: +91 98889 10777 'ਤੇ sms ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

PURSUANT OF GOVT. OF INDIA FCRA GUIDELINES REGARDING DONATIONS FROM ABROAD

It is for your kind information that Bank Account No. 0779000100179603 earlier opened in Punjab National Bank, Mullanpur Garibdas, Distt. S.A.S Nagar (Mohali)-140901 for receiving donation from foreign countries has been changed with immediate effect. Now, FCRA Saving Bank Account for this purpose has been opened in State Bank of India as per instructions of Govt. of India. Particulars of the New Account are given below for online transfer of donation amount:

Name of Account – Vishav Gurmat Roohani Mission Charitable Trust

Account No. – 40227222757, Bank - State Bank of India

Branch - New Delhi Main Branch, 11 Sansad Marg, New Delhi-110001

Swift Code - SBININBB104, IFSC Code - SBIN0000691, Branch Code – 00691,

Purpose Code - P1303 (Donations to religious and Charitable Institutions in India)

You are requested that forthwith all donations amounts should be sent to the Trust only through one of the following banks specified by Govt. of India:

LIST OF CORRESPONDENT BANKS

Australia

1. Commonwealth Bank Of Australia CTBAAU2S
2. Australia And NewZealand Banking Group Ltd ANZBAU3M
3. National Australia Bank Ltd NATAAU33
4. Westpack Banking Corporation WPACAU2F

Canada

1. SBI Canada Bank SBINCATX
2. Canadian Imperial Bank Of Commerce CIBCCATT
3. Bank Of Montreal BOFMCAM2
4. Royal Bank Of Canada ROYCCAT2
5. The Toronto Dominion Bank TDOMCATT
6. The Bank Of Nova Scotia (SCOTIA BANK) NOSCCATT

Germany

1. Commerze bank AGCOBADEFF
2. DZ Bank AG Deutsche Zentral-Genos GENODEFF
3. Uni Credit Bank AGHYVEDEMM
4. Bayerische Landes bank BYLADEMM
5. Landes bank Baden Wurttemberg SOLADEST
6. Norddeutsche Landes bank Girozen trale NOLADE2H
7. Deutsche Bank AGDEUTDEFF
8. HSBCT rinkauss & Burkhadt AGTUBDDEDD

Italy

1. Credit Agricole Italia SpACRPPIT2P
2. Intesa Sanpaolo Sp ABCITITMM
3. Unicredit SPAUNCRITMM
4. Banca Popolare di Sondrio Società Cooperativa per Azioni POSOIT22
5. BPER Banca Sp ABPMOIT22

United Kingdom

1. Standard Chartered Bank SCBLGB2L
2. Coutts and Company COUTGB22
3. National Westminster Bank Plc (NatWestBank) NWBKGB2L
4. Royal Bank of Scotland Plc RBOSGB2L
5. Barclays Bank Plc BARCGB22
6. HSBC Bank Plc MIDLGB22
7. Lloyds Bank Plc LOYDGB2L
8. State Bank of India (UK) Ltd. SBOIGB2L

United States

1. Fifth Third Bank FTBCUS3C
2. HSBC Bank USA National Association MRMDUS33
3. Deutsche Bank Trust Company Americas BKTRUS33
4. Wells Fargo Bank National Association WFBIUS6S
5. Silicon Valley Bank SVBKUS6S
6. State Bank of India (California) SBCAUS6L
7. The Bank of New York Mellon IRVTUS3N
8. PNC Bank National Association PNCCUS33
9. BOKF National Association BOKUS44
10. MUFG Union Bank National Association BOFCUS33
11. Bank of America National Association BOFAUS3N
12. Key bank National Association KEYBUS33
13. US Bank National Association USBKUS44
14. Citi bank NACITIUS33
15. JP Morgan Chase Bank National Association CHASUS33
16. The Northern Trust Company CNORUS44

In case you want to send donations by cheque, please send it to the Trust along with Donor's ID Proof & Address Proof at the address : Gurdwara Isher Parkash, Ratwara Sahib, (Near New Chandigarh), P.O Mullanpur Garibdas, Distt. S.A.S Nagar (Mohali)-140901, Punjab (India)

For any query, please contact Mobile No. 98889-10777. Email id : gurmukh4124@gmail.com

ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਲਿਖਤ ਅਤੇ ਟਰੱਸਟ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਪੁਸਤਕਾਂ ਜੋ ਕਿ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਉਪਲੱਬਧ ਹਨ।

ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਨਾਮ	ਪੰਜਾਬੀ	ਹਿੰਦੀ
1. ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਮਾਰਗ	120/-	70/-
2. ਕਿਵ ਕੁੜੈ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ	120/-	35/-
3. ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ	400/-	400/-
4. ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ -	400/-	
5. ਹੋਵੈ ਅਨੰਦੁ ਘਣਾ		30/-
6. ਚਉਥੈ ਪਹਿਰ ਸਬਾਹਿ ਕੈ	55/-	60/-
7. ਸੁਰਤਿਆਂ ਉਪਜੈ ਚਾਉ	40/-	60/-
8. ਬਾਬਾਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ	50/-	50/-
9. ਸਰਬ ਪ੍ਰਿਅ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ	10/-	10/-
10. ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਫੁਹਾਰ	10/-	10/-
11. ਅਗੰਮ ਅਗੋਚਰ ਦਾ ਮਾਰਗ	60/-	70/-
12. ਪੁਰਾਤਨ ਟੀਕਾ - ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ	30/-	
13. ਅਮਰ ਜੋਤਾਂ	20/-	15/-
14. ਹਿਮਾਲਿਆ ਦੇ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਸੰਗ ਨਿਵਾਸ	100/-	
15. ਅਮਰ ਗਾਥਾ	200/-	100/-
16. ਧਰਮ ਯੁਧ ਕੇ ਚਾਇ	50/-	
17. ਪਵਿੱਤਰ ਪੈਂਡਾ	25/-	
18. ਭਗਤ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ	10/-	10/-
19. ਵੈਸਾਖੀ	10/-	10/-
20. ਸਾਜਨ ਚਲੇ ਪਿਆਰਿਆ		10/-
21. ਅਬਿਨਾਸੀ ਜੋਤ ਭਾਗ - 1		90/-
22. ਅਬਿਨਾਸੀ ਜੋਤ ਭਾਗ - 2	90/-	
23. ਪੰਚ ਪਰਵਾਣ (ਦੋ ਭਾਗਾਂ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ)	200/-	
(ਰੂਹਾਨੀ ਗੁਲਦਸਤਾ ਭਾਗ 1 ਅਤੇ 2)		
24. ਸੰਤ ਤੁਮਾਰੇ ਤੁਮਾਰੇ ਪ੍ਰੀਤਮ	50/-	
25. ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਪਰਸੀਐ	100/-	
26. ਅਨੰਦਮਈ ਜੀਵਨ ਜਾਚ		
27. ਪੱਤਰਕਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ	60/-	
ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵੱਲੋਂ ਉੱਤਰ		
28. ਅਨੁਭਵੀ ਪ੍ਰਵਚਨ	300/-	
29. ਅੰਦਰਲੀ ਖੋਜ	300/-	
30. ਸਿਮਰਤ ਕਹਾਂ ਨਹੀਂ	300/-	
31. ਰੂਹਾਨੀ ਪ੍ਰਵਚਨ	35/-	
32. 'ਸੇਵਾ ਸਿਮਰਨ ਜੁਗਤੀਆਂ	250/-	
33. 'ਮਾਨੁਖ ਤਨ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਜਨ'	300/-	
34. ਜੀਵਨ ਜੁਗਤਿ	440/-	
35. ਮਾਰਗ ਚੋਣ	60/-	
36. ਮਨੋਭਾਵਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾਤਮਕ ਵਰਤੋਂ	50/-	
37. ਆਤਮ ਗਿਆਨ ਭਾਗ - 1	120/-	
38. ਜਨਮ ਪਦਾਰਥੁ ਸਫਲੁ ਹੋਇ	120/-	
39. ਜਨ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਆਏ (ਭਾਗ -1)	65/-	
40. ਜਨ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਆਏ (ਭਾਗ -2)	65/-	
41. ਗੁਰ ਅੰਗਦ ਅਮਰ ਨਿਧਾਨ	10/-	
42. ਕਲਜੁਗਿ ਜਹਾਜ ਅਰਜੁਨ ਗੁਰ	100/-	

ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਨਾਮ	ਪੰਜਾਬੀ
43. ਧਰਮ ਹੇਤਿ ਸਾਕਾ	20/-
44. ਮੰਝ ਗੁਰੂ ਕਾ ਬੋਹਿਥਾ	30/-
45. ਜਾ ਕੈ ਮਨਿ ਗੁਰ ਕੀ ਪਰਤੀਤ	30/-
46. ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਮਾਨਿਉ	10/-
47. ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ	10/-
48. ਤ੍ਰੈ ਸ਼ਤਾਬਦੀ	20/-
49. ਆਤਮ ਗਿਆਨ ਭਾਗ - 2	120/-
50. ਆਤਮ ਗਿਆਨ ਭਾਗ - 3	120/-
51. ਭਗਵਤ ਗੀਤਾ ਦੀ ਚਿਰ ਸਥਾਈ...	

English Version

	Price
1. Baisakhi (ਬੈਸਾਖੀ)	5/-
2. How Rend The Veil of Untruth (ਕਿਵ ਕੁੜੈ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ)	70/-
3. Discourses on the Beyond - 1(ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ - 1)	50/-
4. Discourses on the Beyond - 2(ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ - 2)	50/-
5. Discourses on the Beyond - 3(ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ - 3)	50/-
6. Discourses on the Beyond - 4(ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ - 4)	60/-
7. Discourses on the Beyond - 5(ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ - 5)	60/-
8. The way to the imperceptible (ਅਗੰਮ ਅਗੋਚਰ ਦਾ ਮਾਰਗ)	80/-
9. The Lights Immortal (ਅਮਰ ਜੋਤਾਂ)	20/-
10. Transcendental Bliss (ਚਉਥੈ ਪਹਿਰ ਸਬਾਹਿ ਕੈ)	70/-
11. How to Know Thy Real Self-(Vol-1) (ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ)	80/-
12. How to Know Thy Real Self-(Vol-2) (ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ)	80/-
13. How to Know Thy Real Self-(Vol-3) (ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ)	110/-
14. The Dawn of Khalsa Ideals	10/-
15. A Glimpse of His Holiness - Baba ji	5/-
16. Divine Word Contemplation Path (ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਮਾਰਗ)	150/-
17. The Story of Immortality (ਅਮਰ ਗਾਥਾ)	260/-
18. Why not thy contemplate the Lord? (ਸਿਮਰਤ ਕਹਾ ਨਹੀਂ?)	200/-

ਉਪਰੋਕਤ ਪੁਸਤਕਾਂ ਆਪ ਜੀ ਮਨੀਆਰਡਰ, ਚੈਕ ਜਾਂ ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ ਰਾਹੀਂ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਮੰਗਵਾ ਸਕਦੇ ਹੋ ਜਾਂ ਟਰਸਟ ਦੇ ਅਕਾਊਂਟ ਵਿੱਚ ਸਿੱਧੀ ਮਾਇਆ ਜਮਾਂ ਕਰਵਾ ਕੇ ਮੋਬਾਇਲ ਨੰਬਰ 9417214391, 9417214379, 8437812900 ਤੇ ਸੂਚਿਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ।

**A/c Name : VGRMCT / Atam Marg Magazine
Punjab & Sind Bank - S/B A/C No. 12861100000008
RTGS/IFSC Code - PSIB0021286, Branch Code - C1286**

**Our Address: Gurdwara Ishar Parkash,
Ratwara Sahib,
(Near New Chandigarh) P.o. Mullanpur Garibdas,
Teh. Kharar, Distt. S.A.S Nagar (Mohali)
140901, Pb. India**

Significance and Greatness of Jap Ji Sahib

*Author By : Sant Waryam Singh Ji
Founder V.G.R.M.C.T. Ratwara Sahib
Translated By : Prof. Beant Singh*

*True and Supreme is God's Name.
Blessed is Sri Guru Nanak Dev Ji.*

*ਸਤਿਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ,
ਪੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀਓ ਮਹਾਰਾਜ।*

*'Prostrate salutation and obeisance I make
many a time before the Omnipotent Lord,
the Possessor of all powers.*

*Reach me Thy hand, O Lord and save me
from wavering, says Nanak.'*

P. 256

*ਡੰਡਉਤਿ ਬੰਦਨ ਅਨਿਕ ਬਾਰ ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰਥ॥
ਡੋਲਨ ਤੇ ਰਾਖਹੁ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਕਰਿ ਹਥ ॥*

*'After wandering and wandering, O Lord, I
have come and entered Thy sanctuary.*

*O Master, Nanak's prayer is:
Attach me to Thy devotional service.*

P. 289

*ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ ਪ੍ਰਭ ਆਇਆ ਪਰਿਆ ਤਉ ਸਰਨਾਇ॥
ਨਾਨਕ ਕੀ ਪ੍ਰਭ ਬੇਨਤੀ ਅਪਨੀ ਭਗਤੀ ਲਾਇ ॥*

*Refrain: Sing the 'bani' of the Guru,
Come, O Loving disciples of the
Guru*

*ਧਾਰਨਾ - ਗਾਵਹੁ ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ,
ਆਵਹੁ ਸਿਖਹੁ ਪਿਆਰਿਓ*

*'Come ye, the loving disciples of the True
Guru,*

Chant the Guru's holy Word.

*Sing ye the word of the Guru that over all
utterance is supreme.*

*This enters the minds of those, on whom the
Lord casts His merciful glance.*

*Quaff thou nectar, ever abide in God's love
and reflect on God, the Earth-Sustainer.*

Saith Nanak: Chant ever this true holy

Word.'

P. 920

*ਆਵਹੁ ਸਿਖ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕੇ ਪਿਆਰਿਹੋ
ਗਾਵਹੁ ਸਚੀ ਬਾਣੀ ॥*

*ਬਾਣੀ ਤ ਗਾਵਹੁ ਗੁਰੂ ਕੇਰੀ
ਬਾਣੀਆ ਸਿਰਿ ਬਾਣੀ ॥*

*ਜਿਨ ਕਉ ਨਦਰਿ ਕਰਮੁ ਹੋਵੈ
ਹਿਰਦੈ ਤਿਨਾ ਸਮਾਣੀ ॥*

*ਪੀਵਹੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਸਦਾ ਰਹਹੁ ਹਰਿ ਰੰਗਿ
ਜਪਿਹੁ ਸਾਰਿਗਪਾਣੀ ॥*

ਕਹੈ ਨਾਨਕੁ ਸਦਾ ਗਾਵਹੁ ਏਹ ਸਚੀ ਬਾਣੀ ॥

Revered saintly congregation! loud be thy utterance, True and Supreme is God's Name. Getting free from your worldly tasks, with Guru Sahib's guidance and inspiration, you have come in this heat from far and near to celebrate the 'Sangrad' (first day of the Indian solar month) of the month of Haarr (June-July), because I know most of them, but the majority do not know from what places the devotees have come. Devotees come all the way from Poanta Sahib to Ambala, Ropar, Macchiwara and Rajpura. What an act of austerity it is! How hot it is! The devotee who does meditation by maintaining five fires - four around him and the fifth, the sun shining above, we say is practising severe austerities. Guru Sahib says that even a hundred years of such austerities and penances are nothing as compared with attending a single 'diwan' (holy congregation) with perfect concentration of mind. The fruit of the latter is more than practising such austerities for a hundred years. This claim is not meaningless because the former is 'hatha-

tap' (self-imposed physical strain), while the latter is '*sehaj-tap'* (spontaneous or effortless meditation). Its fruit is limitless. The only things required in this kind of meditation are: (i) concentrating the mind, (ii) stopping thoughts from coming into the mind, (iii) keeping the eyes focussed on the Guru, (iv) hearing *Gurbani* with the ears, reflecting on it with intellect and singing it with the tongue. Then what fruit will accrue to you? Guru Sahib says -

'Merit of million-fold sacrifice comes to such as listen to and chant the Lord's Name.'

P. 546

ਕਈ ਕੋਟਿਕ ਜਗ ਫਲਾ ਸੁਣਿ ਗਾਵਨਹਾਰੇ ਰਾਮ ॥

They, who listen to and sing God's laudations, get the fruit of having performed millions of '*yagyas*' (Hindu sacrificial rituals). How simple and easy it has been made by Guru Nanak Sahib! We should never forget this favour done to us by Guru Sahib. We should thank God that we have been born in Sikh homes. If even then, we remain spiritually poor, none in the world is more unfortunate than we. First, we have been born in the *Kaliyuga* (Dark age). During the last discourses, we had told you about the special characteristic of *Kaliyuga*. It is that by attending just one holy congregation with perfect concentration of mind and absorption in the Name 'Divine, you get as much fruit or reward as the devotees got by practicing austerities and meditation for one lakh (one hundred thousand) years in the *Satyuga* (age of truth or virtue, the Golden age), for ten thousand years in *Treta* age (second age of Hindu mythology when righteousness declined) and for one thousand years in *Duapar* (Third age of Hindu mythology). This too is Guru Nanak Sahib's; boundless grace and kindness that he was pleased with the

mortals. Guru Nanak Sahib was not an ordinary *avtar* (incarnation of God). Those persons who say that Guru Nanak Sahib was an incarnation of Lord Vishnu. I do not know what notion they have of Lord Vishnu, Guru Sahib says-

'Never do I meditate on Krishna and Bishan.'

ਕਿਸਨ ਬਿਸਨ ਕਬਹੂੰ ਨ ਧਿਆਉ॥

We do not meditate on them because even *Gursikhs* rise above the gods. I have told you this thing many times. So listen carefully that Guru Nanak Sahib is '*Waheguru*' (God). *Waheguru Ji* (God) says 'I am *Pabrbrahm Parmeshar* (Transcendent One, God). I have neither any beginning nor any end, nor can anyone know my extent, nor can anybody know about me; neither *Brahma*, nor *Vishnu* nor *Shiva* know about me -

'The Primal Mother by union with the Eternal To the three accepted regents gave birth.

Those be the Creator, the Preserver and the Judge.

He guides them as is His will and commandment.

Wonder of wonders!

The Lord to these three is invisible,

Yet views them at work.'

P. 7

ਏਕਾ ਮਾਈ ਜੁਗਤਿ ਵਿਆਈ

ਤਿਨਿ ਚੇਲੇ ਪਰਵਾਣੁ ॥

ਇਕੁ ਸੰਸਾਰੀ ਇਕੁ ਭੰਡਾਰੀ ਇਕੁ ਲਾਏ ਦੀਬਾਣੁ ॥

ਜਿਵ ਤਿਸੁ ਭਾਵੈ ਤਿਵੈ ਚਲਾਵੈ

ਜਿਵ ਹੋਵੈ ਫੁਰਮਾਣੁ ॥

ਓਹੁ ਵੇਖੈ ਓਨਾ ਨਦਰਿ ਨ ਆਵੈ

ਬਹੁਤਾ ਏਹੁ ਵਿਡਾਣੁ ॥

Guru Sahib says that the surprising thing is that *Waheguru* (God) sees the three gods all right, but He Himself is invisible to them.

Nobody can know about Him. '*The*

Vedas describe Him as Illimitable and Infinite. (P. 1359) So Waheguru (God) said to Guru Nanak Sahib, "O Nanak! while I am 'Parbrahm Parmeshar' (Transcendent One, God), you are Guru-Parmeshar (Guru-God). Now the Guru-God took pity on us because it is *Kaliyuga*, such an age of sin and evil that it is well-nigh impossible for man to become devoted to or aligned with God. Guru Sahib said to *Kaliyuga*, "It does not matter; you (*Kaliyuga*) should not worry; we will make you good and noble. But there is one condition that you must not trouble my Sikhs, who come to a holy congregation. Do not create any disturbance at the congregation of the true and holy. On this condition, we will add to your glory. If anyone assuming human birth in your age utters God's Name even once, he will be saved.

'If thou meditate on the Lord with concentration of mind for an instant, Thou shalt not fall in the noose of death.'

Akal Ustat

ਏਕ ਚਿਤ ਜਿਹ ਇਕ ਛਿਨ ਧਿਆਇਓ
ਕਾਲ ਫਾਸ ਕੇ ਬੀਚ ਨ ਆਇਓ॥

The death's noose shall not fall round his neck." What a great age it is! What great benevolence Guru Sahib has shown to us! Guru Sahib says that no one in the world will be more unfortunate than those who miss the opportunity even now. Sri Guru Granth Sahib is the Formless Lord God Himself. Tenth Guru Sahib says that when the Timeless One, God assumed the formless yet the manifest image, He started manifesting Himself by creating this expanse or cosmos.

'The Formless One assumed manifest Form and came to be called 'Ekamkaar' (the Unique Lord).'

Bhai Gurdas Ji, Var 26/2

ਨਿਰੰਕਾਰੁ ਆਕਾਰੁ ਹੋਇ ਏਕੰਕਾਰੁ ਅਪਾਰੁ ਸਦਾਇਆ॥

It was from the 'Ekamkaar' (the Unique Lord) that the holy Word melody emanated.

'From the Unique Lord emerged the melody of the holy Word, and the Formless One assumed form and manifested Himself.'

Bhai Gurdas Ji, Var 26/2

ਏਕੰਕਾਰੁ ਸਬਦ ਧੁਨਿ ਓਅੰਕਾਰੁ ਅਕਾਰੁ ਬਣਾਇਆ॥

All these universes, all this world came into being from just one holy Word -

'With One Word Thou didst effect the world's expansion and whereby lacs of rivers began to flow.' P. 3

ਕੀਤਾ ਪਸਾਉ ਏਕੋ ਕਵਾਉ ॥
ਤਿਸ ਤੇ ਹੋਏ ਲਖ ਦਰੀਆਉ ॥

All this world was created with one Word. From nowhere did come bricks, water and fire. The Timeless One, God uttered just one Word. Tenth Guru Sahib says -

'First the Timeless One uttered the word 'Onkar' (the Formless One) which sound has remained in the world eternally.'

ਪ੍ਰਥਮ ਓਅੰਕਾਰ ਤਿਨ ਕਹਾ ਸੋ ਧੁਨ ਪੁਰ ਜਗਤ ਮੋ ਰਹਾ॥

First of all, the *Akal Purkh* (The Timeless One, God) uttered the word-'O.....n.....kar'. This word uttered by me comes to an end. But the word uttered by the Formless One has not ended. Till now this sound or melody is continuing to echo; at the same time, universe after universe is continuing to be created. The day the *Akal Purkh* (Timeless One, God) ceases to sound this Name-melody, dooms day will descend upon the world -

'From the Lord's word occurs creation and dissolution of the universe.'

P. 117

ਉਤਪਤਿ ਪਰਲਉ ਸਬਦੇ ਹੋਵੈ ॥
ਸਬਦੇ ਹੀ ਫਿਰਿ ਓਪਤਿ ਹੋਵੈ ॥

It is from the holy Word, the word of

God that creation takes place, and it is again from this Word that Doom's day comes. This Word couched in our own language and constituted of characters (of Gurmukhi alphabet) has come to abide in *Sri Guru Granth Sahib*. If we preserve these letters, called 'Gurbani' (Guru's speech or utterance), we can attain to the Formless Lord God. Since it is the ladder for gaining access to Him, try to understand it (that is, *Gurbani*).

Many videos have been made about Guru Angad Sahib. When Guru Angad Dev Ji came into the refuge of Guru Nanak Sahib, his heart was pierced with love and devotion on having his holy glimpse. Thereafter, he (Guru Angad Sahib) did not leave and remained with Guru Nanak Sahib forever. He loved him immensely.

One day, as Guru Nanak Sahib was sitting, Guru Angad Sahib was pressing and massaging his feet. Suddenly, he saw blood oozing out of his legs, and abrasions appeared on them. He was greatly surprised. Drops of bloods came out of legs and Guru Angad Sahib's hands became red with it. He was greatly worried as to what had happened. Apparently nothing was hurting the legs and yet blood was coming out and abrasions were continuing to appear. Then he noticed that Guru Sahib's cloak was also getting torn, and that too automatically without any visible strain or pull. When Guru Nanak Sahib came to himself he submitted, "O Sovereign! nothing is visible to the eyes, and yet the cloak is getting torn and abrasions are appearing on your legs. I cannot comprehend what is happening. Please see for yourself and dispel my doubts as to why it has happened thus."

Guru Sahib said, "Bhai Lehna! many things are mysterious and obscure. But if

this thing is revealed, it will prove to be useful to the world. It is that when a *Gursikh* reads or recites *Gurbani* with love and devotion. I am with him." Whether one *Gursikh* recites, or thousands or cores do, it does not matter to Guru Sahib, he can be with all. It is only when we understand the person of Guru Sahib that we come to know what this phenomenon is. So Guru Sahib said, "Bhai Lehna! when somebody reads or recites 'Gurbani' (Guru's utterance), at that time, I am with him -

Refrain: When is read or recited the 'bani' (utterance or composition) of the Guru, the Satguru (Perfect Holy Preceptor) is with the Sikh.

ਧਾਰਨਾ - ਜਦੋਂ ਪੜ੍ਹੀਏ ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ,
ਸਤਿਗੁਰੁ ਹੁੰਦੇ ਨਾਲ ਸਿੱਖ ਦੇ।

Bhai Lehna, when somebody reads and recites 'bani' (Guru's utterance), then I am with him." Bhai Lehna Ji said, "O True Sovereign! your body is here. It was here that you were seated." Guru Sahib said, "No, Bhai Lehna. Look! just as the one same sun shining in the sky gets reflected in millions of vessels full of water, similarly, the Guru-sun is with all the *Gursikhs*, when they read or recite *Gurbani*." Holy congregation! have faith in it because unless and until you cultivate faith, there is no spiritual gain or attainment. It is not enough just to listen to it, but it is something to be believed in because our success is bound with it. Untill one is imbued with faith, God is remembered not.

'He, whose heart has faith in the Guru, that man comes to meditate on the Lord God.'

P. 283

ਜਾ ਕੈ ਮਨਿ ਗੁਰ ਕੀ ਪਰਤੀਤਿ ॥
ਤਿਸੁ ਜਨ ਆਵੈ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਚੀਤਿ ॥

"Secondly, Bhai Lehna, we do not have

one form or appearance. Our real form is another one." Once Guru Sahib visited a Raja (king or ruler). The Raja made a submission to Guru Sahib when he was going to depart. He said, "True Sovereign! I have heard that Sri Krishna had gone into 16108 marriages and had such a large number of queens. Did this not make him blameworthy?" Guru Sahib said, "Those who are omniscient do not have any thought or idea of their own. They act according to the devotee's feeling or sentiment. Besides, they are not corporeal beings. The physical body assumed by them is through 'yog-maya' (God's Creative Power). They do not exist, through they appear to be existing. It is very strange that they are visible though they are incorporeal nothing." The Raja (king) said, "Sir! it is incomprehensible to me. Look! you are existing; you too are in no way less than any god, yet you are visible and I can touch your feet also. I can feel and experience that somebody is actually seated." Guru Sahib said, "No, dear devotee! this being the body of your notion and feeling, it appears to be so to you. Our real body or being is not this one (which you see). Go and bring that waist-cloth of mine which is hanging from the clothes-line." He brought the waistcloth. The Guru Sahib said to him, "Tie it round my waist." When the king wrapped it round Guru Sahib's waist and then tried to tie it, it came through the waist. Thrice he tried to tie, and thrice did it come clean through the waist. So he said, "O Sovereign! the waistcloth does not remain wrapped round the waist? When I tie the knot, it comes into my hands." Guru Sahib said, "O king! this is our real form with which we deal with our Sikhs. It is not visible. This visible form is the one with which we live among the Sikhs." At

Nanded, when the Tenth Guru Sahib got ready to go into the tent for the last time saying that he was going to abandon his mortal frame, the funeral pyre was got readied, the tent-wall was stretched, then the Sikhs grieved greatly - "O Sovereign! what is your age after all? you are just 42 years old and your body is so strong. Why are you leaving us so early?" Guru Sahib replied, "O Gursikhs! I am not leaving you, I am not leaving you -

'Panth Khalsa is my crop or creation of which I will take care.'

ਪੰਥ ਖਾਲਸਾ ਖੇਤੀ ਮੇਰੀ ਕਰਹੁੰ ਸੰਭਾਲ ਮੈ ਤਿਸ ਕੇਰੀ।

I am going to live in you; I am not going anywhere. The only thing is that those who have eyes shall see me, while to the blind, I shall be invisible. The eyes needed to see me shall be different; they are inner eyes, eyes of the mind or spirit.

'Nanak, different are those eyes with which is beheld my Lord.'

P. 577

*ਨਾਨਕ ਸੇ ਅਖੜੀਆਂ ਬਿਅੰਨਿ
ਜਿਨੀ ਡਿਸੰਦੇ ਮਾ ਪਿਰੀ ॥*

Those inner eyes are opened, when the collyrium of Divine insight or understanding is put into them.

'The Guru has given me the collyrium of Divine knowledge by which the darkness of ignorance is dispelled.'

P. 293

*ਗਿਆਨ ਅੰਜਨੁ ਗੁਰਿ ਦੀਆ
ਅਗਿਆਨ ਅੰਧੋਰ ਬਿਨਾਸੁ ॥
ਹਰਿ ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਸੰਤ ਭੇਟਿਆ
ਨਾਨਕ ਮਨਿ ਪਰਗਾਸੁ ॥*

Then shall I be visible. Those eyes are different from these physical ones. These eyes are made of clay or flesh, with which only that thing is visible on which light

falls, but not the one which is in darkness. Different are those eyes; they are within the self and are called divine eyes -

'The Guru has shown Thee to mine eyes, O Lord. Pause.

Here and there, in every soul and every body, Thou, Thou alone art contained, O Bewitcher.'

P. 407

ਗੁਰਗਿ ਦਿਖਾਇਓ ਲੋਇਨਾ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਈਤਹਿ ਉਤਰਿ ਘਟਿ ਘਟਿ ਘਟਿ ਘਟਿ
ਤੂੰਹੀ ਤੂੰਹੀ ਮੋਹਿਨਾ ॥

When the eyes are opened, God is everywhere and all-pervasive. You have these divine eyes, so have I. Some have managed to open them, while others are those who do not know that they have within their self eyes different from the physical ones, with which can be seen things that are in visible." The Sikh, decided - "Now we will hold on to the Guru's lotus feet strongly. Let him try ever so hard, we will not leave them even if he drags us to the funeral pyre." First among them was Jathdear Santokh Singh, who kept weeping and wailing loudly - 'O Sovereign! do not part from us; we cannot bear separation from you; we cannot live without you', and running towards him, he put both his arms round Guru Sahib's; legs and said - now that I have clasped you, I will not let you go.' He was surprised when his arms passed through the Guru's legs and touched his own chest. He tried a second time, then a third time, but in vain. Guru Sahib smiled and said, "Bhai Santokh Singh! try to catch hold of me again, if you can. This is a mammonic (illusory) body which we have assumed due to your feeling or sentiment, your fate-determined deeds; our real form is above 'Maya'; it cannot be held or caught. It is purely a form or body of light." So Guru Sahib said, "Bhai Lehna! this is the kind of

body that we have. Whosoever, in love with this body, read. *Sri Guru Granth Sahib*, or recites the 'mool mantar' [Initiatory chant of *Jap Ji Sahib - Ek onkar satnam karta Purkh nirbhau nirvair Akal moorat Ajooni Saibhang Gurprasad* (There is but one God. True is His Name, creative His personality and immortal His form. He is without fear, sans enmity, unborn and self-illuminated)] or reads *Jap Ji Sahib*, or the 'Five banis' (*Jap Ji Sahib, Jaap Sahib, Tav Swaiyyas* from *Akal Ustat, Rehras* and *Sohila* prescribed for a Sikh for daily recitation / reading), or recites the Divine Name with the tongue or with the breath, we are with him." Our saints and holy men reveal this secret to the Sikhs - 'O Sikhs! when you are engaged in reading/reciting 'bani', Guru Nanak Sahib will be sitting with you. Look! do not let bad thoughts rise in your mind because Guru Sahib will come to know about them. He will see that this fellow while reading *Jap Ji Sahib* is simultaneously harbouring evil thoughts in his mind, because nothing is hidden from the Guru (Holy Preceptor).

'He (The Lord) knows the inner thoughts and feelings of all.

He knows the suffering or agony of both good and bad.'

Chaupai, Tenth Guru Sahib

ਘਟ ਘਟ ਕੇ ਅੰਤਰ ਕੀ ਜਾਨਤ

ਭਲੇ ਬੁਰੇ ਕੀ ਪੀਰ ਪਛਾਨਤ।

Bhai Lehna Ji asked, "O True Sovereign! then who is reading *Gurbani* at this moment?" Guru Sahib said, "Bhai Lehna! at this moment, a child, a very lovable child is reciting *Gurbani*. He is not a much grown up child. He has gone out to graze his sheep, whom he has left in bushes. On the other side are the crops. To stop them from entering the fields, he is going through the bushes. He is simultaneously

reciting 'Kirtan Sohila', which he is doing with great love and devotion. We are not letting the thorns hurt him. All the thorns are hurting our body." Bhai Santokh Singh Ji had described it in the following words -

A shepherd is grazing the sheep.

(Sri Gur Partap Suraj Granth, p. 1164)

ਏਕ ਅਯਾਲੀ ਅਜਾ ਚਰਾਈ॥

'In a lonely state of mind, is he reciting the Sohila with love and devotion.'

(Sri Gur Partap Suraj Granth, p. 1164)

ਮਨ ਇਕਾਂਤਿ ਹੈ ਪ੍ਰੀਤਿ ਯੁਤ ਪਢਹਿ ਸੋਹਿਲਾ ਸੋਇ।

Guru Sahib said, "He is reciting the 'Kirtan Sohila'. When a Sikh reads or recites 'Kirtan Sohila' at night after 'Panj ishnann' (washing of five limbs viz. hands or lower arms, feet or lower legs and face) and squatting on the floor, I am with him. I do not let any stress come on him." Here ladies tell me that stress comes to bear upon them, when they read or recite *Gurbani*. I tell them, "You just read 'bani'; stress will automatically disappear." Some say that ghosts come and cause stress or pressure on them. Guru Sahib said, "It is but natural for the ghosts to come when you yourself are acting like ghosts. None can remove them. Be good men and *Gursikhs*, ghosts will automatically flee and disappear.

'In a lonely state of mind, is he reciting the Sohila with love and devotion.'

(Sri Gur Partap Suraj Granth, P. 1164)

ਮਨ ਇਕਾਂਤਿ ਹੈ ਪ੍ਰੀਤਿ ਯੁਤ ਪਢਹਿ ਸੋਹਿਲਾ ਸੋਇ।

He (shepherd-boy) has acquired a solitary state of mind. Focusing his attention on our feet, he is reciting the Sohila with loving devotion -

'Amidst illimitable thorny bushes, is he wandering in loving devotion'

(Sri Gur Partap Suraj Granth, P. 1165)

ਕੰਟਕ ਝਰ ਅਪਾਰ ਜਹਿ ਫਿਰਤਿ ਪ੍ਰੇਮ ਮਹਿੰ ਹੋਇ॥

He is wandering about in thorny bushes. He is oblivious of them because he is intoxicated with God's love.

'I am living very close within him.'

(Sri Gur Partap Suraj Granth, P. 1165)

ਹੈ ਸਮੀਪ ਬਿਚਰੋ ਤਿਹ ਸੰਗਾ।

Being with him, I am wandering with him in the bushes.

'I do not let thorns touch his limbs.'

(Sri Gur Partap Suraj Granth, P. 1165)

ਲਗਨੇ ਦੇਉ ਨ ਕੰਟਕ ਅੰਗਾ।

I go before him, and the thorns which are likely to touch and hurt his limbs, I push them away with my legs. Thus he passes through the bushes unscathed little knowing that it is I who am keeping the thorns out of his way.

'Know this that it is thus that abrasions or scratches, have appeared on my legs.'

(Sri Gur Partap Suraj Granth, P. 1165)

ਤਹਾਂ ਝਰੀਟ ਲਗੀ ਇਹੁ ਜਾਨਹੁ।

So these abrasions and scratches on our legs, we have received there, you should know this for certain.

'O Lehney! consider this utterance of mine as true.'

(Sri Gur Partap Suraj Granth, P. 1165)

ਲਹਿਣੇ! ਸਾਚ ਬਚਨ ਮਮ ਮਾਨਹੁ।

O Lehna Ji! whatever I am saying you should take as true. Besides, this utterance too do I make -

'Whoever reads the sohila,

Close by him do I surely abide.'

(Sri Gur Partap Suraj Granth, P. 1165)

ਪਢਹਿ ਸੋਹਿਲਾ ਜੋ ਕਿਤ ਕੋਉ।

ਤਿਹ ਸਮੀਪ ਨਿਸਚੈ ਮੈਂ ਹੋਉ।

Wherever 'Sohila' is read or recited by someone, I am present there. Have faith in it." At that time, Bhai Lehna Ji asked, "O

Sovereign! where is that young shepherd-boy grazing the sheep?" Guru Sahib told him the particular place and direction where he was grazing the sheep and sent a Grusikh to summon him in his presence. When the child was summoned, he came. Bhai Lehna Ji said to him, "Look young boy! were you reciting the 'Kirtan Sohila'? Were you reciting it while moving about in thorny bushes?" He replied in the affirmative. Bhai Lehna Ji said, "Look here! scratches have been caused on Guru Sahib's legs because he was moving about with you." Bhai Lehna Ji prayed then to Guru Sahib, "Sovereign! when you have so much love and affection for those who read or recite 'Kirtan Sohila', then let it be that when they go to bed after reciting 'Kirtan Sohila', that is, after receiving the touch of your lotus feet, they may neither suffer from nightmares, nor stress or pressure, nor be visited or troubled by any ghost, goblin or thief." Holy congregation! you can test this by practicing it yourself.

Once a horse merchant came to the Fifth Guru Sahib and said, "O True Sovereign! I have embraced your Gursikhi (Sikhism). But when I go to various markets to sell horses, my horses get stolen. In spite of the fact that I make good profit, I am becoming poor. I am unable to find any cure for the thieves. I do not know what herbs they make the guards smell that they go to sleep and do not come to know when the horses are stolen. O True Sovereign! be kind and merciful to me."

Guru Sahib said, "Look brother! what you should do is to read or recite 'Kirtan Sohila'. When somebody reads or recites Kirtan Sohila, the Guru guards and protects him. But with Sohila combine five hymns

too. Note down these hymns, which you should read with the recitation of 'Kirtan Sohila'. All those devotees who tell me - 'We suffer from stress or pressure; we are afraid of ghosts; obstacles arise in our path; such and such things happen in our house, they should mark my words. "Before reading Kirtan Sohila, recite or read the following five 'Shabads' (hymns). Do 'Panj Ishnana' (washing five limbs of the body - hands, legs and face), gargle your mouth, sit on a clean bed, concentrate your attention on Guru Nanak Sahib's; lotus feet. Thereafter, you should first of all read the following hymn -

Sorath, Fifth Guru

'The Guru's word is my saviour.

It is a guard posted on all sides of mine. My soul is attached to the Lord's Name, and so, through shame, the Death's courier has fled away.

O reverend Master, Thou art my Peace-Bestower or Giver of joy.

The Perfect Creator Lord snaps my bonds and renders my mind immaculate. Pause.

Nanak, my Lord is imperishable and His service goes not in vain.

Thy slaves, O Lord, ever make merry, as, by meditating on Thee, their desires are fulfilled.'

P. 626

ਸੋਰਠਿ ਮਹਲਾ ੫ ॥

ਗੁਰ ਕਾ ਸਬਦੁ ਰਖਵਾਰੇ ॥

ਚਉਕੀ ਚਉਗਿਰਦ ਹਮਾਰੇ ॥

ਰਾਮ ਨਾਮਿ ਮਨੁ ਲਾਗਾ ॥

ਜਮੁ ਲਜਾਇ ਕਰਿ ਭਾਗਾ ॥ ੧ ॥

ਪ੍ਰਭ ਜੀ ਤੂ ਮੇਰੇ ਸੁਖਦਾਤਾ ॥

ਬੰਧਨ ਕਾਟਿ ਕਰੇ ਮਨੁ ਨਿਰਮਲੁ

ਪੂਰਨ ਪੁਰਖੁ ਬਿਧਾਤਾ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਭੁ ਅਬਿਨਾਸੀ ॥

ਤਾ ਕੀ ਸੇਵ ਨ ਬਿਰਥੀ ਜਾਸੀ ॥

ਅਨਦ ਕਰਹਿ ਤੇਰੇ ਦਾਸਾ ॥

ਜਪਿ ਪੂਰਨ ਹੋਈ ਆਸਾ ॥

This hymn is essential to be recited before reading *Kirtan Sohila*. The second hymn to be read or recited is -

Bilawal Fifth Guru

'Under shelter of the Supreme Being, not a whiff of hot air touches us -

In all four directions around us is drawn the line of Divine protection.

No suffering touches us.

The True Guru (holy Preceptor), perfection incarnate have we met, who this state has devised.

Medicine of the Name Divine has he administered,

And to the Sole Lord our devotion attached. Pause.

The Divine Preserver has preserved us, and all maladies removed.

Saith Nanak: In His grace has the Lord our succourer turned.'

P. 819

ਬਿਲਾਵਲ ਮਹਲਾ ੫ ॥

ਤਾਤੀ ਵਾਉ ਨ ਲਗਈ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਸਰਣਾਈ ॥

ਚਉਗਿਰਦ ਹਮਾਰੈ ਰਾਮ ਕਾਰ

ਦੁਖੁ ਲਗੈ ਨ ਭਾਈ ॥ ੧ ॥

ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੂਰਾ ਭੋਟਿਆ ਜਿਨਿ ਬਣਤ ਬਣਾਈ ॥ ਰਾਮ

ਨਾਮੁ ਅਉਖਧੁ ਦੀਆ

ਏਕਾ ਲਿਵ ਲਾਈ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਰਾਖਿ ਲੀਏ ਤਿਨਿ ਰਖਨਹਾਰਿ

ਸਭ ਬਿਆਧਿ ਮਿਟਾਈ ॥

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਕਿਰਪਾ ਭਈ ਪ੍ਰਭ ਭਏ ਸਹਾਈ ॥

The third is the 'sloka':

Sloka

'Thus admonishes Dharamraja (the Righteous Judge), Saith Nanak:

My minion: wherever the holy ever on the Lord meditate

And His laudation are chanting, Go not near it -

Else neither I nor thou release shall find.'

P. 256

ਸਲੋਕੁ ॥

ਜਹ ਸਾਧੂ ਗੋਬਿੰਦ ਭਜਨੁ ਕੀਰਤਨੁ ਨਾਨਕ ਨੀਤ ॥

ਣਾ ਹਉ ਣਾ ਤੂੰ ਣਹ ਛੁਟਹਿ

ਨਿਕਟਿ ਨ ਜਾਈਅਹੁ ਦੂਤ ॥

The fourth hymn to be recited is:

Sloka Fifth Guru

'In my mind I resolve that on waking, in righteous endeavour shall I engage.

Lord, Nanak's true friend! grant to Nanak occupation of Divine laudation.'

P. 519

ਸਲੋਕੁ ਮਃ ੫ ॥

ਮਨ ਮਹਿ ਚਿਤਵਉ ਚਿਤਵਨੀ

ਉਦਮੁ ਕਰਉ ਉਠਿ ਨੀਤ ॥

ਹਰਿ ਕੀਰਤਨ ਕਾ ਆਹਰੋ

ਹਰਿ ਦੇਹੁ ਨਾਨਕ ਕੇ ਮੀਤ ॥

Read this entire 'Sloka'. The fifth hymn too is a 'sloka' which is in Sakaskrit [This is the name of a vareity of language, close to Sanskrit in form and structure.] -

'The Transcendent Lord has protected my head and brow and the Supreme Lord has protected my hands and body.

The Lord Master has saved my soul and the Lord of the world has saved my wealth and feet.

The compassionate Guru has protected my everything and has destroyed my dread and distress.

Nanak has entered the sanctuary of the imperishable Lord, who is the Lover of His saints and the Master of the Masterless.'

P. 1358

ਸਿਰ ਮਸੁਕੁ ਰਖਾ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੰ

ਹਸੁ ਕਾਯਾ ਰਖਾ ਪਰਮੇਸੁਰਹ ॥

ਆਤਮ ਰਖਾ ਗੋਪਾਲ ਸੁਆਮੀ

ਧਨ ਚਰਣ ਰਖਾ ਜਗਦੀਸੁਰਹ ॥

ਸਰਬ ਰਖਾ ਗੁਰ ਦਯਾਲਹ ਭੈ ਦੂਖ ਬਿਨਾਸਨਹ ॥

ਭਗਤਿ ਵਛਲ ਅਨਾਥ ਨਾਥੇ

ਸਰਣਿ ਨਾਨਕ ਪੁਰਖ ਅਚੁਤਹ ॥

The last hymn comprises only four

verses which too should be read or recited. Only then should you read '*Kirtan Sohila*'.

Guru Sahib said to the horse-merchant, "You should read or recite this. A fort-wall will be created round your horses. So thieves will not be able to come." Then he (horse-merchant) asked, "Sir, shall we be able to enter the fort?" Guru Sahib replied, "No; none will be able to enter the fort? Those who are in the fort shall remain in, while those outside shall remain without." Then what should be done in the morning." Guru Sahib said, "The key to the fort is reading of *Jap Ji Sahib* after taking bath early in the morning. When you or your servants have to go to the horses, recite or read *Jap Ji Sahib* in a flawless manner. By doing so, this fort will be removed and you can approach the horses normally. It is a matter of great joy that Guru Sahib has bestowed on us such a powerful mystic formula or chant. Holy congregation! '*bani*' (*Gurbani* or Guru's utterance enshrined in *Sri Guru Granth Sahib*, the Sikh scripture) is not without significance; '*bani*' is the great mystic formula or holy chant of '*Jap Ji Sahib*'. No other hymn in the world can equal its greatness and significance - neither of *Satyuga* (Age of truth and righteousness) nor of *Duapar* (Second age in Hindu mythology), nor of *Treta* (Third age in which truth and righteousness declined), and of the *Kaliyuga* (Dark age of sin and evil). But now we have neglected this great spiritual chant. Ladies continue asking me, "Revered sir, I am ill." I say to them, "Good woman! do you know *Jap Ji Sahib* by heart? Their reply is in the negative. Now tell me - what should the holyman do? I do not cast any spell. I only tell the devotees the greatness and glory of '*bani*' (*Gurbani*) that it has power. Anybody can read *Gurbani* and experience its power

and effectiveness. It is not essential that there is something in my hands. Anybody who wishes can try it. *Sri Guru Granth Sahib* belongs to one and all. So the horse-merchant started reciting '*Kirtan Sohila*' as advised. While thus practising reading and recitation of *Gurbani*, he came to the place, where earlier thieves used to steal his horses. This time, the thieves failed to have their way, since he practised '*nitnem*' (reading of *Gurbani* compositions prescribed for a Sikh for daily reading or recitation). As the thieves came, their head banged against the fort wall, which was of course not visible to the eyes. It was because the mystic chant or hymn has power. Once I was in Sindh. There a devotee named Uttam Singh lived in a village. He happened to incur hostility of the village landlord. He cast a spell on his house. Whoever tried to enter the house got a blow on his chest, and came back crying with pain. They were bewildered. He (Uttam Singh) and his family said to me, "Sir, this is what is happening with us." I said, "Now do you want me also to receive blows?" I was then quite young, about twenty years old. I said, "Well! nothing is superior to Guru Sahib's '*moolmantar*' (basic chant)." I recited the '*moolmantar*' and entered the house. I said - "There is none here to give blows. Where has he gone." At last, the man was caught. When they began to beat him, he said, "I shall open he house." He recited the chant and removed the spell he had cast on the house.

So, holy congregation this '*Kirtan Sohila*' is a very powerful holy chant. It protects the home, the cattle as well as one's own self or person. I shall tell you something that I have tested myself. You are protected, whether you stray into a wild

place or in wilderness, or any other hostile place. Read the '*Kirtan Sohila*' in the prescribed manner described above; none can dare to come near you, that is, no harm can come to you. So the thieves kept walking side by side with the horse-merchant. They knew that he recited some holy chant. Though nothing was visible, yet whenever they tried to go near the horses, their head banged against some wall. They thought that the merchant had cast some magic spell. One day, while reciting '*Kirtan Sohila*', he felt sleepy, and thus they managed to enter the horses, enclosure. When the thieves untethered the horses and were ready to take them away, the merchant woke up and recited the '*Kirtan Sohila*'. As a result, the fort got built round the horses and the thieves got stuck up inside, and sat by the mangers. In the morning, the fort was removed by reciting Jap Ji Sahib. The servants caught the thieves. They said, "You may catch us all right, but we wish to see your master." They came to the horse-merchant and said, "O merchant! we have stolen many of your horses. It is we that have been stealing your horses. But you know some sacred chant with which, now, you build a fort. We have been following you for the past ten days. Today you did not read the holy chant correctly and so we got a chance to reach your horses. Now you may beat us, or do whatever you like, but tell us this holy chant." The merchant said, "This holy text is not mine; it belongs to the Fifth Guru Sahib." They said, "Then take us to him (Guru Sahib). Now we wish to become Sikhs with our body and mind, because we have seen the immense power of this holy chant."

Holy congregation! God is certainly not annoyed with us. He can be with us also.

We too can enjoy the power of this holy chant. But we have gone very far from *Gurbani* and take no steps to align with it!

So as I had stated, '*Kirtan Sohila*' is read or recited after reciting the five '*Shabads*' (hymns) mentioned above. Then is offered is a short prayer and it is prayed, 'O Lord! wake me up at 2 A.M.' You may see it for yourself. God shall surely wake you up exactly at 2 A.M., neither a minute earlier, nor a minute later. You will be roused from sleep at 2 A.M. sharp.

When I was at Patiala, I had no watch. The Raja (ruler) was there and he was the commandant. He lived two to three miles away from the cantonment. He would tell me to stay with him. I would tell him that I would stay at the cantonment. After reading the '*Kirtan Sohila*', I used to be put on '*Akhand Path*' duty at 2 A.M. The Rani (ruler's wife) had told me that she had to listen to the '*path*' (reading of *Sri Guru Granth Sahib*). I said, "Madam! if you wish to listen to the '*path*' (reading of *Sri Guru Granth Sahib*), then you should wake up at 2 A.M. for my duty is from 2 A.M. to 4 A.M. I shall do '*path*' (reading) upto 5 A.M. if you are fond of listening to it." In those days, veils used to be in vogue, and she listened to '*path*' (reading) from behind a veil or screen. She said, "Inform me when you are on duty. But how will you come? Do you have a watch?" I said, "I have an inner watch." Twenty five '*Akhand Paths*' were performed. Daily I had to go three miles, but never was I late. I would go to sleep after making the prayer, "O True Sovereign! wake me up at 1 A.M." I would take bath and go on my bicycle. So, in this way, there is a watch inside one's self. Make a prayer to Guru Sahib that you are to wake up at such

and such hour; He will wake you up at that time. Surrender your all to Guru Sahib.

So we have taken birth to read, listen to, reflect over and imbibe this 'bani' (Guru's utterance). So Guru Sahib says -

Refrain: To hear and read the 'bani' hast thou come,

To hear and read the 'bani'

ਧਾਰਨਾ - ਸੁਣਨ ਪੜ੍ਹਨ ਕਉ ਬਾਣੀ ਆਇਓ

ਸੁਣਨ ਪੜ੍ਹਨ ਕਉ ਬਾਣੀ।

Guru Sahib says, "It is not for building houses, buying lands and hoarding wealth that you have come into the world. So don't wander about in delusion."

'Saith Kabir: This body must depart, hold it back if thou hast the power.

Even those possessing millions, all barefooted have departed.'

P. 1365

ਕਬੀਰ ਇਹੁ ਤਨੁ ਜਾਇਗਾ

ਸਕਹੁ ਤ ਲੇਹੁ ਬਹੋਰਿ॥

ਨਾਂਗੇ ਪਾਵਹੁ ਤੇ ਗਏ ਜਿਨ ਕੇ ਲਾਖ ਕਰੋਰਿ ॥

Even those who had billions had to depart from here empty-handed. O man! in what a wrong task you have become involved! You had come into the world to read and hear 'bani' (Gurbani), and imbibe it in your self, but you have become absorbed in earning and spending money. First, 'bani' is heard. See, what its significance and reward is!

'Saith Nanak: God's devotees ever are in bliss. Absorption in holy teaching annuls suffering and sin.'

P. 2

ਨਾਨਕ ਭਗਤਾ ਸਦਾ ਵਿਗਾਸੁ ॥

ਸੁਣਿਐ ਦੁਖ ਪਾਪ ਕਾ ਨਾਸੁ ॥

Sins and sufferings are destroyed. Then faith has to be cultivated in 'bani' and thereafter, it has to be followed in life's conduct. Then the Lord, as says the 'bani', is revealed and manifested from within and not outside. Guru Sahib says that it is for

this purpose that man has taken birth in this world -

'To listen to, to repeat the Guru's word has man come:

Should man in forgetfulness of the Name, to other temptations be attached, Wasted is his incarnation.'

P. 1219

ਆਇਓ ਸੁਣਨ ਪੜ੍ਹਨ ਕਉ ਬਾਣੀ ॥

ਨਾਮੁ ਵਿਸਾਰਿ ਲਗਹਿ ਅਨ ਲਾਲਚਿ

ਬਿਰਥਾ ਜਨਮੁ ਪਰਾਣੀ ॥

Then, it comes into our mind that at some other place (in Sri Guru Granth Sahib), Guru Sahib says -

'With the gift of human incarnation granted to thee,

Now is thy opportunity to have union with the Lord.

Nothing else shall avail thee.

In holy company on the Name immaculate meditate.

In achieving the end of liberation thyself engage!

In Maya attachment is thy life going waste.'

P. 12

ਭਈ ਪਰਾਪਤਿ ਮਾਨੁਖ ਦੇਹੁਰੀਆ ॥

ਗੋਬਿੰਦ ਮਿਲਣ ਕੀ ਇਹ ਤੇਰੀ ਬਰੀਆ ॥

ਅਵਰਿ ਕਾਜ ਤੇਰੇ ਕਿਤੇ ਨ ਕਾਮ ॥

ਮਿਲੁ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਭਜੁ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ॥ ੧ ॥

ਸਰੰਜਾਮਿ ਲਾਗੁ ਭਵਜਲ ਤਰਨ ਕੈ ॥

ਜਨਮੁ ਬ੍ਰਿਥਾ ਜਾਤ ਰੰਗਿ ਮਾਇਆ ਕੈ ॥

There too it is the 'bani' (Guru's utterance) which is the Name Divine, and part of it. But first it is 'bani' (Guru's utterance). The quintessence of *Guru Granth Sahib* is 'Jap Ji Sahib', and the essence of 'Jap Ji Sahib' is the 'moolmantra'. The essence of 'moolmantra' (basic chant) is 'Waheguru chant' (God's Name recitation). This is the seed of the entire *Gurbani*. All is 'bani' (*Gurbani*). So the Guru's edict is -

.....to be Continued

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੀ ਨਵੀਂ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਅਤੇ ਰਿਨੀਊਵਲ ਅਤੇ ਪੁੱਛਗਿਛ

ਸ਼੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖਤ ਪੁਸਤਕਾਂ, ਗਾਇਨ ਕੀਤੀਆਂ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰਬਾਣੀ ਕੀਰਤਨ ਦੀਆਂ ਕੈਸਟਾਂ, CD.'S, VCD.'S, DVD.'S MP3 ਦੇ ਆਪ ਜੀ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਐਡਰੈਸਾਂ ਤੋਂ ਮੰਗਵਾ ਸਕਦੇ ਹੋ ਜੀ।

For all enquiries about 'Atam Marg' viz. renewal, new membership, non-receipt of the magazine etc. and also for procuring audios, videos & CDs; and books authored by Sant Waryam Singh Ji, please contact the following

England (U.K.)

For U.K. renewal of Atam Marg Magazine please forward cheque £ 40.00 payable to A.M.S.S.E.C.T. (U.K.) 9 Elizabeth Road, Walsall, West Midlands WS5 3 PF

Atam Marg Spiritual Scientific Educational Charitable Trust (U.K.)

9 Elizabeth Rd.,

Walsall West Midlands, WS5 - 3PF U. K.

Contact : Mrs. Gurbax Kaur,
Mr. Jagtar Kulair : Tel : 0044-1212002818
Fax : 0044-1212002879
Voicemail : 0044-8701654402
Raj Mobile : 0044-7968734058
Email : info@atammarguk.com

U.S.A.

Vishav Gurmat Roohani Mission Charitable Trust,

Contact : Bhai Amardeep Singh Atwal,
2755, Guildhall Dr., San Jose,
Ca - 95132, U.S.A

Phone :- 001-408-263-1844,
vgrmctusa@yahoo.com

S. Baldev Singh Grewal

Fremont, U.S.A - 001-510-249-9456

Canada

Bhai Sarmukh Singh Pannu

Phone - 001-604-433-0408

Bhai Parmjit Singh Sandhu

Cell: 001-250-600-3072

Bhai Tarsem Singh Bains

Cell : 001-604-862-9525, Phone : 001-604-599-5000

IN INDIA

09417214391, 09417214379 09814612900, 9417214378

Email: atammarg1@yahoo.co.in

Australia

Bibi Jaspreet Kaur

Cell : 0061-406619858

Email :- jaspreetkaur20@hotmail.com

Foreign Membership

	Annual	Life
U.S.A.	60 US\$	600 US\$
U.K.	40 £	400 £
EUROPE	50 Euro	500 Euro
AUS.	80 AUD\$	800 AUD\$
CANADA	80 CAN\$	800 CAN\$

ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਅਤੇ ਰਤਵਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਮਾਤਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ ਦੇ ਜਨਮ ਦਿਨ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਰਤਵਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ 7 - 8 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਹੋਏ ਗੁਰਮਤਿ ਸਮਾਗਮ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਦ੍ਰਿਸ਼।

ਪੂਜਾ ਅਕਾਲ ਕੀ

ਪਰਚਾ ਸ਼ਬਦ ਕਾ

ਦੀਦਾਰ ਖਾਲਸੇ ਕਾ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਗੁਰਤਾ ਗੱਦੀ ਦਿਵਸ

ਸਿੱਖਵਾਸੀ
ਸੰਤ ਮਾਤਾ ਰਾਮਾ ਵਰਿਅਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ
ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

ਸੱਚਖੰਡਵਾਸੀ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਅਤੇ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਮਾਤਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ ਦੀ ਨਿੱਘੀ ਯਾਦ ਵਿਚ

ਮਹਾਨ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਸਮਾਗਮ

30-31 ਅਕਤੂਬਰ ਤੇ 1-2 ਨਵੰਬਰ 2022

ਐਤਵਾਰ-ਸੋਮਵਾਰ-ਮੰਗਲਵਾਰ-ਬੁੱਧਵਾਰ

ਗੁ. ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ (ਨਿਊ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ)

- ਸਮਾਂ : 30 ਅਕਤੂਬਰ - ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ 3.00 ਤੋਂ ਰਾਤ 10.00 ਵਜੇ ਤੱਕ
- 31 ਅਕਤੂਬਰ - ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ 3.00 ਤੋਂ ਰਾਤ 10.00 ਵਜੇ ਤੱਕ
- 1 ਨਵੰਬਰ - ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ 3.00 ਤੋਂ ਰਾਤ 12.00 ਵਜੇ ਤੱਕ
- 2 ਨਵੰਬਰ - ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ 3.00 ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ 4.00 ਵਜੇ ਸੰਪੂਰਨਤਾ

ਇਸ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੱਧਰ ਦੇ ਸਮਾਗਮ ਵਿੱਚ ਸਾਧੂ, ਸੰਤ, ਮਹਾਤਮਾ, ਯੋਗੀ, ਸਵਾਮੀ, ਵਿਦਵਾਨ, ਰਾਗੀ, ਢਾਈ, ਕਥਾਵਾਚਕ ਅਤੇ ਸਬੁੱਧੀਜੀਵੀ ਪਹੁੰਚ ਰਹੇ ਹਨ। ਦੇਸ਼ ਵਿਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਸਮੂਹ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਹਾਰਦਿਕ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜੀ।

ਸੱਚਖੰਡਵਾਸੀ
ਸੰਤ ਮਾਤਾ (ਭੀਜੀ) ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ
ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਸਬੰਧੀ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਭਵਿੱਖਤ ਬਚਨ

"ਜਿਸ ਜਿਸ ਘਰ ਵਿਚ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਉਥੇ ਦੁਖਾਂ ਦਰਦਾਂ ਕਲੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਵਿਨਾਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਅਤੇ ਆਤਮਿਕ ਅਨੰਦ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋਵੇਗਾ।" ਕਿਉਂਕਿ ਇਹਦੇ ਰਾਹੀਂ ਨਾਮ-ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਮਿਲਦੀ ਹੈ।

ਦੂਖ ਰੋਗ ਸੰਤਾਪ ਉਤਰੇ ਸੁਣੀ ਸਚੀ ਬਾਣੀ ॥ ਅੰਗ - 922
ਆਓ ! ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਤੇ ਪਹਿਰਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੇ 10-10 ਸਾਲਾਨਾ ਨਵੇਂ ਮੈਂਬਰ ਅਤੇ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਲਾਈਫ ਮੈਂਬਰ ਬਣਾਈਏ। ਇਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੱਚੀ ਸਰਧਾਂਜਲੀ ਹੋਵੇਗੀ।

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਮੌਜੂਦਾ ਮੁਖੀ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

ਪ੍ਰਾਰਥਕ - ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਟਰਸਟ, ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ